

Vatra veche

9

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul IV nr. 9(45), septembrie 2012 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Ioan Măric, Luncani, Bacău

Antologie *Vatra veche*

Rugăciunea din amurg

Mă rog și pentru viii și pentru morții mei.
Tot una-mi sunt acumă părtașii și dușmanii,
Cu ei deopotrivă mi-am sfărîmat eu anii,
Și dragostea și vrajba le-am împărțit cu ei.

Pe morți în rugăciunea de seară mi-i culeg.
Aceștia sunt, Doamne, iar eu printre morminte.
Au fost în ei avânturi și-au fost și pogrominte.
Puțin în fiecare, în toți am fost întreg.

De viforele vieții ei sunt acum deșești,
Dar dragostea, dar vrajba, din toate ce rămîne?
Zdrobita rugaciune la mila ta, Stăpâne,
Sunt și eu printre morți rugându-mă să-i ierți.

Și adunându-mi viii, la mila ta recur,
Când crugul alb al zilei pământul încunună:
Tu dă-le, Doamne, dă-le cu toată mâna bună
Târzia-nțelepciune din tristul meu amurg.

NICHIFOR CRAINIC

Vatra veche dialog cu Dorinel Marc

SUMAR

Antologie *Vatra veche*. Nichifor Crainic, Rugăciunea din amurg/1
 Vatra veche dialog cu Dorinel Marc, de Dorina Brândușa Landen/3
 Poeme de Marian Nicolae Tomi/5
 Vatra veche dialog cu Matei Vișniec, de Cătălina Popa/6
 Cândva, poem de Adrian Botez/8
 Caragiale și prietenii, de Traian D. Lazăr/9
 Repere. Arta de a distruge, de Cezarina Adamescu/10
 Î.P.S. Anania și arta lui Brâncuși, de Constantin Zărnescu/11
 Poeme de Dumitru Ichim/12
 Eseu. Destinul valorilor în lumea contemporană, de George Popa/13
 Eseu. Oglinda și teatrul, de Dumitru Velea/15
 Poeme de Alexandru Petria și Eugen Velea/16
 Proștii, de Liviu Rebreanu, de Adrian Botez/17
 Ocean întors. Hai, despre poezie mai bine să vorbim, de Nicolae Băciut/18
 Anchetă Vatra veche. Casa Memorială „Liviu Rebreanu”, de Luminița Cornea/19
 Theodor Codreanu despre Mihail Diaconescu, de Mihaela Varga/20
 Cronica ideilor, Creștinismul de-nceput, de George Petrovai/22
 Poeme de George L. Nimigeanu/24
 Petru Dumitriu, Rugăciuni/25
 Logos și semn lingvistic, de Virgil Borcan/27
 Marie, poem de Nicolae Nicoară/27
 Orice om are dreptul la o părere, de Mircea Dinut/28
 Scandal pe Facebook, de Alexandru Petria/29
 Arta înghițului în sec în fața unor pagini de carte, de Rodica Lăzărescu/31
 Cronica literară. Iordan Datecu. Un cronicar binar, de Rodica Lăzărescu/33
 O jumătate de moarte, un adevăr întreg (D.R. Popescu), de Rodica Lăzărescu/34
 Spre Marea Trecere (Maria Borzan), de Nicolae Băciut/35
 Viața – Notă informativă despre dezamăgire (Ileana Vulpescu), de Cristina Bîndiu/36
 Hoțul de imagini (Alexandru Jurcan), de Iulian V./37
 Un poet crepuscular (Ion Cristofor), de Lucian Gruia/38
 De unde vii? (Dorina Vladi), de Dărie Dărie/38
 Oglinzi de apă (Dorina Brândușa Landen), de Octavian Mihalcea/39
 Poezia extatică (Constantin Bihara), de A.I. Brumaru/40
 Catren „cu rouă de Răchilele” (Teofil Răchileanu), de Adrian Țion/41
 „O cărare prin ierburile toamnei” (Dan Doman), de Augustin Țătar/41
 Altfel de cronică (Codrina Bran), de Ionel Popa/42
 Altarul idealului (Mexhid Mehmeti), de Octavian Mihalcea/43
 Tradiția perfecțiunii la Lucia Sav, de Constantin Zărnescu/44
 Sinceritatea și ardența trăirilor poetice (Carmen Tania Grigore), de Ion Roșioru/45
 Pădurea – respirația lumii (Ilie Mușat), de Luminița Cornea/47
 Lecturi de vară. Semn de carte (Nicolae Băciut), de Andreea Ferenc/48
 O carte și o enigmă: Elena Bran. Cu Zeppelinul spre America, de M.N. Rusu/49
 Cu Zeppelinul spre America, de Elena Bran/50
 Starea prozei. Poarta, de Mircea Moț/52
 Documentele continuității. Metamorfoze arhetipale în imaginarul tradițional, de Luminița Țăran/53
 Convorbiri duhovnicești, cu Î.P.S. Selejan, de Luminița Cornea/55
 Satul românesc, de Valeriu Tănăsă/56
 Satul românesc, de la transcendența idealizată..., de Tudor Petcu/57
 Trecând prin Sâncel, de Maria Tărescu/58
 Răstignit pe cuvinte, poeme de Menuț Maximilian/59
 Perna mamei, de Suzana Fântânariu/60
 Poeme de Veronica Bălaj/61
 Proză ritmică de Ștefan Dorgoșan/62
 Poem de Veronica Pavel Lerner/62
 Starea prozei. Restul e... tăcere, de Geo Constantinescu/63
 Gloria și decăderea zeului Sorin, de Anamaria Ionescu/65
 „Mneața bună”, de Dumitru Hurubă/66
 Poeme de Victor Burde/67
 Biblioteca Babel. Romina Funes, de Flavia Cosma/68
 După amiază de vară, de Mariana Zavati Gardner/69
 Audiența, de Ioan Fercu/70
 Poeme de Rodica Anca/71
 Cum am băut prima bere cu băiatul meu, de Cristian Ioan/72
 Poeme de Felix Sima/72
 Pamflet, de Hydra N.T./73
 „Frunzulița care te-a adus aici...”, de Suzana Fântânariu/75
 Debut. Autocunoaștere, de Ana Incău/75
 Curier/76
 Poveste a poveștii care înalță, de Carmen Sima/81
 Rosturi și înțelesuri, de Valentin Marica/82
 Poem de Sergiu Scoferciuc/82
 Literatură și film. Turnul de apă din Endora, de Alexandru Jurcan/83
 Tabăra de Creație și Cultură „Muntele vrăjtit”, ediția a VII-a/83
 Carnet. S-a întâmplat la Râmnicul Sărat/ de Rodica Lăzărescu/84
 Festivalul de Poezie Religioasă „Credo”/84
 Epigrame de Vasile Larco/85
 Colțul lui Ștef/85
 Ocean întors. Cât de naivă e arta naivă?, de Nicolae Băciut/86
 Augustin Țătar. Profil de artist, de Iulian Dămăcuș/87
 Starea prozei. Delirul lui Lule, de Luca Cipolla/88

Pictura naivă

Pictură de Ion Măric

Număr ilustrat cu picturi naive

Dorinel Marc s-a născut la 28 decembrie 1964 la Bontăieni, în Maramureș. Urmează Liceul de Artă din Cluj Napoca între anii 1981-1984. În 1987, ajunge în Suedia ca refugiat politic din România comunistă. După doi ani începe să lucreze ca montor la Scania în Södertälje, muncă pe care o face timp de șapte ani. Prin activitatea artistică din următorii ani, Dorinel Marc devine unul dintre cei mai importanți artiști contemporani din Suedia. El studiază arta populară, Art & Media, la Södertälje (1994-1995), dar urmează și cursuri la Konstfack (Colegiul de Arte, Artizanat și Design) între anii 1995-2000 și Konstakademien (Academia de Artă) din Stockholm, între anii 2000-2001.

Dorinel Marc a înființat Academia de Artă Contemporană de la Stockholm, un forum pentru dezvoltarea artistică, independent din punct de vedere politic și religios. Filosofia Academiei se bazează pe afirmația că arta este importantă pentru individ și societate, iar creația este un drept al omului. Sălile de predare sunt locuri publice, cum ar fi foaierea Școlii de Artă, Piața Sergel, Gara Centrală, Moderna Museet, galerii comerciale etc.

Dintre numeroasele expoziții personale și de grup, video, proiecte, performanțe, situații și prezentări amintim printre altele:

1991 Nordisk identitet i konsten, Århus, Danemarca

1994 Futurniture, Stockholm și Paris

1995 Cazul Nixon (situație), Piața Sergel, Stockholm.

1997 Inställt (situație), Atlasmuren 18 Stockholm

2001 Bani, Casa de Cultură, Stockholm

2002 Dorinel Marc prezentând Axel Mörner, ALP Galeria Peter Bergman, Stockholm

2004 Korsnas cauciuc, Bienala 2004, Hosjö, Falun

2005 La capătul curcubeului, Tumba Bruksmuseum, Tumba

2006 Salonul de primavară – artă contemporană. Instalație cu arta lui Markus Andersson, Moderna Museet, Stockholm

2009 Förförståelser och överträdelser – împreună cu Ilona Huss Walin, Galeria Konstepidemin, Göteborg

Vatra veche dialog

Dorinel Marc
Lumea artelor este un mediu
asemănător unui laborator

2011 Jag saknar inte konstvärlden. Saknar konstvärlden mig? (Nu îmi lipsește lumea artei. Oare eu îi lipsesc ei?), Institutul Cultural Român, Filiala Stockholm.

Cu această ocazie, este lansată și cartea – monografie cu același nume, o colaborare între Editura Arena și ICR Stockholm.

*

Rezultatul perspectivei artistice deosebite a lui Dorinel Marc este o artă conceptuală care, prin folosirea provocării ca unealtă, urmărește să afecteze structurile sociale și chiar are o semnificație politică.

Pentru Marc, scopul artei este de a schimba societatea sau cel puțin să influențeze omul ca persoană individuală. Aceasta însemnând că artistul își asumă în totalitate rolul deosebit de important pe care îl are în societate.

Artistul se prezintă el însuși în „I Skrift” astfel:

Numele meu este Dorinel Marc și sunt un artist, dar eu nu vreau să pictez, sculptez sau, în orice alt fel, să creez obiecte de artă.

O mare parte a activității mele artistice este de a încerca să înțeleg și să influențez bazele teoretice și practice în funcție de care arta este definită, prezentată și consumată.

În munca mea împletesc activitatea artistică cu implicarea în comunitate, educație, critică și mult mai mult. (2006)

**Prezentare și interviu de
DORINA BRÂNDUȘA LANDËN**

DBL: V-ați născut în Maramureș și de 24 de ani trăiți în Suedia. Cum și de ce ați emigrat din România?

DM: Motivul principal pentru care am părăsit România este că pe vremea aceea nu era libertate de călătorie. Eram în mare parte născuți într-un fel de arest la domiciliu (a se citi patrie). Cine vrea să trăiască, de bună voie, într-o patrie pe care nu are voie să o părăsească?

DBL: La relativ scurt timp după plecarea dvs. din țară, prin 1990, ați renunțat la pictură pentru a „vă apropia mai mult de realitate”. Ați schimbat pensula cu videocamera. Materia primă pe care o folosiți pentru a vă exprima sunt lucruri „ready made”. Cum ați ajuns la această modalitate de exprimare artistică?

DM: Cred că atât dumneavoastră cât și mulți dintre cititorii acestui interviu au simțit/simt la fel ca și mine că anumite momente din viața obișnuită sau trăiri în fața naturii ne fac să ne simțim de parcă am fi într-un film. Modalitatea mea de exprimare artistică încearcă să valorifice (medieze/comune) senzația pe care o avem în clipa în care trăim aceste momente cu caracter deopotrivă „cotidian” și „filmic”. Un aspect important e faptul că experiența artistică se poate produce în același timp ce se consumă. Sau și mai bine spus se poate consuma înaintea de a se produce. Artistul e deopotrivă creatorul și privitorul/contemplatorul/consumatorul operei de artă.

Întrebarea pe care eu o pun este: ce e mai important pentru un artist? Să creeze lucrări/obiecte de artă sau să genereze trăiri artistice? Din punctul de vedere al trăirilor artistice, artistul nu este nevoit să dea o formă fizică lucrărilor de artă. Totul e să împartă trăirea sa artistică cu alte persoane care pot dobândi o experiență similară și să confirme puterea artistului de a genera trăiri artistice. Un factor important e fără îndoială capacitatea consumatorului de artă de a avea trăiri artistice.

Pe la mijlocul anilor 90, am început să invit consumatori de artă (prin a trimite invitații asemănătoare invitațiilor la expoziții) să ia parte la situații mai mult sau mai puțin obișnuite în mediul public. Aceste situații nu aveau ambiția de a fi instalații/lucrări de artă dar priveau →

prin ochiul consumatorului de artă puteau să genereze trăiri artistice. (Un fel de placeboefect).

Imaginați-vă că ați avea posibilitatea să faceți o călătorie în timp și s-o vedeți pe Mona Lisa înainte să fie pictată de Leonardo da Vinci. Pur și simplu, aflându-vă în fața modelului, aveți o trăire similară aceleia pe care o au privitorii tabloului în ziua de azi.

Trăiri de genul acesta le-au avut fără îndoială oamenii (ba chiar și animalele) de-a lungul timpului, și continuăm să le avem și în ziua de azi. Noi avem o nevoie de a împărtși aceste trăiri cu semenii noștri și deseori facem aceasta prin a ne referi la imagini sau descrieri din artă, film, literatură și așa mai departe.

Faptul că noi trăim anumite situații de parcă ar fi un film se datorește faptului că am vizionat filme și suntem influențați de ele.

Imaginați-vă că acum câteva sute de ani, doi tovarăși de drum străbat munții Bucegi, iar la un moment dat unul dintre ei zărește o stâncă enormă cu un profil deosebit, și exclamă exaltat: „Uite, nu-i așa că arată ca un cap de om?” Sfinxul!!!!

Sau, și mai bine, imaginați-vă că sunteți martorul revoluției române din 1989 și, după un anumit timp, vă dați seama cum stau lucrurile și exclamați: „Ăsta-i un circ de drumul mare!”

Destul de firesc că doriți să vă împărtășiți impresia/opinia cu restul lumii, dar pe vremea aceea, neavând acces la canalele de televiziune, internet și alte mass-media, sunteți nevoiți să pictați un tablou.

Metoda mea de prezentare a realității printr-un filtru artistic este de fapt independentă de documentarea cu camera video din perioada de la mijlocul anilor 90, dar, totuși, înrudită cu ea.

DBL: Unde se sfârșește realitatea și unde începe arta sau amândouă sunt părți ale aceluiași întreg, neputând exista una fără cealaltă?

DM: Cred că suntem de acord că realitatea și arta sunt părți ale aceluiași întreg aproximativ ca și starea de veghe și somnul.

În încercările mele de a defini arta contra realitate revin deseori la comparații și alegorii cu visul. Visul e opus într-un fel realității, dar în același timp el e o parte din realitate,

deoarece e generat de creier, iar creierul e considerat un organ real.

Un aspect important de luat în considerare este posibilitatea de a se trezi la realitate, atât din vis, cât și din contemplația artistică.

DBL: Care este relația dintre artă și realitate în viziunea dvs.? Credeți că arta poate influența individul și, de ce nu, societatea, într-un sens benefic?

DM: Eu cred că mulți oameni în poziție să decidă soarta lumii au fost și sunt influențați atât de vise, cât și de artă (cu arta nu mă limitez la arte plastice, ci includ atât filmul, literatura, teatrul, muzica etc.). Artă afectează societatea într-un fel asemănător cu cel în care visul influențează individul.

DBL: Este creația dvs. un fel de terapie situațională pe care o exercitați asupra consumatorului de artă (nu o dată folosindu-l ca parte activă a operei dvs.) sau este o provocare?

DM: Provocarea nu este opusă terapiei situaționale, ci poate face parte din terapia situațională ca o metodă de a expune consumatorul de artă unei situații neplăcute într-un mediu controlat. Lumea artelor este un mediu asemănător unui laborator.

DBL: Ați dori să dezvoltați afirmația dvs. „lumea artei este ca o mănăstire”?

DM: Cu prilejul unor dezbateri/discuții, am făcut comparația dintre lumea artei și o mănăstire, în special în ceea ce privește greutatea pe care le întâlnesc instituțiile de artă când încearcă să influențeze omul obișnuit, omul de rând. După ce a slujit sute de ani ca ilustratoare a textelor biblice, arta a devenit, fără

Dorinel Marc, *Crăciun în Transilvania*, acrilic pe panou (cca 1990)

îndoială, o religie de sine stătătoare. Muzeele și sălile de expoziții funcționează ca un fel de catedrale în care vizitatorul poate medita, contempla, adora, idolatriza artă. Iubitorii de artă din toată lumea pelerinează din doi în doi ani către Veneția și alte centre de artă cu ocazia bienalelor. Lumea artelor, la fel ca și religia, este bazată pe o credință în ceva imaterial/spiritual, idealism etc., dar în același timp are o ierarhie foarte puternică și adună comori materiale de valori fabuloase.

DBL: Cum a fost arta dvs. integrată sau, mai precis, cum v-ați integrat arta în peisajul cultural-artistic suedez?

DM: Eu mă simt deopotrivă integrat și dezintegrat, precum un câine vagabond care este domestic și sălbatic în același timp. (Mai mult domestic decât sălbatic).

Eu doresc ca arta mea să se integreze în peisajul suedez la fel ca sarea în bucate.

DBL: E arta, cea pe care o creați într-un alt spațiu geografic decât cel românesc, parte a artei românești contemporane?

DM: Nu cred că în momentul de față arta mea este considerată o parte a artei românești contemporane, dar sper ca în viitor ea să fie apreciată, integrată și cunoscută în țară. O parte dintre lucrările mele sunt legate de România, dar ele, nefiind expuse în țară, sunt deocamdată doar o parte a artei contemporane suedeze.

DBL: Sunteți un artist român care trăiește în Suedia sau sunteți un artist suedez?

DM: Eu aș putea să spun fără să exagerez că m-am născut artist, dar identitatea mea ca artist profesionist mi-am format-o în Suedia, așa că, din acest punct de vedere, sunt un artist suedez de origine română. Dar se întâmplă ca în anumite contexte →

Dorinel Marc, *„Marea Revoluție din România”*, 1990, acrilic pe panou

să fiu prezentat și ca artist român. Multe dintre lucrările mele poartă, fără îndoială, amprenta anilor trăiți în România. Acțiunea mea „Visiting Modern Museum” din 1998 este cu siguranță inspirată de numeroase vizite făcute de Nicolae Ceaușescu și transmise mai mult sau mai puțin în direct de televiziunea română.

DBL: V-ați afirmat ca artist aici în Suedia. Este cunoscută arta dvs. în România zilelor noastre și în ce măsură? Ați dori să fie cunoscută și percepută ca o parte a unui univers artistic românesc fără granițe, un univers de simțire?

DM: Artă mea poartă amprenta mea ca individ, dar și amprenta tezaurului cultural românesc și suedez. Un român care n-a fost niciodată în Suedia interpretează arta mea într-un alt fel decât un român stabilit în Suedia. Asta se datorește în primul rând faptului că unele proiecte/lucrări sunt bazate pe diferențe culturale sau climat politic. Unele din lucrările mele sunt ad literam pe suedeză.

DBL: Ce puteți face dvs. ca artist și ce ar trebui să facă instituțiile culturale românești pentru a face cunoscută arta dvs. și a altor personalități artistice din diaspora în România?

DM: Eu ca artist îmi dau silința să răspund la interviuri pe românește, și de asemenea să colaborez cu instituții din țară dacă sunt contactat și invitat la proiecte/expoziții etc.

Un lucru important pe care eu ar trebui să-l fac e să-mi traduc pagina Internet/webb pe românește.

Institutul Cultural Român din Stockholm e foarte activ în ceea ce privește introducerea culturii românești în Suedia. În toamna lui 2011, a prezentat o expoziție personală cu lucrările mele și o publicație monografie. Ar fi formidabil ca expoziția să fie prezentată și în România, de o instituție similară, cu misiunea de a introduce cultura diasporei în țară. Seria dumneavoastră de interviuri este, într-un fel, un pas în această direcție.

DBL: Ce v-ar trece prin cap dacă ați vedea un elan (ălg) în fața Palatului Parlamentului din București?

DM: Uite un cerb lopătar!!! Parcă ar fi un elan!

DBL: Când ați fost ultima dată în Maramureș?

DM: În 1999.

*

Copilăria își aduce aminte de mine într-un mod ciudat: lasă mere ne-coapte, vișinele pătează ca la violul în grup, apa morii macină vorbe.

Eu altminteri știam copilăria. era aia de-i zic și – „a mea”, dar cui îi pasă? ploile nu mai sunt calde, fetele și-au pierdut nevinovăția, iar eu nu scap de ea.

Acum, când toate dau năvală la strunga morții mele, ele par netrăite de mine, par din lumea care n-aș fi vrut să fie.

Acum, când nimeni nu mai vine să-mi strângă mâna, să mă-ntrebe de una de alta, eu îmi par cel mai străin de mine însumi.

*

Pentru tine nu dorm uneori, vis rătăcit, fantasmă senină, basm să încheg pentru nepoți (minciuna-i hrănește pe toți).

Ochii mi-s halouri de lună, mintea rătăcită-i de toți, alte povești să se-nchege sub pană (scriu ce nu știu de se-ntâmplă).

Oasele toate mă dor, inima-i dor fără spor, mâna mea netihnită semne străine, farmede-n zbor născocesc pe dat' fără de mine.

Pentru tine, copile, nu dorm, născocind viața ce nu-mi vine.

*

Din trupul meu părăsit și uitat ies șiruri de umbre pe rând, v-o jur, nu-s boabe de sânge, doar că tac. Umblă bezmetice oarbele hoarde

peste trupul meu, el, atât de-mpușinat, se-ascunde-n albul pământ, veșmânt ce vede, nu-s păsări din ceruri căzând, v-o jur, umbrele-s moarte de-acum.

Trupul meu nu mai este nici umbră, nici sânge, doar oase ce cutreieră chioare pe sub pământ străin, străinul

din mine, glas măreț, ca un pod de stâncă, din neant ridicând pământul albastru, pământul cel mort fără mine de-acum.

*

Nevăzută pasăre de pradă mă locuiește, credeam că sunt singur cu trupul ce mă moare privindu-mă de departe, chiar murind acolo ca trup-oaspete.

trupul ce mă caută acum e al meu, e oaspetele meu de gală, dar ia-l că nu e ce-a fost și sunt tot singur visând la carnea care mă omoară.

În nopțile cu păsări negre luna e oglinda perfectă – ochii mei tac, trudind să dea crezare viselor.

în zorii care mor păsări vii, inocente, zboară bezmetice-n soare – nu mai am carne de dat, moartea moare de foame!

MARIAN NICOLAE TOMI

Din volumul în pregătire
Quasi cantsonete

Stimate Domnule Băciuf,

Poate că „tăcerea” mea v-a intrigat, dar în ultimele luni duc o teribilă luptă cu carnea, cu trupul ce nu mă mai ascultă. Cancerul dă năvală și eu nu pot decât să asist la spectacolul macabru care devin, care am devenit. Mi-e tot mai greu să citesc și să scriu. Totuși – ce să fac, Doamne, cu speranța cu care m-ai burdușit? – adun și pregătesc un volum din care fac parte și cele patru trimise. De o să fie cumva, așa va fi.

Cu toată considerația,

M.N. Tomi

Vatra veche dialog

MATEI VIȘNIEC

Noi suntem, oricum, foarte transfrontalieri

CP: Pornind de la scena suplimentară de la *Senzația de elasticitate*, vă rog să îmi spuneți dacă v-ați gândit vreodată că Beckett și Ionesco ar trebui șterși, măcar pentru un timp, din istoria teatrului, pentru a le oferi și altor dramaturgi șansa să se afirme?

MV: Nu, nu, este ironie și provocare acolo... Ei sunt doi piloni ai revoluției în materie de gândire teatrală în Europa. Îmi amintesc... șocul a fost mai mare când am citit Beckett decât Ionesco. Eram elev de liceu și un profesor de-al meu mi-a dat *Așteptându-l pe Godot*. A fost într-adevăr un șoc... mi-a plăcut enorm, enorm! Am simțit o enormă eliberare, am văzut în spatele acelui text o întreagă planetă de cucerit. Beckett și Ionesco au trăit și într-un moment în care clasicizarea lor s-a produs repede, pentru că în aceeași logică de căutare erau și alții, care nu au același statut. De pildă, Arrabal...

CP: Sau Jarry...

MV: Da, absolut! Acum, carierele literare țin și de hazard, de personalitatea fiecăruia, de cât mit creează în jurul lui un autor. Faptul că Ionesco a avut acea șansă de a fi jucat la Théâtre de la Huchette un deceniu – două – trei – patru – cinci a creat un mit. Beckett vine dintr-o altă zonă. El definește mitul scriitorului anglo-saxon, care nu își găsește libertatea în limba sa, în țara sa și vine în Franța, trecând de la o limbă de mare circulație internațională la altă limbă de mare circulație internațională. Este ceva atât de tulburător și uluitor la Beckett... de ce a trebuit el să scrie în franceză, când avea deja o limbă de circulație internațională?! Deci, mulți scriitori știu să-și construiască mitul susceptibil să fascineze după aceea

timp de decenii. În viața mea, de pildă, hazardul a avut un rol enorm. Îmi dau seama că sunt multe piese pe care nu le-aș fi scris dacă nu aș fi avut anumite întâlniri cu anumiți regizori, cu anumiți oameni, cu anumiți actori, cu un anumit public, dacă nu m-aș fi îndrăgostit la un moment dat de anumite persoane... Imposibil de fapt de stabilit o regulă. Pot fi descrise situații individuale, aventuri literare. De pildă, Nicolas Bataille, cel care l-a montat pentru prima oară pe Eugène Ionesco – înaintea morții l-am și cunoscut de altfel – a scos o carte foarte frumoasă, în care își povestește de fapt toată viața lui de regizor, și o intitulează așa: *Teatrul e o aventură*. Și spune în Cuvântul-înainte: „îmi dau seama, la vârsta de 70 și ceva de ani, că nu am avut în spatele meu o carieră de om de teatru, pentru mine totul a fost o aventură. Întâlniri, întâlniri, revelații, hazardul, incitări, motivații venite de peste tot...”

CP: O întrebare scurtă: sunteți sau nu un autor de teatru absurd?

MV: Sunt un autor de teatru.

CP: Evident, caut niște confirmări...

MV: Între noi fie vorba, mie mi-a plăcut foarte mult ipoteza dvs. de lucru și anume să mă scoateți pe mine din categoria grăbită a teatrului absurdului. Pentru că această categorie a fost creată repede și e mai degrabă o categorie mediatică, ce a plăcut urechilor... e ușor de înțeles, este ușor de situat istoric, este o categorie extrem de facilă, care și-a făcut drum rapid.

Pictură de Ion Măric
Foto: Dumitru Agachi

CP: Nu mi se pare ușor de înțeles... ne întoarcem la ceea ce spunea Robert Pinget: „oamenii înclină să cheme absurd tot ceea ce nu înțeleg”.

MV: Da, din cauză că a fost comod și pentru critici și pentru marele public să lucreze cu această categorie. E ca și cum între teatrul realist și psihologic și teatrul absurdului n-ar mai exista nimic. Și atunci, lucrând cu două categorii, lucrezi de fapt ca în informatică: cu 0 și cu 1. Și după aia compui restul cu ele două în diverse doze. Și atunci spui: sigur că între ele mai există și altele care au 70% absurd și 30% realism sau 70% realism și 30% absurd. De aceea, categorii sau concepte de o mare subtilitate, de o mare frumusețe și pline de conținut precum, să zicem, teatrul grotescului sau teatrul oniric sau teatrul fantastic sau teatrul expresionist sau teatrul fragmentar sau altele asemenea au fost măturate foarte repede. De pildă, Ionesco detesta să se spună că este un autor de avangardă, spunea „cum adică?... avangarda este ceva ce anunță garda, deci e ca și cum ar veni niște tipi să spună că în spatele nostru vine garda, adică vine valoarea... deci eu sunt un autor care n-aș fi de valoare, dar care anunță valoarea”. E absurd. Ei bine, într-adevăr, deseori, pentru că mie mi-a plăcut teatrul absurdului cum spun, am fost plasat în această categorie. Există piese în viața mea care pot fi într-adevăr considerate ca făcând parte din această familie, cu observația că eu am și o sensibilitate est-europeană în care elemente de grotesc s-au amestecat foarte organic cu elemente de fantastic, cu multă poezie, cu elemente de oniric. Și așa mai spune că, de câte ori am fost plasat în această categorie, lucrurile m-au făcut să zâmbesc... pentru că, de pildă, în ziua de astăzi dacă plasezi o piesă într-o stație de autobuz sau... nu știu... vorbești despre trei oameni care așteaptă autobuzul, imediat vine un critic și spune: „pe această situație beckettiană, Matei Vișniec povestește cum a făcut naveta între București și Plătărești”. Poate că, efectiv, e o năvălă realistă despre cum am făcut eu naveta. Suntem atât de impregnați de clișee și de etichete... ele ne-au transfigurat și, în același timp, pe cât ne ajută să punem ordine în universul cultural, →

CĂTALINA POPA

pe atât ne împiedică să gândim. Deci, a demola concepte și a imagina altele e un lucru extraordinar. Eu o spun foarte des: primul care a inventat situația beckettiană este Cehov. La Cehov, cele trei surori nu pleacă niciodată la Moscova. Cum începe *Trei surori*? Anunță că pleacă la Moscova. Și cum se termină? Amână plecarea la Moscova. Este atât de clară ideea asta a așteptării! De fapt, e și mai veche de atât... Bun. În orice caz, pentru mine Beckett e mai absurd decât Ionesco, pentru că la el există povești care pot fi povestite. Dar există foarte mult absurd la nivelul limbajului. Când un personaj din *Cântăreața cheală* spune: „Nu pot să fac asta că n-am șapte mâini, că nu sunt o vacă”, asta este o replică ce ține de teatrul absurdului.

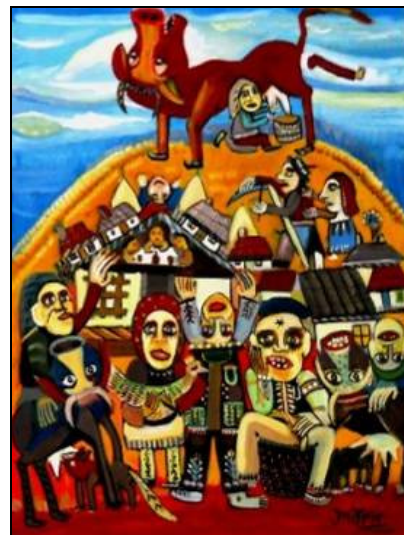
CP: Senzația pe care am avut-o în momentul în care am citit piese precum *Ultimul Godot* sau *Nina* a fost că nu erai îndrăgostit atât de un stil auctorial, cât de un personaj, pe care, folosindu-l în textele dvs., ați reușit să vi-l apropiați într-un mod în care lectura singură nu v-ar fi permis. E un mod de a-l interioriza, de a-l face parte din dumneavoastră. Asta e senzația pe care am avut-o și de asta nu v-am citit niciodată teatrul ca pe unul născut din admirația pentru niște modele literare, indiferent dacă ele ar purta numele Beckett, Ionesco, Cehov...

MV: Apropo de Cehov. Ceea ce m-a marcat întotdeauna la el și m-a intrigat este cum poate deveni atmosfera personajul principal sau materia principală a unui dramaturg. Asta m-a dat gata la Cehov. Faptul că orice face creează o atmosferă. La el atmosfera este dominantă, este personajul... Din cauza asta, mai târziu, am scris acea piesă *Mașinăria Cehov*, iar *Nina*... s-a născut absolut dintr-o comandă, dintr-o întâmplare.

CP: În *Nina*... atmosfera este – într-adevăr – un personaj. Am încă senzația aceea a frigului, a sunetului pendulei care bate, bate, înnebunind-o pe Zarecinaia. Ceea ce fac și spun personajele trece într-un plan secund.

MV: Sigur, acum dacă ne-am imagina o singură secundă că literatura rusă n-ar avea decât un singur exponent, un singur reprezentant, și anume Cehov, el n-ar avea atâta valoare în viața noastră. În

spatele lui Cehov se află imaginarul nostru despre această zonă imensă care este spațiul rus. Noi, când îl iubim pe Cehov, în paralel îl iubim și pe Dostoievski și pe Tolstoi, îl iubim pe Pușkin, îl iubim pe Gogol, iubim mult mai mult, pentru că rușii au creat o lume de semne, care ne place. Ei au adus lumii aceste semne care sunt Siberia, timpul care e nesfârșit, spațiul care este nesfârșit, persoana care este opresată la nesfârșit, pesimismul total, imperiul care este prizonier al frigului, al istoriei, al dictaturii, al religiei. Ei au venit în istoria noastră cu niște semne și, la Cehov, aceste semne funcționează în forma cea mai subtilă cu putință după părerea mea. Adică la el toate aceste elemente sunt atât de rafinate, atât de distilate... avem și la el și Siberia, și dictatura, și puterea, și oamenii striviți, și timpul, și iarna, dar el nu le politizează, nu le îngroașă. Însă nu-l putem iubi numai pe Cehov singur. Când îl iubim pe Cehov, noi de fapt iubim o întreagă lume, teribilă, care ne-a impresionat. Mai e o diferență foarte interesantă între literatura occidentală, unde există o dominantă a timpului, și literatura rusă, dar și cea americană, unde există o dominantă a spațiului. Or noi, care trăim în spații mici, suntem fascinați de spațiile mari, pentru că, orice ni s-ar spune, Occidentul este un spațiu mic. Aceste literaturi ale spațiilor mari sunt Rusia și America. Un road movie nu are sens în Franța, nu poți să-l creezi. Un road movie adevărat se poate face în Statele Unite: pleacă unul cu mașina de la Chicago și se duce până la Los Angeles și traversează 3000 de km. Acolo ai respirația spațiului. Literatura euro-

peană s-a concentrat pe timp, în căutarea timpului pierdut, pe psihologie, timpul interior, spațiul n-a fost o dominantă. Or, rușii au venit cu această literatură a spațiului.

CP: Sigur că și componenta geografică a fost importantă, dar probabil și anumite coordonate ale sufletului lor. Am observat că vă referiți la români ca fiind europeni, occidentali, nu-i vedeți deloc apropiindu-se – altfel decât prin pasiunea pentru literatură și pentru artă – de spațiul rus?

MV: Ba da, fiind vecini cu ei... Noi suntem, oricum, foarte transfrontalieri. Adică noi am receptat de la ei foarte multe stări de spirit. Și limba noastră, care e plină de cuvinte de origine slavă, ne-a permis să traducem bine literatura rusă. Va dau un exemplu cu romanele lui Dostoievski, mai ales unul dintre ele, *Umiliți și obidiți*. Știți cum îl traduc francezii? *Humiliés et offensés*. Din prima simți că s-a pierdut ceva. S-a pierdut acest cuvânt care are valoare biblică.

CP: Ați intermediat multe întâlniri providențiale între scriitori și personajele lor. Spuneți-mi cu care dintre personajele dvs. ați vrea să vă întâlniți, să stați un pic de vorbă?

MV: Mi-ar plăcea, sigur că mi-ar plăcea să mă întâlnesc cu personaje de genul celor care m-au obsedat și au revenit în piesele mele.

Primele, din prima perioadă, Bruno, Grubi sunt personaje bizare, ele au ceva și din lumea beckettiană, dar eu le-am dat o încărcătură, ele revin, trec din *Trei nopți cu Madox în Bine, mamă, da' ăștia povestesc în actu' doi ce se-n-tâmplă-n actu'-ntâi*, →

Picturi de Ion Măric
Foto: Dumitru Agachi

trec în *Sufleurul fricii*, din când în când și în alte texte. Sunt personaje care poartă în ele niște întrebări și, atâta vreme cât nu am găsit răspunsuri, ele sunt susceptibile să revină în alte piese de-ale mele și să-și continue presiunea asupra mea. Pentru că, de altfel, personajele pe care le creez încep deseori să aibă o viață autonomă. Eu întotdeauna am considerat textul ca fiind o formă de viață, pentru că textul literar are față de autor, uneori, o viață independentă. Când scrii două-trei fraze, dacă se transformă acest bulgăre într-o avalanșă, se întâmplă ceva și textul începe să aibă propria lui logică internă, să-ți dicteze ție, ca autor, direcțiile de fugă, direcțiile de evoluție și deseori tu te trezești că alergi în spatele textului care știe deja în ce direcție vrea să o ia. Este absolut fascinant raportul cu un text viu, care a câștigat autonomie. Și mi s-a întâmplat de multe ori să am în fața mea piese care au devenit autonome în timp ce le scriam.

CP: Pe 1 decembrie 2000, ai fost decorat de Emil Constantinescu, pe atunci președintele României, cu Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Comandor, pentru contribuția adusă promovării democrației și culturii românești în lume. În același an, au fost decorați, printre alții, Sorin Alexandrescu, Emil Hurezeanu, Mariana Nicolesco, Liviu Ciulei. Cum ai primit această veste? E un detaliu de care sunteți mândru sau care, dimpotrivă, vă incomodează?

MV: A însemnat o surpriză. Surpriza totală. În orice caz, ultimul lucru după care alerg sunt premiile și distincțiile. În general, sunt foarte reticent la acest tip de orgoliu și nu-l am.

L-am cunoscut pe domnul Constantinescu o dată, am schimbat câteva cuvinte cu el. Nu știu ce să vă spun, nu a însemnat un lucru prea mare în viața mea.

Desigur, recunoașterea mă interesează atunci când cărțile sunt cumpărate de oameni tineri, abia atunci încep să-mi spun că mi se dau premii importante, când regizori tineri, care nici nu se născuseră la ora la care eu scriam respectivele piese, le descoperă sau se descoperă în ele și le montează.

Atunci mi se pare că într-a-devăr primesc o recompensă extraordinară.

Pentru că probează, sunt dovezi ale duratei, ale faptului că textul meu a rezistat în timp. Efectiv nici nu știu care a fost motivația acestei distincții... Sigur că eu sunt în contact cu România de mulți ani prin profesia mea de jurnalist, de 20 de ani lucrez la Radio France International, transmit în limba română, public în România, am luat mai multe premii ale Uniunii Scriitorilor, am luat un premiu al Academiei, am luat premii la festivaluri... Lista de premii, când se adună prea multe, devine ridicolă. Or eu am o frică enormă de ridicol. Am văzut atâtea lucruri în viața mea, atâtea Curriculum Vitae încărcate de premii care erau atât de teribile. De pildă, în Franța sunt în jur de, nu știu, 2000 de distincții literare. Există până și un premiu al poștei pentru literatura polițistă sau premiul producătorilor de vin din nu știu ce regiune. Orice scriitor poate să afișeze cel puțin 10 premii după 20 de ani de activitate. Nu înseamnă nimic de fapt.

CP: Ai scris și scrieți în continuare teatru, roman, poezie, eseu cu tentă jurnalistică și biografică. Rămâneți fără domenii de cucerit...

MV: Să nu vă fie frică, să nu vă fie frică! Sunt într-o luptă cu timpul atât de teribilă! Următoarea mea dorință este să public un volum de nuvele, pentru că mă interesează lupta cu un gen literar. Când ești un scriitor profesionist, merită să te joci cu genurile literare.

De când mi-am dat seama că vreau să devin scriitor, am început să mă joc cu un gen literar sau mai multe în același timp, să le amestec. Dar nuvela este un gen pe care nu am avut timp să-l aprofundez și, în următorii ani, vreau să scriu un volum de nuvele. Ca să nu mai spun că mă interesează și schița, care este un gen extraordinar, un stil...

CP: ...valorificat mai puțin în ultimul timp.

MV: Da, valorificat mai puțin... acest filon al lui Caragiale. E un gen extraordinar și mă fascinează.

CP: De altfel, aveți piese de teatru care pot fi...

MV: ... care pot fi tratate ca niște schițe. Da, absolut. Ei, ce scriu eu de fapt e... asta e... scriu. Scriu fără grija și fără obsesia categoriilor...

CÂNDVA

cândva – pe aceste meleaguri oameni iubeau

cândva – pe aici treceau regi și sfinți

cândva – sori pe-aici se-ntreceau – rânchezau

cândva – râdeau și cântau pe-aici zeii-părinți

...lacrimi de lună erau distilate și orbii pe harfe se răstigneau știmate în valuri jucau răzgâiate flăcăii - pe numele-adevărate le strigau – le iubeau - le mirau – le râpeau

pe când la urechi și în păr le șopteau povești și minuni auriu-deșuchate

...au fost veri frumoase pe-aceste tărâmur

pescărușii scriau epopei peste ape centaurii beau - de copite să scape cobolzii țeseau la covoare de rime scânteii luminau munca-ntinsă pe rinuri

și ape și frunze-unduiău peste vise și crime...

...cine mai știe pe unde sunt astăzi duhuri-păianjeni - împletind nostalgii nu mai suport să văd oameni – când știu că mărirea

nu stă-n coroanele reci: cununii nu se mai fac – sfinte – decât dacă-nchizi ochii

și-ascuți – cu auz de-odaliscă – adâncirea

în foșnetul feciorelnice – unicei rochii visate:

aceea-a celestei regine – Uimirea aceea-a veșnicei Izvorări Amânate

...cine mai știe – cine mai știe

unde e sânge – unde e glie

unde sunt vise – unde-i chilie

unde sunt valuri – unde-i beție

unde e viață – sorbind curăție...

unde e cer și unde-i otravă

unde-i regina cu rima bolnavă...

...cine mai știe – cine mai știe

dacă măcar ea-lumina e vie

dacă la patu-i veghez poezie...

cine mai știe – cine mai știe...

3 august 2012

ADRIAN BOTEZ

CARAGIALE ȘI PRIETENII

Amintirile lui Paul Gusty consemnate de reputatul ziarist Valjean (I.A.I. Vasilescu) în săptămânalul interbelic *Vremea* constituie un izvor de informații insuficient valorificat de istoria literară. Șerban Cioculescu nu a făcut-o întrucât, se pare, lucrarea sa *Viața lui Caragiale* era deja redactată când au fost publicate amintirile și autorul nu a făcut decât să le menționeze. Iar Șt. Cazimir și M. Bucur nu le-au folosit, deoarece nu corespundeau orientării epocii către temele „grave” din viața și opera clasicilor. Întâmplările relatate de Gusty se situau, din acest punct de vedere, într-un registru minor și nu puneau în evidență „măreția clasicului” Caragiale. Faptele și întâmplările relatate de Paul Gusty, care l-a cunoscut pe Caragiale îndeaproape, ne ajută să-l cunoaștem și să-l înțelegem mai bine pe „omul Caragiale” în relațiile sale cu societatea, cu prietenii, în postura de autor, director etc.

Gusty creionează expresiv **disponibilitatea lui Caragiale spre socializare**. „Avea prieteni... în toate straturile societății noastre. Se totuia cu birtașii, tipografil, artiștii, medicii celebri, funcționarii de diferite grade. Se avea bine cu popii, militarii și mai cu seamă cu profesorii. Îl cunoștea și cunoștea pe toată lumea.” Amintirile lui Gusty nu conțin amănunte despre manifestările de socializare publică, ci despre raporturile lui Caragiale cu prietenii apropiați, în perioada când a fost director al Teatrului Național București.

Față de prietenii apropiați avea manifestări aparte. Caragiale cultiva **ritualuri de recunoaștere** cu prietenii, ce evocau trăiri comune. Când se întâlnea cu Gusty se oprea în loc și „începeam să fredonăm în același timp un marș de Fährbach” pe care orchestra lui Hubsch îl executa în fiecare seară de spectacol. Sau „îmi zicea pe nemțește: «Mann muss Mann bleiben, keinen Mameliga abgeben» (Bărbatul, bărbat să fie, nu o mămăligă) cuvinte pe care le rostea sentențios într-o dimineață un tâmplar beat, agățat de un felinar în stradă, către nevastă-sa care îl găsisse în zori de zi și voia să-l ducă cu sula acasă.” Vasile Siderescu, prieten de la Regia monopolului de tutun, îl numea pe Cara-

giale, Caracancioli, iar Caragiale îi replica cu „Basmangiule, am să-ți vârs mațele.”

Gusty subliniază, în mod repetat, inconstanța atitudinilor lui Caragiale față de prietenii și pune acest fapt pe seama mobilității dispoziției sale: „În genere, era din fire variabil ca zilele de toamnă.” Faptele relatate ne arată însă un Caragiale judicios, care își dirija reacțiile în funcție de calitatea și atitudinile prietenilor.

Față de prietenii pe care îi prețuia pentru calitățile lor umane era **excesiv de curtenitor, atent și ceremonios**. Deși era un maestru în mânăuirea verbului românesc, directorul Caragiale îi dăruiește regizorului Paul Gusty, afișul spectacolului de deschidere a stagiunii teatrale din toamna anului 1888, cu o dedicație elogioasă, în limba franceză: „A mon vaillant aide de camp Mr. P. Gusty.” „...Avea el toane de acestea,” îl justifică Gusty, care ne dă a înțelege că directorul Caragiale a ales pentru deschiderea stagiunii piesa *Manevrele de toamnă* (traducere și localizare P. Gusty) datorită prieteniei și încrederii pe care o nutrea față de el. Văzându-l pe actorul Ion Petrescu în *Macbeth* și apreciindu-l, i-a încredințat rolul regelui Lear, în piesa cu același nume. Aflând de la Gusty că actorul, „bun pentru melodrame, dar nu pentru piese clasice”, nu satisfacea cerințele rolului, Caragiale decide suspendarea repetițiilor și pentru a nu supăra pe I. Petrescu motivează cu lipsa unui decor potrivit: „nu mai joc pe Lear, dacă n-am pădure moyen age.” La insistențele lui Petrescu, a reluat repetițiile la Regele Lear, dar ținând seama că actorul era nepotrivit în rol, a decis ca „din piesă care, precum se știe, e foarte lungă și abia se poate juca în 4 ore a tăiat așa de mult sub pretext că e vorbărie zădărnă, încât jucam pe Lear în 2 ore.”

Față de acei prietenii care prin atitudinile și actele lor nu țineau seama de opiniile lui ori îi diminuau prestigiul, adopta poziții dure, era

excesiv de răutăcios, lipsit de tact, după opinia lui Gusty. Când i-a comunicat lui Titus Dunca respingerea piesei propuse de acesta pentru repertoriul teatrului, i-a precizat: „Autor e numai unul care face piese bune ca mine, nu fleacuri proaste ca tine.” Iar replicii acestuia: „Nu vezi d-le că ești nebun!”, i-a răspuns: „Ca și tine, cu diferența că eu sunt un nebun genial, am bosa geniului coala (arătându-și fruntea) pe când tu ai bosa contrarie.” Dialogul ne arată un Caragiale orgolios, conștient de valoarea sa.

Directorul Caragiale nu a admis nicio excepție de la interdicția impusă spectatorilor de a pătrunde pe scenă în timpul antractelor. Prietenului său, Ștefan Velescu, profesor la Conservator, care voia să pătrundă pe scenă în antract, pentru a vorbi cu foștii săi elevi, i-a subliniat: „au fost elevii dumitale, dar sunt astăzi artiștii mei și d-ta n-ai ce căuta pe scenă.” Prietenia nu era pentru Caragiale un motiv pentru admiterea excepției de la regulă, mai ales de la una promovată de el.

Observând că prietenul său, Alex. Orăscu, „om cu dare de mână și client obișnuit al Teatrului Național”, obișnuia să-și cumpere bilet de stalul I, dar să vizioneze spectacolul dintr-o lojă goală (liberă), directorul Caragiale s-a dus personal la Orăscu și „deși era public în dreapta și în stânga lor, l-a poftit să iasă afară din lojă, adăugând că numai pentru faptul că-și cumpără un stal, nu are dreptul să ocupe o loje, că unde ar ajunge teatrul dacă toți care cumpără câte un stal l-ar imita. Orăscu a ieșit din loje și directorul avu un dușman în plus. Directorul avea dreptate în fond, dar a procedat – cred eu – fără tact. **Îl amuza parcă să-și necăjească prietenii,**” punctează Gusty. Episodul ilustrează faptul că, într-o lume în care servirea prietenilor era mai presus de normă (lege?), Caragiale se afirma ca un om **corect**, promotor al normei. El nu sacrifică norma socială pe altarul prieteniei, nu pune prietenia mai presus de lege. O confirmă și atitudinea lui Caragiale față de o cerere a actorului Ștefan Iulian. Actorii teatrului erau retribuiți în funcție de importanța rolurilor jucate. Suma varia deci în funcție de acest factor. Existau însă și excepții bazate pe relații personale. Astfel, actrița Aristizza Romanescu beneficiase de o retribuție în sumă →

TRAIAN D. LAZĂR

ARTA DE A DISTRUGE

Se pare că neamul acesta al meu și-al vostru, are o vocație certă: aceea de a distruge tot ce e bun, frumos, adevărat, prețios și gratuit, nu pentru că n-ar fi valoros, ci pentru că nu se poate prețului.

Deunăzi, am auzit la TV și chiar la radio că onor consiliul de conducere al televiziunii a revizuit cât a revizuit și a considerat că românii nu le sunt utile canalele TV Cultural și TVR Info. Nu știu cine a câștigat din această hotărâre genială a vreunui cap întunecat, dar, sigur, poporul nu a câștigat nimic, ba dimpotrivă, și-a pierdut definitiv reperele fundamentale.

În loc să ne edificăm prin cultură, prin limbă, cădem din nou la stadiul de animalitate, cu câteva reflexe condiționate și atât. Vai, vai, vai!

Să fie de ajuns doar scoicile și caviarul, vișei fripiți la proțap, porcii în lapte și vinul băut direct din butoaie, așa cum fac țiganii la nunțile și botezurile lor și mai aruncă printre gratii și copiilor străzii, niște resturi: prăjituri și banane amestecate cu zaț și scrum de țigară, pe care aceștia, înflămânziți și înnebuniți de mirosurile de friptane, le hăpăie din câteva înghițituri? M-a impresionat un băiat al străzii care a primit de la țiganii care nunteau, prin gard sau peste gard, un

homar imens, portocaliu, pe care nu știa nici să-l desfacă, nici să-l mănânce. Și cred că l-a aruncat, fără să țină seamă că e o delicatasă numai pentru obraz de țigan îmbogățit în străinătate, din cerșit, furat, proxenetism și prostituție!

Am manelizat totul, dar mai ales, ne-am manelizat viața.

Câteva emisiuni de limbă română, de cultură și civilizație (la care stăm rău de tot!) nu ar strica, pentru că și-așa, cei distinși, nu mai vorbesc demult această limbă decât în argou.

Fără cultură nu ne putem defini ca neam, ne ștergem istoria de pe harta inimii, reperele se răstoarnă, valorile sunt uitate și trăim din nou într-o sălbăticie de nedescris, așteptând să ne înghită balenele.

TVR Cultural, încă de la înființare, în urmă cu zece ani, a fost un program neinfestat de lepra politicii. Un program în care ne găseam odihna sufletească și spirituală ca să putem rezista degradării morale la care am ajuns. El îmi dădea o motivație să trăiesc, da, aveam această motivație doar datorită acestui program.

Nu-mi pot închipui cum voi trăi de azi înainte fără TVR Cultural. Era programul în care mă refugiam după balamucul de pe toate celelalte programe, politizate, imbecilizate de ordine ale unor șefi de partide, în care nu se mai făcea niciun pic de educație, ci numai spectacole macabre: circ politic, calomnie, denunțuri (la ordinea zilei), dezbinări, război psihologic,

certuri interminabile și tot arsenalul urii și răzbunării.

Ne-am săturat, oameni buni, ne-am săturat să vă ascultăm cum vă bălăcăriți și vă contraziceți la fiecare minut. Și vreți cu tot dinadinsul ca aceste mârșavii să iasă la lumină musai la televizor.

Ne-am săturat până la greață și vomă de politica voastră în care, nici voi nu știți pe ce lume trăiți.

Închideți naibii toate canalele, închideți de tot televiziunea, pentru că ne ucide lent ca popor. Oricum, n-a rămas mare lucru din ea și ceea ce a rămas e aservit intereselor politice. Ca să putem să ne întoarcem la lectură, care nu este așa de nocivă și blestemată.

De ce câștigă întotdeauna RĂUL în forma lui absolută? De ce câștigă urâtul în defavoarea frumosului? De ce câștigă subcultura? Unde ne sunt reperele? Ceați făcut cu ele, stimați conducători ai Televiziunilor naționale sau particulare? Și cine are de câștigat din asta?

Sunt întrebări pe care ar trebui să și le pună orice om de bun simț într-o țară în care (demo)crația e doar pentru unii.

Cât despre noi, oamenii de cultură, de care NIMENI NU MAI ARE NEVOIE, nu ne rămâne decât să ne înscriem într-un partid, să ne aliniem, să mergem după turmă, că oricum, nu mai avem nicio șansă de bucurie. Și cu atât mai puțin, de fericire.

CEZARINA ADAMESCU

→fixă în vremea directoratului Gr. Cantacuzino. Fiind prieten apropiat al directorului Caragiale și invocând precedentul menționat, actorul Șt. Iulian i-a cerut să-i stabilească o retribuție în sumă fixă. „... Iancu, deși vechi și intim prieten, a refuzat (și) ... fără să-l bruscheze – i-a spus că talentul lui îi este scump, că îl apreciază, dar că desfeux-uri (înțelegeri, contracte separate nn.) fixe nu poate acorda... că va ține seama de serviciile aduse de Iulian, după fiecare creațiune de rol în parte.”

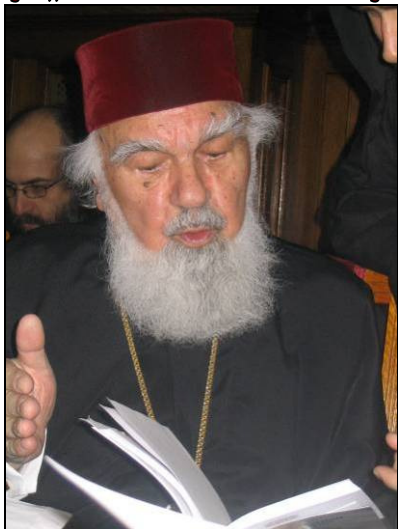
Corect cu gestionarea banului public, I.L.Caragiale era la fel de atent cu administrarea veniturilor personale. În 1887, pe când era funcționar la Regia monopolurilor de tutun, grupul de prieteni din care făcea parte și Caragiale (Gr. Ventura, Dem. Racovitza, Vasilache Siderescu, Paul Gusti etc.) se întâlneau în casa actorului C. Nottara și jucau poker „pornind de la miza minimală de 10 bani.” Caragiale „știind să joace

bine – ne curăța regulat. Pierzând într-o seară micul meu capital, Caragiale, foarte amabil, se oferi să joace mai departe cu mine pe credit, și am pierdut – ca vestit ghinionist ce eram – vreo 80 de lei. Deși datoriile de joc se plătesc în 24 de ore, Caragiale îmi spuse: „mi-i da când vei putea.” N-am prea putut și am și uitat de această datorie cu desăvârșire cu timpul.” Ulterior, Caragiale a devenit director al Teatrului Național București la care Gusti era copist de roluri și regizor. Relațiile amicale dintre cei doi s-au completat cu o fructuoasă colaborare profesională, fără ca datoria la joc să mai fie evocată. După un an și jumătate, Caragiale pregătindu-se să-și dea demisia din funcția de director, îl cheamă pe Gusti în cabinet și-i zice: „Mai am ceva bani din fondul Direcțiunii... și n-aș vrea să-i las succesorului meu. Ție nu-ți trebuie ceva bani?” Evident că îi trebuiau! Din fondul direcțiunii, Caragiale avea

posibilitatea să plătească drepturi de autor (să achiziționeze pentru repertoriul teatrelor, piese originale, traduceri, localizări) și i-a propus lui Gusti să depună la teatru o traducere și o localizare, dându-i o chitanță de 350 lei pe care să o încaseze de la casierie. A doua zi, Gusti s-a prezentat cu chitanța la casierul teatrului care „fără s-o citească măcar, o vâra în casă, scoate banii din ea și-mi numără alene 270 de lei.” Gusti îi atrase atenția casierului că s-a înșelat și trebuie să-i dea 350 lei. „Te înșeli tu – răspunse (casierul) – 80 de lei îi datorezi directorului, mi-a spus să ți-i opresc și i-a și încasat aseară.” Rememorând faptele, Gusti comenta cu uimire: „Caragiale și-a adus aminte după un an și jumătate că am jucat cu el poker pe credit, înainte de a deveni director. Bine a spus Suchianu – niciodată nu puteai ști ce e cu el. Uneori galant, risipitor chiar, alteori prezentând semne pronunțate de avarie.”

Î.P.S. ANANIA ȘI „MASA LUI BRÂNCUȘI”

(Foto: Nicolae Băciut, București, 1 martie 2006, la Adunarea Națională Bisericească)

I-am fost prezentat lui Î.P.S. Anania de către Marin Sorescu, în vara anului 1979, la București, când el tocmai se întorsese din Statele Unite. Apoi, l-am reîntâlnit, avându-l printre noi, la **Congresul Uniunii Scriitorilor**, din zilele de 3-5 iulie 1981, și unde a fost ales, pentru întâia oară, un președinte din Țară, în persoana redactorului-șef al **Tribunei**, distinsul romancier, dramaturg și scenarist Dumitru Radu Popescu. Bartolomeu purta veșminte „civile”: un costum bleumarin, în ape delicate și fine; și, doar la cafea, fuma o țigară „Saint Moritz”, într-un grup de poeți și publiciști, toți olteni: Al. Oprea, Dinu Săraru, Pompiliu Marcea, Florea Firan, I. D. Sârbu.

Tocmai trecuse o săptămână, de când terminasem de scris **Regina Iocasta** și se împlinise un an de lansarea, la „Scrisul Românesc”, din Craiova, a volumului **„Aforismele și textele lui Brâncuși”**, pe care am putut să i-l ofer, cu altă ocazie, așezând în **autograf** sintagma: „Brâncuși – un filosof, un înțelept, nu numai sculptor, cel mai important artist al Ortodoxiei”. În acele zile, împreună, oră de oră, regretatul Bartolomeu îmi certificase faptul că, în voiagele sale, prin America, în misiunea sa diplomatic-religioasă, reușise să vadă peste 50 din operele lui Constantin Brâncuși, disipate în celebre colecții, private

sau de stat, aparținând unor muzee, ori universități de peste Ocean, precum cele din Philadelphia, New York, Los Angeles, Washington.

În pauzele congresului scriitorilor, în „**grădina**” Casei Sadoveanu, mă rugase să-i găsesc un aforism, privitor la „**Masa tăcerii**”, operă de care el se simțise atras, special, și o vizitase, cât putuse de des, la Târgu Jiu, încă din perioada „stăreției” sale, la mănăstirea Polovragi, în perioada războiului. (Aforismul acela ascundea, în el, taina **cercului** – și a geometriei **divine**): „Acum, la bătrânețe, spunea Brâncuși, văd că, în fond, **Masa tăcerii** este o altă, o nouă **Cină cea de taină!**... Linia **Mesei tăcerii** vă sugerează curbura închisă – care adună, unește și apropie!...”

Despre **Atelierul** său parizian, care îi era și locuință, Brâncuși a exprimat, către P. Pandrea, o metaforă sacrificială, monastică: „...am deschis o biată **filială** a Mănăstirii **Tismana**, aici, în Impasse Ronssin, nr. 11...”. Aforismele, închinat Bunului Dumnezeu, altfel, sunt printre cele mai memorabile și revelatorii, ce s-au spus vreodată, în limba română. „**Divinitatea** e pretutindeni! E chiar aici și putem cu toții să facem parte din ea!... Trebuie doar să ne înfrângem propriul eu și să înțelegem că noi nu reprezentăm nimic, fără Dumnezeu!”

„Iubește-L pe Dumnezeu!... Tu trebuie să-L iubești pe Dumnezeu cu acea credință că, dacă îți va întinde cineva o bucată de pâine **otrăvită**, în clipa în care o primești, **ea să fie purificată de Dumnezeu**; Iar tu să mănânci pâinea cea **adevărată** și **bună!**...”

Morala rămâne **Religia Frumosului!**

Să crezi ca un **Demiurg**, să poruncești ca un Rege!... Să muncești ca un **sclav!**”

*

În vara anului 1983, Valeriu Râpeanu i-a publicat, după o așteptare

Brâncuși, **Masa tăcerii**, Tg. Jiu

de doi ani, lui Î.P.S. Anania, la Editura Eminescu, un volum de versuri, în care poezia **Masa lui Brâncuși** nu face doar o notă aparte, ci e profundă și unică, grație unui melanj „obscur”, „primitiv”: acela dintre „fondul nostru nelatin (păgân) și tainele sacre ale Credinței creștine. În smerenia și **umilința sa enigmatică**, după ce și-a spălat frații pe picioare, Isus e numit „**al treisprezecelea!**...”. El, Cel ce rupe pâinea, „muind-o într-un blid, cu o mână albă și pururea înflorită!...” Ghicitoarea (s)pusă de Mântuitor, e o **predestinare**; e de la **Tatăl**: „Cine(va) dintre voi mă va trăda?...”. Printre cei ce greșesc e chiar **Petru**, căruia Isus îi va aminti al treilea cântat al **Cocoșului!**... Iată, unul dintre cei **13** (cifra **fatidică**) va pleca de la **Cina cea tainică și sfântă**, pentru 25 de arginți – IUDA – și va fi găsit, mai târziu, atârând sub o creangă de bătrân măslin...

„**MASA LUI BRÂNCUȘI**”, cu cele 12 scaune ale ei, interpretată (și) ca masă „apostolică”, e scena **misterului final**, cu adiacențe stranii, din civilizația pietrei și lemnului, la poporul român: „La noi, desăvârșirea nu se-adapă, / Din cercul strâmb și roata șchioapă! (...) O noapte grea venea, de oare unde, / Și-n jurul mesei **joase și rotunde**, / Pe scaune ne-am strâns / Cu vechiul rost!... Și locul **Lui**, deodată, n-a mai fost!...”

Când Î.P.S. Anania mi-a oferit volumul **ANAMNEZE**, am simțit, poate, pentru întâia dată, ecoul gândirii (și înțelepciunii) brâncușiene, privite de părinții-duhovnicii noștri, o vibrație unică, sub aureola **cuvântului scris și tipărit**, nu numai a celui slujit oral. Sub obediența-ascultarea lui Î.P.S. Bartolomeu i-am adăugat, mai târziu, pe Calinic al Argeșului și Muscelului (cu volumul său **Pace și bucurie, la Brâncuși**, Ed. Dacia, 2001), pe Nestor Vornicescu al Olteniei și Noului Severin, precum și pe părintele Galeriu, care a semnat în gazeta „Cotidianul” (1999) un întreg studiu, închinat **Aforismelor – „Gândirea lui Brâncuși și Ortodoxia”**.

MASA LUI BRÂNCUȘI rămâne o bijuterie a expresivității literar-religioase; și chiar aş îndrăzni să o numesc o capodoperă – astăzi recitată de școlari, pe scenă; și am spus-o eu însumi pe de rost, punând-o în circulația elitelor (preoți, politicieni, brâncușologi, scriitori), în 2005, →

CONSTANTIN ZĂRNEȘCU

la *Mănăstirea Polovragi*, Gorj, unde este pomenită și omagiată memoria lui Constantin Brâncuși, în fața unui popor de creștini (în fiecare 16 martie a fiecărui an). Iată *miraculosul poem*, ce ne lasă senzația că s-a așternut, s-a *scris singur*, reluat, recitat, în întregime, în nespusa sa, biblică *frumusețe*: „Din treisprezece câți eram la *Cină* / Unu-a plecat și n-a mai vrut să vină – / Suflet păros în cuget agurid / Cu noi muiase pâinea într-un blid, / Pătrunsă-n miez și frântă și împărțită / De-o mână albă, pururi-nflorită. / Când ghicitoarea printre noi se puse, / Noi o-ncercam și numai el tăcuse, / Apoi s-a furișat ca un răspuns / La inima-ntrebării neajuns.

*

De ce-a plecat, de vreme ce gustase? / Semnu-ndoielii plânse și rămase. / La noi desăvârșirea nu se-adapă / Din cercul știrb și toata șchioapă. / O noapte grea venea de oareunde, / Și-n jurul mesei *joase și rotunde*, / Pe *scaune* ne-am strâns cu vechiul rost / Și locul Lui, deodată, n-a mai fost. // O noapte grea se cuibări-n unghere. / Ospățul pietrei devenea *tăcere!*”

*

Ceva rămâne, tot timpul, însă, *ne-spus, ne-văzut, ne-numit, ne-numărat*, se vaietă vizionarul ANANIA, în fața poeziei epifanice a pietrelor rotunde ale lui Constantin Brâncuși: „În așteptarea numărului sfânt, / Grăiam încet, plângeam, pe trepte sfinte, / Înțelegând că norul de cuvinte / Nu poate să încapă / în Cuvânt”.

Numele creștinilor și *vinul* (ritualic) – „sângele Domnului” – trezindu-se în fiecare primăvară, în vițele-nflorite, de pe dealuri, e *datul* și *rânduiala* ne-tăcerii, ne-știrii și ne-uitării: „Ce nume ai?... Întreb și nu răspunzi. / Cuvintele trăiesc din amintire. / Cu fiecă uitare și neștire, / Eu sunt memoria vecilor fecunzi. / În pivnițele negre, de sub iarbă / Își doarme vinul greul pământesc. / Dar când, pe dealuri, vițele-nfloresc, / Tresare-n somn și-ncepe, iar, să fiarbă!...”

E „bucurie curată” – „pace și bucurie” – acest *pahar-pascal* de împărțășanie, deasupra *Mesei de taină* a lui Constantin Brâncuși, adunând, unind și apropiind – pe toți oamenii!...

SPĂLAREA PE MĂINI

Pilat ridică mâna,
preaclocotinda gloată să o potolească,
și se făcu tăcere;
apoi strigă cu putere
împărătească:
„Să se aducă apă!”
Și apă s-a adus.

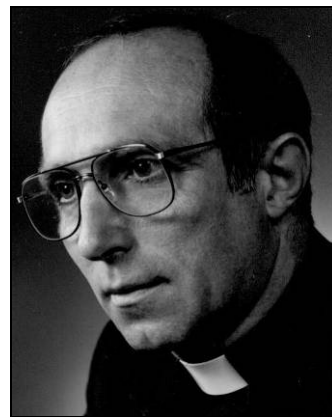
Lângă Ioan,
Maica Domnului
privea la judecata lui Iisus,
ștergându-și pleoapă cu pleoapă:
„Ai auzit ce a spus,
când își spăla mâinile,
că e nevinovat de sângele Lui?
Nu-nseamnă, prin asta, că este iertat?”
Ioan plângea. Cu capul plecat:
„Nu, Maică, ci dat răstignirii!
Prin apă Pilat L-a vândut,
cum Iuda făcu prin sărut,
că apa spălării pe mâini
știa că-i adusă din Prut”.

AVEM DE TOATE, CHIAȚĂ ȚARA DE VÂNZARE

Agentia de știri Agerpress
a anunțat aseară
că Fondul Monetar va pune la
licitație
o țară
demult incomodă ca nație.
Data?
Ca la orice vânzare
se cere recondiționare
la vreo trei scaune
ce-au început să miaune,
la voievozi și umbre de
hotare cam șubrede.
Fondul Monetar își acuză directorii
blonzi
că și-au furat singuri șapca
luând prăpădita de țară
cu japca,
dar plină de români și câini
vogabonzi.
Din zvonuri de stradă,
neconfirmate încă de Fondul

Ioan Măric, Bacău

Monetar,
se-oferă joburi de hingheriadă
să curețe țara
cât de cât se poate măcar,
dar țaranii,
așteptând puturoși plăcinta din cer,
nici unul nu vrea să se facă hingher;
ba chiar și profesorii –
lumină, inimă speranței:
„Gaudeamus cumtefur...”
fără rușine se bat cu cerșetorii;
încă pensionarii uitând să fie oale,
plesnindu-le chimirul de parale,
fac coadă l-aprozarul toleranței!

Tot Agenția Agerpress pretinde
că țara fiind veche
cam greu se poate vinde,
că datorită crizei ce ne rupe-n dinți
va fi ca la talcioc,
că prețul poate scade la Fondul
Monetar,
din pirieta vârfului de toc,
să poate-ajunge chiar
la treizeci de-arginți.

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario, Canada

ICHIM Dumitru, n. 14 august 1944, comuna Dărmănești, județul Bacău. Poet, eseist și prozator. După cele opt clase elementare, urmează cursurile Seminarului Teologic de la Mănăstirea Neamțu (1959-1964). Liceul teoretic, fără frecvență, la Moinești. Licențiat al Institutului Teologic de grad universitar din București (1969). Teza de licență e susținută cu profesorul Petru Rezuș. Între 1968 și 1970 urmează cursuri pentru doctorat, secția Teologie sistematică, la catedra Teologie dogmatică, sub îndrumarea profesorului Dumitru Stăniloae. Studiază la Seabury-Western Theological Seminary, Garrett Methodist Seminary, ambele din Evanston, Illinois (Statele Unite), și la McCormick Presbyterian Seminary, Chicago, Illinois (1970-1972). Continuă studiile ca bursier al Consiliului Mondial al Bisericii la Princeton Presbyterian Seminary, Princeton, New Jersey (1972-1973). Îndrumătorul tezei de doctorat, susținută în 1973, e teologul american James McCord. Titlul tezei: *The Orthodox Liturgy and the World*. În 1974 este hirotonit preot al parohiei „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Kitchener, Ontario (Canada).

DESTINUL VALORILOR ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

(II)

Aspecte esențiale ale ortodoxiei

Imaginea lui Dumnezeu în om are o mare importanță în ortodoxie. Omul este o „teologie vie”. Fiind icoana divinității, omul poate să-l afle pe Dumnezeu privind în propria sa inimă: *Împărăția lui Dumnezeu se află în voi* (Luca, XVII, 21). Cel ce se cunoaște pe sine însuși, cunoaște pe Dumnezeu, afirmă Sfântul Anton din Egipt. Identificarea om-divinitate merge până la afirmația lui Ioan: *Am spus: sunteți dumnezei* (X,24); iar Evagru: *După Dumnezeu trebuie să considerăm pe fiecare om ca Dumnezeu însuși*.

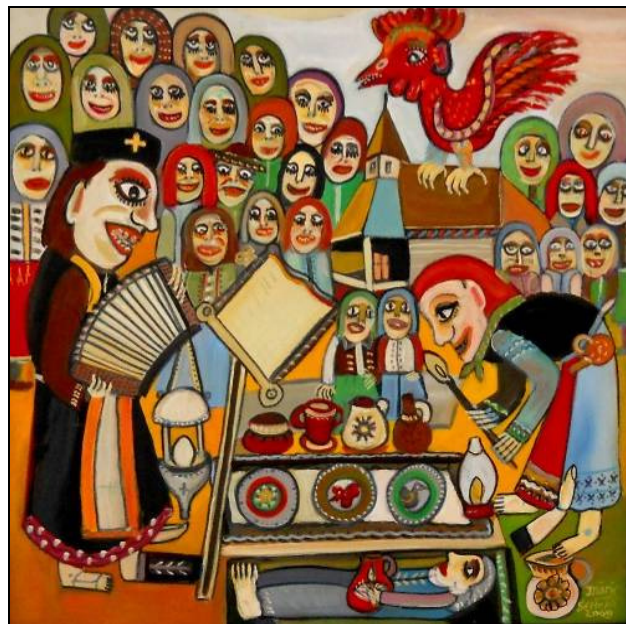
Astfel, participarea la natura divină poate fi definită prin termenul de „zeificare” – *theosis* – în limba greacă. Vasile cel Mare prezintă omul ca pe o creatură care a primit porunca să devină un zeu. *În împărăția mea, spune Hristos, eu voi fi Dumnezeu și voi veți fi dumnezei cu mine* (Canonul Utreniilor, Joia Sfântă, oda 4, tropar 3). Ideea participării noastre la dumnezeire apare, de asemenea, în epistolele lui Pavel și Petru: *Dacă vorbește cineva, să vorbească așa cum ar fi cuvintele lui Dumnezeu* (Petru, I,4,11). Unirea are loc cu energiile divine, și de aici posibilitatea omului de a crea artele.

Astfel, scop al vieții creștinești, îndumnezeirea nu este rezervată numai unor inițiați ca în misterii antice, ci este o șansă a tuturor oamenilor (Serafim din Sarov). Pentru biserica ortodoxă, acesta este scopul normal al fiecărui credincios. Iar baza zeificării omului e iubirea: iubirea de Dumnezeu și iubirea aproapelui – *deschiderea simpatetică* spre immanent și transcendent, spre vremelnicie și spre eternitate; spre curăția cerească și spre făptura supusă erorii. În felul acesta, omul capătă demnitate supremă: *demnitatea divină* – care trebuie însă dobândită prin fapte, în caracterul sacru al actelor sale realizând binele, frumosul, dreptatea.

Credința ortodoxă la români

Ortodoxismul (=„credința cea dreaptă”) a aflat la români un teren favorabil pentru a fi adoptat datorită, pe de o parte, concepției zamolxice despre divinitate și nemurire, iar pe de altă parte, datorită unor trăsături psihologice care ne sunt specifice.

În acord cu viziunea ortodoxiei, românul nu înțelege că Dumnezeu se află *dincolo* în sens dogmatic. Dimpotrivă, *Tu ești pretutindeni prezent și tu umpli totul*, se spune deseori în rugăciunile ortodoxe. Dumnezeu rămâne mai sus și mai în afară de noi atât timp cât nu cultivăm binele. Dar dacă trăim în puritate, întru spirit, Dumnezeu este cu noi, este în noi, devenim *după chipul și asemănarea sa*. În acest sens gândește și Eminescu într-o scrisoare către Veronica Micle: *Dumnezeu nu e în cer și nu-i pe pământ: Dumnezeu este în inima noastră*. Nichifor Crainic a aflat o fericită formulare a relației om-Dumnezeu din credința creștină a românului: **Înomenirea lui Dumnezeu și îndumnezeirea omului**.

Pictură de Ion Măric. Foto: Dumitru Agachi

Fondul nostru religios traco-getic, zamolxic, era cel al unui zeu immanent, un om care, trecând printr-o moarte inițiativă, se transformă într-o divinitate. Iisus avea de asemenea dublă natură: divină și umană. A suferit ca om și a înviat ca Dumnezeu. **Îndoita fire a lui Hristos, întâlnindu-se cu mitul zamolxic, a constituit unul din factorii care au favorizat implantarea creștinismului în spiritualitatea românească.**

Pe de altă parte, Dumnezeul creștin, fiind al tuturor oamenilor, a toată făptura fără deosebire, și nu un zeu al unui singur popor, precum Iahve iudaic, satisfăcea sentimentul cel mai profund și specific românesc, *omenia*, deschiderea inimii către toți semenii, creaturi ale lui Dumnezeu.

Hotărâtor pentru implantarea ortodoxiei la noi l-a constituit și faptul că – așa cum s-a recunoscut de întotdeauna, iar astăzi constituie una din motivațiile trecerii la ortodoxism a unor grupuri din diverse țări, între care Belgia, Anglia –, dintre confesiuni, ortodoxismul a păstrat cel mai nealterat spiritul primei epoci a creștinismului: acela al evlaviei profunde, al smereniei, al simplității unei pietăți care evită gestualitățile, excesele de orice fel – comunicarea nemijlocită între credincios și Dumnezeu; acela al apropierii întru reală iubire creștină, și anume, al *milei creștine* –, milă care, pentru român, nu înseamnă însă a te îndura de cineva în sensul de a-l umili, a-l face dependent de tine, ci are înțelesul de participare duioasă, fraternă la suferința, la nefericirea celuilalt. Astfel, la români mila are un sens mai înalt: ea înseamnă *omenia* dublată de *duioșie*, ultima fiind cea mai pură vibrație a sufletului românesc; precum știm, este vorba de două cuvinte românești unicate, intraductibile.

Firea Românului este înclinată spre introverție, spre reculegere. Iar interiorizarea este cuminte, adâncă - se respectă pe sine, fiindu-i străine atât patetismul teatral cât și misticismul zbuciumat, neliniștea dramatizată, autoflăgerările. „*Mistica românească nu cotopește lumina minții și responsabilitatea conștiinței*”, afirmă părintele Dumitru Stăniloae. Este un misticism „*cu privirea trează, dar sfielnică în fața misterului*”. O aură de mister blajin, →

GEORGE POPA

mângâietor, alinător, iradiază din cuvintele noastre religioase, precum: duh, taină, „har” (în loc de „grație”, aplicabilă și lumesc – grația unei fete), „mântuire” (și nu „salvare”), „veșnicie” (având mai multă rezonanță divină și de taină decât „eternitate”); părintele Stăniloae scrie: *Cuvântul latin, dar vechi românesc, „Fecioara” are un înțeles cu mult mai învâluit de vrajă înalt sufletească decât termenul catolic, comun celorlalte popoare latine, de „Virgină”, termen care are un înțeles cu precizii fiziologice, fiind aproape jignitor pentru simțirea noastră religioasă.*

Comuniunea nemijlocită a românului cu Dumnezeu, cu sfinții și îngerii cerului se vedește foarte grăitor în plasarea exterioară a frescelor de la mănăstirile bucovinene, gest sa-cru specific autohton prin care sfera eternă coboară în viața de fiecare zi și o binecuvântează. Discreția sentimentului nostru religios apare și în faptul că la noi bisericele sunt în general mici (simbol „biserica dintr-un lemn”), iar pentru puritatea și altitudinea religiozității noastre dau mărturie și caracterul ascetic al sfinților uscați, costelivi din vechea pictură bisericească și frumusețea incomparabilă a naivei iconografii pe sticlă. (Un distins profesor de istorie, Ioan Teștiban, vorbea de „Madonele durdulii” ale picturii italiene din Renaștere).

La români, icoana are un puternic rol de transfigurare. De altfel, trebuie subliniat că în ortodoxism, inclusiv la noi, una din cele mai importante sărbători creștine este cea a „Schimbării la Față”, mai puțin importantă în alte culte. Căci transfigurarea constituie tema marilor noastre creații: *Miorița, Meșterul Manole, Luceafărul, Florile lui Luchian.* De asemenea, românul preferă Învierea, iar răstignirea nu o interpretează ca pe un spectacol expresionist de groază, tip Grünewald, cu convulsii, „vaiet și sânge”, ci delicatețea noastră de simțire tratează icoana crucificării în smerită reculegere, departe de tragicul teatralizat: *maximă sfășiere și statică transfigurare*, afirmă Dumitru Stăniloae.

Religia autentică a unui popor este cea trăită, și nu cea impusă. Prin excelență, ortodoxismul este trăire și nu grefă servită de un dogmatism nevibrant, de o îndochinare rece. E o problemă de inimă și suflet, și nu rezultatul inducției unei impresiuni exterioare printr-o retorică verbală și prin opulențe strălucitoare care orbesc. Iisus a fost umil și sărac și so-bru și a fost demăsurat de mare în sacrificiu, în iertare, în apropierea de om: așa l-au văzut românii. Dacă simbolul adorării în eclezia romană e *Extazul sfintei Tereza*, opera sculpturală a lui Bernini (a și indus interpretări erotice), cel al pietății românești e *Rugăciunea* lui Brâncuși: arcul trupului sfintei Tereza e deschis în afară (la fel ca și *Rugăciunea* lui Auguste

Rodin), mărturisind exteriorizarea, pe când arcul trupului fetei din creația lui Brâncuși are curbura orientată lăuntric.

Că ortodoxismul are o mai profundă și mai pură viziune despre sacralitate decât Apusul rezultă și din iconografie. Efigiile impersonale, ascetice, arse de febra mistică ale sfinților răsăriteni figurează nu un anumit personaj real, ci *ideea* de sfințenie; în schimb, madonele renaștentiste sunt nu numai femei strălucind de frumusețe fizică, reprezentând personaje reale, deseori iubitele artistului, dar același model poate figura totodată și dragostea sacră și dragostea profană, cum se întâmplă în celebrul tablou cu același nume al lui Tițian; Madona din tabloul de o mare elevație spirituală a aceluiași pictor, *Înălțarea Fecioarei*, reprezintă același model din *Sărbătoarea lui Venus*.

În câteva cuvinte, ortodoxismul la români:

- e religia *iubirii*, iubire înțeleasă ca instrument de cunoaștere și unificare afectivă cu creația, pentru că *lumea este operă a iubirii lui Dumnezeu destinată îndumnezeirii*, afirmă Dumitru Stăniloae; oamenii nu se pot mântui, spiritualiza decât împreună; iubirea este instrument al realizării de sine prin realizarea în celălalt – în aproapele tău și prin întregirea în Dumnezeu; a fi *eu* al unui *tu* nu este refrenul unei foarte umblate filozofii actuale?

- este religia *duioșiei*, sentiment particular românesc – ca și „dor”, „jale” – ne definește – și, din acest motiv, este cu neputință de transpus în altă limbă; Eminescu a intuit perfect acest lucru, cuvintele „duioșie”, „înduioșare” constituind laitmotive în lirica sa;

- este religia *iertării*; pentru că iertând devii mai puternic sufletește, te face să viețuiești în Dumnezeu, adică în promovarea Creației și ducerea ei mai departe, în eroismul inimii și al spiritului. Nae Ionescu afirmă: *Căci tocmai aceasta e sublim în religia noastră: desrădăcinarea subiectivismului și a sentimentalismului obicinuit să centreze toate întâmplările asupra noastră înșine – și punerea noastră absolută în slujba unei realități transcendente.*

Cât de organic a pătruns spiritul creștin în viața de fiecare zi a poporului nostru se poate constata și din faptul că, la noi, „creștin” nu însemnează numai om bun, om de omenie, ci se confundă cu a merita demnitatea de om; „creștinul ăsta al meu” sau „creștina asta a mea” sunt expresii curențe în familiile de la satele având credința încă nepervertită. În poezia *Doină*, Eminescu utilizează sinonimul „creștin” pentru Român: *Numai umbra spinului / La ușa creștinului.* Într-o legendă populară unele păsări merg în iad pentru că nu s-au creștinat.

Pictură de Ion Măric
Foto: Dumitru Agachi

Eseu

OGLINDA ȘI TEATRUL

Eseul lui Jurqis Baltrušaitis, **Oglinda** (Editura Meridiane, 1981, trad. Marcel Petrișor), urmând după *Essai sur la légende d'un mythe d'Isis* (Paris, 1967), *Aberrations, Quatre essais sur la légende des formes* (Paris, 1967), *Anamorphoses ou magie artificielle des effets merveilleux* (Paris, 1969) și derivând din ampla exegeză, polemică cu prejudecățile privind cultura medievală, *Réveils et Prodiges, Le gothique fantastique* (Paris, 1963), se povestește cu absurditățile și emfazele sale de aură poetică și, ca legendă științifică, se desfășoară fidel exactității descoperite. Pe lângă faptul că magia și mitologia sunt regăsite direct asociate cu operații științifice, eseul reproduce, printr-o vastă cercetare de tratate oculare și obscure, pseudoștiințifice, inventare ale acelor **Kunst-und Wunder Kamern** cu rarități și curiozități optice, cu mașini bizare și aparate catoptrice ce oferă jocuri amuzante, dar și informații despre mecanismele reflecției, ale văzului și luminii. Instrument al lui Psyche, utilizat în știință și practica ei de la Arhimede la marile telescoape; simbol perpetuat în pictură de la Jan van Eyck la Picasso; în literatură, de la Ovidiu la Dimitrie Cantemir sau de la R.M. Rilke la Jean Cocteau; în mitologie, de la Tezeatlipoca la Narcis – oglinda exprimă raportul dintre **realitate** și **imagine** ca **identitate** sau **nonidentitate**. Catoptrica, „știință a iluziei, știință și iluzie a științei”, cum o definește importantul istoriograf al culturii europene, se surprinde pe două planuri: al realității și iluziei, al cunoașterii și amăgirii, al reflectării întocmai a realității și al desființării și refacerii acesteia într-o zonă fantastică. Jurqis Baltrušaitis urmărește desfacerea acestei teme în evantai, din Antichitate și până în secolul al XX-lea.

Supus unei lecturi privilegiate sau particularizante – din perspectiva artei teatrale – excursul său se va observa că trece prin câteva puncte ce pot fi explorate. Îndeosebi, „deregla-rea”, darea raportului amintit ca **nonidentitate** prezintă importanță pentru „lumea” artei. Descrierea muzeului kircherian din Roma, a aparatelor speciale prin care se realiza

Pictură de Ion Măric

transpunerea într-un spațiu fantastic, a instrumentelor optice prin a căror savantă combinație se realizau spectacole insolite și feerice, a dispozitivelor sau casetelor catoptrice, numite încă din antichitate **teatre**, este de un deosebit interes pentru arta scenografică.

(Să ne amintim de decorul lui Ion Popescu-Udriște de la spectacolul **Neputul lui Rameau**, după Diderot, în regia aplicată și uimitoare a lui David Esrig, cu Gheorghe Dinică și Marin Moraru; de prin anii '68-71' de la Teatrul „Bulandra”. Un spectacol cu doi interpreți și opt oglinzi, care multiplicau imaginile și te amețeau. Se spune că Ellen Steward, de la Teatrul La Mamma din New York, a avut o criză nervoasă în timpul reprezentației și a trebuit să fie scoasă din sală pentru îngrijiri medicale. La cele nouă luni de lucru a câte 10 și 14 ore pe zi pentru identificarea actorilor cu dificilul text filosofic, s-au „alăturat” și oglinzile cu reflexie lor. Ori la Teatrul din Petroșani, spectacolul **Procurorul**, de Gheorghe Djararov, din 1976, în regia și scenografia lui Mihai Lungeanu, în rolurile principale cu Mihai Clita (**Procurorul**) și Dragoș Pâslaru (**Anchetatorul**). Dintr-o explicație a regizorului: *În imaginea scenică, oglinda devine, alternativ, cauză și efect, încercând să realizeze acea legătură sensibilă dar ascunsă, dintre planul judecății și planul acțiunii. Am încercat transformarea „imaginii” în cheie pentru descifrarea legăturilor între unitățile de timp și spațiu. Și mai târziu, în 2007,*

cele două versiuni ale spectacolului **Cameristele**, de Jean Gênet, în regia lui Horațiu Ioan Apan.)

Jurqis Baltrušaitis urmărește în acest eseu, pe calea ce ne privește, trecerea de la dulapul cu mai multe fațete la princiarul palat cu pereți și plafoane de oglinzi, schimbările figurinelor și manechinelor cu oameni deveniți actori ai unui spectacol, descrie cum în secolul al XVII-lea cutia catoptrică se dimensionează la scară arhitecturală și cabinetul Caterinei de Medici devine un **theatrum polydictium** și cum, apoi, în întreaga Europă, încăperile oficiale se împrejmuie cu propriile spectre, ca mai târziu și cafenelele, prin imitare, să se ornamezeze cu oglinzi. Și această tentație spre ciudățenii și straniețăți a făcut ca în 1676, la Versailles, în avangrota lui Thetis, să fie instalat un teatru catoptric, iar în 1711, arhitectul Paul Decker din Nürnberg să împingă mai departe rafinamentele oglinzilor oglinzite. Dar acestui sens al dezvoltării, i-a subzistat cel al miniaturalului: casetele catoptrice au devenit din ce în ce mai complexe – **Theatrum Protei**. Kircker a multiplicat seria acestor „teatre”, accentuând **nonidentitatea** raportului: figura umană este supusă substituirilor mecanice conform unui program teratomorf, oglinzile „vrăjitoare”, cu suprafața ondulantă, realizând „metamorfozele” prin deformările optice. **Divertismen-te scenice**, prin deosebite meșteșuguri și multiple combinații, fac din oglindă și oglinzi să apară chipuri și imagini omeneste și neomeneste, încât cel ce se privește să se surprindă a fi altceva sau să vadă cu totul altceva. Arca-dienii puseseră în templul lui Jupiter o oglindă în care cel ce venea și se privea în ea vedea numai zeii și tronul lui Jupiter. *Conceput ca divertisment, jocul optic* – se spune – *a sfârșit prin a se uni cu o înaltă speculație în legătură cu revelarea invizibilului. Prinților și papilor ieșind din neant, le urmează Moartea, tronul lui Jupiter, personaje mitologice, chiar și Christos.* (p. 83). Lumea umană se schimbă în reflexe sale, oglinzile prind puteri defromatoare prodigioase: *Multiplicări, substituiți, răsturnări, măririi, micșorări, dilatări, sugrumări de forme, toate operațiile sunt prezentate ca o demonstrație tehnică a legilor de reflexie într-un cabinet de savant. Fiecare dintre* →

DUMITRU VELEA

ele corespunde unei iconografii: mulțimea ființelor și a lucrurilor, ființe compuse și monștri fabuloși (...) Descrierea temelor e fastidioasă și reia adesea aceleași subiecte – biblioteci, tezaure, creaturi multicefale, hibride care reapar cu o regularitate mecanică. Expansiunea lumilor iluzorii e comandată de un ordinator catoptric (p. 43). Dincolo de aceste divertismente scenice se relevă un **alter mundus**, epoca degradând catoptrica în catoptromancie. Important e că Jurqis Baltrušaitis lasă în lumină și relația dintre **catoptrică** și **practica teatrală**: în acel **Faust** din gravura lui Rembrandt (**Doctorul Faust „Avertisment divin”**, 1652) propune ca sursă a oglinzii metaforice reprezentarea scenică de la Amsterdam (1605) a piesei **Tragica poveste a doctorului Faust** a dramaturgului elisabetan, Christopher Marlowe, care ar fi cuprins o asemenea scenă avertisment. Deseori, oglinzile vin în spațiul scenografic prin transpunere din cel dramaturgic unde se găsesc ca elemente ale viziunii, precum acele oglinzi care prezintă monarhilor destinul și care se întâlnesc de la **Acharnienii** lui Aristofan la **Macbeth** al lui Shakespeare; sau care constituie chiar modul de generare dramatică a personajelor și situațiilor din piese, de la Goethe la Marin Sorescu (**Casa evantai**, reprezentată de Teatrul de Stat din Oradea și cuprinsă ulterior în volumul **Vărul Shakespeare și alte piese**, 1992), ori Alice Botez (**Dioptrile sau Dialog la Zidul caucazian**, 1975).

Nu se poate trece peste surprinzătoarea poveste **Oglinda sau Meta-morfoza lui Orante** (1661), de Charles Perrault. Omul se transformă într-o oglindă care-i întoarce zeului propria sa imagine, o oglindă venețiană. Orante (gr. *arătător*) are trei frați, cu toții realizând portrete, fiecare în felul său. Doi erau umflați și cocoșați, unul având cocoșa în față, altul în spate, iar al treilea era foarte mic. Se recunosc imediat oglinzile: sferice, concave și convexe, sau conică. În „jocurile” dintre imaginile reale și cele întoarse din oglinzi, Callistra, femeia care îl iubea pe Orante, îl ucide cu un ac lung de păr. Zeul Amor, sosind prea târziu, nu poate să împiedice întâmplarea și nici să-l readucă la viață. Ceea ce a putut să obțină a fost ca trupul „rece ca gheața” al lui Orante să fie nepieritor

și să aibă aceleași calități ca și sufletul său; și acesta devine „lucios, clar și strălucitor”, o oglindă în care Zeul Amor se surprinde cu „arcușul și tolba sa”. „Și astfel – spune povestea – Orante deveni oglindă venețiană, putând fi văzută pe peretele salonului.” (p. 93-95).

Oglinzile trădează o neliniște a omului în fața necunoscutului, dar și o confruntare cu fantasticul: de pildă, acele oglinzi deformatoare ce pot proiecta spectre în spațiul din afara lor, sau imagini deformate, schimbate (ca subiect literar: **O poveste extraordinară** a lui Poe, 1839; ca „materie” în logică, de explicitare a paradoxurilor: **Alice în Țara minunilor** și **Prin oglindă**, de Lewis Carroll (1865; 1872), care i-au generat lui Gilles Deleuze **Logique du sens** (1969); în cinematografie: scenariul filmului **Sângele unui poet**, de Jean Cocteau, 1930).

În fine, de la „Mokgonul” lui Euclid și al lui Heron din Alexandria la muzeul Grevin s-a produs o acumulare în domeniul acestei „tehnică” a catoptricii încât ea poate fi folosită în timpul nostru, alături de domeniul științei, și în experiențele artei și, îndeosebi, ale teatrului, conform unor calcule exacte și a unor sensuri simbolice riguroase. *Ajungem de asemenea – notează autorul – și la ora spectacolelor. Pus la punct pe jucării și laboratoare, teatrul catoptric înfloarește în diverse direcții, se integrează arhitecturii, se suprapune universului întreg* (p. 306). **Teatrul catoptric**, trecând în evoluția sa într-o **catoptrică teatrală**, se deschide revalorificărilor în experiențele și căutările actuale din acest domeniu în care lumea se cufundă cu deplină seriozitate spre a se re-cunoaște. Eseul lui Baltrušaitis, **Oglinda**, desfășurat sub semnul prudenței, parcă, spre domeniile științei, paradoxal, se poate larg deschide spre ținutul simbolic al artei și, cu deosebire, al teatrului.

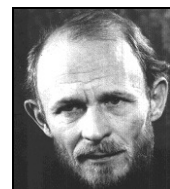
Catinca Popescu, Bacău

Începutul

nu știu alții cum sunt, vorba unui prieten trecut în manuale, dar de mic mă atrăgeau, le vedeam rostogolite în spatele blocului, când săltau între două pietre închipuind o poartă sau șutate peste gardul vecinului de care ne rugam să ni le dea înapoi, nu mă omoram decât după fotbalul imaginației, îmi era milă întrucâtva de ele, cum îmi era milă și de cele ale învățătoarei părăsite de prietenul azilant în Franța, de ale colegei care-și punea sutien ca să spună că i-au apărut, câte seri numai că n-am făcut băătăuri la palme în cinstea lor, apoi le-am studiat la anatomie, le-am pipăit, zeci parcă boltind misterul, orgolioase sau placide, n-a fost nevoie să mă învețe nimeni că lumea începe de la țâțe

ALEXANDRU PETRIA

Baladă la Deva

Mă înjunghiasă toamna blondă-n seară
Mi-a dat sărutul, hoța, și-a fugit.
În fagurii extazului, amară,
Lumina ei sclipi ca un cuțit
Deschis-am pumnii, cum, copil,
odată,
Când din izvor să beau
îngenuncheam,
Dar licărul din lacrima tăiată
S-a stins ca steaua dincolo de geam
Doar suspinat adio-nfloritură
Hieratic hiacintul din stihii
Cum nici nu am fi fost,
Tremurătură
Urzind nirvanice entelehii..
Sub clopote, sub vulturi, curcubeie
Am fost cum n-am fi fost,
poate-om mai fi

EUGEN EVU

„PROȘTII”, DE LIVIU REBREANU...!!!

...Românii (mă refer la acea parte, tot mai rarefiată, a românilor care nu dorm, încă, de-a-mpicioarele!) „ascultători”, azi, de Traian Băsescu, la conferința de presă, în care (în linii mari) „el jef”/„the Boss of Romania” „deplângea” (cu lacrimi de ciudă, rău... „perdeluite”!) faptul că Victor Ponta-premierul României „l-a lăsat acasă” (tocmai pe EL, „el presidente”/„el caudillo”: EL, și nu alt muritor, ar fi trebuit să fie la ședința Consiliului European de la Bruxelles, de azi, 28 iunie 2012 – iar nu „mister” Ponta-Naum...), ar fi trebuit să simtă, TOȚI, aceleași lucruri jalnice, precum personajul lui Liviu Rebreanu, Nicolae Tabără (dimpună cu feciorul său și... o babă „de ocazie”), din povestirea „Proștii”, când conductorul trenului (tren pe care ei, țărani „proști”, s-au sculat, de cu noapte – „noapte de păcură”, să... NU-l prindă!) le strigă, cu o aroganță triumfătoare: „– Să vă sculați mai devreme, putregaiule, și să nu mocoșiți, fire-ați ai dracului să fiți, răcni conductorul, dispărând într-un vagon”.

NU l-au prins trenul nu pentru că n-au avut maximă grijă și bunăvoință, ci pentru că el, conductorul, care nu mai era țaran, ci... stăpânul „tainei” trenului „mistico-urbano-demonic” – l-a îmbrăncit, „pe scări la vale” („îl înhăță de după cap, îi trânti la vale”), pe „prostul” de țaran, neobișnuit cu/neaadaptat la violența demonică a orașului „cu bondoci” („Conductorul striga și zâmbea mulțumit în sine că a spus o glumă minunată. Când și când, arunca priviri pline de înțeles unui domn bondoc, care se uita la dânsul și-l asculta cu un surâs de admirație pe buze...”): „Nicolae Tabără se prăvăli grămadă cu obrazul în prundiș și sângele îl prididi pe gură și pe nas. Și așa rămase un dram de vreme, neclintit ca un mort. Creierii îi vuiau, iar sufletul îi sângera și-l durea mai strașnic ca rănila feței”.

Dar acest țaran, Nicolae Tabără, măcar reacționează verbal și „în Duh”, față de mârlnăria orășenilor-bondoci, „deștepto-șmecheri”: „Apoi se ridică încetinel, clătănându-se pe picioare, își șterse sângele cu poala cămășii și aruncă o privire mută în urma trenului, care se pierdea în ceața zorilor. Un val amar de vorbe îi răsări

Pictură de Ion Măric

în suflet, dar buzele lui crâmpoșite de-abia putură rosti oftând: – Nu v-ajute Dumnezeu sfântul!” Din păcate, țaranul român, Nicolae Tabără, de la început de veac XX, după ce blestemă..., se supune, definitiv (ca un Hristos învins!) – ...se supune, parcă, unei fatalități de deasupra tuturor divinităților cerului (...și cerul îl sfidează, imperial, parcă, pe Tabără-țaranul: „Din noianul negru de nouri, însă, soarele scaldat în sânge își înălța biruitor capul și improșca în fețele drumeților o beteală de raze purpurii...”) – cu care fatalitate-realitate nu se poate lupta un om, un... român, mai ales: „Tabără își avântă povara în spinare și porni încet pe o cărare spinoasă, cu capul plecat”.

...Da, ca niște „proști” ar fi trebuit să se simtă românii (rămași „treji”, cu conștiințele!), atunci când Băsescu, „Golanul-șef”, „conductorul” și „conductorul” și „bondocul-șef”, le-a aruncat, azi, în față... „prostia” lor, neștiința întru ale ticăloșiei europeno-masonice (noi, subsemnatul, am tot scris, am tot vestit, de... „ani buni” – tare răi ani..., dar cine s-a îngrijit să asculte, fie și o vorbă, spusă de un „ne-șef”, de un „ne-golan” al României? – ...nimeni, firește!):

„«Aș vrea să mai știți un lucru, agenda UE de astăzi este mult mai subtilă decât pare. Aduceți-vă aminte că, de mai bine de un an și jumătate, și probabil trebuie să mă scuzați că îmi arog acest drept de a susține că am fost unul dintre liderii UE care au spus că soluția noastră pentru viitor e crearea Statelor Unite ale Europei. În mod subtil, documentul care se va discuta astăzi și nu va apărea în concluzii e despre cedare de suveranitate. E, de fapt, cel mai important su-

biect, care nu e parte a concluziilor. Sigur, el nu este așa intitulat, dar se va vorbi despre control bugetar, se va vorbi despre unificarea fiscalității, se va vorbi despre prioritizarea la nivel european a investițiilor, se va vorbi de creșterea autorității Băncii centrale Europene, deci suntem în sfera pe care articolul 80 o atribuie indiscutabil președintelui, aceea care vizează suveranitatea» (...) El a subliniat că deși nu va apărea scris în documente subiectul legat de suveranitate, la Bruxelles se vor pune bazele discuțiilor despre o mai puternică integrare. «Practic, asta înseamnă o mai puternică integrare a statelor. E posibil să se lanseze în discuție și posibilitatea alegerii directe de către cetățenii europeni a unui lider al Uniunii. Sigur, discuțiile sunt incipiente, dar e clar că ideea unei integrări tot mai rapide, tot mai puternice, a unei integrări economice, fiscale, bugetare, bancare, politice, este în substratul acestei agende și trebuie să ai experiența necesară să o înțelegi și să o abordezi» – cf. *Făclia*, ziar independent de Cluj, pe www.ziarulfaclia.ro.

...De ce „agenda UE de astăzi e mult mai subtilă decât pare”...?! – și de ce nu va apărea, în Concluzii, problema „cedării de suveranitate”? Deh, mistere „adânci”, pentru... „proști”! Pentru că, de fapt, se anunțaseră, încă din 2007, „binefacerile” sigure/certe (singurele...) pe care România le va avea, din partea UE/Statelor Unite ale Europei (masonii n-au deloc imaginație, ci doar o feroce tenacitate: USA, USE...!):

1- fiecare membru al UE (și membrii „sclavizato-jefuito-asasinați” din EST, în primul rând!), vor „ceda” („de bunăvoie și nesiliți de nimeni”!) 1% din PIB-ul lor, către UE...;

2 - și...tocmai ceea ce-i miră, pe unii, azi: „cedării de suveranitate”? , către iudeo-masonerie!!!

...La Antena 3, azi după-amiază, borțosul ziarist (versatil și... ofițer de securitate!), Bogdan Chireac, spunea: „NOI salutăm această cedare de suveranitate!” La fel zicea și liberalul Voicu, și ceilalți din studio...

Dar... CINE sunteți „VOI”, cei care „salutați” trădarea de Neam, nerușinată, „pe față”?!

Da, în afara unui referendum național – orice „salutare” a lipsirii României de suveranitate e trădare de →

PROF. DR. ADRIAN BOTEZ

Ocean întors

Hai, despre poezie mai bine să vorbim

În vremuri de criză, cum sunt cele cu care suntem contemporani, cu zbatări politice, economice, financiare și, nu în ultimul rând, morale, ar putea fi straniu să muți problemele într-un alt registru al priorităților. Să te-apuci să dezbați problemele poeziei, celei căreia mulți i-au plâns de-ngropăciune, intrând într-o jelanie fără de sfârșit.

N-am să spun că poeziei îi merge bine, că poezii sunt cele mai privilegiate ființe de pe pământ, deși, dacă excludem trimerterile spre buget-finanțe, nu putem să ne prefacem că nu credem că, totuși, cei care scriu, cei care citesc, cei care trăiesc poetic nu sunt niște oameni binecuvântați, care nu și-au pierdut sensul genuin al existenței.

Nu cred că poezia, azi, poate fi suspectată că s-a retras sau că a fost înghesuită într-un turn, de fildeș sau de ce o fi, că e ruptă de realitate ori că trăiește într-o lume paralelă. Așa cum e, poezia vine din chiar „miezul aprins” al unui veac care parcă și-a pierdut uzul rațiunii. Poezia acestor timpuri e după chipul și asemănarea celor care încearcă să dea identitate propriilor existențe, să-și găsească locul și rostul în lume. Printre atâtea

fără nume și fără loc, printre atâtea cu false nume și plini de locuri.

Nu risc să generalizez. Generalizările și etichetările sunt ca somnul rațiunii – nasc monștri.

Dar acum, ca și întotdeauna, sunt destui aceia care, dincolo vârstă, de nivelurile de cultură, sensibilitate, civilizație la care au ajuns, au trăiri poetice, au percepția poetică a existenței cotidiene.

Se scrie, apoi, foarte multă poezie sau texte poetice sau caligrafii lirice sau însăilări cu pretenții de poezie. Ca editor de publicații literare și cărți, am dovada că vorbesc nu din auzite, ci din trăite, în cunoștință de cauză.

Copii care de-abia au trecut de vârsta abecedarului, venerabili care sunt cu un picior „dincolo”, mulți care n-au niciun fel de instrucție estetică, alții, cu foarte multă școală și mai puțin talent, instinctual, vor să scrie, să publice poezie.

Oameni simpli, cu puține clase, rupti de lumea literară, diletanți,

Paula Iacob, Vaslui

→stat și de istorie a neamului românesc!!!”

Căci, în definitiv, problema suveranității nu-i aparține unui ziarist sau unui politician, nici măcar unui... Golan-Șef! Nu ziariștii, nu politicienii, nu Golanii-Șefi au vărsat sânge, pentru suveranitatea românească!!! – ...ci moșii și strămoșii lui... Nicolae Tabără!

Când erau principatele medievice valahe, lupta pentru menținerea suveranității (și turcii ne-au lăsat-o, după lupte cumplite de sângeroase, dar și prin onoarea respectării tratatelor cu principii valahi! – ceea ce nu e cazul, cu pidosnicii iudeo-masoni atești, de la UE-ul de azi!) o asigurau voievozii-martiri, de tipul lui Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare și Sfânt, Vlad Țepeș... susținuți de către „oastea cea mare”, format din țărani... „proștii”!

...Și tot țărani-dorobanți au dobândit, cu prețul sângelui și-al

vieții, suveranitatea statului unificat – România, cea din 1877, prin miracolele de vitejie ale „proștilor”, de la Plevna! „Deosebit de semnificativ e faptul că guvernul Statelor Unite, cu prilejul numirii noului lui reprezentant diplomatic, declară că Statele Unite recunosc în chipul cel mai deplin suveranitatea desăvârșită și independentă a României, noul agent diplomatic fiind acreditat «direct pe lângă suveranul României» – cf. prof. Dragomir Laurențiu Marius, art. *Diplomația și problema recunoașterii internaționale a independenței depline a României*, publicat în „Revista de științe politice. Revue des sciences politiques”, nr. 3/2004.

...Nu ne scoateți morții din morminte, să nu cumva să intrați în locul lor, voi, toți, trădătorilor de Neam și Patrie! Ne vom trezi, prin Înalta Milă a Lui Hristos, înainte ca „șmecherii”, din țară și dinafară, să ne păcălească și desființeze! Și, atunci,

grafomani, dar și intelectuali sadea își descoperă, peste noapte, energii creative, poetice, și vor să se facă ascultați, citiți, înțeleși. Vor să se spună, să se spovedească, să se mântuiască prin poezie. Dincolo de glorie, de recompense, recunoașteri. Vor, pur și simplu, să scrie poezie.

Despre ce? – vine firească întrebarea. Despre ce ar putea să mai scrie azi un poet când despre toate s-a scris, despre toate parcă s-a spus totul?

Naivi sau ignoranți, ingenui sau tupești, mulți cred că poezia începe cu ei, de la ei. Alții sunt îngrozitor de complexați, împovărați de câtă poezie s-a scris, de câtă poezie au citit. Despre ce să mai scrie și mai ales cum să scrie, pentru a fi ai acestui timp? Și totuși, de ce să nu înceapă cu fiecare o lume?

Sigur, nu voi încerca să dau răspunsuri la puținele întrebări din multe pe care le-ar presupune o abordare precum cea din titlu, „Hai, despre poezie mai bine să vorbim!”

Sunt convins, însă, fără nicio ezitare, că poezia n-a murit, nu va muri, că cititorii ei, câți au rămas, câți vor veni, se bucură/se vor bucura de șansa de a fi niște aleși. Semnele acestei lumi vor fi descifrate prin ei și nu prin cifruri bancare.

Fericiți cei care vor putea iubi prin cuvinte, nu prin cifre.

NICOLAE BĂCIUȚ

va fi VAI DE... „VOI”!!!

A desființa România (de ieri, de azi, din veci spre veci!) – înseamnă a-l nega pe IISUS HRISTOS!!!

...Voi, trădătorilor politicieni, de toate zdrențele și culorile (negre și vinete, „în mare”! – ca STEAGUL PIRAȚILOR!), trădătorilor ziariști, lingăi și șantajști și oportuniști, traficând până și cu cadavrul Mumei voastre... voi, trădătorilor prin somn și prin supunere oarbă, animalică și tembelă, veți plăti, în fața Neamului (prin ștreang ieftin, de cânepă zdravănă, de nădejde!) și-n fața Tronului Judecății Dumnezeuiești (cu mult mai înfricoșătoare, decât ne-ar ajuta imaginația noastră, impotentă și schioapă!), pentru tăcerea voastră vinovată, față cu sângele strămoșilor voștri, sânge martiric, pe care-l scuipați, cu nepăsarea voastră de vipere, ori de moluște!!!

...,Nu veți scăpa, nici în mormânt!”

Ancheta „Vatra veche”

Casa Memorială „Liviu Rebreanu” din Prislop

Întrând în comuna Rebreanau (fosta localitate Prislop), dinspre Năsăud, nu se poate să nu-ți amintești descrierea drumului ce intră în satul Pripas, aflată pe prima pagină a romanului „Ion” (1920): „Lăsând Jidovița, drumul urcă întâi anevoie până ce-și face loc printre dealurile strâmtorate, pe urmă însă înaintează vesel, neted, mai ascunzându-se printre fagii tineri ai Pădurii-Domnești, mai poposind puțin la Cișmeaua Mortului, unde picură veșnic apă de izvor răcoritoare, apoi cotește brusc pe sub Răpele Dracului, ca să dea buzna în Pripasul pitit într-o scrântitură de coline”.

Astfel își începe scriitorul Liviu Rebreanu (1885-1944) romanul care îi va aduce definitiv consacarea. Scriind, s-a gândit, desigur cu emoție, la drumul străbătut de atâtea ori în tinerețe. Emoțiile l-au copleșit în continuare când a înfățișat „casa învățătorului... cea dintâi, tăiată adânc în coasta unei coline, încinsă cu un pridvor, cu ușa spre uliță și cu două ferestre care se uită tocmai în inima satului, cercetătoare și dojenitoare”. Cum să nu fi avut emoții?! E de fapt casa învățătorului Vasile Rebreanu, tatăl său, casă legată de copilăria și adolescența scriitorului. Aceasta e azi **Casa Memorială „Liviu Rebreanu”**, străjuită de bustul scriitorului realizat de Romul Ladea. În aceeași curte, în imediata apropiere, tot săpată în deal, a fost construită, într-o arhitectură specifică, o nouă clădire ce completează imaginea scriitorului, a operei sale, loc unde se pot întâlni iubitorii creației lui Liviu Rebreanu. Dar Casa memorială propriu-zisă? A fost organizată ca muzeu din inițiativa locuitorilor din Prislop între anii 1956-1957. Cuprinde trei camere. Vitrine cu facsimile din opere, fotografii, ediții vechi și mai noi, o vitrină cu revistele editate de Rebreanu, alta cu mărturiile ale unei activități mai puțin cunoscute, aceea de autor didactic (un abecedar, o carte de citire, aritmetică, gramatică, geografie), iar altă vitrină cu opera în circuitul universal – traduceri în diverse limbi.

Fotografia fratelui Emil Rebreanu și obiectele care i-au aparținut ne trimit cu gândul la geneza romanului „Pădurea spânzuraților” scris în

„amintirea fratelui meu Emil, executat de austro-unguri, pe frontul românesc, în 1917”. Și cum să nu te gândești la sufletul chinuit al lui Apostol Bologa? Îți vin în minte cuvintele mângâietoare ale preotului Constantin Boteanu, îngânate înaintea încercării celei din urmă: „În mijlocul tuturor ispitelor vieții, ai rămas fiul părintelui tău, Apostole! N-ai uitat învățăturile lui, ci le-ai purtat pururea în sângele tău fierbinte... Ți-aduci aminte cum ne spunea, de câte ori venea prin Năsăud, serios și impunător, parc-ar fi vorbit cu niște bărbați: „Niciodată să nu uitați că sunteți români! ...**Vijeliile vieții îndoie sufletul omului, dar nu pot smulge dintr-însul rădăcinile cele nepieritoare**”. Plăcut este Domnului-Dumnezeului nostru, acela care se jertfește de bunăvoie pentru neamul părinților săi și pentru credința lor în vecii vecilor!”

Întorcându-se din lumea plină de încercări a lui Apostol Bologa-Emil Rebreanu, privirea vizitatorului este atrasă de panoul „Pe urmele romanului Ion”. Acesta înfățișează personajele reale ce au trăit în satul Prislop și care au constituit modele pentru eroii cărții: Rodovica lui Ignat Tabără (Ana), Livia Rebreanu, sora scriitorului (modelul Laurei), învățătorul Zăgreanu, preotul Belciug, poreclit în roman Pămătuful. Poți privi câteva imagini interesante prin autenticitatea lor: casa preotului Ion Belciug, aceea a lui Ion al Glanetașului ce are „coperișul de paie parcă e un cap de balaur”, iar „pereții, văruiți de curând, de-abia se văd prin spăturile gardului”. Emoționat, gândind la realitatea romanului „Ion”, privești costumul Anei și pe acela al lui Ion, alături de schița satului Prislop, realizată de romancier, ceea ce demonstrează meticulozitatea muncii de laborator a lui Liviu Rebreanu.

În ultima încăpere, vizitatorul se oprește o clipă să admire, închipuindu-și vremuri de mult trecute, mobi-

lier de epocă și fotografii de familie însoțite de însemnări. Aceste însemnări demonstrează că pasiunea pentru scris au avut-o și alți membri ai familiei: tatăl, Vasile Rebreanu (fost coleg de liceu, la Năsăud, cu George Coșbuc) care a publicat povestiri, Livia care a scris versuri romantice și Emil.

Ieșind pe prispa casei, rămâi fascinat de frumusețea dealurilor ce se văd într-o panoramă demnă de penelul unui pictor. Probabil scriitorul a privit de multe ori această panoramă („cât pământ, Doamne!”) cu gândurile la problema țărănească, înfățișată mai târziu în „Răscoala”: „Problema pământului mi-a apărut atunci ca însăși problema vieții românești, a existenței poporului românesc, o problemă menită să fie veșnic în actualitate, indiferent de eventualele soluții ce i s-ar da în anume conjuncturi”.

Ne mai rotim privirile asupra locului de peste drum, unde fusese odată casa Glanetașului... apoi asupra satului ce a rămas în conștiința românilor prin... oamenii lui ce au constituit substanța romanului „Ion”. Dar ne amintim cuvintele romancierului: „a crea oameni nu înseamnă a copia după natură indivizi existenți. Asemenea realism sau naturalism e mai puțin valoros ca o fotografie proastă. Creația literară nu poate fi decât sinteză. Omul pe care îl zugrăvesc eu o fi având și trebuie să aibă asemănări cu mii de oameni, cum au și în viața lor oamenii, dar trăiește numai prin ceea ce are unic și deosebit de toți oamenii din toate neamurile. **Unic e însă numai sufletul**”. Și „...nu frumosul, o născocire omenească, interesează în artă, ci pulsația vieții”. I-a fost dat satului Prislop (Pripas, în roman) să rămână peste ani datorită „pulsăției vieții” pe care Liviu Rebreanu a știut s-o „imprime” personajelor pornite pe drumul marii literaturii de pe aceste meleaguri.

LUMINIȚA CORNEA

UN CĂRTURAR DESPRE
OPERA ALTUI CĂRTURAR :
**THEODOR CODREANU,
MIHAIL DIACONESCU,
FENOMENOLOGIA EPICĂ
A ISTORIEI ROMANEȘTI**

(III)

Marele pictor al epocii cantacuzin-brâncovenești Pârvu Mutu (1657-1735) este eroul romanului *Culorile sângelui*, în care Mihail Diaconescu leagă destinul acestuia de cel al Meșterului Manole. După cum fericit sintetizează Theodor Codreanu: „simbolurile impuse de mitul meșterului Manole susțin valorile estetice ale romanului”.

Nivelul mitic și cel simbolic nu exclud, ca în toate celelalte romane ale sale, un „realism necruțător”, constată monografistul, ilustrat de vicisitudinile vremurilor la care sunt supuse figuri de intelectuali iluștri, ducându-l la concluzia că la eroii diaconescieni: „măreția și căderea coexistă”.

Speranța, unul dintre cele mai frumoase romane ale lui Mihail Diaconescu, după opinia criticului, este închinat „*Micii Uniri*”. Este o construcție epică de o „impecabilă și măreață arhitectură”, „de o limpezime clasică despre perioada romantică”.

Scriitorul are meritul incontestabil de a pune în evidență „însemnătatea straniului domnitor Grigore Alexandru Ghica al X-lea”, figură aproape uitată. Romanul a fost elogiat la apariție de un istoric de talia lui Dumitru Almaș, ca un exemplu de „istorie totală”, punând în evidență de la elemente de economie, de cultură, de moravuri, de mentalități, de evoluții militare și diplomatice și până la cele de filozofie socială. Pe de altă parte, demonstrează criticul, faptul de a face erou principal dintr-un „personaj sfâșiat până la maladiiv” și de a-l pune în serviciul ideii unioniste, demonstrează că scriitorul iese „din convenție”, mai ales că sinuciderea eroului principal este transfigurată, prin tragismul personal, dar și prin consecințe sociale nebănuite, într-un act de sacrificiu.

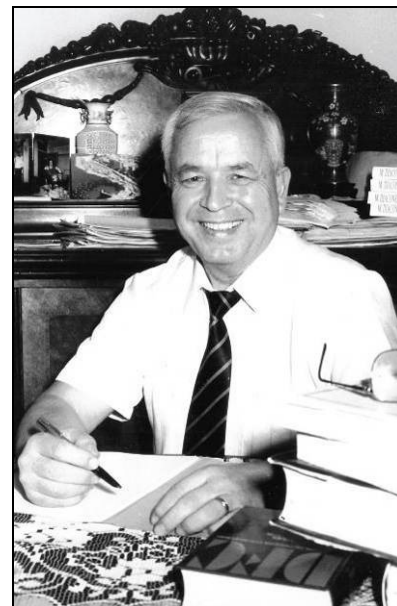
Pe bună dreptate, Mihail Diaconescu este caracterizat de critic drept un spirit enciclopedic, alăturându-se unei mari familii de spirite a culturii

românești de la Dimitrie Cantemir încoace.

Creația care dă întreaga măsură a acestui enciclopedism e epopeea Marii Uniri, așa cum e realizată de Mihail Diaconescu în romanul intitulat *Sacrificiul*. Totodată, romanul e creația literară prin care scriitorul atinge punctul culminant în a îndeplini condiția monumentalului. Rămânând în „sfera beletristicului, fără primejdia romanțării și melodramatizării”, arată Theodor Codreanu, scriitorul din familia prozatorilor „de tip tolstoian, ca și Paul Anghel” are „capacitatea remitițării” (subl. n.) documentului istoric, încât personalitățile istorice pot deveni personaje vii, neconvenționale”.

Momentul istoric ales pentru ultimul roman al fenomenologiei istorico-românești are importanța încheierii unui ciclu temporal și debutului unei alte epoci, pe un plan superior, întrucât o dată cu Marea Unire din 1918 „se încheie «preistoria» civilizației românești”. Probabil, spune criticul, nu întâmplător scriitorul nu a mai scris niciun roman după acesta, trecând la studiul științific al fenomenologiei spiritului românesc, abordând două domenii mari de cercetare: estetica Ortodoxiei și literatura daco-romană – ambele văduvite de studii sistematice până la abordările lui Mihail Diaconescu.

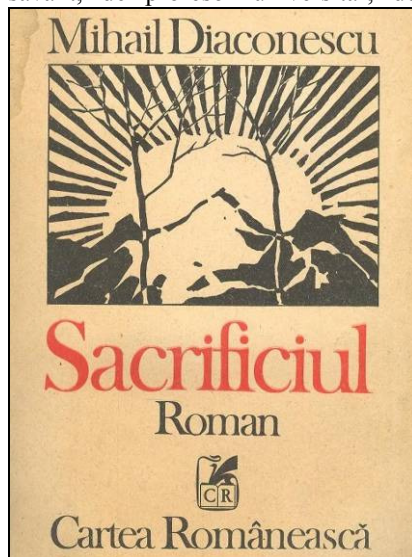
Partea a treia a importantului studiu monografic al lui Theodor Codreanu este dedicată tocmai acestor preocupări științifice ale scriitorului, care-i completează personalitatea enciclopedică și care a adăugat astfel operei sale beletristice, activitatea de savant, de profesor universitar, de

creator de reviste și de direcție literară, de publicist cu colaborări la reviste din țară și străinătate, și de înzestrat orator de tip academic.

Prima sa importantă lucrare științifică a fost teza de doctorat despre opera lui Gib. I. Mihăescu (1973), întreprinsă într-o vreme în care scriitorul studiat era încă desconsiderat de critica oficială. Revine după 1989 la studiile teoretice, preocupat de definirea unei estetici ortodoxe și studierea și punerea în valoare a textelor dacoromane, preocupări ducând la apariția unor volume pe care Theodor Codreanu le apreciază a fi „cărți fundamentale, de amplitudine hașdeiană”. Criticul își sprijină afirmațiile și pe cuvintele academicianului filozof Alexandru Surdu care afirma despre *Istoria literaturii dacoromane* că e „monumentală” și „fundamentală” pentru „edificarea noastră spirituală”. Această bogată istorie despre o perioadă socotită albă până la apariția volumului, „beneficiază din plin de arta narativă a lui Mihail Diaconescu”, consideră criticul, după cum *Istoria literaturii române* a beneficiat de talentul scriitoricesc al lui G. Călinescu. Pe de altă parte, și scrierile științifice ale lui Mihail Diaconescu, observă criticul, îi trădează personalitatea: „optimistă, echilibrată, proteică, dar și angajată polemic atunci când este cazul”. De altfel, Theodor Codreanu mărturisește că „rareori am întâlnit mai multă încredere în soarta neamului românesc ca la acest scriitor, deși în proză este, adesea, tragic”. →

MIHAELA VARGA

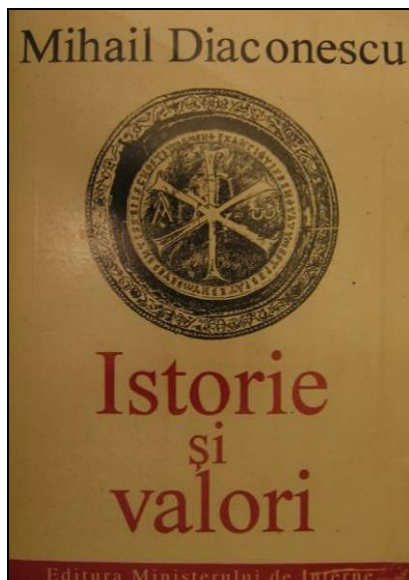

Culegerea de studii *Istorie și valori* (1994) se constituie în viziunea criticului ca o „veritabilă istorie a conștiinței culturale românești”, de la literatura dacoromană și până la „drama românilor din Basarabia postdecembristă”.

Dar literaturii dacoromane, cu reprezentanții ei – Aethicus Histricus, Sfântul Ioan Cassian, Episcopul Laurentius de Novae, Sfântul Niceta de Remesiana, Sfântul Dionisie Smeritul și Aeropagitul, Ioan Maxentius, Sfântul Theotim I Filosoful Episcopul Tomisului, Leontius Byzantinus, Sfântul Martinus de Bracara ș. a., autori celebri proveniți din spațiul dobrogean și din cel de pe ambele maluri ale Dunării de Jos – Mihail Diaconescu le va consacra un tratat separat, *Istoria literaturii dacoromane* (1999),¹ spre care se îndreaptă în primul rând admirația criticului, ca și către istoricii literari, care în urma apariției acestei monumentale lucrări, au inclus perioada în sintezele literaturii române elaborate de ei. Este vorba de Ion Rotaru, care și-a revizuit primul volum din *O istorie a literaturii române*, înglobând scriitorii din secolele I-VI, sau Dumitru Micu, care la rândul său discută în a sa *Istoria literaturii române de la creația populară la postmodernism* despre acești autori. Integrarea acestor autori în literatura dacoromană înseamnă și recuperarea centrelor lor formatoare, în primul rând al înfloritorului centru cultural și spiritual Tomis, despre care criticul afirmă în consens cu autorul: „cert este că fără această atmosferă intens-culturală și spirituală nu s-ar fi putut ivi și forma personalității de talia celor menționate”. Criticul subliniază faptul că istoriile literaturii din țările apusene iau în considerare textele scrise înainte de consolidarea actualelor limbi naționale, în timp ce istoricii noștri literari continuau să înceapă a vorbi despre literatura autohtonă începând cu *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung* (1521) sau în cel mai bun caz cu unele scrieri în latină, greacă și slavonă din Renaștere.

Firea optimistă a lui Mihail Diaconescu, dar nu numai atât, cre-

dința lui profundă într-un viitor strălucit al culturii române, pregătit de cele peste două milenii de existență spirituală și culturală, îl fac să statueze existența unui eon românesc – o perioadă de aur a conștiinței românești – „de mari înfăptuiri spirituale înțelese ca smerenie, kenoză, diaconie în dragoste”.

Theodor Codreanu mărturisește că el nu împărtășește acest optimism și consideră că, de fapt, cei 2000 de ani care s-au scurs au fost „eonul românesc, pe care urmează însă să-l descoperim” și conchide: „Poate atunci să fim vrednici de isprava făuririi (sporirii) lui în viitor. În caz că omenirea va mai putea avea vreunul!”.

Optimismul scriitorului și pesimismul criticului constituie singura importantă diferență între aceste spirite atât de înrudite.

Prelegeri de estetica Ortodoxiei (1996) este un alt tratat spre care se îndreaptă atenția criticului Theodor Codreanu, el afirmând că este vorba de o premieră în gândirea românească, menționând că „singurele precedente demne de semnalat în acest domeniu sunt *Nostalgia Paradisului* a lui Nichifor Crainic și unele studii erudite ale mitropolitului Nicolae Corneanu”.

Acest tratat este esențial pentru înțelegerea operei lui Mihail Diaconescu.

Pe de o parte, el „explică aspecte fundamentale ale fenomenologiei narative diaconesciene”, iar pe de alta – explică și motivele pentru care romancierul a trecut de la „fenomenologia epică a spiritualității române la fenomenologia culturii”. Romancierul este, afirmă criticul, în întreaga sa operă epică și științifică, „un apologet al Ortodoxiei”, iar în cuprinsul acestei cărți faptul este asumat explicit.

Cea mai scurtă, dar lămuritoare, definiție a acestei estetici, pe care o găsim în opera lui Mihail Diaconescu, a fost formulată astfel: „*Estetica Ortodoxiei este cea mai revelatoare doctrină despre frumos fundamentată pe principii religioase*”. Pe de altă parte, el prezintă estetica Ortodoxiei ca pe o estetică generală, care ar îngloba fundamentele oricărei alte doctrine despre frumos.

Ca un rapel la structura romanelor lui Mihail Diaconescu, care au un „Epilog”, și volumul lui Theodor Codreanu consacrat analizei operei sale literare și științifice are o parte a patra intitulată „În loc de încheiere”.

Este citată aici în extenso alocuțiunea preotului profesor Dumitru Abrudan cu ocazia acordării scriitorului și savantului, a titlului de *doctor honoris causa* de către Universitatea Oradea.

Din aceasta reținem la rândul nostru doar o frază care rezumă activitatea lui Mihail Diaconescu în câteva cuvinte simple, dar convingătoare: „este un teoretician al acestei tradiții [românești] în care crede, pe care o elogiază și pe care o ilustrează, în variate moduri, cu propria sa creație”.

¹ Urmărit în anul 2003 de volumul *Antologie de literatură dacoromană. Texte comentate*.

Creștinismul de-nceput, sursă generoasă de inspirație pentru artiști (I)

Pentru o mai bună încadrare a temei de față, e cât se poate de nimerit să spun câteva cuvinte despre creștinismul de-nceput, mai exact despre *izvoarele creștinismului*. Căci nu numai că nu trebuie respinsă părerea lui Clement Alexandrinul cum că religiile anterioare creștinismului au fost pregătitoare pentru venirea Mântuitorului Iisus și că – potrivit lui Tertulian – sufletul “păgânilor” e “în chip natural creștin”, dar trebuie să avem în vedere opiniile de genul următor ale unor teologi contemporani, teologi de talia lui D. Stăniloae: “Dumnezeu este activ și dincolo de frontierele creștinismului”, respectiv că “Logosul e pretutindeni în creație prin puterea Sa”.

Desigur, tema e în egală măsură tentantă și stufoasă. Dar cum ea depășește cu mult limitele unui eseu, voi prezenta în continuare doar câteva repere extrase din cartea mea *Confesiuni esențiale*. Nu de alta, dar se cunoaște prea bine rolul ce-i revine creștinismului în formarea culturii și civilizației pe arii întinse ale globului. În paranteză fie spus, Europa de azi e produsul integral al creștinismului, iar America este cel mai de soi produs al europenilor...

Trei sunt elementele pregătitoare ale creștinismului:

- 1) Înțelepciunea Egiptului antic;
- 2) Filosofia greacă (îndeosebi stoicismul lui Epictet);
- 3) Cărțile sacre ale evreilor (Tora, Cabala, Talmudul).

Principalele influențe exercitate asupra creștinismului primitiv sunt:

a) *Misterele orientale* (misterele eleusine, misterele isiace sau misterele legate de cultul esoteric al zeiței egiptene Isis și mitraismul sau cultul lui Mithra, zeul persan al soarelui și fiul lui Zarathustra);

b) *Sectele și partidele* (fariseii, saducheii, ebioniții – secta sărmanilor, *terapeuții* – secta asceților iudei din Egipt, *ioaniții* – adepții lui Ioan Botezătorul, dar mai ales *gnosticii* și *esenienii*, două secte pe care unii le afurisc, pe când alții le preamăresc).

Doi sunt factorii care au contribuit nemijlocit la răspândirea creștinismului:

- 1) Dispariția cetăților-state;
- 2) Apariția comunităților (congregațiilor) creștine.

La rândul său, creștinismul a influențat într-un mod copios arta medievală (occidentală și bizantină). Astfel, bisericile bizantine din Ravenna, ferite de furia iconoclastă din Constantinopol, și-au păstrat până în zilele noastre splendorile lor mozaicuri care înfățișează scene biblice într-o mare varietate de culori, îmbogățite de strălucirea aurului. Iar catedralele gotice, decorate cu acea migăloasă dantelă de piatră la care au trudit sute de ani nenumărați meșteri anonimi, se prezintă privitorului ca adevărate “Biblii de piatră” prin scenele din Scripturi pe care le desfășoară.

Tot așa, arta Renașterii, folosind aceeași sursă de inspirație, a creat marile capodopere ale picturii și sculpturii, capodopere care astăzi umplu muzeele lumii. Cum lista artiștilor renascentiști este aproape nesfârșită, căci – urmând exemplul dat de cetățile italiene – Renașterea și-a urmat neabătut drumul său istoric în cam toate țările europene, mă voi mărgini să numesc doar câțiva dintre ei (Bellini, Botticelli, Giorgione, Tizian, Rubens, Frans Hals, Rembrandt, Albrecht Dürer), desigur, dând Cezarului ce-i al Cezarului, adică acordând atenția cuvenită triumfului de aur al Renașterii: Michelangelo-Leonardo-Rafael.

Michelangelo, de pildă, este pe bună dreptate socotit cel mai mare artist al Renașterii și poate că al tuturor timpurilor, de îndată ce celebrele lui statui (Moise, David), precum și nu mai puțin celebrele fresce din Capela Sixtină (*Creația*, *Potopul*, *Judecata din urmă*) au în ele monumentalitatea și sublimul pe care autorul le-a găsit în izvorul său de

inspirație. De altminteri, chiar Michelangelo mărturisește acest lucru în *Rimele* sale: “Din zi în zi, Tu, Doamne, toată viața/ Mi-ai fost și ajutor și călăuză”...

De asemenea, *Biblia* a inspirat muzica psaltică bizantină, dar mai ales *Oratoriile* lui Bach închinare Patimilor Mântuitorului, *Creațiunea* lui Haydn și *Missa solemnă* a lui Beethoven. Tot din *Biblie* s-au inspirat Dante, Tasso și Milton când au dat omenirii nemuritoarele lor opere: *Divina Comedie*, *Ierusalimul eliberat* și *Paradisul pierdut*.

Cu toate că aparțin unui alt palier al culturii universale, totuși trebuie amintite acele minuni de artă iconografică reprezentate de frescele bisericilor și mănăstirilor românești, precum și splendorile miniaturi care împodobesc manuscrisele cărților bisericești.

*

În cele ce urmează, voi căuta să învederez prin patru romane inspirația exercitată de creștinismul de-nceput asupra scriitorilor situați foarte aproape de noi sau chiar în vremea noastră: *Ben Hur*, romanul scriitorului american Lew Wallace, *Maestrul și Margareta* al lui Mihail Bulgakov, *Dumnezeu s-a născut în exil* din creația lui Vintilă Horia și *Fata din Nazaret*, carte scoasă în anul 2008 de către Petru Popescu, scriitor american de origine română.

Printr-o judicioasă îmbinare a fanteziei debordante cu rigoarea informației evanghelice și a celei extrase din alte documente istorice, Lew Wallace reușește performanța de-a scrie o carte în egală măsură mult gustată de cititori și foarte apreciată, chiar insistent recomandată de factori cu greutate decizională din Biserica catolică a timpului.

Desigur, pentru așa ceva nu ajunge să fii doar un american pur sânge, gen Sandra Brown sau Dan Brown, doi dintre condeierii care reușesc să-și vândă ca pâinea caldă producțiile lor submediocre (*Ben Hur* la rândul său a înregistrat senzaționale succese de public!), ci trebuie să fii înzestrat și cu vână de artist. Iar Lew Wallace dovedește în acest roman că are talentul trebuincios de a-l captiva pe cititorul tuturor timpurilor și meridianelor prin acea incontestabilă măiestrie cu care el mănăiește principalele instrumente de lucru ale artistului cu vocație:→

GEORGE PETROVAI

a) Ușurința narării;
 b) Simplitatea și fluența cuceritoare a limbajului;
 c) Senzaționalul cu care condimentează biografiile unora dintre personajele zămislite, dar un senzațional magistral drămuț și admirabil turnat în tiparele firescului, încât departe de-a șoca (precum *Codul lui da Vinci*) prin atenția acordată aventurii ce avansează spre neverosimil, dimpotrivă, el are prețiosul dar de-a contribui la întărirea autenticului acelor vremuri de excepție, când Mântuitorul Iisus s-a născut, a propovăduit și a pătimit.

Căci, deși la prima vedere personajul principal pare a fi tânărul și bogatul evreu Iuda ben Hur (*ben* în ebraică, la fel ca *bar* în aramaică, se traduce prin „fiul lui”), cel care, după ruperea prieteniei cu trușul patrician roman Messala a fost condamnat la galere pe viață, totuși, personajul în jurul căruia gravitează întreaga acțiune a romanului este Dumnezeu întrupat, fiul Mariei și al dughierului Iosif.

De altminteri, acțiunea romanului începe în deșert, locul unde se întâlnesc cei trei magi orientali – Gaspar, Melchior și Balthasar, care apoi călătoresc împreună spre Bethlehem pentru a se închina Pruncului, adevăratul Rege al iudeilor.

Iar Copilul, ne spune autorul, „era ca oricare copil; nu avea nici aură, nici coroană pe cap; nu deschise gura să vorbească și nu dădu niciun semn că le auzea osanalele și rugăciunile, ci, așa cum fac pruncii, se uita mai mult la flacăra felinarului decât la ei.

După puțin timp, ei se ridicară și în-torcându-se la cămile, aduseră daruri de aur, smirnă și mirt și le așezară în-naimea Copilului cu vorbe de evlavie.

Acesta era Mântuitorul pe care veniseră de departe să-L găsească! Se închinau Lui fără nicio umbră de îndoială în inima lor”.

De menționat că dacă în primele douăsprezece capitole ale cărții, miraculosul și senzaționalul de-abia își fac intrarea în scenă (doar întâlnirea celor trei magi și drumul pe care aceștia, călăuziți de stea, îl fac fără poticneli până la Noul născut), începând cu capitolul 13, „adică la douăzeci și unu de ani de la cele povestite mai sus”, ele își fac simțită prezența tot mai des, dar – așa cum deja am precizat – fără a fi cătuși de puțin șocante sau obositoare...

Asupra tânărului Ben Hur, profund afectat de discuția avută cu patricianul roman Messala, parcă planează o fatalitate: Acuzat că ar fi atentat la viața lui Valerius Gratus, noul procurator al Iudeii (de fapt o cărămidă cade de pe parapetul care străjuia acoperișul, atunci când tânărul evreu se apleacă să vadă alaiul procuratorului), Ben Hur este de îndată condamnat la galere pe viață, mama și sora sunt încarcerate, iar uriașa avere a familiei este confiscată, devenind proprietatea împăratului. În realitate, presupusa fatalitate se vedește a fi rezultatul oribilei înțelegeri dintre procurator și Messala, care – împinși de lăcomie și dispreț față de evrei – fac să dispară toți membrii familiei Hur, căci în acest mod ei înșiși pun mâna pe o bună parte din respectiva avere.

Tot atunci, la o fântână din deșert, are loc memorabila întâlnire a arestatului trudit și însetat cu fiul venerabilului Iosif. Acesta, mai înainte ca garda să-l poată opri, se apropie de prizonier, se apleacă cu duioșie asupra lui și „îi dădu să bea”.

Printr-un concurs formidabil de împrejurări, înlănțuitul Ben Hur pe galeră izbutește să atragă asupra sa atenția puternicului duumvir Quintus Arrius, iar după ce-l salvează pe roman de la înec, acesta îl înfiază și-l desemnează moștenitorul uriașei sale averi.

La moartea lui Quintus Arrius, Ben Hur se întoarce în patria natală, îndemnat de gândul răzbunării, dar și de speranța regăsirii mamei și surorii. Aici îl cunoaște de îndată pe faimosul îmbogățit Simonide, omul de încredere în afaceri al tatălui său („omul care a renunțat la viață, dar niciodată la un scop”), precum și pe Esther, fiica lui.

Ioan Măric, Bacău

Călăuzit de sfaturile și convingerile de neclintit ale infirmului Simonide și ale bătrânului mag Balthasar, Ben Hur ajunge să-l cunoască pe Mântuitor, Îi recunoaște divinitatea și trece hotărât de partea Lui, ba chiar se străduiește să organizeze pe banii săi un detașament de luptători, care să-L scape din mâinile dușmanilor tot mai înverșunați.

Dar cum Scripturile trebuie să se împlinească, tot planul ticluit de Ben Hur cade baltă, iar el asistă îndurerat și neputincios la schingiuirea și apoi la crucificarea adevăratului Domn și Rege.

Toate acestea se întâmplă după ce Ben Hur e recunoscut de Simonide drept fiu al fostului său stăpân, ocazie cu care îi restituie întreaga avere, nu doar păstrată cu prețul vieții lui, ci mult-mult sporită, și mai ales după ce tânărul evreu își regăsește mama și sora scăpate de carceră printr-o adevărată minune și tot printr-o minune izbăvite de lepră cu evanghelicele vorbe rostite de Mântuitor: „Femeie, mare e credința ta; facă-se precum vroești”...

Iar finalul romanului ni-l înfățișează pe familistul Ben Hur (căsătorit cu Esther, tată a doi copii), în continuare atât de devotat cauzei creștinilor tot mai persecutați, încât el decide ca averea să și-o folosească pentru construirea la Roma a unei biserici subterane, atâta vreme cât construirea bisericilor la suprafața pământului era de neimaginat.

Mult mai realizat în plan artistic decât *Ben Hur* este romanul *Maestrul și Margareta*, creația de excepție a prozatorului sovietic Mihail Bulgakov, o carte în care fantasticul coabitează cu realitatea și amândouă se simt în ea ca-n sânul lui Avram.

Datele biografice sunt grăitoare în ceea ce privește interesul constant arătat de Bulgakov creștinismului în general, demonologiei și vrăjitoriei în special: Tatăl său era profesor de dogmatică la Academia Teologică din Kiev, orașul în care viitorul scriitor a văzut lumina zilei în anul 1891!

Neîndoios că romanul în cadrele sale generale, la fel ca numele de Woland dat diavolului, i-au fost inspirate lui Bulgakov de *Faustul* lui Goethe. Ne amintim că la sărbătoarea sabbatului unde Mefisto îl conduce pe Faust, diavolul își spune Woland, ceea ce de fapt înseamnă preluarea deformată a cuvântului *valant*, nume sub care e →

desemnat prințul întunericului într-unul din dialectele germane.

O altă analogie între *Faust* și romanul *Maestrul și Margareta* vizează perioada lor de elaborare. Asemenea lui Goethe, care (teoretic) a fost absorbit toată viața de capodopera sa, tot astfel Bulgakov a meditat îndelung la cartea lui de căpătâi, lucrând efectiv la scrierea ei între anii 1929-1940. Chiar și în 1940, ultimul an de viață al scriitorului și anul în care el și-a pierdut complet vederea, munca la roman a continuat prin dictare.

Numele scriitorului devine celebru de-abia după anul 1960, adică atunci când romanul *Maestrul și Margareta*, apărut mai întâi în limba rusă, cunoaște o adevărată frenezie editorială în Anglia, Italia, Franța, SUA și Germania. Se subînțelege căruia fapt se datorează tipărirea cărții la mai bine de două decenii de la moartea autorului: Urmasii lui Bulgakov nu s-au grăbit în plină epocă stalinistă să-și riște capetele odată cu manuscrisul, ci au așteptat o relativă relaxare ideologică și politică. Ceea ce s-a și întâmplat după moartea tătucului Stalin, în urma rechizitorului lui Hrușciov îndreptat împotriva mitului stalinist. Căci, nu-i așa, perioada comunistă într-un fel, cea postcomunistă în alt fel, ne dovedesc negru pe alb existența și persistența tabu-urilor totemice și a miturilor nereligioase (extrasacrale)...

Romanul *Maestrul și Margareta* își derulează acțiunea pe două planuri, din care primul e plasat în Moscova secolului 20. Numai că din chiar debutul romanului, dracul își vâra coada la propriu, ceea ce duce la o suită de evenimente dintre cele mai bizare, unul mai inexplicabil ca celălalt pentru ateii temeinic educați să nege și să ia în derâdere atât lucrurile sfinte, cât și pe cele diavolești: Unuia dintre activiștii culturali tramvaiul îi taie capul taman în locul și la momentul cum Woland îi prezisese doar cu câteva minute mai înainte, tânărul poet care asistase la discuție și tragedie își pierde mințile, un alt activist cultural e expedit în pijama și papuci tocmai în Ialta, iar apartamentul lui astfel eliberat, de îndată e luat în primire de Woland și ajutoarele sale: fonfăitul Koroviev-Fagot, poznașul motan Behemoth, hidosul Azazello, impudica Hella. În momentele cruciale își face apariția și Abaddona, însă acesta poartă ochelari negri, căci privirea lui ucide.

PLOILE DE DINCOLO DE VREME

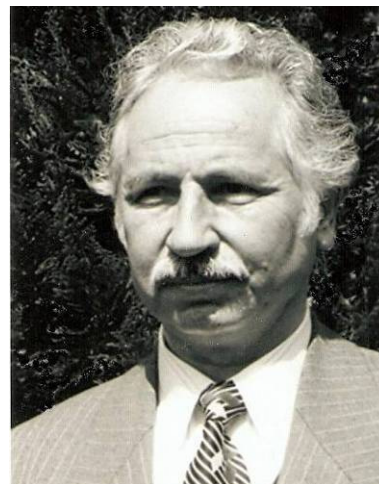
*Ploile de dincolo de vreme
liniștea lăuntrică mi-o plouă !
De tăcerile din ea, vorba se teme,
ca și cum, copil desculț, prin rouă
aș umbla printr-o poveste tristă,
amintindu-mi „de un deal și-o vale”...
căutându-mi - dacă mai există -
urma... pe cărările natale...
Știu !... fântânile dintre cuvinte
mi-au secat de mult. Dar încă-mi
sună,
stins, ca-ntr-o aducere aminte,
Glasul Mamei... Parc-ar vrea să-mi
spună
să nu caut înapoi... pe unde
mi s-au pustiit potecile sub vreme...
Vorba în tăcerea ei m-ascunde...
Ca și cum de umbra mea s-ar teme,
când mă clatin între vămi... ca viața...
pe un fir subțire de paieing,
cătred nicăieri întors cu fața...
Și-n străinul care-mi sunt mă sting...*

MICĂ ISTORIE

*Strâmb ne-au căzut în sânge sorții !...
Sub vreme, ne strigă noaptea...
înapoi!
Ziua - de fum, de răni și de noroi -
cu lacrimi ne-o spălăm... în pragul
morții.
Frigul, în noi, hapsân, și-ascute
gheara,
chiar și în visul celui nenăscut...
Cu viața noastră-mpodobim durerea,
prin care neamul ni s-a petrecut...
sui pe cruce-n propria ogradă...
ori, în prigoana urii, surghiunit...
mănat, ca turma,-n silnicia urii...
flământ, bătut și-n lanțuri priponit...
În suflet ard războaie mondiale,
nicicum grădini cu zâmbete de flori...
Un joc de-a răsul-plânsu-n părți egale*

Maricela Istrati, Vaslui

*nu-i nici în vise!... Iar de sărbători
doar cu Lumina Sfântă ni se-alină
spini din suflet... rânile-n cuvânt...
Că... vie, rana vieții aprig doare...
Cuvântul, în durere, toarce... vânt...*

MEA CULPA

*Am obosit !... Mă-nvremui în uitare -
nătâng-morocănos; totuși, deschis,
mijind... fereastră zilei trecătoare -
precum cuvântul colorat prin vis...
Sunt și bătrân... împovărat de anii
petrecerii prin ură... sub ochări...
la pragurile-n care bat metanii,
rupt de cămile-n cele patru zări
ale speranței... și-ale Întrebării
la care, Doamne, nu știu să răspund;
îmbătrânesc... și mor... încet... visării
adâncul căutându-i... Mă scufund
cum steaua din înalt căzută-n marea
îngândurării mele... Totuși, treaz,
departe-n mine - mugurind ca
floarea-
în cumpăna luminii de amiaz,
ca apa, mă preling prin Adevăr...
atâta cât să fur „din semne” taina
ce m-a sortit, în Ornic, minutar...
Și îmbrăcându-i clipei mele haina,
cu toate că v-am necăjit... chiar și
luându-vă drept martori... în poveste,
riscând, mă-ncumet a nădăjdui
că... mâine-i înc-o zi... chiar dacă-mi
este
târziu... și-n oase frigu-mi bate cuie:
pe limbă, vorba, neavând hodină,
izvor ocult... ce hram port... să vă
spuie...
sângeră - albăstruie - o lumină
amăgitoare... parcă strecurată
printr-o părere-n care, peste fire,
lumea pe dos întoarsă ni se-arată !...
Cum... Adevărul... într-o amăgire...*

GEORGE L. NIMIGEANU

Petru Dumitriu - Rugăciuni (II)

4

8 aprilie 1952

Doamne Dumnezeul meu, îți mulțumesc pentru încercarea la care mă supui. Numai dela tine am putere și fără tine sunt o paiță și o bășică de săpun, mă destram și mă pierd. Numai dela tine am putere. Numai mila ta și numai puterea ta mă țin în chip de om. Iartă-mă, Doamne Dumnezeul meu că te-am uitat, iartă-mă când te voi mai uita și nu mă lăsa să uit. Știu că numai cu voința ta te pot uita și-mi aduc aminte de tine. Doamne Dumnezeul meu, dă-mi putere și liniște, dă-mi putere și liniște, dă-mi putere și liniște. Doamne Dumnezeul meu, vino în inima mea; luminează-mi mintea, curăță-mi inima. Vino în inima mea.

Doamne, Dumnezeul meu. Doamne Dumnezeul meu, făcă-se voia ta, în toate lucrurile și în toți oamenii, și din ceeace vreau eu. Ajută-mă să fiu mai bun, mai liniștit și mai puternic; dă-mi, Doamne Dumnezeul meu, împăcare și fericire. Dă-mi noroc și ajută-mă să le fac bine și altora. Ajută-mă să mă gândesc și la alții, învață-mă să-mi deschid inima.

Doamne Dumnezeul meu, ai milă de mine, nu mă pedepsi după cum sunt vrednic, ajută-mă să fiu mai curat și mai bun. Dă-i sănătate și putere și liniște omului de lângă mine și prietenilor mei și dușmanilor mei; pe dușmani depărtează-i, Doamne Dumnezeul meu, ca să trăiesc liniștit și să nu cad în ispită pentru că în mila ta m-ai ridicat deasupra lor și să mă înfumurez și să cred că eu m-am ridicat. Îți mulțumesc pentru tot ce mi-ai dat, Doamne, Dumnezeul meu, pentru viață și pentru ceea ce cred eu că e bine și pentru ceea ce cred că e rău, atât cum știi numai tu, în nepătrunsa taină a ta. Îți mulțumesc, Doamne Dumnezeul meu, că mi-ai dat să mă rog. Vino în inima mea.

5

Doamne Dumnezeul meu, stăpânul meu, vino în inima mea. Doamne, vino în inima mea. Luminează-mi mintea, curăță-mi inima. Doamne, fie-ți milă de mine și ajută-mă. Nu-mi

face după ceeace merit, ci iartă-mi greșelile și păcatele.

Doamne Dumnezeul meu, Îți mulțumesc că mi-ai dat darul rugăciunii; îți mulțumesc că mi-ai ascultat rugăciunea; îți mulțumesc pentru minunea pe care ai făcut-o în mine. Nu te depărta de mine; lucrează în mine și mai departe, Doamne Dumnezeul meu; știu că dacă vii, voi avea putere și liniște, și dacă te depărtezi, mă destram și nu mai sunt nimic. Vino în inima mea; dă-mi putere și liniște; fă-mă mai bun și mai curat. Doamne Dumnezeul meu, trezește-te în inima mea, dă-mi curăție, putere și liniște.

Doamne Dumnezeul meu, dă-mi fericire, sănătate și belșug; dă-i fericire și înalță-i puterile omului de lângă mine; dă-le prietenilor și dușmanilor mei după voia ta și după mila ta. Făcă-se în toate voia ta neînvinsă. Mulțumesc, Doamne Dumnezeul meu, pentru tot ce mi-ai dat: bucurii și necazuri, toate pentru îndreptarea mea; îți mulțumesc că mi-ai dat să mă pot ruga. Doamne, vino în inima mea.

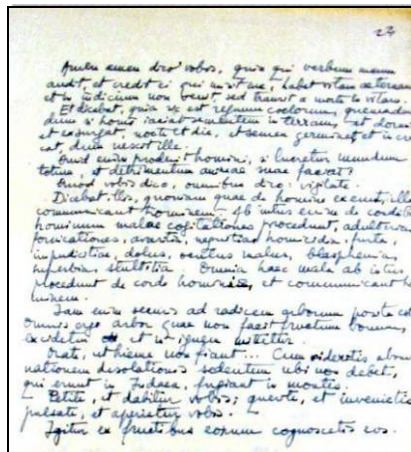
29 Aprilie MCMLII

6

Doamne Dumnezeul meu, îți mulțumesc pentru minunea pe care ai făcut-o în mine. Îți mulțumesc că mi-ai ascultat rugăciunile. Îți mulțumesc că mi-ai dat să mă pot ruga.

Doamne Dumnezeul meu, vino în inima mea. Luminează-mi mintea, dă-mi putere, dă-mi putere și liniște, curăță-mi inima. Ajută-mă să nu mă îngâmf când arăți puterea în mine și nu mă lăsa să uit că ești tu și nu eu.

Doamne Dumnezeul meu, iartă-mi păcatele și nu mă răsplăti după cum

Rugăciune – manuscris

merit, ci fie-ți milă de mine. Dă-mi putere de muncă și sănătate; ajută-mă să mă rog mai mult; ajută-mă să învăț să-mi țin gura, să nu blestem, să nu vorbesc pe alții de rău, să nu disprețuiesc, să văd binele în oameni. Doamne Dumnezeul meu, fă-mă mai curat și mai bun. Doamne Dumnezeul meu, vino în inima mea.

4 Mai MCMLII

7

Doamne Dumnezeul meu, îți mulțumesc că mi-ai dat putere și liniște. Doamne Dumnezeul meu, tu îmi îndrumi viața mea și îmi îmbogățești mintea și inima; tu ai făcut o minune în mine. Întărește-mă, Doamne și statornicește ce ai făcut în mine. Curăță-mi imaginația, dă-mi o minte puternică și curată. Curăță-mi inima, ca să nu invidiez, să nu disprețuiesc, să nu urăsc. Dă-mi o inimă puternică și curată și dreaptă. Ajută-mă să-mi țin gura, să nu vorbesc de rău, să știu să văd binele adevărat din oameni și să știu să-l spun. Ajută-mă, ajută-mă, fă-mă tare.

Doamne Dumnezeul meu, fie-ți milă de mine, nu mă răsplăti după cum meri; ajută-mă să fiu mai bun, mai puternic și mai drept. Dă-mi sănătate, putere de muncă și noroc. Doamne, vino în inima mea.

Doamne, ajută-l pe omul de lângă mine: dă-i sănătate, putere și liniște. Doamne, dă oamenilor pacea și ușurează-le suferințele, ajută-i să fie drepti și mai buni și mai fericiți. Doamne, trezește-te în noi, arată-te în noi, vino și fii printre noi, Doamne care ești ascuns și vădit în toți oamenii și toate ființele și lucrurile, în soare și în vânt, în lemn, în piatră, în cuvinte, în mașini, peste tot unde noi nu știm sau nu simțim. Vino în inimile tuturor oamenilor. Doamne, vino în inima mea.→

Doamne, Dumnezeul meu, îți mulțumesc pentru tot ce mi-ai dat până astăzi; pentru fiecare clipă; pentru tot ce mi s-a întâmplat, bine și rău; pentru fiecare răsuflare.

Doamne, îți mulțumesc pentru minunea pe care ai făcut-o în mine. Îți mulțumesc, Doamne, că m-ai chemat.

Ajută-mă să nu te uit, nu pleca dela mine, ci vino în inima mea, trezește-te în inima mea, fii în mine, Doamne, Dumnezeul meu. Dă-mi putere și liniște, dă-mi sănătate și noroc, ajută-mă să fiu mai bun, să fac binele, să văd, să gândesc și să spun binele. Ajută-mă să nu disprețesc oamenii, ajută-mă să nu fiu furios pe ei. Doamne, Dumnezeul meu, potolește-mi boala imaginației și dă-mi liniște.

Doamne Dumnezeul meu, ascultă-mi rugăciunile, ajută-mă arată-ți puterea și mai departe de-acum înainte în mine. Facă-se voia ta, Doamne; îți mulțumesc pentru ce mi-ai dat până acum și pentru ce-mi vei da de acum înainte. Facă-se voia ta.

Ajută-l pe omul de lângă tine: dă-i sănătate, putere, tinerețe, dă-i liniște, Doamne, luminează-l și dă-i înțelepciune și înălțare.

Doamne Dumnezeul, meu dă pace tuturor oamenilor. Ajută-i să nu urască, să nu vrea răul și să nu-l facă. Dă-le pace și potolește-le patimile. Fie-ți milă de noi și dă-ne liniștea inimii. Înălță-ne la tine din nefericire și întristare, ușurează-le inima și celor bogați și puternici, și dă-le umilință și bunăvoință. Doamne, iartă-ne puțină voință. Vino în inimile noastre. Vino în inima mea. Vino în inima mea. Doamne Dumnezeul meu. Vino în inima mea. Vino, Doamne.

8 Mai MCMLII

Doamne Dumnezeul meu, ajută-mă să nu scadă căldura în sufletul meu, întărește-mă și dă-mi putere și trezie să mă rog, căci sunt slab și uit.

Doamne Dumnezeul meu, îți mulțumesc pentru liniștea și bucuria pe care mi-ai dat-o. Ajută-mă să mă mențin puternic și treaz. Dă-mi trezie, putere și liniște, Doamne Dumnezeul meu.

Doamne, vino în inima mea, Doamne, ajută-mă, luminează-mă, dă-mi putere. Nu pedepsi păcatele mele, ci iartă-mă și ajută-mă să le sting. Doamne, vino în inima mea.

Doamne, dă putere, și liniște, și sănătate, și înțelepciune omului de lângă mine; dă-le liniște, fericire și pace tuturor oamenilor.

Doamne, ajută-mă să nu văd răul în oameni, să nu-i disprețuiesc și să nu-i urăsc. Ajută-mă să iubesc oamenii din jurul meu. Ajută-mă să fiu puternic și drept.

Dumnezeul meu, trezește, înviază în inima mea.

Petru Dumitriu, *Acuarelă*

Dă-mi soarta să te pot lăuda și spune în lumea întreagă.

Dumnezeul meu, chiar neștiut, să fii cu mine alături, glasul meu să ajungă până la marginile pământului, spunând numele tău, Doamne Dumnezeul meu, stăpânul meu.

12 Mai MCMLII

Doamne, Dumnezeul meu, vino în inima mea. Dă-mi putere, bucurie și liniște. Doamne, stăpânul meu, ajută-mă și slăbește-mi dorințele. Ajută-mă să doresc mai puține lucruri: înălță-mi dorințele, Doamne. Luminează-mi mintea, curăță-mi inima, Doamne, Dumnezeul meu, luminează-mi mintea, curăță-mi inima. Apără minunile pe care le-ai făcut în mine, Dumne-

zeul meu; înconjoară-mă cu puterea ta.

Depărtează de mine băuturile amețitoare și ispitele de orice fel; Doamne, ajută-mă să-mi țin mintea trează și inima curată Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, înălță-mi dorințele și împuținează-le; nimicește dorințele nesăbuite din mine; ajută-mă să mă curăț și să mă limpezesc. Dă-mi liniștea sufletului, înălțarea și puterea minții.

Doamne Dumnezeul meu, iartă-mi păcatele, iartă-mi greșelile; ajută-mă să lupt împotriva lor; fă-mă mai bun și mai drept, ajută-mă să văd binele în oameni și să-l spun.

Dumnezeule nemărginit din noi și de dincolo de noi, taină, mișcare a lumii, veșnicie nemișcată, lege necunoscută, ai milă de noi; dă blândețe oamenilor; scade-le suferințele; dă-ne pace și înțelegere, Doamne, stăpânul meu.

Doamne, dă-mi sănătate, bunăstare și noroc și ajută-mă să nu le folosesc rău. Doamne, dă putere, sănătate și înălțare omului de lângă mine.

Doamne Dumnezeul meu, dă-mi putere și liniște, luminează-mi mintea, curăță-mi inima; Doamne, vino în inima mea.

17 Mai MCMLII

Doamne, Dumnezeul meu, vino în inima mea. Dă-mi putere, bucurie și liniște. Apără-mă de primejdie, ridică-mă deasupra dușmanilor mei. Doamne, ajută-mă să fiu drept, să fac binele, să văd în oameni binele și să-l spun. Doamne Dumnezeul meu, dă-mi sănătate, luminează-mi mintea, curăță-mi inima. Doamne, îți mulțumesc că mi-ai ascultat rugăciunile, îți mulțumesc pentru minunile pe care le-ai făcut în mine. Doamne, înconjură-mă cu puterea ta, apără minunile tale în mine. Doamne Dumnezeul meu, îți mulțumesc pentru fiecare clipă, pentru fiecare răsuflare a mea. Vino în inima mea, Doamne².

² În continuare, rugăciunea în latină, aceeași, dar numai până la fraza: *Omnia haec mala ab intus procedunt, et comunicant hominem.*

LOGOS ȘI SEMN LINGVISTIC

Admițând postulatul naratologic potrivit căruia titlul e un „pact de lectură”, voi încerca pentru început să explicitez sintagma de mai-sus, care își păstrează coeziunea semantică chiar dacă înlocuim conjuncția copulativă „și” cu cea adversativă „sau”.

Astfel, în ediția din 2006 a *Dicționarului explicativ al limbii franceze* „Petit Robert”, termenul „logos” cunoaște patru accepțiuni:

1. la stoici, el este unul din numele divinității supreme
2. pentru neoplatonicieni (Plotin, Dionisie Pseudo-Areopagitul), „logos”-ul reprezintă ființa intermediară între Dumnezeu și Lume, cu sorginea în *Timaios* al lui Platon („Sufletul Lumii”) și ramificații dogmatice în Gnoză (Pleroma, Pistis Sophia etc.)
1. într-un sens mai general, „logos” desemnează rațiunea umană ipostaziată în limbaj
2. din perspectivă teologică, Logosul e Cuvântul lui Dumnezeu întrupat, Iisus Hristos ca a doua persoană a Sfintei Treimi.

Se poate deja observa dihotomia semantică subsecventă termenului „logos”, care de altfel și permite această dublă abordare, filologică (lingvistică) respectiv teologică.

Din punct de vedere etimologic, convergența celor două sfere semantice (philos + logos) se regăsește în zona exegezei biblice, a hermeneuticii desemnând atât „iubirea de cuvânt”, cât și „iubirea de înțelepciune”. Ulterior, pe măsură ce ambele „științe” se precizează – delimitându-și obiectul și metoda – logos-ul devine autonom față de Logos.

Un punct de climax pe acest traiect diacronic îl constituie apariția (postumă) în 1916 a *Cursului de lingvistică generală* aparținând elvețianului Ferdinand de Saussure, veritabil act de naștere al științei-pilot care avea în curând să devină lingvistica. Nuanțând și constructe mai vechi (cum e cel de trunchi comun indo-european), Saussure are în schimb meritul de a fi delimitat pentru prima oară domeniile „langue” și „parole” (care pot fi interpretate și ca reflex tardiv al teoriei platoniciene a Ideilor), dar mai ales de a elabora noțiunea de semn lingvistic și cele două

componente care o constituie, *semnificantul* și *semnificatul*. Din relația acestora rezultă – fundamentală descoperire – caracterul arbitrar, nemotivat al semnului lingvistic (cu excepția parțială a verbelor onomatopeice). Pe cale de consecință, separația – subiectivă – între „limbi frumoase” și „limbi urâte” devine inoperantă.

Rezultatul e (sau, mai curând, ar trebui să fie) o paradoxală „democratizare” a fenomenului cultural, întrucât nu mai putem vorbi, cu deplină îndreptățire, decât despre limbi „mari” (vectori de mare cultură) respectiv limbi „mici” (vehiculând o cultură mai rudimentară; hotentota din deșertul Kalahari, de pildă, are un lexic nu mai mare de 500 de termeni).

Exact la acest nivel se produce legătura dintre rațiune și limbaj, în măsura în care suntem de acord cu teza psihologică potrivit căreia gândirea e structurată discursiv; nu gândim în flash-uri (cum poate o fac îngerii), ci gândim cu subiect și predicat. Cine nu gândește bine nu se exprimă bine, și invers – iată o observație extrem de fertilă, pe terenul teoriei traducerii. „Știi” cu adevărat bine o limbă străină, când gândești ca vorbitorul nativ al acelei limbi (și nu precum Chirița lui Alecsandri).

Pe de altă parte, lingviștii au convenit că esența frazei nucleare e verbul („Plouă”, „Mânânc” etc.), ceea ce ne introduce – oarecum abrupt – în cea de-a doua parte a discuției noastre, cea referitoare la Logos-ul divin: „In principio erat Verbum”, „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era

Ioan Măric, Bacău

Marie

M-am întrebat adeseori în gând,
Atunci, în Ziua Adormirii tale,
Când aerul se auzea plângând,
Din Somn nu a fost nimeni să te scoale?

Și astăzi întrebarea se destramă
Ca aburul din miezul pâinii frânt,
Cum stau lângă tăcerea ta de Mamă -
Deșteaptă-te, Marie, din cuvânt!

Tu iartă-mi, dar, suspinul efemer
Din inima de dragoste preaplină,
Știu, trupul tău s-a înălțat la cer,
Născător de-a pururi de lumină.

Cum putea să plece fără el
Sufletul, cel fără de prihană?
Acum, aici, pentru Jertfitul Miel
Curg lacrimile tale din icoană...

Rostindu-ți numele și e de-ajuns,
Mi se umple versul meu de bine,
Ave Marie! Dumnezeu și-a pus
Toată veșnicia Lui în tine!...

15 August 2012

NICOLAE NICOARĂ

Cuvântul”. Trauma se va produce mai târziu, odată cu „spargerea” în cuvinte a Cuvântului; limba adamică devine „limbi” (în Noul Testament ele sunt numite și „neamuri”), iar era babelică păstrează până în zilele noastre nostalgia limbii primilor oameni, sau cel puțin dorul după o limbă universală, fie ea latina medievală sau esperanto.

Întrebarea (retorică) pe care însă o putem pune este: mai putem acum reface Cuvântul din cioburile cuvintelor? Dacă acceptăm ca ideal *uman* convergența dintre „Gândire”, „Spunere” și „Făptuire”, să însemne asta că putem reînvia o lume „ce gândea în basme și vorbea în poezii”? În alți termeni, putem reface, dându-se, drumul hermeneuticii, întorcându-ne dinspre „logos” către „mythos”?

Viitorul (și mă refer în primul rând la viitorul civilizației umane, din perspectivă precumpănitor tehnologică) o va decide.

Nu putem decât să sperăm, așteptând. Și neuitând că „ceea ce faci, te face”.

VIRGIL BORCAN

ORICE OM ARE DREPTUL LA O PĂRERE...

Orice om are dreptul la o carte, nu contestă nimeni asta. Iar cine citește o carte devine alt om, după cum spun unii și alții!! Dar acest alt om, conform principiului enunțat mai sus, are și el dreptul la o carte, după care, odată închisă ultima pagină, devine și el... alt om, răscolit de întrebări rodite din cele citite! Acest alt om nu va ezita și va mai citi o carte și-apoi alta, animat de varii curiozități intelectuale, simțindu-se astfel mai împlinit, neobosit căutător al înțelesurilor celor lumești și celor sufletești, fericit, în momentele de elevație spirituală, descumpănit, atins de un amar scepticism în fața bibliotecii-labirint, care-l înspăimântă și-l fascinează, în egală măsură.

Dacă procesul de transformare, la nivelul individului, ar decurge atât de simplu, cum sugerează rândurile de mai sus, ar rezulta de aici că toți aceia care citesc o carte ori chiar mai multe (mai sunt cazuri!!) beneficiază de efectul modelator (pozitiv) al lecturii, or, știm cu toții, lucrurile nu stau, nici pe departe, așa! Ca să devii *alt om*, e nevoie nu de o carte, ci de mai multe rafturi, selectate, dacă e posibil, după valoarea lor etică și estetică, repartizate după vârstă și nivelul de instrucție-educație; contează, uneori decisiv, ceea ce psihologii numesc *activismul voluntar*, contează motivația proprie (interiorizată și asumată), dar și mediul ce poate favoriza sau încetini/deturna o asemenea evoluție în plan spiritual. O bibliotecă te poate transforma în prizonierul ei, făcându-te vulnerabil în fața vieții, după cum – tot ea – te poate pregăti și întări pentru viață. Mulți alți factori influențează sensul acestei maturizări ori, dimpotrivă, unei mișcări regresive, soldate cu îndepărtarea definitivă a tinerilor de textele literare, unul dintre acești factori – probabil cel mai important – fiind școala!

Tocmai în acest spațiu sacru al școlii, bunele intenții nu lipsesc, n-au lipsit niciodată! În toate programele școlare din ultimele șase-șapte decenii, *lectura* figurează ca element fundamental, iar unul dintre obiective sună ireproșabil, oricum am privi lucrurile: *dezvoltarea unei gândiri*

critice, flexibile și prospective!! Simplu, logic, inatacabil! Mai rămâne de stabilit cine să facă asta și problema e rezolvată! Putem cădea de acord că profesorul de literatură română trebuie să aibă el însuși aceste calități, fără de care nu poate spera în rezultate meritorii. Să aibă o gândire critică asupra textelor propuse de programa școlară, flexibilitate în relația cu elevii săi, prezumtivi cititori și interpreți, prin *feedback* realizând care sunt valorile pentru care optează aceștia, capacitate de anticipare a reacțiilor și efectelor pe care le pot avea atât textele, cât și mesajele transmise, selectate în funcție de propria alcătuire psiho-intelectuală a învățăcelilor săi. Dar dacă... e lectură obligatorie, dacă acest comentariu e searbăd, pomădat cu etichete și calificative, limbajul este ezoteric, pentru o bună parte a elevilor, iar aceștia catadicesc – fără urmă de entuziasm – să aplice mult verificata și apreciată metodă a nu mai puțin celebrului Trăsnea, rezultatele nu pot fi decât descurajatoare. Unii profesori se străduiesc să se opună „sistemului”, încearcă să profite de prospețimea de percepție a tinerilor, să le stimuleze gândirea creativă: chiar dacă reușesc, cel puțin în unele cazuri, mai adesea, ei trebuie să se recunoască înfrânți, pentru că, în mai multe situații, elevul aleargă la meditații (profesioniști), ce le oferă comentarii imbatabile, tocmai pentru a preîntâmpina insuccesul la... bacalaureat!! Coana Caliopi Georgescu poate fi liniștită!!

Dacă profesorul, modelul ipotetic, nu citește din pasiune, dacă el însuși nu are o perspectivă generoasă asupra textului, dacă nu știe să-și atragă elevii spre lectură, prin crearea unor motivații proprii, nu ne putem aștepta la un efect modelator al lecturilor propuse la clasă! De unde spirit critic și flexibilitate, dacă acestea lipsesc, în destule cazuri, taman celui care are responsabilitatea să facă din învățăcelii săi *cititori de calitate*? Rutina, dacă nu cumva și „rugina”, nu a dat nicidecum bune rezultate, ci doar reușite de circumstanță. Și asta, pentru că, așa cum spuneam la început, orice om are dreptul la o carte...

Suntem mai liberi în fața unui text literar, decât în fața unei rostogoliri de imagini, cu condiția să conștientizăm această libertate, să profităm de ea într-un mod activ și

eficient. Folosirea *exclusivă* a mijloacelor audio-vizuale, din partea unui număr de tineri din ce în ce mai mare, creează mai multe probleme decât rezolvă. În primul rând, lucrul cel mai evident, apare un deficit de imaginație, care influențează – în timp – formarea unei gândiri creative. Or, fără un suport afectiv și imaginativ, fără plăcerea și mândria de a găsi singur o soluție, nu poate exista acel sentiment plenar, ce ne justifică existența, că stăpânim realitatea în măsura în care suntem stăpânii noștri! Fetișizarea computerului, de altfel un instrument ideal pentru cel care îl privește și îl folosește ca un mijloc performant de a realiza un proiect sau altul, sărăcește, îl coboară pe om prea aproape de pământ și de jocul intereselor materiale. Așa s-a născut *homo praxis*, care, nu-i vorba, are și el dreptul la un computer (cât mai performant)...

Ajunși în *high life*, tinerii formați, deformați ori, pur și simplu, confuzați, confrunțați cu pragmatismul lumii în care, cu voce ori fără voce, trăiesc, dependenți, într-o măsură îngrijorătoare de *Lord Google*, de la care-și iau toate informațiile necesare, se mai relaxează, că așa e de *bon ton*, la un concert simfonic (a fost Haydn? Beethoven? Ceaikovski?), la un spectacol de operă sau balet („Spărgătorul de nuci?”, „Lacul lebedelor?”), un film de Oscar, că sunt o grămadă, după care – la o agapă – încep discuțiile subțiri, ba despre o carte, ba despre un film ori un spectacol... Și, pentru că orice om are dreptul la o părere, o spune, chiar dacă – după aceea – se face o liniște suspectă... Apoi acel om, ori altul, n-are vreo importanță, are și el dreptul la o părere... Și, uite-așa, se pune de-un colocviu al celor care au întotdeauna păreri, competente să fie!...

MIRCEA DINUTZ

Scandal literar pe Facebook

(V)

Laszlo Alexandru – Îmi place diversiunea lui D.C.-E. cu „segmentatul” personalității lui Ioan Es. Pop. Adică eu l-aș segmenta, că nu-i văd talentul, iar nu cei 3 critici care, atribuindu-i premiul, refuză să-i vadă partea de turnător la Securitate. Tare aș vrea să știu, în Occidentul civilizat, după al doilea război mondial, câți colaboratori au primit premii publice, în numele talentului?

Daniel Cristea-Enache – Nu merge comparația, domnule LA. Au trecut 20 de ani de la Revoluție.

Alexandru Petria – Ba merge comparația, domnule Daniel Cristea-Enache.

Bălănescu Flori - Domnule Daniel Cristea-Enache, nu fac analiză sau critică literară, eu mă ocup de istorie, de istoria recentă și de reflexele în contemporaneitate ale „faptelor înaintașilor”, unii cam de vârsta mea! Vreau să fiu trează în lumea mea. Dacă mai mulți critici literari și scriitori spun că Ioan S. Pop este un poet bun, merg pe mâna lor. De aceea am spus că, din perspectiva care mă interesează, nu contează că este un poet valabil, de vreme ce... nu mai reiau; poate că acest gen de „socializare” este, de fapt, nesănătos; nu ne îngăduie să fim calmi, să medităm serios deasupra paginii noastre; ne uzează. Noapte bună! (sunteți băieți mari, descurcați-vă! eu nu tutuiesc pe nimeni din proprie inițiativă, oricare ar fi diferența de vârstă) Cât îl privește pe Valeriu Cristea – merg pe mâna câtorva care l-au cunoscut și pe care îi creditez – cred că a fost un om onorabil și un critic bun.

Laszlo Alexandru – Acolo au fost eliminați din viața publică. Aici nimic. OK. Am înțeles și asta, cu greu. „Să nu creăm alte victime” etc. etc. Da’ acumă nici așa: să-i pui în vârful bucatelor, să le dai premii și binecuvântări. Există ceea ce se cheamă bun-simț public, care nu înghite asta, chiar dacă îi lipsesc cuvintele meșteșugite pentru a protesta...

Daniel Cristea-Enache – Perfect de acord, dragă doamnă Bălănescu. Noapte bună!

Alexandru Petria – Noapte bună!

Daniel Cristea-Enache – Domnule Laszlo Alexandru, sunteți critic

DANIEL CRISTEA-ENACHE

literar. Maximalist etic, dar critic literar. Ați citit volumul lui Ioan Es. Pop? Ați citit vreodată un volum de poezie de Ioan Es. Pop?

Daniel Cristea-Enache – Noapte bună, domnule Petria.

Sophye Dagmar – Dl. D. Cristea Enache, tot respectul pentru alegerea poetului! Tot respectul pentru modul în care îl susțineți pe Ioan Es Pop, a cărui poezie o știu foarte bine... se pare că ar cam trebui un Kogălniceanu: „vom critica opera, iară nu persoana”! Păi, aici e vorba de evaluare estetică, aceasta a stat la baza selecției... la câtă maculatură apare, pe post de „mare creație post-postmodernă” cred că e cazul să se recunoască adevărații scriitori!

Daniel Cristea-Enache – Hai că numai pe încăpățânatul suprem, domnul Laszlo Alexandru, mai trebuie să-l conving.

Daniel Cristea-Enache – Dar am un atu, domnule L.A. Sunteți un om cinstit.

Daniel Cristea-Enache – Dacă ați citit poezie de Ioan Es. Pop, nu puteți spune că e poezie slabă sau mediocră sau oarecare.

Daniel Cristea-Enache – Deci, dacă ați citit vreun volum de Ioan Es. Pop până acum, ați pierdut partida.

Alexandru Petria - Domnule Daniel Cristea-Enache, e o discuție între catari care se respectă!

Laszlo Alexandru – Domnule Daniel Cristea-Enache, orice fost turnător beneficiază de democrația de azi, de libertatea cuvântului, de harul talentului etc. Asta i-a adus, chiar și aceia, Revoluția din 89. Dar premiarea publică presupune recomandarea lui ca exemplu, în societate. Ceea ce ați făcut dvs., în trei, acolo, este o faptă adânc blamabilă, nedemnă de o democrație decentă. Așa ceva nu se mai regăsește nicăieri, în Occident.

Daniel Cristea-Enache – Dvs.,

LASZLO ALEXANDRU

domnule Petria, ați recunoscut că-i un mare poet, gata, la culcare, că sunteți obosit... Noapte bună!

Laszlo Alexandru – Céline e un foarte bun prozator. Și-a scris și publicat cărțile mai departe după război. Dar n-a primit premii, ci a fost bătut cu ouă clocite și roșii în public.

Daniel Cristea-Enache – Inexact. Premiera unui volum foarte bun de poezie presupune standarde profesionale ridicate și pentru critică și pentru cititori și pentru toată lumea.

Daniel Cristea-Enache – Céline trebuia premiat. Mai târziu, acest lucru a fost recunoscut.

Daniel Cristea-Enache – N-a fost și chestia aia spectaculoasă cu „Jos labele de pe Céline!”?

Daniel Cristea-Enache – Domnule L.A., ați citit până în 2011 vreun volum de poezie de Ioan Es. Pop?

Daniel Cristea-Enache – Vedeți că sunteți un om cinstit? Nu vreți să-mi răspundeți la întrebarea asta, fiindcă o anticipați pe următoarea.

Laszlo Alexandru – Distincția clară a făcut-o deja N. Manolescu, într-un moment de luciditate. (Că pe urmă are și momente cu interese conjuncturale, asta-i altceva...) Soluția problemei constă în luciditatea disocierii. Opera își poate continua netulburată destinul, chiar și fără abuzivele monumente glorioase, înălțate întru venerația nemernicului. „Una e una și alta e alta: a-l tipări și citi fiind normal, a-l celebra nu e normal. Într-un caz [al lui Céline], avem în vedere cea mai originală operă de romancier de la aceea a lui Proust încoace, în celălalt, tratarea personalității autorului ca un exemplu pentru urmași. Reticența unora de a-l da drept model este explicabilă, câtă vreme spațiul public nu coincide cu acela al istoriei literare.”

Daniel Cristea-Enache – Dar ce, noi îl recomandăm pe Pop ca exemplu →

ALEXANDRU PETRIA

pentru urmași? Nici pomeneală. Noi premiem un volum foarte bun semnat, întâmplător, de Ioan Es. Pop. Putea să fie oricine în locul lui Pop. Criteriul e același.

Daniel Cristea-Enache – Domnule L.A., v-am pus de două ori aceeași întrebare. Vă rog, răspundeți-mi la ea.

Laszlo Alexandru – Un premiu, la fel ca o includere în manualul școlar, ca o statuie, ca o denumire de bulevard etc. – are/au valoare de exemplu pozitiv. În plan social.

Daniel Cristea-Enache – V-am înduioșat, recunoașteți. Un critic care se bate atât pentru un scriitor nu prea poate fi băgat în oala vreunui interes personal.

Daniel Cristea-Enache – Ce bine: l-am comentat pe Ioan Es. Pop și într-un manual. Înseamnă că sunt coerent.

Laszlo Alexandru – Dv. vă bateți acum nu pentru Ioan Es. Pop, ci pentru imaginea proprie, care a ieșit cam șifonată după aventura asta. Ați călcat strâmb și, ca să vă scoateți, încercați să schimbați norma publică. Așa face și găinarul în instanță: da' ce, dom' judecător, toată lumea fură găini în România, de ce vă luați tocmai de mine??...

Daniel Cristea-Enache – Un mare poet avem după 1990, dragă domnule L.A., fiindcă celălalt a murit de tânăr. **Alexandru Petria**–Cristian Popescu?

Laszlo Alexandru – Mă tem că încercați o dublă diversiune. Să-mi puneți dv. întrebări mie, și normal ar fi invers. Că doar n-o să-i luați la întrebări pe toți oamenii din România care se miră în gura mare că ați dat premiul unui turnător, nu?

Daniel Cristea-Enache – Nu cred că imaginea mea a ieșit șifonată... Dimpotrivă, simt că am ieșit foarte bine, dacă mă iau după comportamentul de recalibrare al dlui Petria, după ultimul comentariu al lui Flori Bălănescu, și chiar după efortul dvs. vizibil de a nu spune că ați citit/n-ați citit Ioan Es. Pop.

Daniel Cristea-Enache – Evident, Cristian Popescu.

Laszlo Alexandru – Și a doua diversiune: dați de pereți ușile deschise. Nicio secundă n-am contestat gustul dv. estetic, în alegerea premiantului, ci maturitatea și responsabilitatea dv. publică.

Daniel Cristea-Enache – Deci, ca să zic așa, esteticeste alegerea a fost bună?

Daniel Cristea-Enache – De ce

folosiți cuvinte tari, domnule L.A.? De ce „diversiune”?

Daniel Cristea-Enache – Chiar mă credeți un diversionist?

Laszlo Alexandru – Nu eu am fost în comisie, pentru a face judecăți estetice. Oricum doar ele, aplicate izolat, falsifică. Mai ales când aduc o recompensă publică, socială.

Laszlo Alexandru – Domnule D.C.-E., am impresia limpede că batem apa în piuă. Dv. ați înțeles încă de-acum câteva ore despre ce e vorba.

Daniel Cristea-Enache – Da, sunteți redutabil, cinstit și coerent. Eu am dreptate pe culoarul meu, dvs. aveți dreptate pe culoarul dvs. Eu nu vreau să vin cu culoarul meu estetic peste culoarul dvs. moral. Dvs. vreți inversul.

Daniel Cristea-Enache – Ceea ce mi-aș dori, de acum încolo, de la dvs. ar fi să nu mai îmi faceți procese de intenție, așa cum mi-ați făcut când am susținut poziția Academiei în cazul Breban. Ați spus că am susținut poziția Academiei fiindcă sunt angajat la un institut al Academiei. Unu, nu sunt angajat, sunt într-un colectiv de cercetare. Doi, și dacă eram și dacă nu eram, tot susțineam poziția Academiei, fiindcă – în acord cu principiile și criteriile mele – era corectă.

Laszlo Alexandru – Culoarul dv. „estetic” se aplică doar în Ro. Și doar atâta vreme cât mai sunt la decizie oamenii de-atunci, care diluează lucrurile, pentru a-și mai prelungi imaginea: o lună, un an, cinci ani. Poate chiar zece. Dar dv. sunteți om tânăr, cu respirație lungă. Sunt convins că, după ce-o aruncați pe bunica din tren, o să vă adaptați ideile. Din mers.

Daniel Cristea-Enache – Al doilea proces de intenție pe care mi l-ați făcut a fost că am criticat poziția lui Nicolae Manolescu la U.S.R., fiindcă mi-a luat rubrica de la R.L. N-a fost ocazie, în ultimii ani, în care să nu-i mulțumesc public lui Nicolae Manolescu pentru rubrica de la R.L. Am scris și un text despre asta, în „Suplimentul de Cultură”, introdus în volumul meu „Cinematograful gol”.

Daniel Cristea-Enache – Dacă mă credeți atât de adaptabil, veți fi surprins că nu mă adaptez la opiniile dvs.

Laszlo Alexandru – Sunt un om cu multă răbdare. Am văzut conversiuni și mai spectaculoase, cu trecerea timpului. Și sunt un tip optimist (fără asta n-am avea ce căuta la catedră.

ALEXANDRU PETRIA

Daniel Cristea-Enache – V-ați obișnuit să vedeți în jur numai găinari, numai oameni cu interese, numai oameni care mint, numai oameni care fac diversiuni. Și când cineva nu intră în schema asta de reprezentare, deveniți nervos. Nu, domnule L.A. Ar trebui să fiți bucuros de întâlnirea noastră.

Daniel Cristea-Enache – Eu mă bucur de întâlnirea cu un om cinstit și încăpăținat; și chiar dacă m-ați mai și insultat, insultele au trecut pe lângă mine undeva în spate. Înțelegeți?

Laszlo Alexandru – Nu, n-am zis că-l criticați pe N.M. „fiindcă”. Am marcat doar că unul (Simion) continua să vă plătească, pe când celălalt și-a retras sprijinul. Dar era chestie de împrejurare, nu de cauză.

Laszlo Alexandru – Bucuria conversației e reciprocă. Neplăcerea premiei lui Ioan Es. Pop rămâne. Acută.

Daniel Cristea-Enache – E binevenită precizarea. Mulțumesc, e o nuanță importantă asta cu „împrejurarea”. Dar, dacă nu mă plătea „Simion” la Institut, mă plătea altcineva. Înțelegeți?

Daniel Cristea-Enache – Și asta nu fiindcă pe mine mă poate plăti oricine și eu aș fi dispus să fiu cumpărat sau închiriat.

Laszlo Alexandru – Firește. Ar fi fost o altă împrejurare. Dar atunci a fost asta. Deci n-am greșit prezentând faptele.

Daniel Cristea-Enache – Inexact. Am contract cu Institutul din 2008, iar povestea cu Breban a fost – când? În 2011. După 3 ani.

Laszlo Alexandru – Și în 2011 nu mai aveți contract cu Institutul?

Daniel Cristea-Enache – Întreruperea rubricii la R.L. a fost în mai 2009 și știți căruia fapt se datorează. Are vreo legătură cu poziția mea din 2011 în cazul Manolescu/USR vs. Breban?

Daniel Cristea-Enache – Am și acum contract cu Institutul. Ce voiam să vă sugerez e că una nu are legătură cu alta.

ARTA ÎNGHIȚITULUI ÎN SEC ÎN FAȚA UNEI PAGINI DE CARTE

(II)

...scriitorii ăștia tineri, alde
Cărtărescu și alții,
nu prea știu să mănânce. Țștia-s
scriitori de McDonald's.
(Mircea Dinescu)

Unul dintre „mâncăii” de frunte ai literaturii române, **Ion Creangă**, își pune eroii la mese copioase. Nurorile se desfată cu un cuptor de plăcinte, câțiva pui pârpalii în frigare și prăjiți în unt, o străchinoaie de brânză cu smântână și mămăliguță, lângă care aduc un cofeal de vin, spre a le croi drum plăcintelor (*Soacra cu trei nurori*). Lupului i se servesc la praznicul iezilor *sarmale*, trupa lui Harap-Alb trebuie să biruie 12 *harabale cu pâne*, 12 *ialovițe fripte* și 12 *buți pline cu vin de cel hrănit*. Gospodarii humuleșteni au pentru iarnă *slănină și făină în pod*, brânză în putină, *curechiu în poloboc*, iar Smaranda pregătește, în cinstea reapariției pupezei, un cuptor *zdravăn de alivenci și plăcinte cu poalele-n brâu*, pârpalăște niște pui tineri la frigare, pe care-i tăvălește apoi prin unt. Se pare însă că niciunul dintre personaje nu-l egalează pe protagonistul lui Călinescu, „personaj” din stirpea lui Flămânzilă, dar cu care Setilă s-ar fi rușinat, cu siguranță (*Viața lui Ion Creangă*): *La masă, Creangă nu mânca mai mult decât o oală de găluște făcute cu păsat de mei și cu bucăți de slănină, o găină friptă pe țigla de lemn și undită cu mujdei de usturoi, iar pe deasupra șindilea cu o strachină de plăcinte moldovenești, zise cu poalele-n brâu, însă ca băutura el se mulțumea cu o cofiță de vin amestecat cu apă*.

După câteva ore la Snagov, minunat prilej de a-și plimba cititorul prin cele mai diverse domenii – istorie, artă, literatură, modă, anecdotică – veritabilă demonstrație de erudiție, **Alexandru Odobescu**, îmboldit de foame, își încheie studiul cu o rețetă culinară, convins fiind că, cel puțin pentru dânsa, cititorul ne va rămânea pururea îndatorat. (De unde se vede că Păstorel avea dreptate!) Se ia o plătică de Snagov, proaspătă și

grasă... o crestezi d-a curmezișul cu cuțitul pe amândouă laturile; o presări cu praf de sare; o pui pe grătar și, așteptând să se rumenească până ajunge de culoarea neagră-gălbui ca chihlimbarul de Sibiciu, storci într-un vas zeama profumată a mai multor lămâi gustoase; o amesteci într-o undă de untdelemn (...), răspândești dasupră-i un oacheș nor de piper; și apoi toate acestea împreună le bați iute cu lingura, până le prefaci într-o spumă ușoară și palid-aurie. Plătica rumenită se așază pe un taler, zeama spumoasă se toarnă pe dânsa, se acoperă preț de cinci minute cu un alt taler, apoi... apoi savantul Odobescu ne trimite la Juvenal și la satira sa *Rhombus*, subtil mod de a se autoironiza căci, împuns de foame, a ajuns asemenea senatului roman sub principatul lui Domițian – *senat al cuiniei imperiale*.

Un inventar al produselor culinare și al băuturilor consumate de personaje din schițele lui **I. L. Caragiale** uimește prin abundență și diversitate. Iată cum ar arăta acesta, pe categorii: *Pește și fructe de mare*: icre, stridii, somon de Rhin, țări, pană de somn rasol, pârjoală de nisetru, langustă, sardele. *Brânzeturi*: brânză, urdă, cașcaval, șvaițer, camembert. *Aperitive*: salam, ghiudem, mezeluri, „crenviș”, salam de Sibiu, limbă, măsline, ouă, slănină. *Grătar*: fleici („cu țimbru și bine frecate cu țeapă” – cere coana Lucșița, *La moși*), mititei, cârnați, pastramă, pui fript, patricieni la grătar, purcel la frigare. *Supe, ciorbe*: borș de miel, ciorbă de burtă zisă și ciorbă schembe, supă de clapon cu patete. *Mâncăruri calde*: stufat, prune cu carne, varză cu ardei, friptură la tavă, clapon ciulama, chifteluțe marinate cu tarhon. *Salate*: salată de castraveți. *Panificație*: corn, jimble, gogoși, plăcintă, cozonaci, covrigi. *Dulciuri*: ciocolată, șerbet, dulceață, rahat, zăhărel, turtă dulce, înghețată de vanilie, acadele, bomboane, cataif, tortă, cozonaci „moldovinești”. *Fructe*: mere, portocale, lămâi, ananas. *Fructe uscate*: flori cele, roșcove, nuci, stafide.

În privința băuturilor, de departe, cea mai populară este berea. Vinul (alb, negru ori pelin) se bea sec ori mișmaș sau macmahon, adică șpriț. Se bea și Marsala, iar prin cafenele se consumă cafea, dar, mai ales, șvarț. Prin bălciuri se cumpără bragă, limonadă, dar și sifon, iar moașa Luc-

Maricela Istrati, Vaslui

șița cere chiar șampanie. Să n-am parte! Nu lipsesc nici rachiul, țuica ori mastica.

Pe lângă vorbărie, multe dintre personajele caragialiene par a avea drept principală ocupație mâncarea, iar altele flecăresc ore în șir în fața halbei cu bere ori a șvarțului. Până și Bubico (*Bubico*) înfulecă zăhărel, bomboane și bea... lăptic. La ce vă gândeați?!

În schimb, pentru lumea lui **Sadoveanu**, atunci când mâncarea nu reprezintă decât îndeplinirea unei necesități fiziologice, bucatele sunt puține și simple: Vitoria (*Baltagul*) își întâmpină feciorul cu *piță proaspătă și cu un hârzob de păstrăvi afumați*, lângă care va așeza oleacă de rachiu de cel bun, pe față o pune să pregătească mămăligă, ouă, brânză, atât pentru cei din familie, cât și pentru slugă. La hanuri, oamenii mănâncă în fugă, uneori de-a călare. Vitoria primește o *scrumbie bună, o pânișoară calduță și bere spumată*. Oamenii purtând povara unei griji – personale sau a țării, precum Vitoria Lipan ori măritul Ștefan, mănâncă în fugă bucatele simple ale pământului, pe o pânză de in așternută în iarbă (nedezmîțită legătură cu acesta) sau pe un colț de masă într-un han de țară. Popasul pentru hrană e scurt și nu oferă delicii. Pentru masa domnitorului Ștefan, în trecere pe la Timiș (*Frații Jderi*), comisoaia Ilisaftea pregătește, la loc de cinste, un clapon, iar Ionuț frige *prepelii*. Tot comisoaia împletește colaci. O pânză albă de in întinsă jos, pe iarbă, un *fedeleş de vin, coșuri și cratiți învăluite cu ștergare* – pun în evidență lipsa de fast a domnitorului venit să-și vadă calul de basm. →

RODICA LĂZĂRESCU

Un prânz frugal își alcătuiesc și niște străini la moara lui moș Gârbovu (Nicoară Potcoavă): *mămăligă, brânză, șase scobai fripți, rachiu și vin*, în vreme ce la oamenii din bălți (Țara de dincolo de negură) *mămăliga era răsturnată pe un ștergar de cânepă, în vatră. Crapii, mai mult pârpăliți, așteptau în treucuțele de salcie, înecați în salamură.*

Oamenii țărilor și ai împărățiilor sadoveniene, trăind de milenii în deplin acord cu natura, știu rețete pe care nu se sfiesc nu doar să le pună în practică, ci și să le transmită neinițiaților, cum ar fi aceea a *ciorbei pescărești* (Țara de dincolo de negură) (Într-o oală mare, cu borș acru ori cu cvas, fierb mai mulți crapi de câte trei ori patru ocă. După ce-au fiert bine, bucătarul păstrează zama și zvârle carnea. Și zama o pune din nou la fiert cu puține zarzavaturi și cu mult nisetru ori păstrugă.) ori a mâncării de raci pe care moș Hău i-o încredințează povestitorului (Împărăția apelor), fără să uite a combate și ironiza inovațiile boierești (boierii pun ouă și untdelemnuri și alte multe): După ce-i speli bine în trei ape, îi pui la foc în oală, de vii (...) să nu uiți că trebuie să-i jugănești (...) după ce i-ai zvârlit în oală, pui peste ei numai un păhărel de vin amestecat cu apă; (...) adaugă sare, usturoi și alte legumuri; și-i lași să fiarbă înăbușit până se fac stacojii. În vreme cât fierb, curăță mai multe căciulii de usturoi, pisezi căteii într-o scăfiță – și faci un mujdei ca acela (...) E necesară și o mămăligă bună, adică trebuie să fie bine fiartă și mult mes-tecată și scoaptă... destul de tare ca să nu se lățească pe fund..., spre deosebire de mămăligile boierești, pripite și moi.

La biserică, femeile duc *colaci, colivă, untdelemn și vin* (Baltagul).

În schimb, poveștile cer un anume ritual, îndeplinit cu sfințenie. La Hanu Ancuței, unde timpul se oprește în loc ca să pornească poveștile, în vremurile fabuloase de demult, oamenii frigeau *hartane de berbeci și de viței, pârpăleau clean și mreană din Moldova*, iar Ancuța împărțea vin în ulcele de lut. La alt han, cel al lui Enea Căpriță (Vremuri de bejenie), Costea Morocâne cere, mai întâi, îndeplinirea ritualului *paharului de vin*, ca să ne vedem în cinste, ori pe lumea asta, ori pe cealaltă... Pentru personajul sadove-

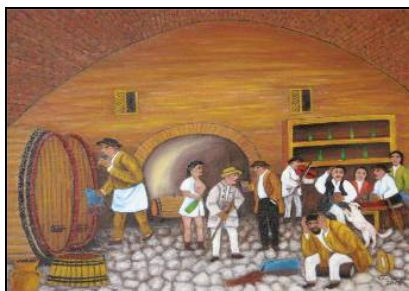
nian, vinul are, în primul rând, o funcție sacră, consfințește o legătură de frăție, un legământ de viață și de moarte. Abia apoi desferecă pofta de mâncare și sosește și mâncarea: o *strachină mare* din care ies *aburi calzi, scrob și friptură, plăcinta rumână de ouă, găina cu coajă aurie și o pită de secară frântă acolo, în fața oaspeților.*

Și poveștile vânătoarești își au ritualul lor, în care derularea orgiei culinare e obligatorie (Câteva mâncăruri țăărănești, pescărești, vânătoarești și alte alcătuiri sau întâmplări culinare): *oișteni gătiți la mănăstire, tartine, pânișoare albe și fragede cu unt și miere, zacuscă, musaca de pătlăgele vinete, sarmale în foi de viță stropite cu lămâie, perișoare de bulgar și multe altele. Ne pusesse dinainte niște pateu de ficat de găscă în aspic, două farfurii largi de iepure cu măsline, un mușchi de purcel fript la cuptor și garnisit cu ciuperci albe, și alte delicatături de care nu-mi mai aduc aminte, ca să nu lungesc vorba.*

Între toți, o experiență culinară și bahică inedită trăiește abatele Paul de Marenne (Zodia cancerului). Venit din rafinata și îndelung exersata tradiție gastronomică a Occidentului, franțuzul face cunoștință cu locurile și locuitorii unui ținut îndepărtat, necunoscut și neașteptat, unde civilizația, inclusiv finețea culinară, par a nu fi pătruns, un ținut plin de surprize la fiecare pas.

În casa sătrarului Lăzărel, se întinde mai întâi *față albă de pânză de in*, pe care primul aliment așezat cu grijă este *pita mare de grâu. Lângă pită, brânză de burduf în strachină de lut. Lângă brânză, cepe. Și lângă cepe, un ulcior de vin.*

Zgomotele iscate prin gospodărie îl fac pe abate să priceapă că *au loc jertfe și încep oficii culinare*, dar, împuns de mirosul înțepător al brânzei și al cepelor, se îndoiește de rezultatele acelor oficii. În timp ce afară sunt sacrificate orăntăniile, în casă are loc “ri-

Teodor Moraru, Târgu-Mureș

Mircea Cojocaru, Galați

tualul” cepei: *căpitanul Ilie Turculeț cuprinsese în mâna stângă o ceapă, ... în coloarea racului fiert, o potrivește pe marginea mesei și ținând-o strâns, izbi scurt cu pumnul drept, zdrobind-o. Apoi alege o bucată din miezul alb al cepei, o presără cu sare, frânse din pâine și începu să mestece cu plăcere din aceste două elemente, adăogind și brânză. Pâne, ceapă și filosofie: bun lucru! – constată abatele, împins de foame și nesperând în ceva mai bun. După ce trece vicleanul test al cepei, un șiretlic al muierii (susține gazda), prin fața abatelui defilează *zama de găină, sarmalele, claponii în țigla, plăcintele*. Protagonistul acestei întâmplări culinare neobișnuite este însă vinul lui Matiaș de la Cotnari, vin cu înaintași domnești, de pe vremea măritului Ștefan-vodă. Datorită lui, *din pătrar în pătrar de ceas toate ale mâncării și ale băuturii par mai bune, iar efectele, nebanuite la început, vor fi resimțite, în cele din urmă, de meseni: abatele, având spiritul limpede și foarte ușor, își simți deodată picioare de marmură. Primi de la soful său sărutarea de frăție cu oarecare neliniște; după aceea se veseli nespun, absolut fără nicio pricină. În cele din urmă, mesenii... se răsuciră în două poziții felurite și călătoriră spre visuri.**

Dacă Vasile Voiculescu ne va dărui geneza gastronomică, Sadoveanu, prin glasul și înțelepciunea lui Alecu Ruset, stabilește un fel de **decalog al vinului**: *bine e să bei vin bun; rău e să umbli după aceea. (...) Bine-i să taci; dar mai bine-i să spui prostii. Rău e să nu bei. Și mai rău e să bei vin prost, după ce ai băut vin bun. (...) Căci vinul ales (...) îmblânzește mădularele, mintea și sufletul. Îmblânzindu-le, face pe om mai bun. Îmbunătățind pe om, Dumnezeu îl va primi bine la județul său. (Oare ce i-o fi cășunând lui Burebista pe viile dacilor?!) Dar asta e altă poveste!*

IORDAN DATCU – UN CRONICAR BINAR

După ce am închis cartea lui Iordan Datcu, *Pagini de istorie literară și etnologie**, mi-a venit în minte versul lui Arghezi: *în mine sunt niște doi*. Titlul însuși sugerează această dualitate pe care autorul o și evidențiază încă din prima frază a *Argumentului* său (*În scrisul meu de mai multe decenii, îmi pare că se disting două domenii de interes pentru mine, cel etnologic [...] și cel istoric literar...*) și o reia în încheierea lui (*Cartea de acum rămâne consecventă acelei duble atracții a scrisului meu...*). Nu este însă vorba de dualitatea antagonică argheziană, ci de una complementară, ale cărei componente, indiferent de domeniile din care provin, se luminează, se reliefează și se completează reciproc. L-aș numi pe autor un **cronicar binar**, preocupat atât de istoria literară („Radu Petrescu inedit”, „O carte fundamentală despre tânărul Eugen Ionescu”), cât și de etnografie („Vrancea etnografică”, „Muscelul etnografic”, „Tradiții nuptiale mehedintene”), aplecându-se cu aceeași comprehensiune atât asupra satului („Monografii de sate”), cât și a orașului („Lăutarii Bucureștilor”), aducând în atenția cititorilor creatori din Centru (Eugen Simion, Adrian Păunescu, N. Manolescu), cât și din Provincie (Eugen Dimitriu, Anghel Gâdea, Stan V. Cristea, Mircea Dinutz), evocând

figuri emblematicale ale trecutului nostru cultural (Grigore Crețu, Gheorghe V. Madan), ca și din actualitate (Nicolae Constantinescu, Viorel Cosma, Floarea Calotă), din țară, dar și din afara hotarelor, fie că e vorba de un etnolog din Republica Moldova – Tudor Colac, de un cercetător al folclorului românesc din Germania – Rolf Wilhelm Brednich ori de un autoexilat în America – Constantin Eretescu. Dar, indiferent de subiect, se impune erudiția comentatorului – informația vastă, grija de a nu neglija nici cel mai mărunț aspect (v. observația referitoare la legenda unei fotografii care-l localizează pe Marin Constantin în curtea Mănăstirii Sinaia, de fapt fiind vorba de Biserica Sf. Nicolae din Scheii Brașovului!). Și se mai impune să menționăm tonul discursului: reținut, echilibrat, nuanțat, fără exaltări, fără encomioane – deși nu puține dintre articolele sale sunt dedicate unor personalități pe care le admiră și le respectă, care i-au marcat într-un fel sau altul existența –, cu siguranță rezultat și al îndelungului exercițiu de autor al zecilor de articole de dicționar. (Într-un singur loc însă, cronicarul se implică afectiv, în fața unei injustiții și ingratitudini de neacceptat. Referindu-se la moartea criticului și istoricului literar George Gană, notează pe un ton aparent neutru: *Tristul eveniment n-a fost anunțat de niciuna din revistele Uniunii Scriitorilor din România*. O remarcă ce mă obligă să constat cu amărăciune: n-ar fi primul, nici ultimul caz!)

Lucrarea de care ne ocupăm adună, în ordine cronologică, începând cu ianuarie 2009 până în august 2011, articolele publicate de Iordan Datcu în revista târgovișteană „Litere” (26 la număr), cărora li se mai adaugă opt-zece texte (apărute ulterior în aceeași revistă, după cum se poate constata la o sumară consultare a arhivei acesteia). Majoritatea articolelor au drept pretext o carte, a cărei prezentare îi prilejuiește cronicarului fie o incursiune în domeniul abordat, fie fixarea unui portret al autorului, în ambele situații completările, sugestiile, uneori chiar corecțiile aduse unor afirmații din lucrarea recenzată reprezentând o parte consistentă a cronicii. Doar cinci articole au ca punct de plecare alte

evenimente decât o apariție editorială – două scrisori inedite ale lui Radu Petrescu, o evocare a lui Grigore Crețu, un medalion *in memoriam* George Gană, un omagiu adus lui Rolf Wilhelm Brednich la împlinirea a 75 de ani, o trecere în revistă a meritelor lui Adrian Păunescu relevate de colegii de breaslă la decesul poetului, însoțită de prezentarea tezei sale de doctorat –, la care am mai adăuga și articolul dedicat lui Perpessicius, cu ocazia încheierii ediției critice Mihai Eminescu, „Opere”, lucrare monumentală de care și-a legat, indisolubil, numele.

Fiecare dintre cele 36 de articole respectă un anume scenariu: o „punere în scenă” ce constă, în unele cazuri, în plasarea subiectului într-un context socio-cultural („Școala și literatura”, de pildă, cronică a cărții profesorului Aurel Gh. Olteanu, este deschisă de o analiză a rezultatelor și a cauzelor acestora de la examenul de bacalaureat din iulie 2011; cele două scrisori ale lui Perpessicius către G.T. Kirileanu sunt prezentate în contextul apariției volumelor 15-20 din „Manuscrisele Mihai Eminescu” și a ultimului volum din ediția critică de „Opere” eminesciene), iar în altele, în conturarea portretului celui recenzat (spre exemplu, evocarea etnologului din Republica Moldova, Tudor Colac, ori prezentarea lui I. Opreșan, *critic, istoric literar și etnolog*). Abia după această deschidere, cronicarul își și ne focalizează atenția către lucrarea pe care o supune analizei. În fine, aproape toate articolele se încheie ori cu câte un sfat adresat autorului în eventualitatea unei viitoare reeditări, ori cu observații ce vin să adauge informații noi sau să corecteze, cu tact pedagogic, cu îngăduință, cu grija de a nu jigni, micile sau mai marile erori depistate în cartea analizată. Astfel, lucrării lui Nicolae Constantinescu „Citite de mine...” Iordan Datcu îi pune o „notă de subsol”, atenționând cititorul că *nu se mai susține afirmația sa că nu avem studii muzicale despre Miorița, despre care, în 2006, Elisabeta Moldoveanu a publicat volumul „Miorița”*. Tableta „Dedicații” se încheie cu aportul cronicarului care semnalează *un caz de retragere a unei dedicații*, citând o relatare a lui Nicolae Gheran apărută în al doilea volum, →

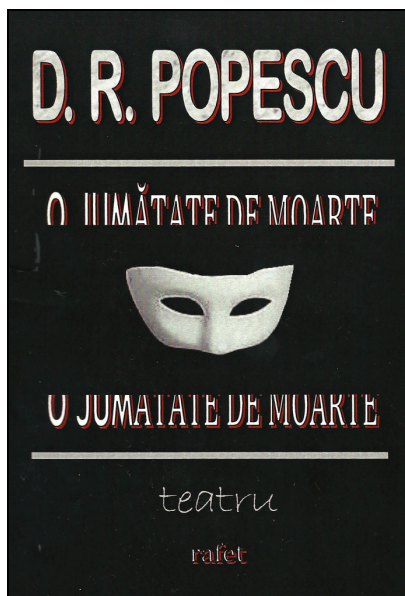
RODICA LĂZĂRESCU

„Oameni și javre”, al trilogiei „Arta de a fi păgubaș”. În articolul „Ion C. Chițimia, polonist”, scuzându-l pe îngrijitorul ediției care, trebuind să se încadreze într-un anumit număr de coli, a omis o serie de preocupări ale polonistului, Iordan Datcu face o rapidă enumerare a acestora. În „O monografie a lui Mozes Gaster” citim că s-ar fi impus un capitol despre memorialistica lui privind cele trei decenii petrecute în România sau că se simțea nevoia unui capitol aerisit de citate, în care să se prezinte un portret spiritual al aceluia care a făcut enorm pentru cunoașterea spiritualității românești în lume. În „O biobibliografie a lui Constantin Noica” se precizează că într-o atât de mare bogăție de informație se vor fi strecurat și inexactități, greșeli, și îndată le menționează. Tot pe seama amplitudinii sunt puse și unele inexactități inevitabile din cartea lui Viorel Cosma, „București, citadela seculară a lăutarilor români”, a cărui cronică o face în articolul „Lăutarii Bucureștilor”... și exemplele pot continua. Aș mai aminti eleganta punere la punct a criticului bucureștean pe care o întreprinde în articolul „Nicolae Manolescu și... «Toma Alimoș»”. Cu argumente irefutabile, Iordan Datcu demontează opinia fermă (!) a lui N. Manolescu din „Istoria critică a literaturii române”, conform căreia scena înmormântării eroului de calul său din balada „Toma Alimoș” nu e de origine populară, ci a fost creată de Vasile Alecsandri. În fine, aș încheia cu observațiile referitoare la mult prea frecventele greșeli de tipar ce apar chiar și în cărțile ce-și permit „luxul” unui corector înscris în caseta redacțională (v. considerațiile din „Marin Constantin ne-a relevat un univers sonor inedit”).

Se vede treaba că e boală grea această neglijență a editorilor, căci nici cartea semnată de Iordan Datcu nu scapă, din păcate, de ea: ba până și firava erată (între noi fie vorba, dacă ar fi fost menționate toate erorile de tipar, s-ar fi întins pe câteva pagini!) conține... două greșeli!!

* Iordan Datcu, *Pagini de istorie literară și etnologie*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2011, 171 pag.

O JUMĂTATE DE MOARTE ȘI UN ADEVĂR ÎNTREG*

O familie din distopica localitate Cioromârda (cunoscută nouă din romanul *Întoarcerea tatălui risipitor*, 2009) – Anton, soțul, fost sufleur, copiii – Livia, care se pregătește pentru admiterea la... *calculatoare*, și Virgil, care militează pentru un *stat fără memorie* și vrea să călătorească pe urmele lui Cristofor Columb, sora Mariana – căroră li se alătură prietenul Victor, actor, și omul politic Aristide – așteaptă întoarcerea victorioasă a Sandei de la un concurs organizat la Oradea pentru restaurarea/repictarea frescelor din două biserici. Prilej de radiografiere a personajelor (familia mică), dar și a societății (familia mare), căci în ziua asta (istorică, zice-se), se desfășoară alegerile locale (pe care le bănuim a fi cele din luna iunie a acestui an). Toată acțiunea se derulează pe parcursul câtorva ore și mi se pare chiar impropriu a vorbi de „acțiune”, căci pe durata acestui segment temporal nu se întâmplă nimic deosebit: Anton culege cireșe și vișine în așteptarea soției, ba la un moment dat intră în scenă cu lubenițe și pepeni din grădină (ceea ce în luna mai e o imposibilitate!), Virgil face, într-o doară, niște cumpărături din piață; singurul care se află într-o agitație permanentă este omul politic Aristide, preocupat să adune și să ducă la secție cât mai mulți votanți (încă nu cunoscusem isteria cu

boicotarea alegerilor!). Pe măsură ce timpul trece, iar Sanda nu doar că întârzie, dar nici nu mai răspunde la telefonul mobil, tensiunea așteptării crește, iar, sub această presiune, personajele își scot la iveală fețele necunoscute, trecutul încărcat de păcate, gândurile ascunse: actorul Victor este suspectat a fi, de fapt, tatăl, iar nu nașul copiilor Sandei, Mariana fusese „la căpșuni” în Spania, dar petrecuse și *nopti și zile sub burțile vaporenilor stătuți* în drumurile ei spre Canada și tot așa!...

În cele din urmă, Sanda sosește acasă – avusese într-adevăr un accident de mașină – nu înainte ca *pompele funebre*, dând dovadă de o promptitudine ieșită din comun, să-i trimită la domiciliu... copârșeul!

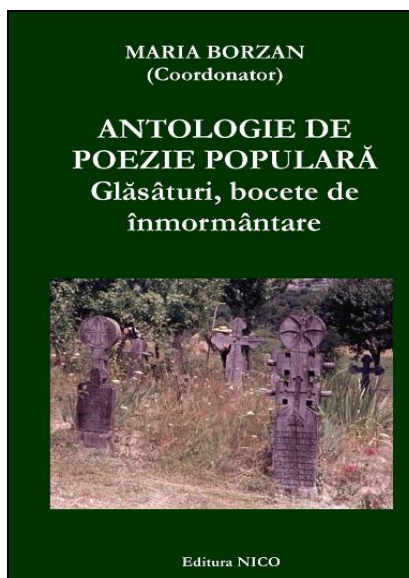
Acest roman *teatral* – cum îl numește autorul – este o piesă în piesă, toate personajele amintind și raportându-se la spectacolul „O jumătate de moarte” (*o piesă scrisă de un anonim, pentru amatori* – aflăm de la Livia, iar noi ne întrebăm dacă n-o fi cumva... Marele Anonim) – în care rolul principal, Făt Frumos, fusese deținut de Victor, iar Anton, *omul din subterană*, suflase actorilor replicile de sub podeaua scenei, spectacol pe care toți cei prezenți l-au urmărit, în momente temporale diferite, începând cu îndepărtata premieră, de pe vremea când Anton și Sanda încă nu erau căsătoriți. *Făt Frumos*, știind că viitoarea soție a colegului său se afla în sală, l-a urcat pe scenă pe timidul sufleur, l-a scos pentru câteva clipe în luminile rampei, pentru ca apoi, în viața de toate zilele, să-l coboare în subsolul existenței, Victor, din stirpea lui Făt Frumos, continuând să-și joace rolul și în viața cotidiană, căci *actorul – eu, bunăoară! – nu este o persoană reală, ci un vis despre cine aș putea fi!*, iar Anton mulțumindu-se cu locul său anonim, situat sub picioarele actorilor, de unde lumea i se *părea fericită*. După cum vede lucrurile Livia, *piesa... căuta [...] o matrice originală a lumii [...] încerca surprinderea esențelor unor tipuri de mai mult sau mai puțin dobitoci!... Dobitoci* care, acum, sunt Actorul, Sufleurul, Omul politic, Femeia ratată, al cărei prunc îi murise în pânțec (ea e Mariana, nu Maria, nici măcar Maria Magdalena!).

Fascinează îndemânarea cu care →

RODICA LĂZĂRESCU

SPRE MAREA TRECERE

Incursiunea pe care Maria Borzan o face în lumea satului, într-un gest recu-peratoriu, capătă consistență și cuprinde-re, prin apelul făcut cu speranță la puținii care au mai rămas și care mai pot depune

dramaturgul aduce, în urzeala piesei, date din realitatea imediată – de la propria-i persoană (*În război, în satul de lângă Oradea, Păușa, în care s-a născut... cineva, nu-mi amintesc cine... – zice Virgil, dar cititorul își „amintește”, desigur, locul nașterii lui D.R. Popescu!*) la citirea unei secvențe dintr-o carte recent apărută a lui Nicolae Gheran (*Mi-a povestit [...] ce-a zis Gheran despre întâlnirea lui Fănuș Neagu cu primarul Gheorghe Pană!* – și urmează relatarea memorabilei scene), până la evocarea, voalată sau directă a unor persoane/personaje/personalități din viața politică (Monaliza Gâscă, Bississica Dragavei, *cucuveaua sub acoperire – chedveșa* – fantezia caricatural-lingvistică a dramaturgului n-are limite! –, ori Adrian Năstase, Traian Băsescu ș.a.) sau a unor întâmplări/situații sugerate ori numite fără menajamente, apelând la memoria recentă a cititorilor/spectatorilor (pădurile ce s-au *vereștoizat*, *băieții deștepți* din energie care au furat în ultimii ani mai multe miliarde decât a costat construirea Hidrocentralei Porțile de Fier etc.). În portretul lui Aristide – chintesență a lui zoon politikon dâmbovițean – cititorul recunoaște cu ușurință trăsături ale europarlamentarului oier și finanțator al echipei *Steaua danubiano-pontică*

mărturie pentru un timp care mai păstrează în el, ca pe un tezaur de neprețuit, suflul românesc.

Ceremonialul înmormântării, pe care e focusat demersul acestei cărți, aduce cu el, dincolo de dimensiunea metafizică, vibrațiile profunde ale unor trăiri de mare intensitate, circumscrise artei pregătirii pentru Marea Trecere, într-un dialog cu Dumnezeu și în granițele sentimentului românesc al ființei.

Din fericire, spațiul etnografic mureșean nu și-a epuizat resursele, având încă un număr semnificativ de martori ai unor vremi și deopotrivă împătimiți ai păstrării vie a memoriei culturale a satului tradițional. Aceștia, deopotrivă „informatori” și creatori, conturează un univers existențial inconfundabil, cu notele sale particulare, din care se definește o adevărată filosofie a vieții.

Dacă admitem ca adevărată aserțiunea lui Goethe că numai suferința e creatoare, atunci bocetele, ca reflex al suferinței, sunt încercate și de trăire emoțională și de poezie.

Cei douăzeci și doi de autori (cei mai mulți bine-cunoscuți rapsozi și poeți populari mureșeni) antologați de cercetătoarea Maria Borzan au adunat nu

(*Sunt ortodox, m-am închinat și la muntele Athos... la stână, cu oile, sau pe stadion, cu fotbaliștii...*) și ale lui Traian Băsescu (*Sunt Scorpion! [...] Aranjez totul în ascuns – chiar și acum, când nu știe nimeni ce gândesc cu adevărat!... Nu mă dau în lături de la nicio porcărie – care îmi va da câștig de cauză! Fac ce vreau și nu mi-e teamă de consecințe!...*), cu care are în comun și hăhăitul specific. Candidatul la alegerile acestei zile este Napoleon Simeon Gigi Berbecaru Prigoarnă, care, deși mort (*Dacă și-a depus candidatura pentru a fi primar, nu i-o poate retrage nimeni!*), nu doar că va scăpa localitatea de câinii vagabonzi și va fi de o *dărnicie remarcabilă* față de *America licuriciferică* și de alți *Munți*, donând *tot ce nu ne este de folos [...] și nu se vede că există – aurul, petrolul, cuprul, argintul și sarea din bucate*, dar chiar va fi votat și ales cu succes! Prin fereastra camerei răzbat declarațiile electorale ale candidatului: *Eu nu lupt pentru un scaun! [...] Eu lupt pentru români!*, iar Aristide amintește replica *barosanului chel strigând că el dacă ar fi fost la cârma „Titanicului”, acesta nu s-ar fi scufundat!*.

Regăsim în recent premiata piesă** a lui D.R. Popescu aciditatea discursului cu care ne-a obișnuit nu

doar zestrea primită moștenire din fondul principal de sentimente al satului, ci sunt ei înșiși creatori de valori culturale, rolul lor în viața satului fiind încă activ, acolo unde tradiția nu și-a abandonat rostul în rostuirea timpului cu timp și fără de timp.

Modul în care omul s-a raportat la moarte rămâne grăitor pentru cultura, civilizația, credința unui neam. Iar marea literatură a valorificat mesajele primite dinspre trecut ca pe surse încărcate de semnificații, de simboluri grăitoare pentru „devenirea întru ființă”, cum ar spune Constantin Noica.

Pentru cercetător, dar nu numai, această culegere devine document de neprețuit, obiect de analiză în dinamica sa a unui mod de a fi, de a înțelege lumea, de raportare la credință, un mod de asumare a eternității.

E aproape o minune că satul mai poate să-și conserve identitatea în aspectele ei fundamentale, că agresiunea civilizației și fatalitatea evoluției mai au de trecut vămi până a reuși să conștate definitiv un timp imemorial, o lume care încă se mai poate hrăni din arhaicitatea sa.

NICOLAE BĂCIUȚ

doar în eseurile și articolele din diverse publicații și care vizează actualitatea caniculară, pe care o trăim, dar și în alte texte dramatice recente, așa cum se întâmplă în „Valeria și Aurelia”***, unde aflăm, la un moment dat, următoarele aprecieri sarcastice și neplăcut de adevărate: *Foarte bine! Au pus mâna pe catedre universitare, pe doctorate, pe premii!.. Pe putere! Sunt doctori hororis pauza, președinți de fundații și de jurii care dau premii prin rotație, doar celor din jurii!... Bufnițele stau în turnul bisericii – așa că totul e O.K.!* Dramaturgul, eseistul și prozatorul D.R. Popescu stă tot timpul cu ochii pe prezent, ascultă vigilent șoaptele Puterii și ale mulțimii, simte, cugetă, procesează, evaluează, cu alte cuvinte, își încarcă bateriile pentru a-și ține, apoi, discursurile atitudinale, pline de vervă și umor, neiertătoare și incisive, fie că e vorba de o piesă de teatru, ca în cazul de față, fie că e vorba de un eseu, ce oferă atâtea delicii cititorilor!

*D.R. Popescu, *O jumătate de moarte*, Editura Rafet, Râmnicul Sărat, 2012, 152 pag.

**Marele premiu la ediția a V-a a Festivalului Internațional de Creație Literară „Titel Constantinescu”, Râmnicul Sărat, august 2012.

*** Text publicat în „Pro Saeculum”, an X, nr. 7-8 (75-76), 15 oct.-1 dec. 2011, p. 2-5.

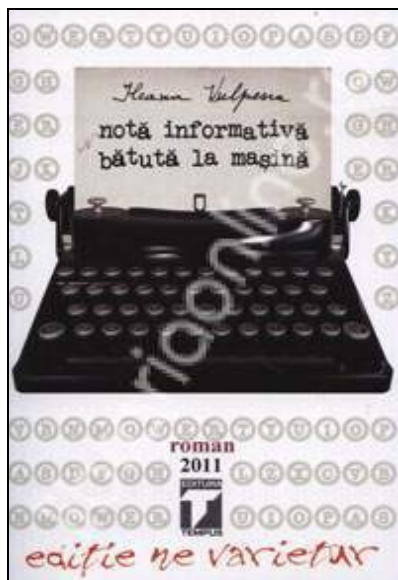
Viața - notă informativă despre dezamăgire

Apărut în 2011, ultimul roman al doamnei Ileana Vulpescu, *Notă informativă bătută la mașină*, se înscrie pe aceleași coordonate ale sincerității abrupte, ale lipsei de iluzii asupra oamenilor și a vieții, în general, și ale unei dezamăgiri profunde.

Copil crescut cu tată vitreg – tatăl adevărat, medic veterinar, murise foarte tânăr în urma unui infarct –, personajul principal face cunoștință de foarte devreme cu strâmbătatea vieții, învățând să se bucure de fiecare clipă frumoasă și să nu privească cu regret spre lucrurile pe care oricum nu ar fi avut putere să le schimbe. Cu toate acestea, mărturisește că pentru ea „copilăria a-nsemnat lipsa de întrebări asupra vieții, o vreme în care parcă am trăit între cer și pământ”. Privind în urmă, rememorează cu duioșie secvențe din copilărie, o copilărie în care conflictele cu tovarășii de joacă nu țineau mai mult de o zi, în care un dragon de pe capotul proprietăresei unui magazin devine fascinant, dar în care spiritul critic i se accentuează suficient de mult pentru a judeca la rece oameni și fapte.

Unul din oamenii de care-și aduce aminte cu o duioasă amărăciune e coana Titii, vecina care-și alină sufletul cu mirosul florilor (*Bine c-a lăsat Dumnezeu pe lume florile, că mai alină sufletul omului* – își descarcă sufletul coana Titii în fața Sabineei, marcând sufletul sensibil al copilei). În aceeași galaxie a oamenilor al căror destin i-a semnalat lipsa de echitate a vieții, se înscriu tatăl ei drept sau mătușa sa, Agripina, o fată de o frumusețe rară, care moare la nașterea copilului și a cărei obsesie față de curățenie e ironizată, parcă, de păduchii de corp pe care-i ia din spital și care-i părăsesc corpul abia la înmormântare.

Dacă sufletul copilei de odinioară simte acut că ceva e strâmb în viață, la bătrânețe, personajul nostru constată, cu amărăciune că *lumea și-a pierdut busola, iar bunul-simț – componentă a comportamentului uman – este pe cale de dispariție și nu este apărut nici măcar într-o rezervație, cum se procedează cu speciile animale amenințate cu pieirea. Atentatorilor agresivi la bunul-simț nu le aplică nimeni nicio sancțiune.*

Destinul Sabineei e marcat, asemenea tuturor personajelor feminine din romanele doamnei Ileana Vulpescu, de oamenii alături de care o aduce viața și mai ales de bărbații de care se îndrăgostește sau care se îndrăgostesc de ea. Într-o lume strâmbă și amară, dragostea este oaza de lumină și pace, gura de aer proaspăt care îi dă putere să meargă mai departe și să-și accepte alegerile ca singurele viabile. Copilă încă, se îndrăgostește de tatăl unei colege, ca adolescentă de profesorul de igienă, iar mai apoi de un pilot care moare doar la o săptămână după ce se cunosc și a cărui dispariție îi provoacă o durere nemărginită – iubiri sortite a nu fi știute decât de ea însăși. Spaima de a muri fată bătrână o face să cedeze avansurilor unui farmacist, pentru care însă nu face nicio pasiune, refuzându-i cererea în căsătorie, spre dezamăgirea mamei sale și a farmacistului însuși, care o urmează la București, încercând s-o convingă să revină asupra hotărârii. *Amăgirea* farmacistului cu iluzia unei iubiri pe care n-a simțit-o niciodată, e percepută de Sabina ca o greșeală majoră a începutului de viață, astfel încât eșecul celor două căsătorii ale sale îi pare o încercare a destinului de a echilibra durerea produsă în sufletul tânărului.

Studentă, îl întâlnește prin intermediul unor prieteni, pe Stere Caragiani, balerin de mare talent, persoană de o mare cultură și un prieten de mare valoare, de care se va îndrăgosti cu toată setea adolescenței care nu și-a trăit iubirile decât la nivel platonice. Pentru ea, Stere îndeplinea cele trei condiții ale iubirii: respect, admirație, atracție fizică. Când constată, cu stu-

poare, că Stere e homosexual, Sabina își simte sufletul făcut zdrențe. Cu toate acestea, rămâne lângă el timp de patru ani, prietenia dintre ei devenind din ce în ce mai strânsă (*Sabina, ești suflet din sufletul meu. – îi mărturisește Stere. Poți să înțelegi că am nevoie de suflet de femeie lângă mine? M-am apropiat de tine fiindcă am simțit că ai să mă-nțelegi.*). Nici plecarea lui Stere în străinătate, nici distanța, nici timpul nu reușesc să distrugă legătura strânsă dintre cei doi.

La scurt timp după plecarea lui Stere, înainte ca acesta să-și anunțe intenția de a rămâne dincolo de granițe, Sabineei i se propune să se angajeze ca traducătoare la Ministerul de Interne, adică la Securitate. Știind la ce se poate aștepta după ce se va afla că Stere nu se mai întoarce, cântărindu-și opțiunile, Sabina se angajează la instituția care, în timpul regimului comunist, echivala cu însăși teroarea.

Cu toate acestea, locul de muncă va fi cel căruia îi va datora prietenia de-o viață a colonelului Endre și pasiunea răscolitoare pe care o trăiește alături de generalul Șerban Vasilianu. Ca angajată a instituției, Sabina se remarcă prin conștiinciozitate, corectitudine, calitățile ei umane și profesionale fiindu-i recunoscute și apreciate.

Cel care o va vindeca de Stere va fi Valeriu Veniamin, regizor talentat, om de o rară cultură și de o inteligență fină, rasată, alături de care va trăi șapte ani de liniște și împlinire. Sunt cei șapte ani în care va deveni mamă, în care își va da doctoratul, în care se va simți echilibrată și iubită. Ca și Stere, Valeriu va alege și el evadarea dintr-o lume în care creațiile sale sunt supuse cenzurii, în care i se interzice orice ocazie de a ieși dincolo de granițe, fie doar pentru a-i fi înmânate numeroasele premii câștigate de filmele sale la festivalurile internaționale. Rămasă cu un copil mic, Sabina își asumă destinul de mamă singură fără să se revolte, fără să-și blameze soțul, fără să se plângă. Suferința ei se vede doar în aspectul fizic, deoarece slăbește cu zece kilograme, iar în centrul ei se află mai ales grija pentru copilul care va crește fără tată și care se va revolta, în timp, împotriva celui plecat.

Cel alături de care personajul nostru înțelege *ce-nseamnă cele* →

CRISTINA BÎNDIU

doă jumătăți, despărțite la-nceputul lumii, care, în sfârșit, se găsesc și se-mpreună va fi generalul Șerban Vasiliu. Iubirea lor va dura până la sfârșitul vieții, dar va sta sub pecetea tainei, pentru a nu răni pe nimeni.

Cea de-a doua căsnicie a Sabinei îi va completa viața cu oameni deosebiți, ca soțul ei, Alexe Gregorian, Irina, fiica lui din prima căsătorie și fosta lui soție, Simona. Alexe Gregorian, fire total opusă lui Valeriu Veniamin, seamănă cu acesta prin lipsa duplicității, ambii făcând parte dintre bărbații care atunci când trăiesc o pasiune refuză să o împartă și să se împartă. De aici și cel de-al doilea divorț.

Se spune că poți cântări valoarea unui om după prietenii pe care și-i face de-a lungul vieții. Din acest punct de vedere, Sabina se dovedește o persoană deosebită, depunând mărturie în acest sens prietenii ca Ileana Iovănescu și soțul ei, colonelul – devenit în timp general – Endre, generalul Vasilianu, Simona, Irina, Stere și chiar foștii ei soți, care schimbă iubita, dar nu renunță niciodată la omul Sabina.

Cea mai mare dezamăgire pe care i-o oferă personajului nostru viața se naște din răceala care intervine între ea și fiii ei. Privind retrospectiv, aceasta încearcă să le justifice comportamentul, fără să-i acuze, ci doar încercând să înțeleagă. Vorbele unei doctorițe de la maternitate, trecută de vârsta pensionării, deci cu multă experiență de viață (*Cine face fată, își face copil pentru el, cine – băiat, face copil pentru alții*) par a dobândi caracter de adevăr universal valabil.

Ca în majoritatea romanelor Ileanei Vulpescu, povestea de viață – construită din flash-back-uri ale memoriei afective – este privită din perspectiva personajului principal, ajuns la o vârstă la care singurul mister rămâne marea trecere spre absolut, percepută ca o taină a vieții dincolo de care totul este zădărnici. Și tot ca în celelalte romane, personajele nu-și doresc nici altă viață, nici oportunitatea de a o lua de la capăt, având conștiința inechității vieții, a inevitabilului în realizarea propriilor alegeri, a trecerii sub semnul căreia stau toate.

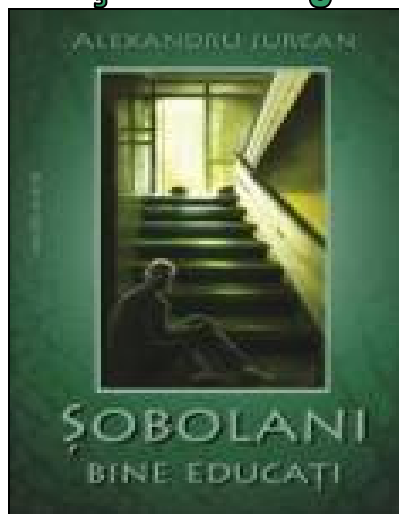
Fundalul aparține epocii comuniste. Nu răzbate din el disperarea ce atinge cote tragice, ca în cazul romanelor Hertei Müller, dar

faptele care răsar ici și colo (arestarea oamenilor, torturile din temnițele comuniste, turnătorii care putea desființa cariera și viața unei persoane, supravegherea continuă) creează o atmosferă de continuă teamă, de permanent stres, de nesiguranță și lipsă de încredere în oameni.

Munca în calitate de traducător la Securitate este, pentru Sabina, dincolo de orice, o ucenicie la școala pesimismului și a dezamăgirii, documentele și emisiunile occidentale traduse demonstrându-i că viața e la fel peste tot, pentru unii mămă, pentru alții ciușă, dacă ar fi să ne raportăm la un proverb românesc. Învățămintele care se lipsesc de ea în cei treizeci și șapte de ani lucrați la Securitate (*să nu mă mir de nimic, să nu-mi fac iluzii despre nimeni și despre nimic, să știu că nu există un bine absolut și mai ales permanent*) o fac să se simtă absolventă de la cea mai dură școală a realității și, ca urmare, a dezamăgirii. Într-un fel sau altul, se pare că prin școala dezamăgirii trecem fiecare pe rând. Singurele lucruri care atenuează sentimentul inutilității și al decepției în viață îl reprezintă oamenii care ne-au fost dragi, un tei înflorit, mirosul caprifoiului, cântecul păsărilor...

În rest..., vremuri sau istorie, totul rămâne în seama lui Dumnezeu, care n-a lăsat niciun copac să urce pân' la cer.

Hoțul de imagini

Îl cheamă Jurcan. A scris poezie, proză și teatru (pentru elevii săi, actorii). A încercat totul și nu fără succes... „până în ziua binecuvântată în care a înțeles” că trebuie să abordeze și proza scurtă, asta pentru că avea

obiceiul – care unuia ce nu scrie, nu i-ar face cinste – și anume „fura imagini de pe stradă și apoi fugea acasă”, unde le savura pe-ndelete pe așternutul alb al hârtiei de scris...

Cum nu putea păstra prea mult secretul, omul nefiind egoist, și-a mărturisit toate păcatele mai scurte sau mai lungi (câteva depășesc o pagină) într-o carte estivală, altfel citibilă în orice anotimp, sub un titlu șocant, care nici nu-i singurul de acest fel, volumul incluzând și altele asemenea, care în cele mai multe cazuri servesc textul prin crearea suspansului, prin incitarea la lectură.

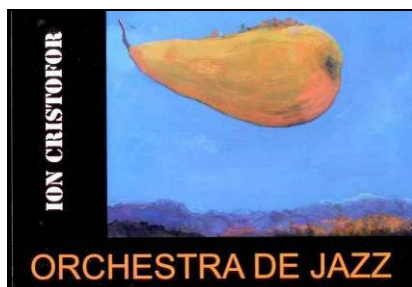
Admirator al lui István Örkény, am așteptat cu nerăbdare, cartea despre care s-a vorbit (cu ocazia lansării) în termeni elogioși și mai mereu cu referiri la personalitatea autorului care se face cunoscut cu/prin fiecare nouă carte. Trebuie să precizez că titlul prezentării l-am „împrumutat” din volum, și că m-am considerat inspirat alegându-l, precum și semnătura I.V. – numele unui personaj (nu chiar) oarecare... Revenind la titlu, care e mai mult o laudă la adresa autorului, o remarcă ce trădează oarece invidie, azi când ghilimelele preocupă țara mai mult decât seceta, să enumerăm câteva din imaginile care au devenit literatură: un concert de muzică barocă ratat din cauza mitocăniei, o partidă de sex anulată de vise romantice, un fim horror cu final erotic... precum și un final erotic anulat de niște pași (preferam să nu știu ai cu sunt, chestie de mister...). Nici misterul nu lipsește însă, acesta fiind uneori pregătit de titlul ce-ți sugerează un anume final, care însă, spre surpriza/deliciul lectorului, e cu totul altul sau... spre dezamăgirea cititorului care uneori intrând în jocul evenimentelor s-ar dori coautor și nu doar spre bucuria autorului (*Argument*, p. 7)... Cele mai alegre pagini ale lui Alexandru Jurcan sunt cele umoristice, dar, cum am mai scris, cele mai profunde sunt prozele în care autorul vibrează la suferințele aproapelui, indiferent de condiția umană: Notta, o prostituată al cărei copil a murit de foame, Roxana, o tânără care iubește muzica cultă, pensionarii care se sacrifică pentru un ban în plus etc...

Oricâte tristeți am întâlni în carte, nu rămânem totuși copleșiți de ele, iar autorul nu riscă soarta lui Axei Jules... pentru că, iubindu-ne și simțindu-se responsabil față de cititorii săi, ne oferă – în final – un remediu: „Își pune un pahar cu whisky. Își taie unghiile de la picioare. Adorme.”

IULIAN V.

Alexandru Jurcan, *Șobolani bine educați*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2012.

UN POET CREPUSCULAR

Când îl apucă dorul de satul satal Geaca (județul Cluj) Ion Cristofor (poet, critic literar, traducător)* călătorește pe un cartof zburător – viziune catalogată drept artă naivă de sorginte rurală ori copilărească, deși aparține mai degrabă feeriei basmului, mult uzitată de scriitorii hispano-americani și de pictori (emblematic fiind Marc Chagall). În altă poezie, „luna se ridică enormă ca o navă cu pânze”. Tabloul care ilustrează coperta cărții, realizat de poetul devenit pictor, intitulat „ultima vânatoare de toamnă”, reprezintă un vânător cu pușca pe umăr, însoțit de câinele său, pornind spre pădurea mutată pe o pară enormă, plutind prin văzduh, deasupra dealurilor albastre. Uimirea curată, specifică poeziei lui Ion Cristofor și care constituie originea poeziei adevărate, provine din copilăria mirifică petrecută la sat, unde Calea Lactee se vede mai mare și mai strălucitoare, prin aerul mai puțin poluat și din hoinărele pe dealurile zonei natale. Datorită acestei componente mirifice, revolta poetului față de condițiile sociale tot mai sălbatice, induse de oligarhia politico-economico-financiară autohtonă și mondială, mafioasă, se păstrează în zona lucidă și estetică. Promovarea non-valorii la nivel guvernamental este descrisă cu tristețe sarcastică: „Blițuri, gorile agităndu-se / și fetele vesele ale televiziunii centrale. // O limuzină goală / oprește în fața clădirii guvernului. // Din mașină coboară/ domnul prim-ministru” (*O limuzină goală*).

Criza morală din lumea contemporană, transpusă liric, mă determină să-l cataloghez pe Ion Cristofor drept un poet crepuscular. Semnele apocalipsei care se apropie sunt detectate de întunecarea continuă a lumii, de câmpurile și grădinile pustii, de crengile uscate ale arborilor: „Pe câmpul pustiu / printre plante de tutun / îngălbenite de vreme / întunericul ne îmbrățișează ca o femeie” (*Pe câmpul pustiu*).

Sfârșitul lumii este prefigurat de imagini cosmice de sorginte rurală: „În liniștea nopții / se-aude secera lunii foșnind peste miriști pustii” (*Sub luna roșie*).

Moartea devine un personaj principal: „Noaptea uneori / abia foșnind / moartea trece prin mine ca un pieptene / prin părul unei prințese.” (*Noaptea uneori*).

Tristețea a devenit starea sufletească specifică poetului: „Doar mie, Doamne, mi-ai dăruit doi ochi plini de tristețe / Cu care admir minunile create de tine” (*Privesc*); ea va cuprinde întâi bestiarul, întruchipat de câinele pământului ce urlă a moarte, apoi întreaga lume: „Uneori tristețea se mută din spațiul trupului meu / de om obosit / în trupul prelung al unui tânăr ogar / sub pielea de tobă a unui câine / ce latră și urlă îngrozitor” (*Uneori tristețea*).

Tăcerea neantului pare aproape.

În lumea mercantilă, poetul este tot mai mult marginalizat. Totuși poezia reprezintă consolarea prin care poetul nu devine disperat: „nestințherit de nimeni nemernicul ăsta ține / un borcan uriaș pe balcon / imaginați-vă un borcan de sticlă / în care bestia asta ține nepedepsită de lege / captivi câțiva nori.” (*Borcanul cu nori*).

Poezia care dă titlul volumului reprezintă alegoria vieții artistului în lumea rece, meschină, alunecând spre dezastru: „Orchestra de jazz / cu bateristul negru al trupei / cântă netulburată pe un ghețar // Stau cu hubloul deschis / și cânt și cânt și cânt / închis într-un imens Titanic de cuvinte // Afară se face deodată toamnă / afară bate cumplit un vânt vânt // Cuțitul ce-mi taie beregata / nu mă poate opri ca să cânt // Cu precizia cu care se sting stelele/ vom răsări și noi din pământ” (*Orchestra de jazz*).

Amintirea copilăriei și iubirea țin de același registru consolator.

Din cauza răutății oamenilor, Iisus nu ne-a putut mântui: „Un tânăr contestatar cu barbă / a fost executat / de forțele de ocupație / cu complicitatea autorităților locale, se pare. // Nu se cunoaște prea bine numele tânărului rebel / unele agenții de presă / spun că ar fi fost vorba de unul pe nume isus / ucis pe o ridicătură a muntelui golgota.” (*Știre de ultimă oră*).

Prima caracteristică stilistică a lui Ion Cristofor este originalitatea. Ea constă în transpunerea valorilor tradi-

ționale în mediul citadin și în lumea crepusculară. Ca și în mitologia indiană, universul se îndreaptă spre sfârșitul unui ciclu temporal, kaliyuga. În viziunea poetului, ne situăm în epoca fierului, ultima. Amin!

LUCIAN GRUIA

*Ion Cristofor, *Orchestra de jazz*, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2012.

„De unde vii...?”

De unde vii... este o piesă cu o problematică pe cât de directă, pe atât de plină de reversibilitate și de uman. E, aș spune, un document complex despre însingurare al unui răstimp în care planeta încapă în decalajul de a nu-și ști părinții al unor oameni care se întreabă dacă aceștia au făcut dragoste sau doar sex, premeditându-i. Vi-l imaginați pe Piaget împins în scenă din culise, nimerit în hainele lui Cioran? Marea dramă interioară a personajelor (verbalizată) e luciditatea lor. Ele nu cad în poetic, din delir, decât în nuanțe, în detalii. Samara, unul dintre personaje, sedată până a-tunci, vrea să doarmă pur, nobil, fără alte chimicale. Aici se observă punctul de străluminare dintre destinele ratate și realismul ratării lor. Până la un punct, iluzia ține, mințită cu drog, dar de la un punct încolo se blazează și drogul. Drama se intensifică. Dr. Ulman spune că „adevărați suntem numai în boală”, dar boala e chiar realitatea. Identitatea e o temă intrată de mult în teatru (teatrul s-a născut având-o), însă ineputabilă. Piesa Dorinei Vladi plasează identitatea în hărțile coșmarești ale realității. O vorbă pe marginea sintagmei unui romanțier la modă, *harta și teritoriul*, ar spune că diferențele dintre realitate și documentul ei sunt nu o medie, ci o nouă natură.

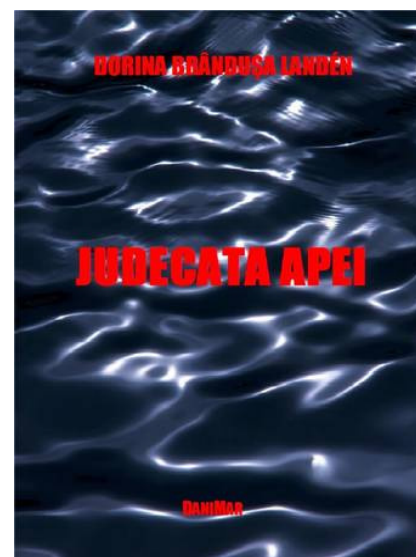
DARIE DUCAN

OGLINZI DE APĂ

Parcursul, câteodată sincopat, prin existența ce se oferă spre a fi explorată, e încadrat de Dorina Brândușa Landén într-o sensibilă paradigmă panteistă. Simbolurile fondatoare (focul purificator, spre exemplu) marchează acele momente cu valoare absolută pentru devenirea eului liric. Poate fi o inițiere în multiformele taine proprii ființării libere, departe de limite constrângătoare. În volumul *Judecata apei* (Editura DaniMar, Deva, 2012) puritatea începutului are întotdeauna aură fascinatorie, lipsită fiind de inerentele *pete* ce vor apărea mai târziu. Latura obscură destramă echilibrul paradisiac. Fiecare vârstă se raportează la problematica adâncimii, adaptare facilă sau dimpotrivă la presiunile exteriorității. Încrederea e fundamentală într-un demers existențial profund asumat: *Am trecut peste podul îngust al copilăriei / cu siguranța oarbă a celui ce-a semănat câmpul / și acum așteaptă germinarea. // În tăria zorilor mă trezesc deodată / uimitor de puternică / peste un neam de pruni în floare / îmi întind domnia / pe cer a-prind ruguri mari / oceanul întreg l-aș bea / m-aș îmbăta cu veșnicia (Iunie 1972).* Fermecătoare, se deschid nebănuite orizonturi imaginare, evadări spre teritorii aflate sub influența constantă a visului. De partea cealaltă, constrângerile unei societăți opresive sunt acut resimțite în versurile Dorinei Brândușa Landén: *Eram tânără străvezie / cetățean cu drepturi depline / într-o țară de umbre. // Printre legi și reguli se-ascundeau obraji / jumătate servili jumătate sfidători / tăioși gingași ca un junghi de fier. / De pretutindeni sticleau ochi fără pleoape / dar nimeni să-i privească (Decembrie 1987).* Sentimentul absurdului devine omniprezent. Realitatea acaparează și pervertește cu brutalitate toată pozitivitatea începutului atât de bine aspectat. Dramele fac parte integrantă din acest peisaj al suplicierii. Dorina Brândușa Landén sublimizează liric fenomenul morții, moment-limită generator de puternice revizui. Atunci când ființa mamei e lovită de flagelul thanatic, ruptura la nivel ontologic capătă valențe maxime: *Și ea neatinsă – moartea – / însângărând bruma / măcina trupul mamei mele. // Nicio claviatură nu*

răsuna / la balul amurgului lumii / neurotici pianisti toți / și-au tăiat degetele (Noiembrie 1986). Condiția umană presupune și ființarea în societate, ipostază reflectată complex în acest volum. Stările de sanitate corporală, exhibarea vitalității, se afirmă parcă ostentativ întru celebrarea simplului fapt de a fi: *Trupuri puternice încordate / plonjăm de la înălțime. / Carnea noastră jupuită / de loviturile bucuriei / și lamele spiritului nostru / roșind devorat de lumina zilei. / Ar trebui să sângerăm / visând limite. // Îmbrățișează-mă îți spun / îmbrățișează-mă / ca valurile piatra / frăgezindu-i pielea (Sărbătoare).* Timpul se scurge inexorabil, ciclul aparițiilor și disparițiilor își urmează mersul obișnuit, totul fiind conținut de Marele Mister. Aceste poeme par a sta, periodic, sub influența unor stări modificate, ceea ce determină viziuni apropiate suprarealității: *Cuțitul – inima nepăsătoare a zilei / taie pâinea. / Pește și grâu. Promisiunea. / Drumuri pe care se întorc / copii flămânzi acasă. / în timp ce alții mănâncă pe săturate / din foamea lor. / Cineva / îmi răstoarnă claritatea. / Oceanele sunt ochiuri de apă / munții / așchii de silex în iarba răbdătoare / iarna-i un sat acoperit cu faină (Cuțitul – inima nepăsătoare a zilei).* Trecerea zilelor e profund percutantă, cu impact asupra interiorului liric. În mersul obișnuit al lucrurilor intervin, la nivel subtil, unele detalii ce conturează o intensă zonă greu sondabilă, joc al umbrei cu lumina. Impulsurile onirico-feerice încununează aceste contopiri ale realului cu imaginarul: *Ce valuri se zbat deasupra globului și ce lumină / plutind ca apele ploii prin dioptriile aerului! / Noaptea-i pe cale de-a fi sorbită / într-o casă de sticlă / un amfiteatru de flăcări cu limbi / şuierând vechi farmece (Aurora boreală).* Dorina Brândușa Landén abordează filosofic problematica ființării fluide între pământ și cer, acolo unde sunt sublimite atât *rânile*, cât și *mugurii de brad*. Viscoserile eternității se regăsesc în profundele meditații despre *alunecarea lumilor una într-alta*. Teroarea istoriei își spune cuvântul. La nivel superior, angoasa existențială se accentuează devenind ultragiantă. Treptat, alunecăm dinspre solaritate spre întuneric. Substanța sufletească apare devitalizată, înconjurată de spectre amenințătoare: *Noap-*

tea aceasta îmi secătuiește inima / pământul își pierde-n văzduh răsuflarea / cântecul greierilor mai picură încă / și din copaci înfrânți de frig / pe fragede fire de iarbă / tăcut se scurge clorofila (Cu umbra). Deși aparent predomină echilibrul, orizontul profund poartă misterioasele urme ale *cailor nopții*. Referirile la situația socială actuală dau acestei poezii o notă aparte, ancorată într-un prezent de multe ori ostil: *Hai să facem o spărtură-n drepturile / cetățeanului de rând / dar mai ales în obligațiile ce-l preschimbă / într-o marionetă colorată / învățată să râdă să plângă să nască / să moară (Hai să umblăm prin Europa noastră).* Artele morții apar încurajate de suferințele ce bântuie neîncetat inimile. La adăpostul literaturii stau adevăruri viscereale. Supraviețuirea, mai sărată decât lacrima, e supusă pericolului asupririi. Dar, în aceste condiții vitrege, speranța salvării nu dispăre, elan pozitiv întotdeauna binevenit: *Veacul s-a pregătit / să-i primească pe cei cu lumina / de mult dispărută de pe buze / morții lor au așteptat / sute de ani / ca din trupurile lor uitate / în morminte obscure / să renască idei menite / să aducă / celor mai nefericiți / consolarea (Ape se zbat în zăgazuri gemând).* Sufletul rămâne suspendat undeva între claritate și obscuritate, pradă veșnicilor îndoieli. Actul viețuirii poate avea efecte alienante, umbrele din cuvinte favorizând singurătatea, părăsirea. *Judecata apei*, aici într-o accepțiune aflată în răspărul cunoscutei practici inchizitoriale, poate consfinți nevoința. Explorarea abisului. Curajul.

OCTAVIAN MIHALCEA

POEZIA EXTATICĂ

O producție lirică impresionantă a realizat în numai doi ani (2011-2012) brașoveanul Constantin Bihara (alias Constantin Olteanu), altfel mefient, în deceniile trecute, cu tiparul, ins de regulă retractil, dedat meditației în singurătate iar nu confesiunii, lecturii publice și indiscreției, urând adică exhibarea. (Să menționez totuși că lucrarea autorului la aceste volume e, cu siguranță, mai de demult, punctele de inițiere necoincizând cu datele imprimării.) Așadar, în 2011 poetul e prezent pe rafturi cu nu mai puțin de patru volume (**Făt Frumos, Fiți fericiți!, Iov. Lupta cu Diavolul și disputa cu Dumnezeu, Totul în adevăr, totul în iubire**), iar în anul următor scoate **Ființa Luminii, Comoara ascunsă** și, recent, **A tuna și a fulgera**. În cea mai mare parte aci e vorba de o lirică dedicată, **Iov**, de exemplu, fiind transpunerea în versuri a capitolului biblic cunoscut, **Fiți fericiți!** preluând, de pildă, ideea chistică a fericirilor din **Predica de pe Munte**, chiar dacă în caz e numai o reversificare (cum indică autorul însuși) a **Psalmlor** (vezi, de exemplu, din **Psalmul 146, Ferice de cel care nădejdea-și pune-n Domnul!**, această *laudatio* în care ridicarea către Divinitate nu e desfăcută deocamdată de o mizantropie blândă: „Să lăudați pe Domnul! Și tu, sufletul meu! / Voi lăuda pe Domnul atât cât voi trăi, / În oameni nu vă-ncredeți, în ei nu-i ajutor! / Voi lăuda pe Domnul atâta cât voi fi.”) **Comoara ascunsă** e versiunea în stihuri a proverbelor scripturistice, a paremicii, spre a zice astfel, solomonice, scopul fiind învățarea cumințeniei („Tu, fiule, primește-mi cuvintele și ia / Cu tine-nvățătura, înțelepciuna care / Te-ajută, ia aminte în inimă, pricepe / Și cere-nțelepciunea cu stăruință mare, // Căci ea e ca argintul, să umbli s-o găsești, / Căci e ca o comoară! Atunci vei înțelege / Ce va să zică frica de Dumnezeu, căci El / Ne dă înțelepciunea ca pe o sfântă lege”), **Făt Frumos** fiind, ca să spun așa, un *remake* după inegalabilul basm românesc **Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte**, mai departe însă **Ființa luminii** cuprinzând de regulă versuri mirene, îndeobște din sfera cunoașterii, lucrarea poetică a lui Constantin Bihara demonstrând acum nu doar o reputată, în timp, virtuozitate prozodică, o iscusință remarcabilă pe partițiile versificării, dar și, de data aceasta, adâncirea poetului în temele gândirii universale, aici în teritoriul

spornic al cărturăriei creștine, nu departe de teologhisire.

În aceeași ordine s-ar înscrie și cartea recentă **A tuna și a fulgera** (un titlu nu tocmai pe gustul meu, ca să nu spun altfel, inoportun în cazul unei specii delicate ca sonetul), în care autorul, exersat îndelung, cum aminteam, în arta stihuirii, se livrează cu pasiune, așa zice, impetuos formelor fixe ale sonetului și rondelului: unei spețe, cum remarcam și cu altă ocazie, de geometrii și finețuri lexicale; profundă prin ispita conceptualizării. O specie, în fine, austeră și prețioasă, rafinată și suavă, nepregătită de aceea a asculta de spusa meschină a cotidianului și contingentului (o clauză pe care, iată, poetul nu o respectă totdeauna, el lăsându-se în unele momente afectat de mânie și resentiment, de exemplu în poema **Taropa**). Sumarul volumului e dens, deja îndesat, ce să ne comunice cele câteva sute de titluri, ce sunt ele în viziunea neînfrănată a autorului? Zbor împrejurul turmii de veghe (de care vorbea, dacă-mi amintesc bine, Saint-Exupéry), rotire infinită cu Dumnezeu, neconținută căutare întru dobândirea identității, a ființării în ființă? Probabil toate la un loc. Undeva, în **Sunt eu acesta oare e altcineva?** (o replică poate la indicul „ta twam asi” – „și tu ești acela” – pe care o căuta, cum se știe, și o postumă eminesciană), C. Bihara scrie: „Când timpul pentru mine nu e ireversibil, / Mă străduiesc ca-n totul să-l sting și să-l încep / În alt demers pe care abia dacă-l percep / Acum, în care totul să fie iar posibil, // Pentru că eu sunt timpul și eu sunt reversibil / Și trebuie de-aceea să mă creez din nou, / Să intru-n ou cu totul și-apoi să ies din ou, / Cu totul, cum s-ar zice, să fac ceva teribil. // Ceva mă deranjează, ceva mă cam încurcă, / Și nu doar că mă-ncurcă, dar chiar îmi dă de furcă, / Străin de mine însumi ceva și

mai ceva. // O, timpul ! Eu fac timpul să fie timp întreg, / Să fie reversibil, de altă lume-l leg. / Sunt eu acesta oare sau e altcineva?”

Starea poetică a lui C. Bihara, când poetul nu e asaltat numai de omul de sub vreme, e extazul, o dimensiune precumpănitoare de regulă la omul religios, aci expectanța și extaza se însoțesc mai totdeauna, așteptarea înfrigurată a rugăciunii, de pildă, nu e coruptă de nerăbdare – refuzând impa-ciența, la capătul visat, la care neconținut ai năzuit, ea va rupe marginile și trece, ca la mistici, în adorație. Așteptarea nu e provocată doar de incomunicarea cu transcendența, e mai degrabă o condiție a prizei la Divinitate, numai ea te pregătește, așadar, de dorul acela de nestins, de adorație: poarta inevitabilă spre Cosmosul ceresc. În sonetul foarte frumos **Universul care-i de-a pururea**, poetul zice: „Mă urmărește gândul că drumu-mi stă închis / Și n-am un cod prin care să mă-nțeleg cu voi, / Și n-am un drum ce duce spre universuri noi / În universu-acesta-s constrâns să n-am permis. // Nu-l vreau. El nu mă-ncap. În el nu pot să zbor. / Stau aripile strânse în corpul blestemat. / Când voi putea a zice: «O, Doamne, am scăpat, / Nu pot să spun cât, Doamne, de Tine-mi era dor!» // În universu-acesta nu-i vorbă de argint, / Tot ce m-atinge este mortal! Și nu vă mint. / În universu-acesta nu este loc să cânti, // E universu-n care trăiești să te frământă. / Canal de energie din Cosmos cum aș vrea / Să-mi facă universul care-i de-a pururea!”

Extazul nu e iscat – deși poetul le va evoca frecvent – de tenebre, el e chemat dimpotrivă de pâlpăirile ori săgeata luminii, poezia lui Constantin Bihara fiind menită prin urmare luminării; o luminare ca rațiune ultimă și re-creație, ca repotrivire a termenilor năruți din cartea mare a universului, de regăsire – atenție, prin credință și iubire –, pentru lumea noastră coruptibilă, a demnității celeste: „Îmi exersezi ființa-n credință și iubire, / Ea caută să fie întâi și-ntâi în gând, / În sine, în destinul rotund evoluând, / Peste tăcerea cârnii să dea de fericire. // Instinctul! O plăcere primară, gust de tină! / Îmi pun sub rațiune întregul univers, / Primatul rațiunii-nțeleg și nu invers, / Al viciului care mă duce la ruină! // Materialitate prea mare! Prea mult caz / De ea se face astăzi, ființa mea n-o vrea, / Chiar dacă-mi curg adesea și lacrimi pe obraz, // Cu lacrimile-acestea mi-l spal de vreme rea, / Ne este dată sfânta lumină s-o primim, / Lumina rațiunii să fie factor prim!”

A. I. BRUMARU

Catrene „cu rouă de Răchitele”

Pentru poezia postmodernă, folclorul a încetat să mai reprezinte un „izvor pururi reîntineritor”, după cum spunea Eminescu, deși unele sporadice și izolate excepții se înregistrează și în lirica actuală (paralelă curentului), să spunem, la nivel formal și ironic. Dar un continuator în spiritul tradiției asumate organic, precum **Teofil Răchiteanu**, este mai rar întâlnit. Asta explică și nealinierea sihastrului din „Munții Apusului” la gălăgioasa „revoltă” optzecistă și-i subliniază filonul arhaizant al universului său poetic, deopotrivă cu apartenența la specificitatea fondului cultural și lingvistic moștenit.

Volumul său de catrene ***Cu doru' și dragostea*** (Editura Scripcar, Cluj-Napoca, 2011) vine să confirme legătura indestructibilă dintre lirica sa și recognoscibila obârșie spirituală. De asemenea, volumul oferă prilejul întâlnirii cu un veritabil virtuoz al scrisului, al interpretărilor și reinterpretărilor motivelor tradiționale, frecvente în poezia populară, în speță în doină, precum *dorul* și *dragostea*. Exercițiul liric se derulează de cele mai multe ori în gamă majoră, evitând orice urmă de linearitate prin complementaritatea abordării tematice. O spuză de definiții și ziceri fracturate despre amor inundă paginile.

Cele 138 de catrene sunt tot atâtea popasuri genuine în *logos* pentru a celebra misterul sfânt al iubirii, surprins în ipostazieri existențiale diferite, extrase ori mimetic rafinate după un ethos străvechi, revendicat ca model august al poetizării. Desenul obținut fixează în vers atât iubirea inocentă, furișă, fugară, cât și senzualitatea ființei prinse în lațul dorințelor carnale.

Accentul cade adesea pe fantomatica prezență a dorului, spontan personificat: „Umblă prin grădini un zvon, / Că dorul e și el om. / Amiroase ca un pom / Și i-i numele Ion.” (p. 23). Inserția ludică pare aici o prelucrare jovială după texte din *Antologia de poezie populară* (1966) alcătuită de Lucian Blaga, fascinat la rândul-i de simbolul dorului călător care „câtă să se facă om”. Influențele se leagă între ele, enunțând apartenența la același nucleu generos, modelat creativ.

Migăloasa șlefuire a versului, impusă de canonul forme fixe, nu-l împiedică pe Teofil Răchiteanu să multiplice variantele și să extindă în miraculos semnificațiile temei tratate. Divinitatea este părtaşă la bucuriile iubirii ca într-un ritual ancestral coborât din „focul ceresc, sfânt”: „Dragi ne suntem. De din Rai / Dumnezeu printr-o fereastră / Ne privește, căci și Lui / Drag i-i de dragostea noastră.” (p. 11).

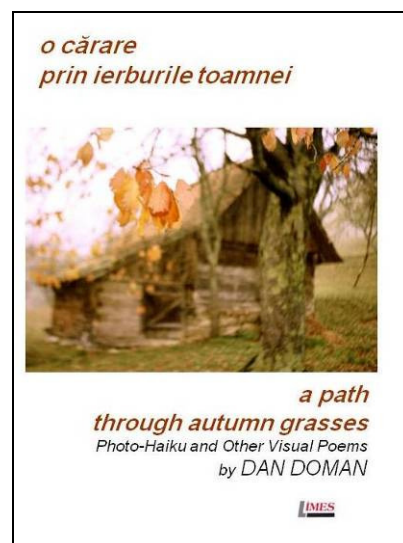
Simplității benigne a graiului ardelenesc („puiut de dor”) i se alătură, în proporții discrete câteva neologisme („timotier”, „luciditate”, „azur”) ca semne ale absorbției în actualitate a ethosului original. De o îndulcire remarcabilă a expresivității se încarcă pe neobservate discursul atunci când poetul apelează la inedite paradigme: „Ci sub ie, sânii ei, / Puși acolo, cu temei, / Ca, de-neauă, n țare, doi miei – / Ciobănire-aș eu la ei!” (p. 74). Jocul lingvistic sporește muzicalitatea făcând trimiterea spre un ecou baladesc autohton: „Ană, Ană, Dochiană, / Fără de-asfințit iubire, / Floare, mie, de-amintire, / Dor, alean, tristețe, rană...” (p. 121).

În postfața volumului, Mircea Popa observa calitatea acestei modalități de glosare pe marginea unor motive populare și împrumutând stilistica aferentă acesteia: „Prin acest tip de creație, el scoate la lumină eminescianismul său organic și-l reverberează astral și irepetabil, în înălțimile privilegiate ale marii poezii a dorului și dragostei dintotdeauna.” Aș adăuga faptul că și filonul „distilat blagian” (Vladimir Udurescu) al lirismului său este evidențiat mai mult ca oriunde în aceste catrene ale „măndrelor” din volumul *Cu doru' și dragostea*.

ADRIAN ȚION

„O cărare prin ierburile toamnei”

- fotohaiku și alte poeme vizuale -

Discursul literar contemporan încadrează, într-un spațiu privilegiat, interesul acordat poemelor de origine japoneză, în special haiku, ca formă de expresie pură în reprezentarea realității, în configurarea posibilităților de semnificare. În acest cadru, editura clujeană Limes a inventariat, și în acest an, în spectrul de succese editoriale, volumul de fotohaiku și poeme vizuale: **„O cărare prin ierburile toamnei”**, ce poartă semnătura poetului **Dan Doman**.

Într-o prezentare bilingvă (română-engleză), cartea de față este propusă ca invitație de a explora un complex, profund scenariu de structuri conceptuale ce diseminează un corpus comun: cuvântul scris este asociat imaginii, o alăturare unitară chemată să refacă, prin discursul vizual, dimensiunea simbolică a ceea ce presupune comunicarea esențializată, transparentă, redusă la liniile originare, cele care pun în lumină imediata vecinătate și prelungirea în vizual a simbolului grafic. Spre deosebire de haikuul clasic, fotohaikuul presupune accesarea imediată, directă a vizualului prin însăși structura acestuia: pe de o parte textul, disciplinat de rigorile poemului tradițional japonez și, pe de altă parte, imaginea, ca o completare la ceea ce textul oferă interpretării. →

AUGUSTIN TĂTAR

În organizarea spațiului textual, aparatul hermeneutic este fundamental: interpretarea dimensiunii simbolice, conotațiile de sens și predispoziția la „discurs” a imaginii este construită textual, ambivalența astfel relevată confirmând demersul epistemic ca tot unitar: „când vizualul și textul se articulează, imaginea câștigă valențe simbolice, cele două sisteme de semne unindu-se într-o sintagmă, fiind percepute unul în prelungirea celuilalt” (Dumitru Radu, „Fotohaikuul, o replică modernă la haiga”, în studiul ce prefătează volumul, p. 9).

Arhitectura textuală accesează orientarea dedicată a poemului japonez tradițional: și anume predispoziția pentru reliefarea celor mai semnificative instantanee imagistice în virtutea cărora miniatura discursivă este orientată, în primul rând, înspre pastel.

La acest nivel, volumul este constituit din patru părți, cuprinzând poeme premiate în cadrul unora dintre cele mai importante concursuri de gen.

Această orientare simbolică a făcut posibilă disponibilitatea conținutului pentru organizarea, pe patru suprafețe distincte, a materialelor textual-imagistice și dispunerea acestora pe o tematică dedicată, și anume semnificația anotimpurilor, ca motive de explorare simbolică a realității și obiectivarea acesteia în câmpul de semnificații a experienței hermeneutice.

În acest caz, dizolvate în cele mai fine detalii de organizare plastică, structurile imagistice se pliază peste formele pure ale expresiei poetice permițând, prin medierea materialului imagistic, configurarea unor repere majore de perspectivare.

La realizarea acestui proiect au (mai) contribuit: **Mircea Petean**, în calitate de editor, **Olga Neagu** și **Iulian Dămăcuș**, în calitate de coautori ai poemelor tanrenga publicate în volum, precum și **Dumitru Radu**, **Claudiu Manea** și alții, fie ca membri ai echipei „tehnice”, fie ca traducători.

Astfel, textele, prefata și postfața volumului au fost traduse în limba engleză de **Claudia Serea**, **Ruxandra Găbudianu** și **Silvia Calistru**, iar poemele de **Claudia Serea**, **Dana Ciobanu** și **Teodora Merezeanu**.

ALTFEL DE CRONICĂ

I

Codrinei

Ți-am citit volumul *Povestiri dintr-un Cartier de Vest* (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010), pe care mi l-ai dăruit acum un an, dar numai acum am ajuns să înjgheb însemnările de lectură într-un text. Întârzierea a fost benefică, deoarece a dus la depășirea momentului euforic-subiectiv al întâlnirii cu textul. Acum mă grăbesc să-ți împărtășesc impresiile de lectură.

După întoarcerea și a ultimei file a volumului m-a convins că titlul este cât se poate de sugestiv în metaforismul său: segmente de umanitate și de viață surprinse într-un moment de sfârșit.

Interesantă e povestirea, *Concert de seară*, care deschide volumul. Am sesizat un iz de fantastic realizat prin conjugarea a mai multor ingrediente: jocul hazardului, puternicul contrast dintre cele două lumi paralele – lumea locului, beteagă de rele sociale, morale personale și colective, și lumea „excursionistilor străini”, străini de realitățile locurilor vizitate, subjuugați doar de vraja muzicii. Nici toposul, „creierul munților”, nu-i nevinovat de irizările fantastice. Descripția peisajului-spațiu – făcută în trepte – este funcțională tocmai în acest sens: liniște adâncă, „hăul de smoală”, lătrat de câine, case izolate, „luna însângărată”, cântecul de vioară ce se aude din „colivia de sticlă”. Trecurile de la o lume la cealaltă le faci prin ruperi epice și contra punct

punând în același timp în evidență opoziția dintre materialitatea „dușmănoasă” a realității din creierul muntelui și inefabilul muzicii, și dubla valență a peisajului. Lumea din „creierul munților” (a lui Vladimir, a lui Milu, fratele idiot, a mamei bătrâne) se află parcă sub puterea unui destin vitreg. Și străinii sunt învăluți de un ce misterios (muzică, gesturi, cele trei femei care „migălesc câte un lucru de mână” – cele trei grații, ursitoare? –, cei doi soți, violonistul Kurt și Doris, seamănă de parcă sunt frați. Tensiunea necesară atmosferei de mister este susținută și laitmotivul lunii însângerate. Cele două lumi paralele au totuși ceva comun: instinctele. În lumea „nemților” ele sunt refulate în abulia muzicii și a contemplației. În cea din „creierul munților”, instinctele sunt la „vedere”, fruste (alcool, sex și, respectiv, idioțenia și supunerea animalică ale lui Milu. La un moment dat, cele două lumi se intersectează: „Pe la ora unsprezece dimineată”, mașina care cobora din creierul munților ducând pe „nemți” la aeroport se încrucișează cu mașina de la morgă, care urcă pentru a ridica trupul neînsuflit al lui Vladimir mort „în procesul muncii” (Vladimir practica braconajul ... de lemne). Povestirea începe cu o imagine cosmică și se încheie cu un comentariu „gurii satului” între realitate și mister despre întâmplarea năprasnică. Acest final prin raportare al începută dă tâlcul poveștii: întâmplarea năprasnică e proiectată în universul mare; cursul destinului este impenetrabil. Am insistat ceva mai mult asupra acestui text, deoarece îl consider emblematic pentru universul tău literar.

„Micile” drame individuale din povestirile tale sunt *clipuri* din marea dramă a societății românești din perioada comunistă și postcomunistă. Impresionează povestirile inspirate din copilărie, străbătute de un puternic fior dramatic: copilăria fiind înăbușită, desacralizată, violată de realitatea dură impusă de puterea rea (*Fetițe, Istoria mică, Fetița cu ochi albaștri, Amintirile unui arhivar*). Eroii sunt copii fără copilărie. Ai motive întemeiate ca aceste povești să le adresezi „celor care s-au născut mai târziu” decât naratorul care face parte din generația *decreștelor*. Fraza de încheiere a poveștii-dramă din *Amintirile unui arhivar*. →

IONEL POPA

(ce titlu tare!) este cutremurătoare prin conținutul ei formulat telegrafic. Fraza epitaf consemnează moartea mamei survenită în urma unui avort (ficțiunea nuvelei ne plasează în epoca „decreștelor”). Imaginea mamei cu moartea în față *nu mărturisește* este memorabilă: „Pentru mama, comunismul plecase din istorie cu o lună întârziere...” Fiecare întâmplare povestită are un *început* și un *sfârșit* cu încărcătură emoțională și de sens prin care se aude *mesajul* moral.

Codrina, în continuare să te menți cel puțin la cotele din aceste texte în ceea ce privește puterea de observație și știința de a surprinde amănuntul semnificativ evitând aglomerarea inutilă de detalii, și capacitatea de intuire a psihologilor. Îndemnul meu pleacă de la materia oferită, printre altele, de *Moartea perșului* în care pui să se confrunte două concepții de viață din epoca de tranziție, una *in actu*, cealaltă dedusă prin opoziție. EA „Verifică dulapul lui (după ce iubitul a părăsit-o): era gol, sertarele lui asemenea [...]. Bine că și-a luat cărțile, ocupau prea mult loc! [...] În sfârșit, acum are al doilea sertar pentru farduri!” În asemenea cazuri, comentariile sunt de prisos. Am reținut imaginea „cimitirul de pe deal”, recurentă în povestirile tale. De departe, nu este o simplă imagine topografică.

Textele tale (schite și nuvele) sunt radiografii ale lumii de ieri și de azi. Dramele personale „furnizate” de această lume fac parte din drama istoriei noastre. Una din piesele de rezistență ale volumului este *Poveste de demult*. Sunt puse să se mărturisească două destine, soț și soție. Problema propusă meditației cititorului până unde ține vinovăția societății (a sistemului) și de unde începe vinovăția personală în ratarea vieții. Visarea, aspirația de „parvenire” nu sunt de condamnat atâta vreme cât se mențin în limitele bunului simț și se fundamentează pe personalitate reală, se sprijină pe muncă, cinste. Partea intitulată „scrisoarea lui” este o fină satiră. Folosești cu pricepere tehnica autocaracterizării. Prin toate *auto* prezente în discursul *lui*, prinde viață portretul unei ființe de care ne lovim zilnic. E portretul individului fără substanță, dar care trăiește cu ferma convingere că el este geniul coborât prin bunăvoința lui în țărâna autohtonă. Este jalnică și grotescă celui care suferă de

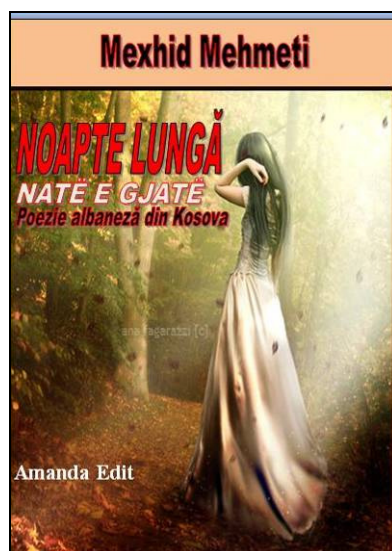
megalomanie. Toți, numai el nu, sunt vinovați pentru ratarea (moartea) lui socială, profesională, spirituală, sufletească. Personajul tău e un caz de patologie psihică și socială, material numai bun pentru psihanaliză. În opoziție, este conturat portretul ei („scrisoarea ei”) ființă modestă și cu simțul realității. Soția *lui* „cugetă” (vorbește mai puțin, îi e străină logoreea găunoasă) mai puțin, în schimb *face*, se luptă cu viața („împinge la cărucior”) pentru viitorul puiului de om din cărucior.

Eu așa am înțeles personajele, dar tot așa de bine se poate insista și asupra imaginii târgului de provincie unde „se întâmplă” ceea ce imaginația ta literară ne propune. Lumea bezmetică de azi este prezentă și în *Trei picioare*, care evocă drama unei femei și mame.

Zâmbetul amar pe care naratorul îl are în fața dosarelor de pe masa justiției, în fața hârtiei cu ștampilă și timbru.

Mediaș, august, 2011

ALTARUL IDEALULUI (ALTARI I IDEALIT)

Poetul albanez din Kosova, Mexhid Mehmeti, resimte adierea vântului cotropitor ce vestește o eră a suferinței, sfâșierea lumii spiritului atât de mult invocată în vers. Interiorul este mereu vulnerabil, confruntat fiind cu eroziunea bățăilor inimii. Însă volumul bilingv româno-albanez *Noapte lungă* (Amanda Edit, București, 2012) subliniază că nu au

pierit muzele și viziunile pe care acestea le generează, visuri cromatice din inefabila zonă a teritoriilor paradisiace. În versuri sensibile sunt pictate povești de dragoste amintind voluptăți primordiale. Asistăm la o binevenită evadare din realitate.

Asta pentru că ultragiantele zile ce curg implacabil, cu rezonanțe întunecate generând angoasa, sunt și ele ogindite în versurile lui Mexhid Mehmeti. Extazul e alungat, *pofta de somn și de dragoste* fiind supusă clar-obscurului. Umbrele se apropie: *Vai ce noapte lungă! / O sută de ani / Voi citi / Cartea Infernului / Care lasă / Îndrumări mincinoase / Despre găsierea Raiului. // Noapte lungă de o sută de ani! (Noapte lungă)*. Veșnica reîntoarcere a *călăreților apocalipsei* sapă linii bizare pe trupul vieții. Ca o mărturisire apodictică, poezia vizează absolutul, punctul apropiat de nemurire: *Dragii mei, / De-ați ști voi / Cât doare nespusul / Ce se transformă / În poezie... (Cum se scrie poezia)*. Este vorba de profunde internalizări pe urmele unei enigme existențiale de prim rang.

Venerarea altarului liric poate garanta ființarea în veșnicie. *Verticala* rămâne un ideal inalterabil, în pofida *durerilor* copleșitoare. Persistă sentimentul inadecvării, greșită alcătuire a mersului prin lume. Pecetea răului este omniprezentă: *Totul doare / Și te doboară. / Încă o urzică. // În piele străină / Doar diavolul este liniștit. (În piele străină)*. Circumstanțele politico-sociale rezonază cu obscuritatea generală. În acest mediu neprielnic, din sufletul poetului izbucnesc înalte efluvii: *În mine ceva se trezește, / Ies rubaiate de foc, / Zidul cetății se dărâmă / Și un cântec aprinde toate voluptățile. / Undeva în cer, / Tobeale păstrează focul în sprânceană, / Dorurile se-ncălzesc la soare / Precum în gerul din poveste. / Firele de iarbă moartă, / Sunetele inimii, / Din frumusețea cântecului / Se trezesc. (Trezirea cântecului)*.

Prin traducerea excelentă a poetului Baki Ymeri, Mexhid Mehmeti învâluie discutabilele realități munda-ne cu nimbul inefabilului, ca o forță compensatorie în absolut.

Iubirea transfigurează lumescul într-o *albastră sculptură*, totul pentru dobândirea echilibrului visat.

OCTAVIAN MIHALCEA

TRADIȚIA PERFECȚIUNII

LA LUCIA SAV

LUCIA SAV a scris și publicat, până azi, șapte volume originale, de versuri. Născută la Constanța, în 29 decembrie 1949, însă trăind și activând, toată viața, la Cluj-Napoca, specialistă în filologia engleză, soție a regretatului poet, traducător și publicist ardelean Vasile SAV – amândoi familiari și colaboratori, în studenție, ai primei serii (și generații) a revistei de cultură *Echinox* –, Lucia SAV a tipărit, în timpul vieții celui ce i-a stat alături (și care ne-a părăsit în 3 septembrie 2003), o carte de poezie: *Imagin reale/ Real Images* (2002), devenind, în 2005, (și) membru al Uniunii Scriitorilor din România –, adăugând creației sale originale esențiale și ambițioase traduceri din poezia canadiană de expresie engleză, în special din Margaret Atwood, precum și din poezia thailandezului Montri Umavijani, din Prințul Thammatibes etc.

Alte incitante volume: *Rosa Mystica* (2003); *Testimonii* (2004); *Suwannaphumi – Avataruri* (2006); *Revelație* (2009); *Symposionul astrelor și rozelor* (2011) ne sunt relevate și reevaluate, azi, într-o nouă structură: *Lumina melancoliei* (Editura Casa Cărții de Știință, 2011), cu o prefată a cunoscutului poet Dan Damaschin – o antologie de autor, prin urmare, cu pătrunzătoare referințe critice, din mediul cultural-revuistic, universitar ș.a.

Am scris și cu alt prilej, păstrând, în esență, această analiză concludivă: lirica Luciei Sav reprezintă o viziune aproape monastică, de eremit, adânc feminină, însă cu totul

stranie, „întru Gloria Dei”, cu surprinzătoare simboluri, rafinate metafore și elemente din mitologia greco-romană, apoi iudeo-creștină și budhistă: „Suwannaphumi, tărâm de aur, / lotus celest, / trecere/ și avatar.” „Calea de la întuneric la lumină, / suspendată / între altitudini de cristal / și talazuri împietrite. // Icoana Ta, / triumghi de astre-n transparență, / m-a vegheat.” Ambele citate sunt din volumul *Suwannaphumi – Avataruri*, scris și publicat în urma unei călătorii de studii a poetei, la Bangkok, Thailanda, în vara lui 2005.

Sunt pilduitoare, însă, dincolo de religiozitatea Luciei Sav, „iubirea” și „vraja” pe care le exercită, asupra ei, astrele, florile și pietrele (rocile), cristalele, ca lumini și esențe ale Frumuseții divine, în lumea noastră imediată; și ale perfecțiunii, în același timp, grăcității, fragilității materiei și spiritului. Alteori, carnația grea, vegetală, atracțioasă, asemenea veșmântului și faldurilor unor vestale, e fulguranță, înserată, umbroasă, himerică, strălucitoare, azurie, tulburătoare – asemenea razelor și culorilor petalelor unor flori rare: crinul regal, trandafirul și lotusul („înflăcăratul, sângeriul trandafir”), esențe și reprezentări, întru cuvânt, ale splendorilor dumnezeiești – înfiorate și fericite prin ele însele, perfecte și reci: „Un roșu trandafir lunatic, / demon de flăcări, rug sălbatic, / stăpân al nopții-nsângerate / de vrejuri nalte-nveninate, // Cu-mbrățișări de-avidă flămă, / aspră, tăioasă ca o lamă, / destramă visul rozei tandre, /

arde seraiuri și Alhambre.” (Din *Midnight Blue*). Sau *Pasărea soarelui*: „Trezită brusc din exaltare / de-a soarelui îmbrățișare, / în înălțimi, ar vrea să zboare / dintr-a pământului strânsoare. // Rupe terestra cingătoare, / se-nalță-n zări îmbietoare, / străpunge sferice hotare / și adâncimi incendiare. // Ea aripile și le strânge, / în rugul de-aur și de sânge, / solară, pasărea se-avântă, / dulce volută / roză frântă.” Sau: „Îndepărtat, Arcturus veghează eterna rotire a *Carelor*, / (...) O aripă de fluture străbate vămile albastre / „*către lumina altor astre.*” (*Arcturus II*).

Prin aspra constrângere formală, pe care o exercită genurile poetice, lirica amoroasă, elegia, egloga, parabola, oda (în „metru antic”), viziunile eufonice, în măsuri stricte și în controlat ritm, aforismul (reflecția fulguranță, melanj straniu, îmbinat cu orientul haiku ș.a.), creației Luciei Sav i se adaugă perfecțiunea fascinantă, însă efemeră a „miracolelor florale”, cea glacială a pietrelor prețioase și a stelelor – ale „transfiguratelor corpuri” ale geometriei cerești; și nicidecum în ultimul rând: „transfiguratio” et „metamorphosis” – *Corporis Christi*. În teoriile literare ale veacului nostru tocmai trecut, XX, această concepție intra în categoria reînnoirii și reînstaurării Postalexandrinismului.

Poemele libere, albe, în proză, din proaspătul volum apărut, *Revelație*, reprezintă îndrăznețe viziuni ironice și cotidiene ale gândirii poetei. Trăim, afirmă ea, într-o eră a manelelor, a cinismului, a corupției, a unei glaciațiuni computerizate. Nu scapă de sub observația critică a poetei nici lumea literaților: „Cu un zâmbet complice în colțul gurii, literații al căror cuvânt ne-a fost, până mai ieri, literă de lege, azi îi ridică în slăvi pe „maestrii” pornografiei, pe „maestrii” nimicului. Falnici „maestri”, falnici apologeți, la fel de vinovați (...). „Poezia” lor o Sodomă a minții! O Gomoră a cuvântului! Serv al scandalului. Al banului făcut peste noapte. Pornografie în numele libertății. Moartea sufletului. Orgoliu exhibit. Instinct pervertit. Delir...”

Lucia Sav este o ființă religioasă și, sub înrăurirea soțului, un fervent latinist și traducător de texte sacre, regretatul Vasile Sav, →

CONSTANTIN ZĂRNESCU

creația sa are un caracter tranșant romanic, privind Frumusețea și Spiritul Divin: „Născut din sânul / imaculatului crin, / pururi luci-va / sacrul potir.” Volumul *Testimonii*, dedicat memoriei lui Vasile Sav, cuprinde versuri emoționante adresate poetului: „Sonete inspirate / de-o mistică iubire / eu nu am tăria să-ți scriu, / nici elegii gingașe nu pot, / precum Tibullus, Propertius, / nici ode în metru antic / nu pot să-ți închin. / Stiloul rămas lângă caietul deschis, / cu tălmăciri din Ovidius. / Numai aceste vorbe, / puține, / împrumutate de la Propertius, / cu emoție le transcriu pentru tine: / „*Tu semper eris nostrae gratissimus vitae.*”

Sau contemplând, iluminată, fața Mântuitorului IISUS, nu numai „în chipul bobului de grâu”, cum simboliza, hieratic, Nichifor Crainic, ci întru tot ce ființează, precum *Creație – Înfățișare – Lume a lui Dumnezeu*: „Celeste sonori lin coboară, / văzduhul murmură un cânt, / vibrează vântul, o vioară, / miresme-mbracă Mire sfânt. // Azi sufletul e-n sărbătoare, / smerit primește darul sfânt: / Christos, în trup, întru candoare, / Cuminecare și Cuvânt.” În volumul *Symposiumul astrelor și rozelor*, poeta e fermecată de frumusețea numelor trandafirilor, aceste flori cu o bogată simbolistică, multe dintre poeme având, ca titlu, nume de trandafiri: *Diadema, Midnight blue, Belle Isis, Pasărea soarelui, Black magic, Nor parfumat, Ceață de mătase, Pescărușul, Doamna brună, Luna albastră* etc. Un superb trandafir galben, cu fine irizații mov, se numește *Gloria Dei*. Glosând despre poezia Luciei Sav, în *Cuvânt înainte* la volumul *Lumina melancoliei*, excelentul poet Dan Damaschin remarcă: „Dimpotrivă, atunci când tributul, pe care „*ochiul învins de frumusețe*” îl plătește, este retras, când locul himerei estetizante este luat de Cel care întrușipează, deopotrivă și deodată, Binele, Ade-vărul și Frumosul, asistăm la un triumf al lirismului investit cu însemnele sacrului”: „Triunghi de aur, divină alcătuire / de stele roz și albastre, în spirale, / de violet velur și de splendoare, / în veșnice rotiri în limpezimi astrale. // De veghe pururi la hotarele stelare, / razele străfulgeră triple-n altar, / revarsă-n lume bine-cuvântare / *Delta* de frumusețe, armonie și har.”

În tradiția (și poetica) europeană, adânc-clasică, acest model de a concepe și a crede în perfecțiunea, mistica și mântuirea, prin Cuvânt, oferit nouă de viziunea Luciei Sav, din antologia reprezentativă *Lumina melancoliei*, se chema „*poezie (și creație) de civilizație*” – „*Geometria!... Kalos-Kagatia!...*”.

Sinceritatea și ardenta trăirilor poetice

Născută la Nehoiu în 1962, poeta Carmen Tania Grigore s-a stabilit din 2007 în Anglia, unde lucrează ca asistentă medicală. Chemarea poeziei a simțit-o de la foarte frageda vârstă de 12 ani. A obținut numeroase premii literare prestigioase, dar debutul editorial s-a întâmplat abia în 2009 cu placheta **Pulsul țărâniei**. I-a urmat o carte de convorbiri cu Alexandra Noica Wilson, fiica Gânditorului de la Păltiniș, **Pași spre comoara din suflet** (2010). În anul 2011 a scos de sub tipar cea de a doua carte de versuri, **Minutul de sinceritate**, pentru ca în anul următor să-și lanseze cel de al treilea volum de creații originale, **Un sezon cât o viață**.

La baza plachetei apărute la Editura RAFET din Râmnicul Sărat, **Minutul de sinceritate** (în a cărei posesie am intrat grație poetului și publicistului Marin Ifrim), stă sentimentul poetei că a ajuns la amiaza creației sale, poate și a vieții, și că e deci musai să-și personalizeze la maximum vocea.

În primele poeme ale cărții ea pledează pentru o poezie de autentică și originală respirație, mimările și simulările poeziei de dragul modelor, și așa pasagere prin definiție, nemaiaivându-și de aici înaintea rostului. Ea pune semnul egalității între nașterea unui copil și elaborarea unui poem. Vârsta experimentărilor a trecut, cochetările lirice cedau locul unei sincerități împinse până la limita extremă: „Mă retrag / în dimensiunea mea / încadrată de jugulare / mă adun într-un cerc vitruvian / mi-am spălat carnea de simulări / mi-am stors epiderma / de punctele vulnerabile // m-am primenit ceremonial // nu mai sunt femeia / în haine ponosite // am devenit indecent de sinceră / gândurile îmi sunt la vedere / ca un acordeon” (**Am devenit indecent de sinceră**). Poeta, căreia îi stă bine orice ambiție, își propune și ne propune o poezie ruptă din sufletul, carnea și sângele ei, o poezie îmblânzită aido-ma unui animal sălbatic care poate fi scos din lanț sau din cușcă fără teama că ar mai putea ataca pe cineva. O asemenea poezie își are propria ei realitate sau, cum ar spune Nichita Stănescu, *se este*. Un titlu precum **Poemul meu de identitate** este elocvent în acest sens, ca, de altfel, și mesajul său programatic ori emblematic pentru o artă poetică. Poeta și poemul fac corp comun, contopirea fiind una androgenică precum a îndrăgostiților ce se regăsesc după căutări febrile inimaginabile: „mă grăbesc / anticepez o fuziune controlată / ca o lacrimă îngenunchată / peste o altă lacrimă” (**Fuziune controlată**). Drumul acestor căutări nu este, cel mai adesea, unul presărat cu lauri și el implică sacrificii și însingurare până la asceză: „mi-am strâns degetele / până când singurătatea / mi-a transpirat în palmă / licăreau curcubeie în amprente / dar tu n-ai știut // mi-am trecut hieratic / mâna prin iarbă / fără să-mi pese că / m-aș fi putut răni / în amintirile ciuntite” (**Gest hieratic**).

Devenirea exemplară întru poezie presupune o comuniune neprecupețită cu natura care-i împrumută poetei ceva din măreția și din misterele ei, acest transfer sau transfuzie efectuându-se cel mai adesea pe cale ludică. Eul liric se lasă cu stoicism lucrator, la rândul-i, în chip rimbauldian, adică întru obținerea alterității eului creator și a virtuților sale vizionare:→

ION ROȘIORU

„Sunt lacrimă / înainte de a fi mângâiere / sunt plămuiere / înainte de a fi început / accelerează prin mine / ritualul căderii / din cortex / în inima unei sibile și rîd // și rîd / în mână cu nisipul / împrăștiat din clepsidră / lipindu-mi urechea / de un prun înflorit / care-mi oferă memorii / înmiresmate // polenul îmi definește / corsetul de carne / și mă îmbracă / în ipostaze de joc” (**Ipostaze de joc**). Poeta înaintează în genunchi prin cuvinte și își făgăduiește „un sine fecund / undeva / în insula unui dor semantic” (**Insula unui dor semantic**). Ca expulzare a gândurilor, poezia e direct proporțională cu tăcerile care o bântuie sau pe care poeta și le impune ea însăși (**Jocul absorbit de neant**). Conștiința apropiatei extincții o determină pe poetă să fie mai circumspectă sau mai avară cu timpul fizic ce i-a fost hărăzit și pe care se simte obligată să-l exploateze cât mai judicios și mai eficient: „nu plîng // sufletul îl agăț / cu o agrafă de-un înger / se va usca / de la sine curînd // dacă aș fi fost / mai departe de moarte / m-aș fi întors / să iau sărutul uitat” (**Jurnal de spital**).

Toți comentatorii de până acum ai poetei au observat în poemele ei motivul dorului și au stăruit asupra lui socotindu-l unul central și cu mari reverberații lirice: „știu un sat / unde pot să beau / apă din clopot / și gura mea ar putea / grăi memoria dorului” (**Monologul capacană**). Creația poetei, ca și cea divină dintru începuturi, are printre funcțiile ei și pe aceea a absorbirii durerilor din existența noastră de toate zilele, a temperării angoaselor ce ne cuprind atunci când cineva dintre cei dragi și apropiați nouă se mută la cele veșnice (**Nesfârșita creație**). Spre deosebire de foarte mulți alți poeți care râvnesc o libertate fără margini, dar nu mai știu în ce s-o investească atunci când aceasta se ivește, Carmen Tania Grigore se simte bine în condiția ei de femeie avînd nevoie de ocrotirea pe care o acceptă liniștitor. Trebăluitul printre cuvinte îi creează un sentiment de confort spiritual. Capcanele în care se lasă prinsă sau pe care și le întinde ea însăși pot fi mult mai propice stării de creație. Uneori și certitudinile (pe care, conform unei aserțiuni filozofice, le au doar proștii, restul oamenilor avînd doar îndoieli) pot fi dăunătoare: „nici printre cărți / nu mai trec neobservată / toate personajele

uite / cât au suferit prin uitare / și mă somează să renunț / la certitudini / dacă vreau să văd / partea a doua a compromisului / succesiunea lui temporală // adevărul e că Borges / a setat această ordine / să dureze doar cât ai clipi / restul trebuie plătit / cu renunțări și motive / confidențe / plus nebunii” (**Ordinea lui Borges**). Zisele Apostolului Pavel: „Dacă iubire nu e, nimic nu e!” îi smulg poetei tonuri elegiace în care vechiul îndemn „carpe diem” sau „carpe rosam” e subînțeles de la sine: „dincolo de anatomia feminină / așteaptă doar / amurgul mascat” (**Amurgul mascat**). Aceeași melancolie care impregnează condiția umană este emanată de poemele de dragoste unde se insinuează abia perceptibil un sentiment de împăcare, fără reproșuri capitale sau disperări metafizice de anvergură: „Am crezut că niciodată / nu mă voi desprinde / din lacrima ta / era atîta înserare în mine / încât m-aș fi putut transforma / într-un meteorit // cuvintele mă provocau / și eu tresăream activînd primăvara // am ieșit din noapte / pentru a mă întoarce / în propria mea realitate // cum chipul tău / nu mai știa de mult cine sunt / m-ai lăcrimat inocent / între două mărturisiri” (**Desprinsă din lacrimă**). Savuroase sunt și acele mici parabole ingenioase despre truda neștiută a făuritorului de slove: „Cum să diger / carnea mieilor de lapte / tot mai dureros mă încearcă / o foame de cuvinte / mă bate memoria între / ciocan și nicovală / până se lipește cerul gurii / de foia inimii!” (**Foame dureroasă**). Crochiurile erotice, de o senzualitate remarcabilă, au carate și sclipiri diamantine: „Această clipă / acest acum / este o fereastră / năpădită de strigăt / eu nu mai pot ascunde / sâni nebuni / sunt atît de transparent / încât privești direct / intimitatea mea” (**Fereastra năpădită de strigăt**). Ca și: „aștept închisă în strigăt / ca într-un clopot fierbinte / sâni mă ard / și se zbat răscopti / de singurătate!” (**Invocare**).

Poeta își gestionează trăirile cu tot mai multă responsabilitate. Deși simte /întuiește că în chiar clipa următoare ar putea face un pas decisiv sau să demareze un zbor înalt, ea amănă, retractilă, orice risc capital și-i analizează/cântărește cu luciditate consecințele. O stare de scepticism funciar o reține în mrejele lui amare (**În gările ruinate**). E o modalitate de a preveni viitoarele eșecuri, de a evita

trădările oricum inerente din partea celor în care și-a pus cândva nebănuite speranțe. Nutrește teama că *vișaiii* ei nu vor fi la înălțimea așteptărilor și singura cale de preîntâmpinare a unor dezamăgiri e de a nu-i da curs necondiționat primului impuls sau avînt romantic al sufletului pe cât de învăpăiat pe atît de credul. „Alteori îmi era / atît de ușor să recunosc / umbrele din cărarea încinsă / încât golul dintre sinapse / devenea o nouă speranță // acum visul meu / se răsfrînge în alb / roua căzută din nuduri / se rostogolește spre întuneric / lăsînd ca sărut / o eclipsă de lună” (**Roua căzută din nuduri**).

Trecutul cu toată încărcătura lui psihică și afectivă i se pare mai bogat și mai intens decât prezentul în care experiențele acumulate par să tempereze/frîneze elanurile noilor vârste când poate normal ar fi fost să le avizeze. La rîndul lui, viitorul care cade în prezent nu e niciodată cel scontat, dată fiind imprevizibilitatea lui de cele mai multe ori dureroasă: „la ușă îmi plînge / îmbătrînit și desculț un amnezic // își caută timpul pierdut / ca pe o cheie monogramată // de prea multă singurătate / am ezitat să-l alung / și a intrat direct în versul / anume pregătit pentru tata” (**Un semn și-o întîmplare**). Curgerea timpului e percepută cu acuitate sporită, iar singurătatea, chiar de-a fost invocată cândva, e din ce în ce mai apăsătoare și mai greu de îndurat.

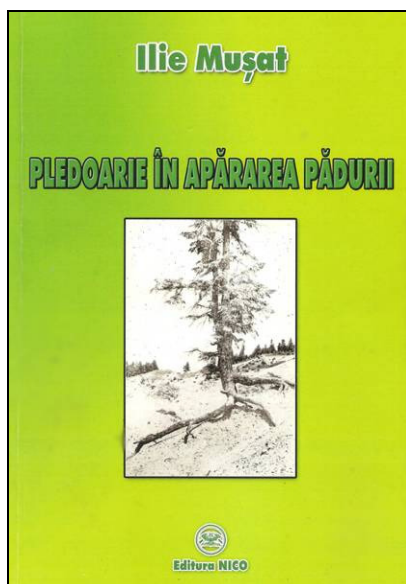
Într-un univers prin excelență fragil, răul și dezechilibrul pot să se declanșeze de oriunde și în orice moment. Poeta suferă efectiv că puritatea și paradisul copilăriei nu sunt veșnice, tenebrele putînd să se succedă fără drept de apel luminii: „miei de lapte / zburdă prin rouă / fără niciun instinct de precauție / oricînd / ei pot stârni o înserare / răcoroasă / oricînd / întunericul ar putea frînge / mugurii zemoși” (**Plantații de cuvinte**). Există însă și momente de calm, de respiro, de împăcare și de încredere a ființei racordate la pulsul celest al iubirii ne-trădătoare, când ambii îndrăgostiți intră pe aceleași lungimi de undă astrală: „Zâmbești! / E doar un joc de rol / îmi spui / și clipa mi se arată din nou / îmbelșugată / cu respirația ta” (**Moment de reculegere**). Poeta își evaluează/salută cu extaz evadările din timpul cosmic și plonjările în cel personal sinonim cu confortul unei oaze de fericire, de →

Pădurea - respirația lumii

Astăzi, când pădurile românești sunt supuse defrișării, mai putem vorbi de pledoarie pentru menținerea lor? Da, iată o carte – atenționare la tot ce se întâmplă în prezent cu pădurile de pe meleagurile românești. Apărarea pădurii e făcută chiar de un specialist în domeniu, într-un volum apărut, de curând, la Editura Nico din Târgu-Mureș, „Pledoarie în apărarea pădurii”. Autorul Ilie Mușat e un important cercetător în silvicultură, crescut o viață întru dragoste pentru pădure. Cursurile începute la Facultatea de Silvicultură din Brașov le continuă la Facultatea de Ameliorații Silvice din Harkov, Ucraina, și la Institutul Silvotehnic din Moscova. Interesant ni se pare că, deși și-a pregătit teza de doctorat (după anul 1960) în metropola rusească, subiectul acesteia are în vedere studierea condițiilor naturale de pe terenurile degradate din zona românească a Porților de Fier I și elaborarea soluțiilor de împădurire a acestora.

Afirmând cele de mai sus, nu ne-am îndepărtat de la subiectul propus – prezentarea cărții ce abordează tema apărării pădurii. Ilie Mușat a rămas cu pasiunea cercetării. Cartea mai sus menționată o dovedește, demonstrând o bună pregătire de specialitate și multă dragoste pentru pădure. Cuprinsul bogat are în vedere

noțiuni generale despre pădure, funcțiile pădurii – materiale, nemateriale, alte foloase – referiri substanțiale la pădurea de pe întreg globul pământesc și la pădurile României. Deși cu o pronunțată tentă științifică, cele 142 de pagini mărturisesc un adevărat har în mânăuirea condeiului. Argumentăm printr-un singur exemplu concludent: solicitarea participării afective a cititorului, prin acea adresare directă ce aduce ceva din farmecul cronicarilor noștri care își luau permanent cititorul drept interlocutor, tocmai pentru că îl simțea apropiat sufletului lor, înțelegându-le frământările. Un exemplu din cartea prezentată: „**Să încercăm deci, dragă cititorule, să privim mai atent această lume mirifică!**” (p. 14).

Ilie Mușat mărturisește că a scris cartea pentru că „am simțit că trebuie să o scriu” (p. 10). La fel și cronicarii au scris din proprie inițiativă, considerând de datoria lor să scrie „pentru ca să nu se uite lucrurile și cursul țării” (Miron Costin) și „să rămâie feciorilor și nepoților, să le fie de învățătură, despre cele rele să se ferească și să se socotească, iară după cele bune să urmeze și să se învețe și să se îndrepteze” (Grigore Ureche). Citind cartea pasionatului silvicultor Ilie Mușat, ne vom convinge de covârșitoarea importanță a pădurilor și, poate, ne vom trezi la timp din indiferență, nepăsare și ne vom apropia cu iubire, cu discreție și cu respect de natură.

Prin urmare, obiectivul central al cărții „Pledoarie în apărarea pădurii” (apărarea pădurii) este astăzi mai actual ca oricând și se cuvine să luăm aminte. De ce? Ne-o spune chiar cercetătorul Ilie Mușat, reluând afirmația lui E. Ciulei, „pădurea este respirația lumii. Tăind pădurea, ne sinucidem” (p. 113). Adăugăm la reușita volumului ilustrațiile color semnificative din anexe, precum și coperta de Nicolae Băciut, cu o fotografie din colecția ICAS: „Un ultim supraviețuitor în lupta cu eroziunea solului declanșată de nesăbuiința omului”.

LUMINIȚA CORNEA

→iubire, de poezie și, mai ales, de stare de invulnerabilitate: „am blocat minutarul / fără a lua în calcul însă / ceasul biologic // reglat de brațul tău înflorit” (**Ceasul biologic**).

Cutie neagră a copilăriei, poezia o ajută pe autoare să descifreze clipele de rătăcire nefastă, de ieșire din fluxul destinului care nu a fost întotdeauna lin, deciziile neinspirate având, nu o dată, un impact regretabil (**Cutie copilăriei**). Poezia e percepută, așa-dar, ca un SOS, ca o pavăză împotriva agresivității timpului și a spațiului ostil (**Desculță în vârsta de afară**). De aici până la viziunile escatologice nu-i decât un singur pas: „Am văzut șobolani morți / la gura metroului / între argumente și / contradicție / câteva femei își măturau / umbra spre / un subteran fumuriu / mirosea a mlaștină / și la fiecare stea / atârna un cordon ombilical / din care

picura / o plasmă fierbinte” (**Vedenie apocaliptică**).

Sentimentul morții nu mai poate fi escamotat: „amurgul se plimbă prin poarta de lut”, „lacrima cade îngenunchată / în așternutul de crini”, inima îi e „disputată de umbre flămânde”, săgeata letală se înfige în fruct și iubitul ezită s-o smulgă: „Speram să înțelegi / foșnetul meu / să-mi absorbi răsuflarea / pliată pe frunze // săgeata letală / să o smulgi din fruct // cu fiecare clipă / speram să ridici / crucea înflorită / în nervii adânci // m-așteptam chiar / să treci prin cortina / îngreunată de frig / înveșmântat în aripi siderale” (**Speranțe în regresie**).

Faptul că verbele acestui ultim poem citat integral sunt la timpul imperfect spune că, vorba lui Eminescu, *pierdut e totu-n zarea tinereții*.

Carmen Tania Grigore este întru totul o poetă temerară și care, în căutarea unui timbru liric inconfundabil, își reînnoiește/împrospătează stăruitor expresia.

Ne raliem, în finalul acestor impresii de lectură, concluziilor Mariei Diana Popescu, poeta, eseista și editorialista de la **Agero Stuttgart**, care salută, pe Blogul ei, „jocul subtil dintre confesiunea plină de sinceritate și măiestria interesantă a registrului liric în care e surprinsă atmosfera de luptă permanentă cu sinele”.

Respectiv: „Admirabil este și jocul abil organizat între inspirație și ardența trăirilor, pe rugul cărora pare să ardă, pe de-a-ntregul, conglomeratul de imagini și de forță pasională a expresiei, făcându-l pe cititor complice raportului dintre fiorul liric și harul poetei”.

Semn de carte

Semn de carte e, prin tema abordată, o poezie de dragoste reprezentativă pentru viziunea poetului asupra acestui sentiment din volumul **Poemul Phoenix** (Nicolae Băciut, Editura Dacia XXI, 2010).

Poezia e alcătuită din patru strofe inegale ca lungime, care ar putea fi grupate două câte două. Astfel, prima și a treia strofă au o structură identică (repetiție, enumerație), iar celelalte două prezintă structuri distincte, dând o notă de contrast.

Textul începe cu o afirmație ce încearcă să definească statutul ființei iubite: *Tu rămâi un semn de carte*. Acest vers funcționează precum o concluzie a unei enumerații prezentate ulterior. Structura acestei enumerații e constituită dintr-un amestec de noțiuni/elemente antinomice (*noapte și zi, viață și moarte, țărnamare*), pe de o parte, și noțiuni care prezintă o atracție reciprocă (*pagini nescrise, iu și bi, floare și fruct*), pe de altă parte. Toată această enumerație poate fi privită și ca o filozofie a apropierei. Elementele antinomice sunt intersectate și împletite de elementele care se află în relație de atractivitate: *Tu rămâi un semn de carte, / între noapte și zi, / între pagini nescrise, / între viață și moarte*.

Ele dau astfel impresia unui echilibru al vieții de cuplu: momentelor de contrast le corespund momentele de consens. Un vers care prezintă o situație specială din acest punct de vedere ar putea fi *între iu și bi*. El poate semnifica atât verbul care exprimă esența cuplului, *a iubi*, cât și un alint specific intimității cuplului – *iu-bi*. De remarcat ar mai fi și complementaritatea acestor elemente. Chiar și atunci când componentele unei

structuri sunt opuse, ele sunt necesare laolaltă pentru a forma un tot, un întreg: de exemplu, viața și moartea compun ciclul biologic, noaptea și ziua unitatea celor 24 de ore.

A doua strofă exprimă metaforic ipostazierea iubitei drept o sală de așteptare. Sala de așteptare sugerează locul unde oamenii vin pentru a pleca undeva. Este spațiul gol care își dorește umplerea. Acest spațiu ar putea sugera dorința eului liric de a se regăsi pe sine alături de cineva sau prin cineva. *Între mine și umbra mea* este versul care numește golul care se așteaptă să fie umplut tocmai prin venirea iubitei, pentru că între *mine* și *umbră* nu ar trebui să existe vreo ruptură. Orice individ își are umbra sa, la fel cum un iubit își are iubita lui. Strofa reprezintă deci rămânerea eului liric în așteptarea umbrei.

Cea de-a treia strofă începe cu același vers care deschide poezia, marcând astfel repetiția acestuia. Continuarea strofei respectă același tip de structură – enumerarea unor alți termeni aflați în relație de antinomie (*iarnă și cuvinte, secundă și minut, sfârșit și început*), respectiv de atracție reciprocă (*fluture și lampă, argint și oglindă*). Din nou sunt îmbinate structurile antinomice cu cele care prezintă atracție. Schema de construcție este una repetitivă, precum cea din prima strofă. Însă ideea generală transmisă de fiecare vers care compune enumerația acestei strofe este de nevoie de apropiere într-un întreg care conține *sfârșitul și începutul*.

Se mai pot remarca și reluarea din strofa întâi, într-o formă diferită, a unor structuri legate de idei comune. Spre exemplu, dorința de alipire apare în versuri ca *între pagini nescrise / între iu și bi* sau *între argint și oglindă / între fluture și lampă*: paginile nescrise sunt apropiate prin caracterul lor identic, cele două silabe formează doar împreună verbul a iubi, oglinda are nevoie de argint, căci doar datorită lui e oglindă. Ideea de timp apare în versuri ca *între noapte și zi* sau *între secundă și minut*. Ideea de liniște combinată cu zgomot reiese din versuri ca *între țărnamare* sau *între iarnă și cuvinte*: țărnamul, le fel ca iarna, înseamnă tăcere, marea fiind cea care prin zgomotul valurilor sale produce *cuvinte*.

Strofa a patra și ultima a poeziei prezintă, într-o formă ușor, dar esențial modificată, versul repetat în stro-

fele cu număr impar: *Tu, semnul meu de carte*. Versul *Tu rămâi un semn de carte*, repetat de două ori până aici, sugerează, prin forma lui, o posibilitate de raportare la persoana iubită care implică și o anumită incertitudine (semnul de carte este mereu *între* ceva și altceva). Față de acesta, *Tu, semnul meu de carte* reprezintă trecerea eului liric într-un plan concret, *semnul de carte* devenind în mod clar apelativul iubitei pe care o invocă printr-o adresare directă. Dacă în strofele unu și trei e descrisă pendularea între ceea ce se respinge și ceea ce se atrage, într-un joc intersectat, creându-se impresia unui echilibru, în această ultimă strofă totul e asimilat, nimic nu se desparte. Semnul de carte se afla în prima ipostază (cea din strofele amintite) *între*, el despărțea. În ipostaza finală, el nu mai desparte, ci consfințește alipirea.

Titlul poeziei, **Semn de carte**, poate fi interpretat din cel puțin două puncte de vedere. Sensul propriu al sintagmei e de obiect care arată cititorului locul exact dintr-o carte unde și-a întrerupt lectura. Deci, din acest punct de vedere, semnul de carte desparte două file, se află între ceva și altceva. Acest sens al cuvântului este folosit în aproape toată poezia. Există și un alt sens, figurat, dat sintagmei, aflat în legătură cu relația de iubire dintre doi oameni. *Semnul de carte* e, din acest punct de vedere, denumirea dată ființei iubitei sau iubirii în general. Iubita este jumătatea iubitului, dar prin iubire ei formează un întreg, un singur trup, un singur suflet. La început, iubita îl face pe iubit să descopere că el era doar pe jumătate, îl *desparte* între jumătatea lui și cea care va fi a ei. La final, iubitul va descoperi că iubirea este în el, că o conține pe iubită și că aceasta *nimic nu desparte*. La fel ca o carte care, iubindu-și prea mult semnul ei de carte, ajunge să-l absoarbă și să-l transforme într-o *filă de carte*.

Nicolae Băciut reușește să contopească subtil motivul literar al cărții cu cel al iubirii într-o poezie care devine ea însăși un *semn de carte*.

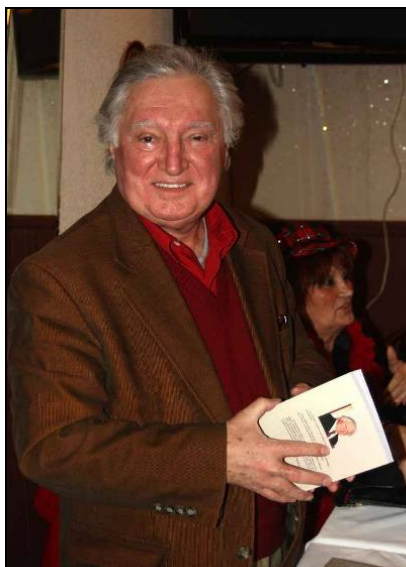
ANDREEA FERENC

Clasa a VIII-a
Grupul Școlar Lechința,
Județul Bistrița-Năsăud

Eseu premiat la Concursul „Ion Creangă”, Brăila, martie, 2012, secțiunea „Interpretare critică a poeziei lui Nicolae Băciut”.

O carte și o enigmă: Elena Bran Cu Zeppelinul spre America

Când mă uit pe cerul New York-ului și văd plutind alene zeppelinul de reclamă Goodyear, cu un sunet de motan torcând în liniștea albastrului de sus, nu pot să nu-mi amintesc de cartea *Cu Zeppelinul spre America*, semnată Elena Bran, apărută la București, în anul 1942 și care, din cauza războiului, rămasă fără ecou în rândurile marelui public și chiar a istoricilor literari.

A fost să fie așa, căci Elena Bran scoate cartea cu trei luni înainte ca România să declare război Statelor Unite ale Americii, nu la o editură oficială, ci la Tipografia „Lupta” a lui N. Stroilă, neangajată politic, cu toate că zvastica de pe ampenajul zeppelinului de pe copertă ar sugera una germană însă, în realitate, conținutul cărții este un elogiu indirect la adresa performanțelor tehnicii germane și unul direct la adresa culturii, civilizației și măreției Americii.

Cartea Elenei Bran este prefăcută de scriitorul Radu D. Rosetti. Întrucât ea nu este înregistrată de către comentarii operei literare ai acestuia, și el un autor de „note de călătorie”, o reprodus integral aici, în speranța că atât *Dicționarul biografic al literaturii române* de Aurel Sasu, cât și *Dicționarul general al literaturii române*, de sub coordonarea lui Eugen Simion și-o vor adjudeca bibliografic la a doua lor reeditare, în curs de pregătire. Deci, în „Cuvânt înainte”, Radu D. Rosetti scria:

Acum câțva timp, într-un cerc de prieteni, aceea care iscălește cartea aceasta, Elena Bran, – pseudonim sub care se ascunde o doamnă din elita bucureșteană – povestindu-ne călătoria ei în America cu Zeppelinul, în 1936, am fost cu toții nu numai mișcați, ci entuziasmați de modul simplu și colorat în care-și descria „raidul”.

– De ce nu publici într-o broșură toate câte ne-ai istorisit? am îndemnat-o cu toată sinceritatea.

– Nu îndrăznesc, a fost răspunsul. Și cu aceeași sinceritate, Doamna ne-a mărturisit că – afară de scrisori, bineînțeles – n-a scris în viața ei un rând; ba, ceva mai mult, că îmbibată cu literatură străină, în ceea ce privește cea națională, e iznăfă de-a binelea.

– Tocmai d’ăia o să iasă ceva frumos, i-am replicat. Să nu te străduiești să faci literatură. Scrie așa cum vorbești.

Cele văzute merită să fie arătate, nu numai pentru că America e aproape necunoscută de noi, dar un drum prin aer, cu Zeppelinul, până acolo, nici nu l-au făcut mulți pe lume. Să tot fie pe tot globul câteva sute de persoane.

Dacă ar fi să servească pe viitor numai ca document – căci Zeppelinul azi a dispărut – și lucrarea D-sale tot va fi de folos.

Am fost, cum s-ar zice, „agent provocator”.

Doamna m-a ascultat și rezultatul atâțării mele e descrierea de față.

De la terminarea ei și până azi, Elena Bran, prinzând gust să scrie în

limba strămoșilor, a făcut progrese uimitoare, publicând numeroase schițe și portrete, primite de directorii revistelor la care colaborează, cu laude.

Se va-nălța din ce în ce – ca odinioară, cu Zeppelinul.

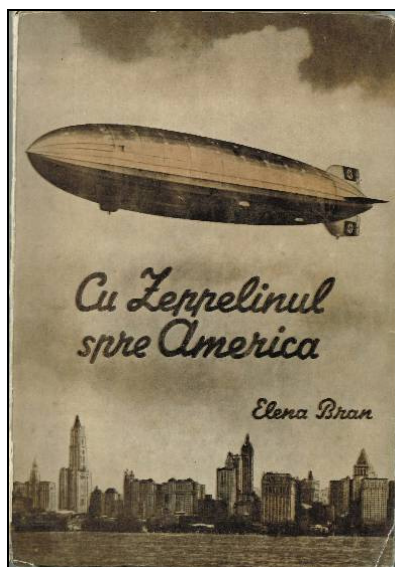
Brașov, 2 Martie 1942

Radu D. Rosetti

Să observăm că Elena Bran purcede în a redacta jurnalul său de călătorie stimulată de sfaturile lui Radu D. Rosetti, la 6 ani după călătoria ei în America, fiind deci vorba de o distilare a impresiilor de atunci. Tonul și stilul cărții este obiectiv, autoarea părând a-și refuza efuziunile lirice în fața peisajului și civilizației americane. Rezultă un reportaj anticalofil, dar nu lipsit de observații și comentarii pertinente la ceea ce i se întâmplă autoarei în periplul ei american. Este rezultatul indicației scriitorului mai vârstnic, Radu D. Rosetti, „scrie așa cum vorbești”, consonantă cu preceptul autenticității, formulat de Camil Petrescu în epocă. Să mai observăm prezența cuvântului „de iznăf”, adică „de poveste”, sub pana lui Rosetti și convingerea sa că narațiunea Elenei Bran se va transforma într-un document și documentar, nu lipsit de valoare literară și istorică, despre ceea ce a însemnat și înseamnă o călătorie cu zeppelinul „Hindenburg”, în anul Olimpiadei de la Berlin și cu un an înaintea prăbușirii acestuia la New Jersey, lângă New York. Această convingere confraternă s-a realizat. Imaginea căpitanului Ernst Lahmann reiese cu pregnanță din aceste însemnări de călătorie scrise de o autoare la început de drum editorial și se adaugă imensei biblioteci dedicată istoriei Zeppelinului.

Dar cine este Elena Bran, evident un pseudonim impus de condițiile războiului și ale atmosferei tensionate din țară și dintre țările aflate în conflict? I-am identificat numele real pe baza unei însemnări minuscule de pe coperta interioară a cărții, „Desenele sunt făcute de Domnul I.C. Motaș” și, de asemenea, pe baza declarațiilor autoarei că ea călătorește cu „soțul ei” și atât. Puține, dar suficiente, să ajung la concluzia că Elena Bran, alias Elena Motaș, soția ing. Constantin I. Motaș, l-a însoțit pe acesta în calitatea lui de specialist →

M. N. RUSU

și invitat la Congresul de Energie de la Washington D.C. din anul 1936, călătorie sponsorizată de Fundația Rockefeller și Goodyear, marile trusturi industriale și nu numai, americane. Ing. C. I. Motaș conducea bogata întreprindere românească din Ardeal, Sonagaz, iar fabrica Banloc era afiliată Fundației Goodyear, pentru exploatarea gazelor naturale în/din România.

Elena Motaș, care făcea parte din „elita bucureșteană”, cum scrie Radu D. Rosetti în „Cuvânt înainte”, și-a luat pseudonimul Bran, de la Castelul Bran, ea făcând parte din anturajul Reginei Maria, iar după moartea acesteia, în 1938, din acela al Principesei Ileana. În calitatea sa de soție a marelui nostru inginer specialist C. I. Motaș, aflat în permanentă luptă cu adversari ca Virgil Madgearu, ziariști, scriitori ca Pamfil Șeicaru și Cezar Predescu, interesați să smulgă proprietățile Societății Sonagaz în beneficiu de partid și mai ales propriu, ea, Elena Bran, folosind acest pseudonim, n-a vrut să-și expună soțul unor atacuri personale din partea adversarilor acestuia. Trebuie spus aici că ing. C.I. Motoș a fost apărătorul bogățiilor din subsolul României și că până la debarcarea sa din fruntea Direcției Societății de gaz metan, acestea au rămas în proprietatea României.

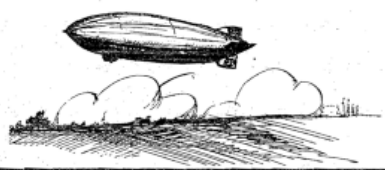
Cartea Elenei Bran este o scriere elevată despre ceea ce a însemnat colaborarea româno-americană din partea soțului, un reportaj de călătorie superior ghidurilor standard despre America.

Mai trebuie spus că această carte intruabilă, care a supraviețuit vicisitudinilor în puține exemplare, ar merita reeditată, cu atât mai mult cu cât ea nu este cunoscută lui Mircea Răceanu, autorul „Cronologiei comentate a relațiilor româno-americane”, Ed. Silex, 2005, altfel o lucrare de mari proporții și extrem de utilă istoricilor.

Mulțumesc și pe această cale confratelui Nicolae Băciuț, deosebit de receptiv ziarist și scriitor la valorile perene ale culturii românești și, implicit, pentru reactualizarea ei în paginile revistei de mare calibru intelectual, *Vatra Veche*.

New York,
22 august 2012

Cu Zeppelinul spre America (I)

Citiseram despre țara extraordinară numită „Statele Unite”. Știam ce este Grand Canion de Colorado și ce este Yellowstone Park. De mult visasem să văd acele minuni. Spre mulțumirea mea, am fost invitați să luăm parte la Congresul de Energie, ce avea loc în septembrie 1936.

Eram nerăbdătoare să pășesc pe continentul despre care s-a scris și se vorbește atât de mult. Mă gândeam la toți înaintașii și urmașii lui Cristofor Columb, care au explorat și lucrat cu râvnă acel Continent. Eram curioasă să văd de aproape ce au putut înfăptui toți acei pionieri.

Îmi pregătisem bagajele cu grabă când, spre neazul meu, aflu că din cauza Olimpiadei din Berlin din acel an, nu se mai găsesc locuri pe vapoarele care făceau cursa spre America de Nord în luna lui August. Eram necăjită! Spre norocul meu, citesc în revista „La Science et la Vie”, că Zeppelinul 129 numit „Hindenburg”, începuse călătoriile spre New York, cu plecarea din Frankfurt pe Main. Fără întârziere, ne-am reținut locuri pentru ziua de 16 August, la Agenția „Hapag”.

Bucuria mea nu era mică, scăpam de groaza răului de mare și aveam și posibilitatea să plutesc și eu în aer, dorință ce mă urmărea din copilărie.

Biletul de Zeppelin nedându-ți dreptul de a lua gratuit mai mult de 15 kgr., a trebuit să sosim la Frankfurt cu câteva zile mai înainte, spre a expedia celelalte cufere cu un vapor german; a le lua cu Zeppelinul costa prea mult. Loc era destul, deoarece s-a încărcat și un avion.

Înainte de a urca în Zeppelin, am ținut să-l vedem de aproape. Ne-am dus și l-am văzut ancorat în marea lui hală. Era imens, avea peste 200 metri lungime. Pe partea de jos a navei se aflau ferestrele cabinelor. Cum îl priveam din hală, cabinetele și ferestrele mi s-au părut mici și incomode. Începusem să-mi regret curajul de a călători cu el, dar tăceam. Doar eu îl dorisem.

Cum am credea nestrămutată că suntem niște pigmei în mâna lui Dumnezeu, mi-am zis: „Fie voia Lui”, deci fără frică, „cu Dumnezeu înainte”.

În ziua de 16 August, mă cuprinsă frigurile plecării, eram neliniștită; aceeași neliniște – de data asta mai pronunțată – se observa și la ceilalți călători întruniți în saloanele hotelului „Frankfurter Hof”, de unde era plecarea. La hotel ni s-au vizat pașapoartele, controlat bagajele și am fost examinați de un medic. Mie mi-a examinat numai dinții și ochii. De ce numai atât? N-am putut avea explicații nici până azi.

Ce o fi făcut cu alții, nu știu. Cei cu pașaport diplomatic au fost scutiți de vizita medicală.

Am fost ținută în această tensiune nervoasă de la ora 16 până la 23, când, în sfârșit, sosiră autobuzele menite să ne transporte afară din oraș, la hala Zeppelinului. La plecare, a fost o mare învălmășeală. Se urcau în autobuze persoane care nu plecau cu Zeppelinul, vroiau să meargă gratuit să-l vadă; așa că noi, călătorii, cu multă greutate găsim câte un colțșor în autobuzul ce ne făcea primul drum spre „Necunoscut”. Trecem pădurile, sosim la hala Zeppelinului. Aici, dezamăgirea celor care se îngrămădiseră să-l vadă. Nu se dădea voie să urce în Zeppelin decât numai călătorilor, o sfoară groasă despărțea în hală pe cei care plecau de cei care rămăneau; până și însoțitorii au fost obligați să-și ia rămas bun de la rude și prieteni înainte ca aceștia să pătrundă în hală.

Urcăm cele câteva trepte ale scărilor portative și ne găsim în Zeppelin. La ușă ni se cerură aparatele de fotografiat, brichetele și chibriturile. Aparatele de fotografiat ne-au fost înapoiate după ce am părăsit coasta Europei. Ni s-a mai atras atenția să n-aruncăm nimic afară prin ferestre. În urmă, urcăm scara la ultimul etaj. Aici, mirare! De unde în hală mi se părea că voi avea o cabină mică, înăbușitoare, mă trezii într-un salon splendid.

Lăsăm în grija stewarzilor așezarea bagajelor în cabine, iar noi, călătorii, ne îndreptăm spre salon. Cei care nu mai călătoriserăm cu Zeppelinul, eram curioși să vedem cum decolează și nu ne mișcam de la ferestre. Zeppelinul, fiind așezat pe→

ELENA BRAN

șine, fu scos din hală foarte lin. Apoi, văzurăm aeroplanul ce sosea de la Berlin cu ultimele filme de la Olimpiadă. Filmele trebuiau transportate cu Zeppelinul în America; aducerea lor ne întârziase plecarea cu două ore.

Novicii eram nerăbdători să vedem ce senzație vom avea la decolare. Cum nimeni nu prea mâncase în seara aceea, vedem cu bucurie sosirea cheferilor cu tăvile încărcate cu diferite tartine. Ca lupii ne aruncăm asupra bunătaților, dar cu prima tartină în mână, vedem Frankfurtul luminat cum se depărta. Ne găseam în văzduh, fără a fi simțit ceva. Atât de lin decolase superba navă.

Greșit întrebuițăm cuvântul „a zbura”, căci, după cum ne-a lămurit căpitanul Lehmann, Zeppelinul „navigă” și nu zboară, fiind o navă și nu un aeroplan. „Wir fahren und nicht fliegen, wir sind ein Luftschiff und kein Flugzeug”, spunea același Căpitan Lehmann. De altfel, interiorul Zeppelinului se aseamănă cu al unui vapor. Salonul și sala de mâncare aveau câte 20 (douăzeci) metri lungime; confortabil mobilate, cu mobilă ușoară de metal. În salon, se găsea și pianină cu coadă, „Blüthner”, ce stârni unele discuții printre călători, unii dorind să se culce la 10 seara, iar alții să cânte până la 2 dimineața.

Simțeam o mare plăcere de a mă găsi întâia oară în văzduh, îmi pierise complet somnul; nu mă mai puteam despărți de fereastră, privind cum sub noi zburau ca un gând păduri, drumuri, sate, ape. Nu-mi închipuisem vreodată că, zburând, poți să vezi pământul atât de frumos. Toți se culcaseră, afară de doamna dr. Layman, o americană din San Francisco, am făcut numaidecât cunoștință cu ea, datorită comunității de simțământ în admirarea minunatei priveliști.

A doua zi de dimineață, navigam între nori. Aceștia fugeau în direcția opusă, ceea ce nu era lipsit de farmec, aveai impresia că, scoțând mâna pe fereastră, ai fi putut prinde norii. Te aflai parcă în altă lume... Te aduceau la realitate mesele împodobite cu flori și cu cele mai frumoase și gustoase fructe. Florile n-au lipsit niciodată de pe mese, înveselindu-ne cu gingășia lor.

Tot timpul călătoriei, ni s-au servit mese copioase și rafinate, ca pe cel mai luxos vapor. Fiind peste număr – 58 călători în loc de 50 –, a trebuit să fie așezate mese și lângă

ferestre. M-am rugat și am obținut să fiu așezată la o astfel de masă, pentru tot timpul călătoriei. Ca vecin, aveam un domn Dick, american, călătorea pentru a doua oară cu Zeppelinul și era încântat de liniștea și siguranța navei. Spunea: „N-am să mai trec Oceanul decât numai cu Zeppelinul”.

Cum toată dimineața am navigat printre nori, ocupațiile călătorilor se deosebeau: unii jucau bridge, alții făceau muzică, iar o parte continuau – ca pe vapoare – să se odihnească în fotolii dormind. Eu am pornit să cunosc mai îndeaproape Zeppelinul. Cabinele se găseau la centru, cu coridoare la mijloc, ca la vapor, având în dreapta lor salonul, iar în stânga sala de mâncare; aceste două fiind legate între ele printr-un alt coridor, de unde începeau cele două scări spre etajul inferior.

Fiecare cabină avea câte două paturi suprapuse și fixe, o chiuvetă minusculă, cu apă rece și caldă la orice oră, un cuier gen dulap cu perdea, un raft mai lat pentru pălării și unul mai mic, lângă pat, pentru cărți. Cabinele se găseau la centru și n-aveau lumină de afară, erau luminate cu electricitate, totuși bine aerisite printr-un ventilator. Acesta funcționa neîntrerupt, zi și noapte. Salonul și sala de mâncare, în afară de mese și scaune, aveau lângă ferestre banchete bune. Acestea făceau deliciul călătorilor, puteau privi afară odihnindu-se și respirau aerul bun mai de aproape, căci, din două în două ferestre, una era veșnic deschisă. La un capăt al salonului, despărțit printr-un perete, se găsea un mic magazin cu cărți, cărți poștale și diferite obiecte cu Zeppelinul desenat sau gravat pe ele. Călătorii le-au cumpărat pe toate, spre amintire. În etajul de jos se găseau barul, salonul de fumat (în altă parte nu se permitea să te servești de obiecte inflamabile), cabinele personalului, dușul și bucătăria (electrică). Mâncările se transportau în etajul superior printr-un ascensor. Ferestrele coridoarelor, la etajul inferior fiind așezate aproape sub Zeppelin, când scoborai scările aveau impresia că te cobori pe Ocean. Scoboram scările foarte des, din dorința de a mă bucura cât mai mult de aceea priveliște greu de uitat.

După ce am navigat toată dimineața și puțin după amiază printre nori, se însenină și soarele se ivi, luminând oceanul albastru ca peruzeaua

Căpitanul Ernst Lehmann, 1936
(Colecția M.N. Rusu)

și neted ca oglinda

În aceea zi, am avut norocul să asistăm la unul dintre cele mai splendide apusuri de soare; îmbinări de culori cum rar le poți găsi mai armonioase, cerul se roșise ca focul, trecând apoi prin toată gama de galben, iar albastrul Ocean se estompa din ce în ce, până la alb-argintiu. Pe acea vreme, nu aveam film în culori, ca să putem reține cât de puțin din frumosul apus.

Pentru noaptea următoare, ni se anunță că vom ajunge deasupra insulelor Azore; toți ne rugăm să fim deștepți. La 4 dimineața, ne găseam la ferestre; din cauza întunerului, n-am văzut decât conturul Azorelor, nu se zărea nicio lumină; totul dormea în cea mai adâncă liniște. Nimeni de pe Azore nu bănuia că atâția renunțaserăm la somn, pentru a-i saluta.

A doua zi, navigam deasupra Oceanului, tabloul nefiind schimbat, am căutat să ne cunoaștem tovarășii de drum, vorbeam unii cu alții fără să ne prezentăm. Căpitanul Lehmann invită în aceea zi pasagerii, în grupuri de patru, să viziteze Zeppelinul. După ce am văzut bucătăria, printr-o scară mică am trecut în corpul navei. Pe o punte îngustă, drept la mijloc, ne-am dus până la nacelă; de o parte și alta a punții se înșirau diferite butoaie cu apă, ulei etc. Mergând în lungul Zeppelinului, îi vedeai construcția subțire de aluminiu în formă de cuburi umplute cu hidrogen și învelișul făcut dintr-o mătase ușoară, ce se mișca tot timpul, ca un freamăt de frunze. Nacela se despărțea în două; în partea din față, cum intrai, se făceau calculele pentru navigație, iar pe cea din față se găsea cârma, întocmai ca la vapor. În secolul trecut, s-a răs de cârma balonului și, iată, o avem în ființă, în fața noastră.

Proaspăt absolvent al universității din marele oraș transilvan, m-am prezentat la început de septembrie la liceul din H, unde promisem repartitia ca profesor de limba română. Gândul că voi cunoaște în sfârșit marele centru industrial era umbrit de teama ca nu cumva să am și eu parte de vreun director dintre aceia care le fac zile fripte dascălilor, așa cum avuseseră nenorocul câțiva buni prieteni din promoțiile anterioare.

Am apăsat clanța de oțel, grea și rece a enormei porți de lemn înnegrită de vreme și acoperită de crăpături aproape insesizabile, ca un păienjenis fin, și poarta mi-a îngăduit să intru înăuntru. Senzația mea a fost că nici măcar nu am împins ușa grea, ci că ea s-a deschis singură, lăsându-mă sorbit în acel interior misterios unde firește trebuia să se afle și directorul.

– O, Domnul Director nu este în școală, mi-a spus secretara, o femeie între două vârste, doamna Ioana, despre care am aflat că avea doi nepoți și că făcea cafeaua cea mai bună din oraș, din județ, dacă nu cumva chiar din sud-estul Europei.

I-am întins repartitia guvernamentală, pe care a citit-o indiferentă, luminându-se doar la vederea mediei mele de repartitie.

– Ce profesor bun vom avea! Știți, unul dintre nepoții mei nu este prea strălucit la limba română. Dar vom mai discuta despre aceasta, firește.

Apoi, am completat o fișă, niște date personale, eu și ai mei, dacă au făcut părinții mei politică înainte de 23 august 1944, nu, nu au făcut, nici

rude în străinătate nu am, dacă nu țin cont de un unchi al tatălui meu, căzut prizonier la Stalingrad și despre care nu se mai știe nimic, degeaba mai trage nădejde maică-sa, mătușa Elisabeta, că fiul ei, avocatul Corneliu Dobrei, a fost om de stânga și poate rușii l-au iertat... așadar nu am rude în străinătate (prin anii 60, un vecin a venit seara la noi și i-a spus în șoaptă tatălui meu că a aflat de la „Vocea Americii” că domnul avocat Corneliu trăiește într-un lagăr din Ucraina, trăiește și doamna Elisabeta, are aproape o sută de ani și nu poate muri până nu-și vede fiul), nu sunt căsătorit și nici nu am copii.

– Bine, am răsuflat ușurat, terminând de completat chestionarul. Până când se întoarce domnul director, aș dori să vizitez împrejurimile, fiindcă voi avea timp destul să cunosc orașul.

– A, nu v-am spus, și-a cerut scuze secretara. Domnul Director a încuiat școala și a luat cheile la dumnealui.

Pe chipul meu se citea într-adevăr uimirea.

– De fiecare dată când se întoarce de la ședința cu directorii transmite sarcini de la Comitetul Municipal de Partid. Dorește să ne găsească pe toți aici, să nu plecăm între timp, cum mai au unii obiceiul.

În cancelaria modestă, unde lumina pătrundea prin ferestre nu prea des spălate, erau adunați toți profesorii liceului.

Nu mă interesau rețetele de dulceață și nici jocul de table, așa că m-am retras într-un colț continuându-mi lectura singurei cărți pe care o aveam în geanta de voiaj, *Deșertul tătarilor*, încercând să mă abandonez scrisului lui Dino Buzzati și să uit că după o studenție deosebit de frumoasă, mă găseam la începutul unei alte etape a existenței mele.

Apoi, m-am oprit din citit și i-am ajutat pe ceilalți să așeze manualele pe bănci, în așteptarea elevilor. Am spălat chiar și un geam, în realitate am ajutat-o pe doamna Doina Grecu, șefa catedrei de română, o femeie corpolentă, poreclită de ceilalți „Duma de Stat”, care a început să mă privească cu multă bunătațe după ce s-a lămurit că nu doream să fiu șef de catedră, nici măcar membru în vreo comisie din școală, nu doream decât să mă întorc la C., la Universitate ori la revista care mă solicitase înainte de repartitie și unde nu am putut ajunge

fiindcă nu aveam „stagiu în producție”.

Pe urmă, a început școala și nu mi-am putut seama de unde au apărut toți copiii aceștia în sălile goale până mai ieri, ei învățau mai bine sau mai rău, important este că au reușit să termine până la urmă toți liceul.

Fiindcă aveam nevoie de universități pentru ei, ne-am unit eforturile și am împins puțin pereții clădirii, apoi am înălțat tavanul, pe care talentatul profesor de desen a pictat o impresionantă boltă cerească, cu mult cer albastru și soare, cu câte un nor din loc în loc, dar și cu lună și cu stele.

Aproape zilnic, după ce îmi terminam obligațiile didactice, străbăteam coridoarele pustii și mă opream în fața porții, privindu-i tăcut lemnul învechit și culoarea tainică bătând spre negru. Mă uitam mai ales la clanța cu credința că aceasta se va lăsa ușor pentru ca prin poarta deschisă să intre directorul.

Între timp, m-am căsătorit cu profesoara de limba franceză, având grijă să menționez aceasta în fișa doamnei Ioana, mult schimbată în așteptarea pensionării, iar peste un an, am menționat și faptul că mi s-a născut copilul.

La orele educative, eu și colegii mei le vorbeam copiilor despre istoria liceului, în special despre poarta masivă a acestuia și despre directorul pe care unii dintre noi, e drept, foarte puțini, îl cunoscuseră cândva. Nu mă consider un bun organizator, dar îmi plăcea foarte mult să organizez excursii cu elevii la vechea poarta încuiată, unde făceam fotografii, iar bătrânii școlii le vorbeau despre director.

Apoi, obiceiul acesta s-a pierdut, e drept că și poarta rămăsese undeva departe, costa tot mai mult o excursie până acolo, unii chiar considerau că nici nu merită să pierzi o noapte întreagă în autocar pentru a vedea o simplă poartă de lemn. Cei mai mulți erau convinși că nici nu există o poartă a liceului și că tot ce se spune despre ea e o simplă născocire.

Fiica mea a crescut, a absolvit facultatea și s-a căsătorit. Iar eu aștept momentul pensionării.

Doar eu mai știu că undeva departe, spre mieznoapte sau spre miezăzi, neclintită, se mai află totuși poarta. Doar eu!

Și Directorul nu a mai venit!

MIRCEA MOȚ

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII METAMORFOZE ARHETIPALE ÎN IMAGINARUL TRADIȚIONAL

(OBICEIURI CALENDARISTICE)

(V)

II. PĂMÂNTUL

Element congener celorlalte forme arhetipale ale cunoașterii universale, **pământul**, ca temelie a umanului, convertește materia originară la substanțialitate pură. Interdependența ontologică dintre formele arhetipale ale cunoașterii este foarte bine ilustrată într-o legendă românească despre Sfântul Spiridon care demonstrează existența Sfintei Treimi, în fața lui Arie: „Măi Spiridoane! Iaca, dacă-mi dovedești că este Sfânta Treime, să știi c-ai câștigat rămașagul și eu mă lepăd de credința mea! Atunci Spiridon își făcu cruce, luă cărămida ceea în mână și când o strânse, focul se ridică în sus, apa se scurse în jos, iar lutul rămase în mână.”³

Începutul de an, în calendarul tradițional, reprezintă sărbătoare unei divinități ancestrale, Terra Mater, așa cum reiese din majoritatea variantelor de Plugușor. Într-o variantă din Bucovina, pământul devine un personaj colectiv, prezent în scenariul inițiativ: „...Și-și luase bădișorul / Tăvala și plugușorul, / Cei doisprezece bourei / Și doisprezece plugărei, / Și-apoi mi-a plecat. / S-a dus la arat / La câmpul durat, / La măru-nrotat, / Pe-un deluț ascuțit / Ca o dungă de cuțit, / Ajungând / Și-ncepând, / A brăzdat, / Și-a arat / În lungiș / Și-n curmeziș, / Brazdă neagră-a răsturnat, / Grâu de vară-a revărsat, / Grâu de vară / Cu secară, / Până-n sară / Să răsără; / S-alunge foamea din țară, / Pe păgâni de pe hotară, / Grâu mărunț, / Arnăuț / ... Și, mări, îl secerară / Zi de vară / Până-n sară, / Răsturnând un corn de țeară. / Iar după ce a înserat, / Înapoi când s-a uitat, / Au stat snopii / Ca și drobii, / Clăile / Ca stelele. / Mânați, băieței! / - Hăi, hăi! / Apoi carele-n-cărcară / Și pe toate le cărară / Și jirezi mari că durară / În capul pământului, / În sterița vântului / La herghelie-a plecat, / Și-a ales 15 iepe / Tot sirepe, / Câte de zece ani sterpe, / Cu potcoave de argint, / Ce prind bine la pământ, / Care se duceau ca vântul / Și nu atingeau pământul/...Și era o babă / Bătrână și slabă, / Babă de cele bătrâne, / Care știu rândul la pâine. / Bab-aceea-a plămădit, / Aluatul a dospit; / După ce a pregătit, / A făcut la colăcei, / Și mai mari și mititei, / Și-a făcut un colăcel / Rumenel și-mpieticel, / Și-a făcut unul frumos / Ca și fața lui Hristos, / Nici mai mare, nici mai mic, / Dintr-o mierță și-un miertic; / Și cu miere mi-l ungea, / Cu zahăr îl zăhărea, / În cuptorii că mi-l puneau, / Și el mândru se cocea, / Pentru plugari mi-l gătea. / Mânați, băieței! / - Hăi, hăi! / Din cuptorii că mi-l scotea / Și nouă că ni-l menia, / Și-apoi mi l-au pus pe masă / Și s-a luminat în casă; / Și l-a rupt în două / Și ne-a

³ Ibidem, p. 258.

dat și nouă, / Și l-a rupt în trii / Și-a dat la copii, / Și l-a rupt în patru / Și-a hrănit tot satu, / Și l-a rupt în cinci / Și-a dat la voinici, / La feciori cu opinci; / Iar cât a mai rămas / Înapoi că mi l-a tras, / Și l-a pus în cuiu din dos / Ca să fie-ndemânos / Pentru alți plugari de scos...”⁴

Colacul ritualic reprezintă sacrificiul spiritului grâului, jertfa divinității care moare și renaște, odată cu timpul profan. Colacul celor 12 zile a-temporale, dintre Crăciun și Anul Nou, poate avea formă de cerc, potcoavă, stea, de păpușă și de cifra 8, simbolizând soarele, luna și stelele de pe cer și reprezentând trupul antropomorf al divinității indo-europene și creștine, sau având forma unui cerc umplut, fără gaură la mijloc, ilustrând divinitatea neolitică, geomorfă, dar mai poate avea și formă de animale sau de păsări sacre.⁵

În Bucovina, în Ajunul Crăciunului, se fac colaci „rotunzi ca soarele și luna”. Aluatul din care se fac colacii nu se împrumută, aluatul este dospit pentru ca găinile să se ouă peste an și să fie sănătoase, iar vitele să fie bune de prăsilă. Dacă o gospodină poate lua aluat din acesta dospit, de la trei case, și-l mănâncă împreună cu toți cei ai casei, fără să piardă vreo firimitură, atunci, se zice, că acea femeie va avea parte de cloște multe care vor scoate pui mulți pe care uliul nu-i va putea atinge. Tot în Bucovina, fac așa-numitul „creciun”, un colac în formă de opt pe care îl pun, primăvara, la plug, înaintea pornitului la arat și, ajungând la țarină, acest colac se mănâncă pentru ca roadele să fie bogate.

În timp ce dau pâinea la cuptor, gospodinele pun un cărbune stins pe jărat; dacă se aprinde acest cărbune, înseamnă că semănăturile timpurii vor fi bune, iar dacă se aprinde mai târziu, atunci sămânța care s-a pus în pământ mai târziu va da rod. După ce scot pâinea din cuptor, gospodinele merg noaptea, în grădină, până a nu răsări soarele, cu lopata pe care s-a pus colacul, o ridică asupra pomilor și strigă: „Cum e cuptorul și lopata plină de pâine, așa să fie copacii, – pomii –, plini de poame.”⁶

Ca și în Bucovina, și în alte țări europene, cum ar fi Suedia și Danemarca, colacul de Crăciun se păstrează →

LUMINIȚA ȚĂRAN

⁴ Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români*, II, Ed. cit., pp. 31-37.

⁵ Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an*, Dicționar, Editura Fundației culturale române, București, 1997, p. 47.

⁶ Tudor Pamfile, *Sărbătorile la români*, Ed. cit., p. 270.

până primăvara, atunci fiind sfârșit și amestecat cu grâul de sămânță, pentru ca recolta să fie bogată.⁷

Pentru descătușarea din îndărătnicia iernii, în ziua de 40 de sfinți, pe 9 martie, cum au trecut Zilele Babei, se spune că Moșii bat cu bătele sau cu ciocanele în pământ pentru a se dezgheța, ca să intre gerul, să iasă căldura și să crească iarbă verde: „Patruzeci de mucenici, / Patruzeci de sfinți voinici, / Dați cu bătele-n pământ / Ca să tune (între) frigul / Și să iasă căldura.”⁸

Pentru a transforma în act ritualic această credință potrivit căreia Moșii sau Sfinții bat în pământ ca să intre gerul și să iasă căldura, oamenii, mai ales copiii, bat, ei înșiși, în ziua de 40 de Sfinți, cu botele sau cu maiul în pământ și zic, în același timp: „Tună ger și ieși căldură!” sau „Ieși căldură din pământ, / Intră tu frig în pământ!”⁹

Amintind de colacul ritualic al Crăciunului, de Mucenici, rodul pământului ia, metaforic, înfățișare umană, prin intermediul „sfințișorilor”: „Sfinții sau sfințișorii, în formă de om, sunt un fel de turte, asemenea turtelor dulci cu cap, ochi, nas, gură, mâini și picioare, făcute din făină de grâu, frământată în miere, cu miez pisat de nucă, sau niște figurele în formă de om, făcute din făină curată de grâu, miere, miez de nucă și presărate pe deasupra cu zaharicale sau, sunt numai niște turte simple pe suprafața cărora, însă, cu o țevă de soc ori de trestie figura unui om.”¹⁰

Timpul sacru al sărbătorii dezvăluie spiritul tămăduitor al pământului care devine remediu împotriva făcăturilor și bolilor. Astfel, în Bucovina, în ziua de Paști, se pune sub ușa ca să stea trei zile, o glie verde, iar a treia zi, se ia, se usucă și se afumă bolnavii de junghiere.¹¹

În ziua de Sfântul Gheorghe, cele mai multe fete din Bucovina iau câte o brazdă pe care o pun în drum ca să fie călcate de feciori, crezând că „Dacă N.N. va călca / Atunci mă va lua!” După ce a trecut lumea peste acele brazde, se iau și se păstrează pentru a fi întrebuințate ca leac împotriva unor boli, mai ales la „scintitură”.¹²

Într-o legendă bucovineană despre Sfârșitul lumii și Sfântul Ilie, Pământul cu chip și asemănare umană, va fi supus, la Vremea de Apoi, unui ritual de purificare, pentru a se înfățișa la Dumnezeu „curat”, așa cum era înainte de potop: „La sfârșitul lumii, are să ardă pământul de nouă stâneni, până ce va da de curat. Atunci pământul va merge la Dumnezeu și va zice: «– Doamne, nu mai pot răbda, sunt destul de curat!» «– Da, cât ești de curat?» îl va întreba Dumnezeu. «– Ca o franzolă!» «– Nu ești destul de curat, că în franzolă poate să fie un pai; mergi și te mai curăță!» După ce va mai arde, va merge iar la Dumnezeu, îl va întreba iar cât e de curat. Atunci pământul va răspunde: «– Ca Isus Hristos!» «– Ia amu ești curat!» Focul atunci se va stinge și cele douăsprezece vânturi vor sufla să facă din cenușă o movilă mare și va sta șapte zile. În a șaptea, va trece pe deasupra Sfântul Ilie și va trâmbița, și toate sufletele oamenilor vor ieși din movilă în chip de oi și de capre. Oile le-a despărți Dumnezeu, și or fi ale lui

Dumnezeu, le va lua în rai, iar caprele, celui necurat, le va lua și le va duce la el în iad.¹³

În Ajun de Sfântul Ilie, în Basarabia este obiceiul ca fetele să se ducă noaptea pe locurile unde este semănată cânepă, se dezbracă de cămașă și se tăvălesc pe pământ. Dacă, peste noapte, vor visa cânepă verde, este semn că se vor mărita cu flăcăi, iar dacă vor visa cânepă uscată, vor merge după oameni bătrâni.¹⁴

În tradiția populară se spune că Pământul începuturilor era „așezat pe un stâlp”, iar „stâlpul acela este toiagul lui Dumnezeu”¹⁵ – fapt ilustrat și într-o colindă din Moldova: „De când, de când Dumnezeu / Și pământul s-a născut, / În patru stâlpi de argint, / Prea frumos l-a-mpodobit / Cu podoabe de argint, / Verde, verde și-nflorit / Și cu flori acoperit.”¹⁶

Reîntorcerea la semnificațiile primordiale ale pământului-arhetip se realizează prin intermediul fiecărui rit de purificare, specifice sărbătorilor de peste an: „Pământul e așezat pe un stâlp și diavolul roade veșnic la el și când vede colinda (bățul frumos) de la Crăciun – până să-l privească, Dumnezeu aruncă fier pe rosatura stâlpului și diavolul iarăși roade până la Paști, când vede ouă roșii și, până să le privească, Dumnezeu iar aruncă fier acolo unde el a ros și astfel îl amână, că niciodată nu mai isprăvește de ros. De aceea nu se scufundă pământul.”¹⁷

Mihai Dascălu, Oradea

⁷ Nicolae Cojocaru, Op. cit., p. 435.

⁸ Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români, II*, ed. cit., pp. 14-15.

⁹ Ibidem, p. 15.

¹⁰ Ibidem, p. 18.

¹¹ Ibidem, p. 194.

¹² Ibidem, p. 303.

¹³ Ibidem, p. 127.

¹⁴ Ibidem, pp. 130-131.

¹⁵ Adrian Fochi, *Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea*, ed. cit., pp. 72-73.

¹⁶ Tudor Pamfile, *Sărbătorile la români*, Ed. cit., p. 310.

¹⁷ Adrian Fochi, Op. cit., p. 73.

Convorbiri duhovnicești

cu Î.P.S. Arhiepiscop Ioan Selejan al Episcopiei Covasnei și Harghitei

„Să căutăm să vedem că pe lumina ochilor
aproapelui scrie Dumnezeu”

L.C. Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, într-un cuvânt de învățătură asupra pericopei evanghelice **despre orbul din Ierihon**, ați afirmat că orbul este profesorul de la catedră ... Vă rog să ne explicați această interesantă afirmație.

Î.P.S. Ioan: Orice biserică este astăzi o cetate a Ierihonului. Marea descoperire din această Sfântă Evanghelie este că Mântuitorul Iisus lasă pe acest orb să fie profesorul de la cea mai înaltă catedră – înțelepciunea vine de Sus și se revarsă asupra omului cu inima curată. Orbul știa despre Iisus că vindecă neputincioșii, de aceea îi spune: „Iisuse, Fiul lui David, miluiește-mă!” (Mc 10, 47). Aceste cuvinte ale orbului legitimează dumnezeirea lui Iisus. Adică un orb ne dă o mărturisire, el îl recunoaște pe Mesia. Vă întreb: câți îl recunoaștem astăzi pe Mesia? De asemenea învățăm și noi că Iisus este Mesia, Fiul lui Dumnezeu. Învățăm ce să cerem de la Dumnezeu: „să ne miluiască”. Atunci când ceri de la Dumnezeu milă, când ai credință și când faci fapte bune – acestea dau mântuirea. **Oare ce este mai important decât să dobândim mântuirea sufletelor noastre?**

Gândiți-vă ... ”Doamne miluiește!” este răspunsul de la strană. În acest răspuns trebuie să și credem, de aceea mergem astăzi la biserică, să cerem mântuirea de la Hristos Domnul. De aceea **fiecare biserică este azi o cetate a Ierihonului. Îndemnul final este să ne smerim un pic, ca să primim înțelepciune.**

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, în **Duminica a VI-a după Paști** se citește o evanghelie cu un subiect asemănător, adică are în centru tot un orb:

Și trecând Iisus, a văzut un orb din naștere. Și ucenicii Lui L-au întrebat, zicând: „Învățătorule, cine a păcătuït, acesta sau părinții lui, de s-a născut orb?” Iisus a răspuns: „Nici el n-a păcătuït, nici părinții lui, ci ca să se arate în el lucrările lui Dumnezeu. Trebuie să fac, până este ziua, lucrările Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze. Atât cât sunt în lume, Lumina a lumii sunt”. Acestea zicând, a scuipat jos și a făcut tină din scuipat, și a uns cu tină

ochii orbului, Și i-a zis: „Mergi de te spală în scăldătoarea Siloamului” (care se tâlcuiește trimis). Deci s-a dus și s-a spălat și a venit văzând. Iar vecinii și cei ce-l văzuseră mai înainte că era orb ziceau: „Nu este acesta cel ce ședea și cerșea?” Unii ziceau: „El este”. Alții ziceau: „Nu este el, ci seamănă cu el”. Dar acela zicea: „Eu sunt”. Deci îi ziceau: „Cum ți s-au deschis ochii?” Acela a răspuns: „Omul Care se numește Iisus a făcut tină și a uns ochii mei; și mi-a zis: Mergi la scăldătoarea Siloamului și te spală. Deci ducându-mă și spălându-mă, am văzut” (In 9, 1-11)

Ce s-a petrecut de fapt în această pericopă evanghelică? Vă rugăm să ne spuneți mai multe și despre „scăldătoarea Siloamului”, având în vedere că ați stat o vreme la Locurile sfinte.

Î.P.S. Ioan: Da, aș vrea mai întâi să punctăm ce era această „scăldătoare a Siloamului”, la care orbul este trimis de către Mântuitorul Iisus Hristos, după ce îi face tină și îi unge ochiul. În istoria culturii și civilizațiilor de pe planeta noastră, remarcăm faptul că majoritatea localităților, cetăților s-au dezvoltat, au luat naștere lângă un izvor. Așa se face că și Ierusalimul s-a născut, în urmă cu aproximativ cinci mii de ani, în jurul unui mic izvor. Acest izvor, normal, curgea la vale, spre Betleem, și așa se face că izvorul acesta a fost stăvilit, adică s-a făcut un mic baraj. Locuitorii au făcut un mic baraj, unde s-a acumulat o anumită cantitate de apă, pe care s-o folosească atât pentru treburile lor casnice, cât și pentru aspectele rituale de la templu. De aceea în traducerea noastră românească și intrată deja foarte bine în cultul nostru și în partea liturgică este numită scăldătoarea Siloamului. Să nu creadă cineva că acolo cineva se scălda. Eventual, în acel mic rezervor de apă, care s-a acumulat, putem spune că acolo femeia izraeliancă lua apă de la marginea lui și spăla. Tot acolo, în prima etapă, animalele aduse la templul din Ierusalim, pentru jertfă, întâi trebuiau spălate, ca să fie curate, după aceea erau aduse ca jertfă pe altarul templului din Ierusalim. Iată câteva cuvinte precise și practice legate de această scăldătoare a Siloamului.

Cât despre ceea ce s-a întâmplat și a vrut Dumnezeu să ne arate cu acest orb din naștere este într-adevăr o minune cu totul zguduitoare, pe care a săvârșit-o Mântuitorul nostru Iisus Hristos, prin care mă gândesc că a vrut să arate dumnezeirea Sa, cât se putea și cât puteau percepe oamenii, atunci, precum și noi cei de astăzi. Dumnezeu l-a făcut pe om din țărână și la țărâna aceasta a adăugat ceva. Spune Sfântul Evanghelist Ioan că Mântuitorul a scuipat jos și a făcut tină. Ei, aici putem să tragem această concluzie că iată **Dumnezeu a luat țărâna și după aceea a suflat în ea suflare de viață.** Practic ne arată, într-un mod cu totul deosebit, cum l-a făcut pe om, pentru că cel care fusese orb nu mai era om în toate facultățile lui. El avea partea trupească în toate facultățile ei, dar nu vedea. Aici vedem o recreare, o restaurare a omului așa cum a făcut-o Dumnezeu, iar această ungere cu tină nu simbolizează altceva, nu reprezintă altceva decât, dacă am compara cu o imagine din lumea artistică, **Mântuitorul semnează chipul omului.** Ați văzut că un pictor, după ce termină un tablou, undeva, în partea de jos a tabloului, semnează. Ei, cu această tină făcută de El, Mântuitorul semnează pe chipul omului restaurat și-l →

LUMINIȚA CORNEA

trimite la scăldătoarea Siloamului; adică autorul, după ce își termină tabloul, îl semnează, practic îl trimite la un tâmplar, să-i pună ramă, **să-l pună în valoare**.

Așa consider eu, cu această tină Dumnezeu semnează pe ochii orbului, își semnează numele Său. De aceea când privim în ochii fraților noștri, eu aș zice să nu căutăm doar la culoarea ochilor, să nu privim doar la fața ochilor, adică să nu-l privim pe aproapele nostru numai din punct de vedere estetic. **Să căutăm să vedem că pe ochiul, pe lumina ochilor apropielui scrie „Dumnezeu”**. Iar dacă suntem opera lui Dumnezeu, să o respectăm, deoarece suntem creați de Dumnezeu, iar eu zic că această operă a lui Dumnezeu nu trebuie distrusă, ci trebuie pusă în valoare așa cum se cuvine, cum a dorit Dumnezeu, **să ne respectăm unii pe alții, pentru că toți purtăm, în lumina ochilor noștri, semnătura lui Dumnezeu**.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, redau o parte din pericopa evanghelică numită **a Înfricoșatei Judecăți**, pentru a vă pune o întrebare:

Va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: Veniți, binecuvântați Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol am fost și M-

ati îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine. Atunci dreptii Îi vor răspunde, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând și Te-am hrănit? Sau însetat și Ți-am dat să bei? Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine? Iar împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintre-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut” (Mt 25, 31-40)

Vă rog să ne vorbiți despre cei ce vor intra în împărăția lui Dumnezeu. Cine sunt aceia care vor intra în împărăția lui Dumnezeu?

Î.P.S. Ioan: Sfântul Evanghelist Matei ne redă cine sunt cei ce vor intra în împărăția lui Dumnezeu. Pe cât de surprinzător, pe atât de simplu, cei care au cercetat pe cei din temniță vor intra în împărăția lui Dumnezeu. Prin urmare, trimiterea este la locul unde este adunată cea mai degradată ființă umană. Totuși Dumnezeu coboară până în cele mai întunecoase celule. Pare a fi un semn de încurajare. Nu este chiar așa. Și acele ființe de după gratii poartă pecetea dumnezeirii. Deci, **Dumnezeu nu abandonează nimic din tot ce a creat**. Așadar, și acolo, în temniță, este loc de întoarcere spre Dumnezeu. De fapt, ultima „demnitate” pe care o are Hristos pe pământ este aceea de „întemnițat”. Acum două mii și ceva de ani, iudeii se întrebau, întâlnindu-se pe stradă: „ai auzit? A înviat Întemnițatul.”

Satul românesc

Toți am dori să vedem un colț de Rai chiar aici pe pământ. Odată cu înaintarea în vârstă îl căutăm cu asiduitate și nu-l găsim. Cu atât mai mult cei care locuim în orașe avem puține speranțe de a trăi o astfel de clipă. Și totuși după o vizită la țară am ajuns la concluzia că un sat românesc îmbrăcat în veșminte de

primăvară îți dă acea liniște despre care noi, oamenii, am fi tentați să credem că nu o vom întâlni aici pe pământ. M-am întrebat de ce satul este curat și nu află pe ulițele sale, vulgaritatea și artificialitatea din cartierele orașelor? N-am știut răspunde. Poate că acolo dimineața plantele plâng și astfel purifică locul de păcatele noastre. Sau pacea unui lan de grâu ce înfruntă dogoarea soarelui de amiază eu cred că se transferă și sufletului nostru. Sau credința unei păsări ce și-a clădit cuibul și îl părăsește fără teamă pentru a aduce hrană puilor este și acesta un semn că satul este neclintit în coordonatele Creației Domnului. Acolo, în sat, nu pătrunde postmodernismul și corupția orașului ca să-i strice frumusețea. Imaginea satului e ancestrală, așa cum a făcut-o Domnul. Aș ruga profesorii să își ducă elevii de gimnaziu, să vadă țărani, și atunci vor înțelege de unde vin și care este izvorul poporului român. Acolo toate se nasc, cresc și apoi se pregătesc cu demnitate pentru sosirea sfârșitului. Ființele satului acceptă micșorarea ca pe o hrană duhovnicească. Pentru ele mistuirea întru ființă reprezintă drumul spre cer și sunt conștiente că primirea cu bucurie a necazurilor și a suferinței este singura fereastră prin care Domnul nostru Iisus Hristos pătrunde în suflete. Privind un ogor semănat cu grâu avem o mică șansă să înțelegem că numai prin moarte omul ajunge la ÎNVIERE. Dacă bobul de grâu este nevoit să moară, să putrezească pentru a avea loc germinația, adică începutul învierii, încolțirea și apoi răsărirea plantei până la seceriș și aici minunea și mai mare, astfel încât dintr-un singur bob, se vor culege mai multe. Am numărat boabele de grâu de pe patru spice și la toate am găsit câte treizeci și trei. E clar că intrarea în orice sat românesc este echivalentă cu intrarea în veșnicie. Imaginea țăranelui îți creează certitudinea că este purtător de Dumnezeu. Am fost în sat și după puțin timp am simțit că localitatea însăși e o Biserică înconjurată de pace și liniște. De pe deal, acolo unde e Templul Domnului, o Lumină albă radiază în toate direcțiile cuprinzând satul într-o îmbrățișare de mamă iubitoare. Niciodată răul nu va cuceri satul românesc. Chiar dacă noi vom abandona Tradiția Sfântă, dar mormintele nu o vor face. Și nici Biserica ce se înalță în satele românești nu o va birui nicio forță și niciun viciu, fiindcă sus are Crucea care învie totul, inclusiv firea noastră căzută. Deși oamenii ultimelor secole au desacralizat lumea, satul românesc a preferat umilința și sărăcia reușind cumva să biruie în lupta cu efemeritatea materiei. Să nu uităm că Domnul lucrează în lume și prin oamenii necredincioși. Astfel că numai prin multă suferință se va reorienta spiritual lumea. Țăranul român nu fuge de Cruce. Dimpotrivă o caută și când o află, sufletul îi devine o rază de credință și iubire. Pentru că numai jugul Crucii va aduce peste noi splendorile Luminii.

VALERIU TĂNĂSĂ

Satul românesc: de la transcendența idealizată la reprezentare identitară națională

Cultura română, adesea marcată pe parcursul evoluției ei de flăcările mistificatoare ale credinței în Nevăzutul tainic, a abundat în dragostea emblematică față de mediul rural pe care l-a încadrat într-un orizont aparte ce merită o atenție deosebită. Nimic din tot ceea ce reprezintă universul creațiilor artistice, literare și filosofice din spațiul românesc nu pare să fie mai prezent decât satul perceput parcă, fără a exagera, ca o magie a matricei noastre identitare. De unde și de ce acest cult pentru satul românesc poate că nu ar fi o întrebare demnă de formulat, întrucât o dragoste nu trebuie să aibă neapărat niște fundamente, ea bazându-se pur și simplu pe un extaz al abandonului. Iar dacă tot s-a amintit de creațiile culturale românești, un asemenea abandon s-a manifestat pregnant, făcându-ne să înțelegem într-un fel semnificația simplității specifice mediului rural ca bogăție paradoxală a vieții.

Întruchipări ale sufletului românesc, rostiri filosofice românești autentice, mituri ale eroismului românesc sunt elemente pe care prezența satului românesc în gândirea paideică din cultura noastră le-a configurat cel mai clar. Metafora satului și splendoarea sa aurorală au făcut posibil mitul regenerării moralei naționale elementare reglementată în desăvârșirea ființială prin asumarea sacrificiului ca virtute. În acest sens, avem o geografie largă de exemple, de la balada Mioriței până la sacrificiul meșterului Manole, ca să nu mai vorbim de legea dragostei necondiționate și a dăruirii de sine atât de bine localizate într-un personaj reprezentativ pentru literatura română, și anume Vitoria Lipan din romanul *Baltagul* al lui Mihail Sadoveanu.

Pe de altă parte, dată fiind întreaga ludicitate și gamă de artificii tehnice la care a fost supus satul românesc pe tărâmul revoluțiilor culturale, idealismul transcendent nu și-a găsit doar un prilej de ființare, ci și un mod sau chiar proiect de viață ce s-a vrut a fi impregnat și în cotidianitate. O asemenea afirmație nu este nici pe departe hazardată, căci dacă ne raportăm la constanța miturilor prezente în poezia eminesciană, în creațiile blagiene sau în romantismul mistic al sămănătorismului întruchipat de Nichifor Crainic, ne confruntăm cu așa-zisa dilemă a provocării idealiste la care satul românesc prin tradițiile și cutumile sale nu a renunțat. Atingând acest punct al discuției, ar trebui în egală măsură să luăm în considerare maniera în care idealismul mai sus amintit a îmbrăcat ulterior forma unei reprezentări identitare naționale, desigur la nivel cultural.

Jertfa pentru creație și exilul în singurătate, la care au recurs majoritatea celor ce au hotărât să prezinte litera cărții ca un sens al vieții în calitate de revoluție paradisiacă și neliniște luciferică, par să fi introdus semnele unui idealism transcendent încurajator, dar totuși paradoxal. Paradoxal pentru că majoritatea operelor literare – cultura română se definește cel mai concret prin bogăția literară – pornesc de la destinul nefericit al poporului român, atât de încercat de o viață de luptă

pentru a ajunge la o rază de lumină. Iar satul românesc se potrivește ca o piesă de puzzle acestei naturi moarte a destinului identitar deoarece așa cum de-a lungul istoriei românii au fost nevoiți să lupte cu neliniștea scandalizatoare provocată de puterile cuceritoare ale Europei în scopul apărării valorilor proprii și al evitării dizolvării naționale, tot la fel s-a întâmplat și în satul românesc, vorbind în acest caz de un alt nivel, și anume lupta cu obstacolele vieții, cu privațiunile materiale și financiare, cu nedreptățile sociale și nu numai, toate menite parcă pentru a înlocui puritatea și inocența spirituală a interiorității umane cu un mecanism pragmatic desacralizant. Sunt într-adevăr lupte continue și uneori de neînțeles, dar în operele literare pe marginea căruia discutăm, binele întotdeauna triumfă, indiferent de ceea ce s-ar putea întâmpla. Indiferent de natura răului, oricât de distructivă ar fi ea, moralitatea elementară rămâne intactă, în timp ce eclipsele destinului sunt doar niște obstacole pe care viața le lansează tocmai pentru a fi depășite și a ajunge în acel stadiu al desăvârșirii. Cine oare ar putea face abstracție de *Fefelega* lui Ion Agârbiceanu, care, în ciuda unui destin asemenea lui Iov, personajul biblic, reușește să-și păstreze intactă credința? Iată voința idealizatoare și transcendența care se manifestă în staul românesc așa cum este el conturat într-una din operele literare românești. În aceeași termeni vorbim despre personajul Vitoria Lipan amintit în rândurile de mai sus și de multe alte personaje cheie care evidențiază adevărata taină sacrosanctă a mediului rural fundamentat pe niște valori tradiționale, care dăinuie poate din cele mai străvechi timpuri. Până la urmă, idealismul este o realitate la fel de adevărată și concretă asemenea realității obiectuale și pragmatice sau cotidiene dar cei mai mulți o preferă pe aceasta din urmă de vreme ce este mult mai comod a crede în semnele înșelătoare și eronate ale aparențelor decât în frumosul Nevăzutului care are cu totul alte rădăcini. Așadar, vorbim într-adevăr de o transcendență care idealizează și până la urmă absolut necesară. Latura identitară a unui popor este înțeleasă numai în lumina unor parametri ideatici care devin idealști, iar idealismul la rândul lui devine posibil cu ajutorul tradiției. Poporul român înnoată într-o autenticitate de tradiții, toate adunate în configurația satului, una din comorile de netăgăduit ale culturii române.

Satul românesc înseamnă, cel puțin sub aspectul unei realități imaginare constante și omniprezente în operele literare, pietate, curaj, acceptare a destinului, resemnare dar în egală măsură o luptă continuă, cu alte cuvinte un amalgam de elemente etice care contribuie la un sistem axiologic cultural fundamentat pe responsabilizarea față de tradițiile strămoșești al căror glas se face auzit numai în mediul rural. Aceasta este prezența de care se bucură satul în majoritatea creațiilor literare românești cu ajutorul cărora înțelegem semnificația lui în cultura noastră și în ce măsură este el o transcendență idealizată care îmbracă ulterior forma unei reprezentări identitare naționale.

TUDOR PETCU,
Doctorand, Facultatea de Filosofie,
Universitatea București

Trecând prin Săcel

Ultima noastră vizită în Maramureș a fost scurtă: la notar și la cimitir. La notar, am semnat actele. La cimitir am aprins lumânări, am așezat flori în vază, am depănat amintiri. Dacă tata ar fi trăit, în acea zi ar fi împlinit nouăzeci de ani. Sora mea nu i-a supraviețuit decât un an, iar mama a urmat-o la câteva zile.

Am zăbovit o vreme în casa părintească, alegând câteva cărți, acte, notițe și fotografii.

Ne-am luat rămas-bun de la rudele care rămăneau în Vișeu și am plecat. Voiam să urcăm Dealul Moiseiului cât timp mai era lumină. Drumul are multe curbe, unele destul de strânse, și multe chiar în pantă. Aveam mașină numai de doi ani și eram a patra oară cu mașina proprie pe acel drum.

După ce, în Săcel, am trecut pe sub linia ferată, am cotit la stânga, spre Dealul Ștefăniței. Dacă până atunci am vorbit puțin, acum mi s-a dezlegat limba:

– Uite, în stânga e școala în care m-am născut! Doar din mașină am mai văzut-o de când am plecat din Săcel. Au trecut câțiva ani de atunci...

Am mai mers puțin pe drumul necirculat la acea oră. Pe marginea drumului se puteau vedea case vechi, din bârne, acoperite cu șindrilă, case tradiționale, cu două camere și tindă, cu târnaț și gospodărie simplă, având un grajd în care de obicei se afla câte o vacă. Mai rar câte o gospodărie care ținea cai pentru a-i folosi la muncă și drumurile pe care le făceau la oraș.

În ultima vreme, ici, colo se afla câte o casă mai mare, chiar cu un etaj. Erau case construite de cei care au lucrat în alte țări. În curți sau în marginea drumului, erau mașini cu numere de Italia.

– Uite, la dreapta, imediat după curbă, o să vezi casa mătușii Ileana! Cea care e mai departe de drum, pe pantă... Să-ți povestesc cum a decurs prima vizită pe care am făcut-o acolo! Eram în clasa a șaptea. Mătușa Ileana ne-a reproșat că niciodată n-am fost să-i vedem gospodăria: „Veniți de două, chiar de trei ori pe an în Săcel și de fiecare dată plecați repede acasă. Nicoară vă duce cu sania sau cu căruța la gară, dar niciodată nu v-a adus la noi. Acum, că ați venit de dimineață și ați spus că mergeți cu

trenul de seară, puteți să veniți cu mine. Vă dau să gustați ceva ce n-ați mai mâncat...” Am plecat de la bunici cu mătușa Ileana. Fiind sârbătoare, Adormirea Maicii Domnului, la porți și pe drum erau foarte mulți oameni. Toți erau îmbrăcați cu haine tradiționale. Femeile în vârstă purtau șorț negru și pânzătură cu dungi negre și roșii. Era un roșu sobru, nu vioi ca al celor de pe Vișeu, unde ultima modă era roșu aprins, ca jarul. Tinerele purtau fustă foarte largă, din cașmir, în trei lați, cu flori multicolore. Cămășile tuturor erau sobre, cusăturile de pe cămăși erau în special în modele geometrice. Numai bătrânii mai erau încălțați cu opinci.

– Voi nu aveți haine populare. Vă deosebeați de localnici.

– Da, toată lumea ne remarcă. Unii intrau în vorbă cu mătușa și ea le spunea cu mândrie: „sunt copiii lui Dumitru”. Toată lumea știa cine e Dumitru Grad. Fusesse directorul școlii. De aceea m-am născut în școală.

Am întors capul privind spre casa aflată pe pantă și am continuat să povestesc.

– Drumul a durat o jumătate de oră. Săcelul, situat în lungul Izei, se întinde pe câțiva kilometri. Gospodăria mătușii era diferită de cea a bunicilor. Avea grajdul lângă drum. Casa era mai sus. De pe târnaț puteau să vadă tot ce era în curte și chiar o mare parte din drum. Casa nu era mai mare ca a bunicii. Tot două camere, de-o parte și de cealaltă a tindei. Spre stradă, era „camera de zi”, în care se desfășura activitatea obișnuită. În cealaltă camera intrau mai rar, doar când aveau musafiri sau de sărbători.

– Așa e la țară, în tot Ardealul.

– Mătușa ne-a arătat tot ce a crezut că ne-ar interesa. Ne-a îmbiat cu mai multe, dar noi eram sătui. Mâncasem la bunica. Am acceptat niște corcodușe. Până la urmă, ne-a propus să gustăm lapte acru de oi. Numai gândul că e lapte acru a fost suficient să mă determine să refuz. Am mulțumit politicos. Doru s-a oferit să guste. A luat o lingură din lapte, a înghițit cam greu, a mai luat un pic și s-a oprit. „E bun laptele acru?” întreabă mătușa. Doru, făcând o pauză, răspunde: „E bun, e bun, da-i acru...”. Noi două am râs.

O vreme, l-am tot tachinat pe Doru, repetându-i „E bun, e bun, da-i

Gheorghe Ciobanu, Iași

acru...”

Am făcut o pauză. Mașina depășea o căruță cu fân. După o vreme, am continuat:

– Mătușa ne-a condus înapoi la bunici. Pe drum, am văzut că pe malul celălalt al Izei erau mulți tineri. Am cerut lămuriri. „Acolo se ține o șezătoare. Se adună tinerii, lucrează ceva și apoi joacă. Jocul ține până târziu.” Am întrebat dacă tăticul ne-ar lăsa să participăm, dar mătușa ne-a spus că suntem prea mici. Și, oricum, cu trenul de seară, trebuia să mergem la Vișeu.

– Și chiar ați plecat seara?

– Am preferat să merg cu trenul care ajungea după ora zece în Vișeu de Jos. Acolo, de cele mai multe ori, găseam un autobuz sau o mașină care să ne ducă în oraș. Dacă nu, mergând pe jos, ajungeam acasă în cel mult o oră. Mergeam povestind, pe șosea, nu ne deranja. Era mai bine decât să dormim înghesuiți la bunica. Nina se culca pe cuptor, uneori și Doru. Eu preferam laița unde bunica îmi dădea suficiente cergi să nu mi se pară prea tare „patul”, dar laița era cam îngustă. Avea vreo 60 de centimetri. Am dormit numai iarna la bunici. Nu mi-a plăcut. În camera „domnească” făceau foc numai când mergeam noi. Și scotea un fum soba aceea de cărămidă!

– Văd că vorbești cu drag despre oameni care nu mai sunt.

– Am amintiri frumoase, de la persoanele pe care la găseam în casa bunicilor, la peisajele pe care le vedeam, la poveștile spuse în lungile seri de iarnă...

Când am ajuns în vârful Pasului Șetref, se însera. Am făcut un scurt popas, doar cât să beam o gură de cafea și să privim ultima dată Valea Izei, să respirăm aerul curat al Maramureșului și să le mulțumim în gând celor care nu mai sunt.

MARIA TIRENESCU

RĂSTIGNT PE CUVINTE

Calea Pâinii

Pe muntele vremurilor, în satul de dincolo,
Depart, în inima codrului,
Femeia își curăță casa.

Prin colbul fierbinte,
Gătată de sărbătoare,
Cu năframa de foc și cămașa de lapte,
Este timp de patru ceasuri
Pe calea Pâinii.

Cu desagii pe spatele încovoiat,
Coboară la cooperativă.
E Ziua pâinii, Sfânta Sâmbătă,
Iar Dumnezeu se vede în aluat.

Apoi, cu șapte pite, una pentru fiecare zi,
Ia drumul întoarcerii,
Tot pe munți și pe munți,
Unde dacii sunt liberi.

Minunea

Peste margini de lumi,
În pădurea credinței,
Ochii mari și miloși ai Măicuței
Lăcrimează pentru noi.

Icoana minunilor dă viață
Dă sănătate, bucurie, speranță,
Dă lumii sens,
Lumina Minunii.

Fiii lacrimilor sărută Chipul Sfintei.
Cu capul spre pământ și inima spre Cer
Își pun sufletul în palma Mariei,
Mama cu chip blând.

La Nicula veacurile devin veșnicie.

Un loc

Drum de o rugăciune
Până la calea strămoșilor.
Acolo sălbăticiunea este îmblânzită
Și greșelile iertate.

Pe obraji rumeni se vede tihna
raiului.
În satul cocoțat printre nori
Se aude liniștea.

Stăpânul râde liniștit.
În munte stă Lumina,
Iar în brazdă sfințenia.

Poiana Omului e plină de cântec.

Serpuind printre țăruri imense și
căpițe de fân,
Ajungi la Casa Sufletului.

Crucea

Betoane în loc de lemn,
Piatră în loc de suflet,
Deznădejde în loc de credință.
Aripi schingiuite de ghimpii
răutăților.

Undeva, în visul tău,
Iisus coboară pe scara de ceară,
Cu tălpile spălate de mironosițe,
Cu inima plină de iubire,
Cu capul încoronat cu spinii lumii.

Tu, Cruce, redă-ne apa vieții,
Fă din rău bine,
Din piatră lemn, din amar dulceață,
Pentru ca prin bolovanii neadaptării
Să strigăm din răunchii bolnavi:
Vrednic este!

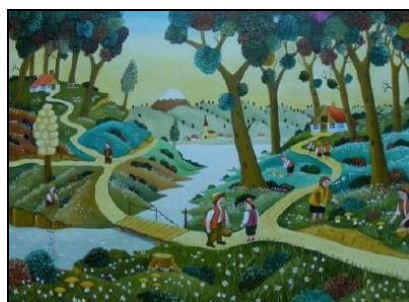
Abia atunci

Când colbul de pe uliță dispare,
Când olul de lut nu mai aduce apă,
Când Crucea din turlă se va apleca,
Atunci, abia atunci...

Dacă oamenii nu se vor mai saluta,
Dacă iarba nu va mai crește,
Dacă urâtul va umple cărarea
sufletelor,
Atunci, abia atunci...

De va fi lumea fără rugăciune,
De va fi omul fără inimă,
De va fi uitată Icoana,
Atunci, abia atunci...

Da, abia atunci e vremea
În care soarele nu ne va încălzi,
În care îngerii vor spune versul
Venirii,
În care El va fi pe Calea Cerului,
Întru Judecata fiecăruia.

Mihai Dascălu, Oradea

Altfel de suflet

În parc, pe coama suferinței,
Însoțit de porumbei își spune gândul.
Scaunul care-l ține ca o forță
Desparte lumea în două.

Bărbatul sub Cruce,
Cu picioarele fără de folos,
Își îndreaptă fruntea spre Cer,
Așteptând clipa ce-i este dată.

Dacă bunătatea s-ar transforma în
energie,
Iar inima în putere,
Atunci ar fi simplu să meargă din
nou,
Copil pe drumul biruinței.

Doamne, dă-mi puterea de a mă
ridica,
Dă-mi o parte din fericirea îngerilor
Tăi,
Dă-mi șansa de a alege calea,
Tu, Doamne, dă-mi pași aici, acum...!

Rânduiești

Eram credincios
Ca fluturii,
Ca marea,
Ca florile din grădina îngerilor.

Pe cărarea de la moară,
Cu sacul de uium în spate,
Apare credința.

Dumnezeu salută lutul,
Iar norul negru,
Retras pe ritm de fulgere,
Îl arată cu Evangheliile la inimă.

El dă putere albinei
Să facă floarea miere,
Prunii-prune, merii-mere,
Rânduind toate.

Pe drumul de pe coastă,
Lelea Marta așteaptă Învierea.

MENUȚ MAXIMIAN

Poezii religioase din volumul în
pregătire **Noduri în haos**

Perna mamei

O singură dată am rămas singură acasă, o singură dată m-am despărțit de mama, seara, câteva ore, până la două noaptea. Convenisem cu ea. Nu vroiam să-i îngreuez sufletul. Plecase cu tata la o nuntă, în "sus", adică mai spre centrul satului Baia. Mama mi-a vorbit dulce, promițându-mi că va veni îndată și o să-mi aducă „ceva bun”. Între timp, tatăl meu verifica grajdul animalelor. Să le fie bine, noaptea.

M-a învelit până la bărbie cu oghealul albastru, întorcându-mă cu fața spre peretele căptușit cu covorul cu trandafiri țesut de ea, trandafiri roșii intercalați cu dungi galbene maron și albe. Mi-a lăsat pe laiță și o carte gălbuie cu povești ilustrate. Erau cele ale hătrului Ion Creangă. Nu știu de unde aveam acea minunată carte, cu coperti verzi pe jumătate rupte, cu colțurile răsucite ca niște frunze.

Tăceam adânc, încercam să-mi liniștesc astfel mama cu aparentul meu curaj de a rămâne pentru prima oară singură. Simulam somnul respirând adânc. Nu știam ce mă așteaptă. Nu știam ce înseamnă să fii singură.

Mama era îmbrăcată altfel, cu haine noi strălucitoare pe care nu le mai văzusem niciodată. Frumos mirositoare a parfum rusesc de lăcrămioare. Unde le ținea? Poate în sipetul bombat cu încrustații în fier și căptușeală de pluș roșu înăuntru? De sub baticul maroniu de mătase ieșeau câteva bucle negre așezate într-o parte a frunții albe. Era frumoasă și luminoasă. Nu vroiam să-i stric sărbătoarea. Pleca atât de rar de acasă!

Am simulat o adormire bruscă cu respirație forțată ca să fac despărțirea mai ușoară. Atunci am simțit ușa cum s-a închis silențios, amăgitor... Am rămas singură cu lampa de gaz deasupra covorului, fumegând. Pe tavan un semicerc gri. Am deschis ochii, eram într-un hău înafara oricărui ambient. Spațiul odăii crescuse, golul lăsat de absența mamei era imens. Cele trei ferestre mici sub formă de cruce erau negre ca niște găuri ca și cum florile albe de gheață din timpul iernii pe care le desenam mereu ar fi fost doar un vis. Perna albă a mamei și absența ei de lângă mine se dilatau. Spațiul acela nelocuit părea un teritoriu neexplorat, o peninsulă străină și rece. M-am întors din nou cu

fața spre perete atingând cu fruntea covorul de lână cu trandafiri roșii. Simțeam cum îmi îngheață spatele de teama întinericului instalat pe ferestrele mișcătoare. Am luat cartea de pe laiță dar mi-a alunecat din mâini pe podelele de lemn, proaspăt spălate. Am ridicat-o cu teama de a scoate mâna de sub oghealul protector, din acel *habitas* și am îmbrățișat-o, ținând-o la piept. Corpul era fierbinte, cartea ardea. Camera devenea neîncăpătoare, presiunea întinericului mă sufoca. Fereastrele sub formă de dreptunghiuri cu cruce erau tot mai aproape de pat, spațiul își micșora dimensiunile. Camera se dezmembrase ca după un cutremur. Trebuia să mă salvez.

Mi-am amintit de pisica noastră gri care niciodată nu înnopta în cameră. (Tata nu iubea pisicile, doar câinii). Compania ei ar fi fost salvarea mea. Am deschis ușa de la tindă. Silueta celor cinci duzi ca niște munți străjuiau ograda, iar cireșul amar de lângă fântână era ca o piramidă. Totul era necunoscut în peisajul nopții ca într-un decor de teatru. O șerpuitoare panglică de cer violet s-a agățat de „gardul de la drum”, adică cel dinspre Biserica Albă a lui Ștefan cel Mare. M-a lovit întinericul cu corpul său fantomatic, cumpănindu-mă. M-am încurcat cu cozile mari de păr și în cămașa prea lungă. Am căzut. O pisică neagră, mare, strălucitoare a intrat în forță în tindă izbindu-se de peretele proaspăt văruiat. Altă pisică sălbatică, alta decât cea a casei, salvatoare pentru mine. Ușa s-a izbit de perete împinsă de întinericul vinețiu venit în cascade ca valurile. Lumina plâpândă din odaie era gata să moară. Mi-am ținut răsuflarea până la sufocare. Eram ca într-o mare agitată a cărei valuri ascuțite păreau niște săgeți pregătite pentru războiul cu uscatul. Cu greu am reușit să mă ridic și să închid ușa convinsă fiind că în tindă este o felină neagră cu ochii galbeni pe care nu o mai vedeam volumetric. Devenise o

umbră proiectată pe perete. Am ajuns cu greu în pat, mi-am apăsât din nou fruntea de trandafirii covorului. Fiti-lul de la lampă era în întregime ars. Umbrele de pe tavan ca niște limbi de șerpi se mișcau în ritm lent până la moarte. Înainte de a rămâne în întineric am hotărât să-mi acopăr din nou capul cu oghealul albastru. Fatală această singurătate în care întinericul a învins spațiul, lumina, a învins viața cea de câteva ore. Am strâns colțurile oghealului în pumni cu forța disperării cu cartea de povești hazlii de Ion Creangă strânsă la piept. Eram un ghem...

O mână ca o vindecare mi-a ocrotit capul acoperit cu oghealul albastru liniștindu-mi mintea. O răsuflare deasupra mea, o înviere. Mama luminoasă ca soarele îmi zâmbea șoptindu-mi „păpușică”. Nu ar fi vrut să mă trezească din somnul „liniștit”. Credeam că s-au ivit zorii, dimineața biruitoare alungând întinericul. Mi-a oferit două felii de cozonac galben ca floarea soarelui, învelite într-o batistă albă. Era fericită că m-a găsit dormind. Așa credea ea când se strecurase pe ușă, ușor pe vârfuri ca un înger.

Nu i-am spus despre felina neagră întrupată din întineric când am deschis ușa verde, văzută și nevăzută în tindă, de ferestrele mișcătoare care s-au desprins din zid, una după alta. Nu i-am spus că întinericul m-a durut, nu i-am spus că am pierdut copilăria așteptând-o. Nu i-am spus pentru că era frumoasă și venea de la nună. Nu i-am spus pentru că o iubeam...

Atunci am descoperit forța întinericului, teama de necunoscut, înstrăinarea, singurătatea, pericolul, realitatea cu totul instabilă de la o clipă la alta în forme noi, misterioase. Atunci am descoperit proporțiile, supra și subdimensiunile trăirilor... atunci am descoperit că realitatea nu există.

A fost un preludiu dramatic al unei viitoare despărțiri de mama începând cu doar 14 ani de viațuire împreună. Avea să mai treacă încă opt ani, când începeam utopica călătorie spre amăgitoarele tărâmuri ale artei, printr-o lume necunoscută înconjurată de o realitate care nu există.

SUZANA FÂNTÂNARIU

Întâmplare reală, Baia, 1953

Timișoara 1 decembrie, 11,55, 2009

ORFEU

Se făcea că Orfeu
coborâse de undeva
sau din lună
sau din viața de apoi
ne înșiruipe pe toți
cu ochii
spre-o cale necunoscută
ședeam cuminți
așteptând un semn
poate-o minune
să ne vindece de teamă
și tăcere
porumbeii poștași
nu mai erau nicăieri
să trimitem vreo veste
norii coborâseră în palma lumii
eu singură-mi luasem
necuviința
să cânt
îmbrăcată în ploaie
înnodam un vers
despre Hamlet și York
dar am fost
scoasă din rând.

8 Octombrie 2011

CADENȚE LA MAREA TIRENIANĂ

Faleza-i în clopot
suntem primii sosiți
începe
stagiunea figuranților de seară
rusul Sașa,
cântă cu noduri
și plânge în rate
acordeonul îndârjit
cheamă sirene
Sașa e vesel,
mai poate salva lumea
pornită la vale
o lume făloasă
și prăfuită
poartă chiar haina lui
pierdută într-un pariu
mincinos
barcagiul Pierro
are scris pe tricou „l-am slujit pe
Traian”
fanfare exersează
cantata
La Madonna nostra
orașul are ochii
jilavi,
privitori la marea de tăciune
oglinda purtată-n poșetă
m-arată fumurie
vara-i și ea
la final

mai sosesc alții ca noi
suntem teferi,
suntem veseli
și-aproape frumoși
pescarușii au panglici colorate
la gât
pe scenă, se joacă Pullcinella,
signora Atticella
se-nvârte răsând-plângând
specatacolul se va repeta
până vom deveni,
mai frumoși decât suntem
și mai veseli, aproape copii
felinarele preling
peste creștetele noastre
romanțiozitate gălbuie
apare și-un Richard
vrea un cal de mare
suntem veseli, aproape frumoși
contează?

Sâmbătă, 20 august, 2011

PATRICIANA

Patriciana
de pe Via Appia
are pasul indecis
oprit în marmură
ar fi trebuit s-ajungă undeva,
poate-și caută iubitul
fost viteaz imperial
ajuns aici,
un nume uscat,
înscris pe cioturi de piatră
funerară
patriciana are 2000 de ani
zic unii
eu aș crede-o mai tânără
alura ei înfruntă încă
mișcarea browniană
a lumii
cu ochi albaștri,
negri?
războaiele au dus la victorii
grave ori sfințite
multe veri
ea n-a mai apucat
ținuta să și-o schimbe
pe colierul învechit
adast-acuma o șopărlă
privirea-i flăcăre
dintr-un soare neștiut
pasul frânt
a împietrit secunde
e o derută înapoi
în orgolii
un urlet
în mine un dor
vine, trece,
și nu-i pot spune
patriciane

încotro e finalul
sau cât ne-a mai rămas
din cale.

21 august, 2011

VIA APPIA

In memoriam, Doni

Pe Via Appia în jos,
îmi faci semne din ploaie
tobe cerești
răzvrătire de voci
fără nume
se-apropie,
trec prin mine
până departe
te strig,
am așchii în voce
drumu-i răstignit
printre măslini
cu trunchiuri șerpi-ncolăciți
frunzele au culoarea vineției...
lumina, în convulsii
îmi produce sete
mai e și acolo
vreun deal,
vreo stradă,
o trăsură?
Via Appia o vezi
urcând,
sau coborând?
mă fotografiez
în chip de singurătate indecentă
ochii tăi,
capăt de pod în oglinzi
ar putea risipi
vrajba fricii,
să trec desculță
dintr-un timp în altul?

19 August 2011

VERONICA BĂLAJ

Proză ritmică CONTIGUE

1.
Suntem diferiți!
Niciun om nu seamănă unul cu
celălalt,
de parcă nu am fi din același nămol
plămădiți.
Când cineva susține:
Lumea e mai mică decât mine!
E proclat! E bolnav! E paranoic!
Nici zilele nu seamănă între ele
una cu cealaltă,
altfel nu ne-am întreba cu apăsare:
ce va fi mâine, oare?
Când zilele nu se deosebesc
mai rău de atât nu se poate:
E război! E genocid! E holocaust!
Istoriile diferă
de la om la om, din zi în zi, din loc în
loc,
ba chiar se contrazic!
Sunt la fel doar când trăim
în dictatură, în despotism
sau suntem orice-am fi în imperiile
străine!
Poeziile se deosebesc una de cealaltă
de la sine
în adevărul lor profund!
Atunci când toate ni se par la fel
e mai rău decât paranoia, decât
războiul,
decât dictatura sau decât robia,
luate la un loc;
înseamnă că am pierdut ultima
speranță:
Sufletul!

2.
Sunt un tip ciudat,
am prieten un copac.
I-am cerut o scoarță
de sub streșina de frunze,
în care se pitula o ciocărlie,
să scriu o poezie.
Mi-a dat și s-a-ntristat:
Ce-i asta? Blasfemie!
Sub coama îngrijorată
prin rana din tulpină
de unde coaja am tăiat
a lăcrimat

din toate sevele adâncurilor
și s-a uscat.
Morala!
Când aveți chef de scriitură,
priviți atent
la freamătul soborului de copaci
din bățatură.

3.
Timpul se cuibărește în văgăuni,
se ascunde în văi, în pântec de peșteri
neștrăpune,
nici păsările, nici apele repezi nu știu
pe unde se prelinge
cu vioiciune, pe tăcute
și nici unde se duce.
Am pus pânde: degeaba!
Doar copii, miei și mânjii, pe pajiști,
se iau năvalnic la întrecere cu el,
într-o zburdalnică joacă,
cât de inegală este cursa.
Cu anii, copiii încetinesc ritmul,
Timpul îi ajunge din urmă,
devin adulți și merg în același ritm,
apoi obosesc și îmbătrânesc.
Timpul ne depășește,
se risipește din noi
și murim.
Dar *Timpul* se ascunde altundeva!
Imediat alți miei și mânji zburdă,
cu liota de copii în frunte,
pe uliți, printre case și garduri,
printre flori și prin livezi
până hăt în geana pășunilor
cocoțate în vârful munților
sau în dumbravele minunate ale
codrilor.
La început sunt vioi și victorioși,
dau roată *Timpului*,
după care încetinesc.
Ies moșii și babele pe cărări
să-i întâmpine,
să nu se rătăcească din joacă,
cuprinși în chingi de *Timp*,
în curțile altor vecini,
unde sunt alte rânduieli:
între străini *Timpul* trece mai greu
decât acasă!
Seara, Soarele apune,
ierburile și florile pajiștilor se înclină,
Timpul se ghemuie sub brazii,
pe sub stânci, în văgăuni,
în vizuini
pentru a veghea somnul tuturor:
munți, animale, oameni, plante,
apele pământului și stelele cerului.
Doar flăcări, pe lângă focuri mari,
dânțuie roată-roată, sar peste jar și
flăcări,
și le sting mândrele dorul
până-i frige *Timpul* la tălpi,
după care trag o sfoară de somn.
Cocoșii se dezmoțesc pe furiș,

„Soarbe din cuvinte ca dintr-o rugă”

poetului TD

Motto:

«teo trage cearșaful vrând
să rămână în noapte
cu gândurile muiate în liniști
soarbe din cuvinte
ca dintr-o rugă»
(Teodor Dume)

deschide ochii: ți-am adus un
cearșaf
alb de prospețimea gândului
cuvinte snop de lumină
le așez pe noptiera cu amintiri
nu te îngrijora
pentru borcanul cu flori uscate
al bunicii
uite o bucătică de pâine caldă
am copt-o pentru tine
din felii de soare-n spice
ploaia s-a liniștit
cămașa albă a tatălui s-a uscat
m-a rugat s-o calc
și să-ți spun să nu te grăbești
să-l ții de mână
ți-am adus ceva pentru sertarul
din suflet unde să aduni
amintiri viitoare
ți-am reparat veioza
dar acum nu te obosi
privește lumina de dincolo de
geam
pe alei magnoliile te așteaptă
ascultă-mă și
«soarbe din cuvinte ca dintr-o
rugă»

VERONICA PAVEL LERNER

își ascut glasul în cleștarul nopții
pentru cântul din zorile dimineții:
alt *Timp*! aceeași taină de-o veșnicie!
Se spune că *Timpul* moare pe stelele
fixe
și se pierde în hăul găurilor negre,
adevăr arhaic:
*La steaua care a clipit,
e-o cale lungă de pășit,
rota pe când nu s-a ivit,
azi o vedem lucind,
dar s-a oprit!*
Eu cred că *Timpul* a fugit din stelele
moarte
și s-a pitit la noi,
unde se ia la întrecere cu copiii, cu
mânjii,
se alintă în blănița mieilor și se
cocoată pe spinarea bătrânilor.
Îi priește *Viața!*

ȘTEFAN DORGOȘAN

Restul e...tăcere

– Eu îți ghicesc, Tiberiu, descumpanirea. Observ în ochii tăi scânteia dorinței simple, firești, tresăltând dincolo de insatisfacția neîmplinirii exigențelor tale artistice, parcă, tot mai greu de atins. Încă mai crezi în glasul umbrelor în care se ascund formele modelelor insipide, precum în tainice chemări ale spiritului. Dar forța aceea a cărnii, izbuclinnd voluptuos în bătaia luminii, trădează spiritul și-l umilește tăcut. Ești un ipocrit, tu, marele creator. Dar nu unul de duzină. I-ai depășit în înșelăciune pe marii maeștri ai zilei. Ochii tăi mici, vegetali și lunecoși sub claia de păr lănos mi-o dezvăluie și mai abitir. La fel, tresăltările prost stăpânite ale feței tale, de adolescent întârziat, care se vrea impasibilă, gravă, dezvăluie obscurile neliniști ale adâncurilor. Probabil că tu, ca om, ești chiar un monstru. Dar pe mine, sigur că vrei să mă cucerești cu suprafața aceea pretins nevinovată și blândă, cu aerele tale serafice de contemplativ, căutător în contingența apropiată al unui soi de artă...

Din dosul trepidului cu aparatul armat, omul asculta aiurit perorațiile femeii planturoase și cinice, care se dovedea încă o dată un model rău, de nestăpânit. Nu-i ceruse să se dezbrace, nu curburile trupului ei îl interesau, ci acele tresăltări naturale, de-abia perceptibile care se ghiceau din strânsorile provocatoare ale rochiei. Dar ea din nou se crispa, hăituită parcă, precum o stranie sălbăticiune, de aparatul neputincios.

– Probabil ai vrea să mă culci și pe mine pe podelele vechi, peste draperiile infecte, ca pe celelalte docile făpturi ale tâmpeniei. Ca să-ți descarci obsesiile și complexe ca într-o oală cu lături. Să crezi că m-ai adus la același numitor și vei putea să brodezi cu umbre și lumini aceeași mereu neîmplinită operă. Însă te înșeli. Nu-ți voi îngădui, marele artist (dar umilă ființă!) să mă transpui astfel pe pânza neantului. Eu nu-ți voi dărui nimic din ceea ce tu n-ai, dar cauți cu disperare la alții. Te las în neputința ta insolentă și în brava-ți suficiență de... cocoș.

– Dar mi-ai promis, Maria, că azi o să fii doar cea care ești. Nu ți-am cerut nimic mai mult.

– Da, numai că atunci când îți văd mutra tâmpă ascunsă după aparatele acelea imense, scrutându-mă necrutător și van, mă enervez. Te las, tinere domn, caută pe altcineva pentru opera-ți nemuritoare.

Cu pași siguri și demni, femeia se îndreaptă către ușă. Tiberiu mai trage două instantanee, dar un obiect greu îi dereglează aparatul. Enervat, pleacă într-un final pe urmele ei. Apucă, din întâmplare, un aparat mic, de teren.

La brațul bărbatului vârstnic, dar drept și bine legat ca un militar, Maria părea o liceană ieșită la plimbare. Silueta-i, dintr-o dată clară, se sprijinea ușor de trupul solid, ocrotitor al bărbatului. Mișcările ei aveau acel farmec care-l izbiseră la începuturi. De-abia se strecura umil în urma lor, împins tainic de o inexprimabilă dorință. Cei doi o apucă, însă, pe căi lăaturalnice. Străzi înguste, cu case vechi, cu garduri de zid. Copaci imenși se ridicau din curțile strâmte. Parcă aveau o țintă precisă. Tiberiu nu-i pierde din ochi. Îi sugerau cu atâta putere ideea de cuplu. Ei nici măcar nu se uitau înapoi.

La ieșirea din oraș livezile își revărsau parfumul florilor. Maria îl trăgea pe bărbatul robust după ea, pe deal, printre pomi. Omul călca cu grijă iarba tânără, presărată cu flori. Ea voia să alerge. El se supune cu greu dorinței femeii. Până la urmă, se aruncă amândoi în purpura amurgului.

Vrăjit de panoramă, Tiberiu uitase că avea la el aparatul. Îi privea prostit cum se îmbrățișează acolo sus, pe coastă. Soarele cald își pregătea, impasibil, culcușul. Maria se trănestește pe iarbă. Bărbatul vrea s-o ridice. Femeia îl trage peste ea. Hainele lor păreau de flăcări...

Tiberiu terminase tot filmul. Era obosit. O ia la vale, dintr-odată, absent. Era nemulțumit. Faptul că o pozase fără încuviințarea ei, îl făcea să se simtă ca un hoț, dintr-odată stăpân pe o avere străină. Drumul înapoi îi apărea greu. Forțele îi erau sleite.

– Vreau filmul, Tiberiu, nu mai face pe nevinovatul. Te-am văzut acolo. Te îndepărtați temător, strivit de rușine, ca un răufăcător surprins la locul faptei.

El o privește prostit. N-o înțelege.

– E încă una din încercările tale vane (dar cu atât mai înverșunate) de a ieși din tine și a te proiecta în trăirile altora. Pentru că, recunoaște, în fața vieții ești

un neputincios. Ceea ce ai săvârșit aseară mă privește numai pe mine. Acest teritoriu nu are nevoie de contrafacerile tale. Că ți-am îngăduit vreodată să fructifici ceva din imaginea mea sau doar o parte din aceasta pe altarul umil al artei tale, puțin importă. Acum te învinuiesc pentru îndărătnicia de a atenta la ceea ce se numește viață așa cum este ea, firească, integrală și fără rețușuri, cu bisturiul vag al pretențiilor tale de... artist. Ceea ce faci tu pe hârtie, compui și ștergi e doar un joc umil. O compensație firavă a celor văduviți de tăria de a fi ei înșiși. A celor care în loc să meargă pe propriile lor picioare le folosesc la scâlâmbăieli. Iată de ce eu te consider un simplu profanator al vieții. Arta ta, oricât de reușită, nu e decât o palidă imitație a acelei unicități a firescului vieții. Așa că dă-mi înapoi ce mi-ai furat.

– Dar eu nu ți-am furat nimic, Maria. Mi-am făcut doar datoria. În primul rând față de mine însumi. Defectul meu, ah, marele meu defect este că văd împrejur mai mult decât alții. Că simt mai profund viața, chiar dacă ea, efectiv, nu m-a alintat. Dar pot s-o redau prin arta mea din curburile cele mai banale. Îi găsesc punctul, secunda plenară și-o redau înapoi omenirii. Pentru o mai firească cumpănire... Ah, dar spun platitudinii!

– Ești un om bolnav, Tiberiu. Crezi că lumea va deveni mai frumoasă, mai bună, reflectându-se în faimoasele oglinzi pe care i le întinzi?

– N-am spus nicio clipă asta. Și nici nu o vreau cu tot dinadinsul. Doresc, însă, ca lumea să adăsteze un pic asupra ei însăși, să se cunoască mai bine.

– Și asta la ce-ar ajuta-o?

– Poate s-ar înțelege mai bine pe sine și pe ceilalți. N-ar mai tăia cu atâta ferocitate conductele comunicării. Ar înțelege ceva din taina cuvintelor simple: „Iubirea ta este doar una din 1003”. Perfect adevărat. Dar în ce măsură aceasta există? Dar dacă te mulțumești doar cu un umil substitut al acesteia?

– Vizavi de mine vrei să insinuezi ceva?

– Departe de mine gândul! Dar pe omul cu care umblai aseară îl cunosc.

– Și ai de gând să-i faci vreo imputare?

– Nu, dimpotrivă, știu că e un om de caracter. O ființă de o sensibilitate deosebită, poate accentuată acum cu înaintarea în vârstă. Și asta, firește, nu spre binele lui. Pe soția lui, celebra balerină, am cunoscut-o...

– Te-ai culcat cu ea, nu?

– De ce ești crudă? I-am făcut →

GEO CONSTANTINESCU

câteva poze. Era o femeie care impunea respect.

– Cred că n-o invidiezi pentru asta.

– Mai mult pe el, pe Linu Antemir.

– O, săracul de tine! Și de ce mă rog?

– Pentru că, oricât de realizat s-ar considera el ca poziție socială, oricât de recunoscut ar fi ca spirit, e atât de departe de valoarea ei ca om. Femeia asta, deși mult mai tânără, când i s-a dăruit, a făcut-o fără rezerve. A renunțat la cariera artistică (se pare că el i-a cerut-o) și-a asumat cu resemnare rolul de robot familial, jertfîndu-și libertatea pentru ca marele Antemir să-și simtă spațiul vital la înălțimea pretențiilor nestăvilite.

– Ești convins că pentru ea căsătoria cu el a fost o jertfă? Că pentru acea dăruire totală, cum o vezi tu, nu a obținut nimic în schimb?

– E greu răspunsul, Maria. Cu atât mai mult cu cât despărțirea lor a făcut atâta vâlvă. Apoi a urmat căderea lui vertiginoasă pe scara ierarhiei politice. Toți îl credeau pierdut. Dar s-a ridicat imediat. A fost diabolic de perseverent.

– Și valoros...

– Mai degrabă a știut să se facă necesar.

– Ești nedrept, Tiberiu. Cred că ești ros de gelozie.

– Și tu oarbă de dragostea lui.

– Crezi că ajungem departe cu insultele reciproce?

– Dacă crezi că observațiile mele au căpătat o asemenea tonalitate, iartă-mă! Dar să nu uităm că tu ai început...

– Și nu aveam dreptate?

– Nu pot să-ți ascund faptul că te-am dorit. Poate că și acum te doresc. E vorba, desigur, de nevoia satisfacerii unui anume gen de... cunoaștere reciprocă. Pe care numai erosul ne-o poate oferi...

– Să nu divagăm, Tiberiu. Din nou, te ascunzi, destul de precar. Te avertizez că nu-mi poți ieși din raza vizuală. Instinctul feminin e sigur. Nu poți mima bărbăția atunci când nu o ai. Jocul tău fals și inutil l-am simțit din prima clipă. Ești doar un cabotin. Dar nu unul de duzină. Dar asta nu e în avantajul tău. Vezi, eu am învățat ca în viață să mă prind doar cu învingătorii. Partida ta, înșelătoare și vicleană, de structură feminină până la urmă, a fost pierdută de la început.

– Crezi că umilindu-mă mă vei pune la punct?

– Nici n-am urmărit asta. Am fost, însă, teribil de sinceră. Cred că poți aprecia asta.

– Mă străduiesc.

Își pleacă ochii. Femeia asta nu e viperă. E șarpele boa. Te strângulează și te sufocă din toate părțile.

– Îmi vorbeai despre despărțire, îl stârnește ea în continuare.

– Despărțirea cui?

– A lui Linu de Elvira.

– A, i-ai reținut și numele? Asta e o performanță. Da. A fost ca o bombă. Suferința ei m-a marcat și pe mine profund...

– Deci ai cunoscut-o bine!

– Da. Tocmai atunci se angajase ca funcționară la depozitul nostru. Era de o frumusețe stranie. În biroul acela părea o zeiță coborâtă printre muritori. Eu am abordat-o direct. Bineînțeles că îndrăzneala mea a infuriat-o. Dar a și scos-o din singurătatea care o copleșise. E drept, că la asta o împinsese și extraordinara-i frumusețe. În fața ei, bărbații se inhibau. O considerau ca pe ceva intangibil, nepământesc. Din cauza asta poate le preferau pe cele comune mai degrabă, pe cele urâte. Complexele și suferințele lor le dădeau siguranța de care aveau nevoie.

Privirile lui trec acum peste Maria. Zâmbește trist făturii din amintire. Maria nu-l întrerupe. El continuă:

– Am invitat-o până la urmă în studio. Deși dezamăgită de interiorul precar a reînviat în fața aparatelor. A revenit la condiția adevărată. A pozat excelent. Am obținut cu ea și un premiu internațional. Am fotografiat-o făcând „cumpăna” în fața unei fântăni într-un câmp întins de la țară. Era într-una din lungile noastre peregrinări peste întin-surile fără de sfârșit. Îi plăcea la nebunie să danseze pe iarba crudă. Credeam că nu ne vom despărți niciodată...

Tiberiu tace. Pendula mare, din hol, anunța miezul nopții. Pe divanul vechi, omul părea prăbușit. Femeia își aprinde o țigară. Trage adânc fumul în piept. Tiberiu parcă numai acum o observă. Alertat, bagă mâna în buzunar și-i întinde filmul. Dar, ca pe un obiect de prisos, Maria îl lasă pe masă.

– Și, totuși, cum a fost?

– Ah, Maria, de ce mă chinuiești? Ochii lui stinși o caută sau, poate, o evită. Ea îl fixează scrutător. Îl face să șovăie. Eram cu o fată... aici... Ea a deschis ușa, ne-a văzut, s-a scuzat demn și... dusă a fost. De atunci eu n-am mai îndrăznit...

– Canalie!

– Maria, te rog să încetezi...

– Dobitocule, și cu ea te-ai purtat la fel? Dar ce te învinuiesc eu? Nu meriți! Tu ești doar cel care ești. O biată ființă sofisticată și căldică respirând cu nerușinare aerul altora. Poate contaminându-i pe aceștia, într-un fel, cu ifosele tale artistice. Acuma înțeleg de ce te-ai luat după noi aseară ca un somnambul. Să te înfrunți pervers din liniștea noastră. Bestie prăpădită!

Viorel Cristea, Timișoara

– Nu, Maria, am plecat după tine ca să te apăr.

– Ei, nu! De cine mă rog? Sau de ce?

– De tine, Maria. Aveai în ochi luciri pătimașe. N-ai dorit să-ți prind chipul pe peliculă. Chiar mi-era teamă pentru tine. Am vrut să te împiedic de la vreo faptă necugetată.

Femeia tresare. Îl privește cu ură.

– De unde știai?

– Ce să știu?

– Că Linu mă înșeală.

– O, dar nici nu bănuiam asta. Numai că tulburarea ta și setea subită de dragoste prin locurile alea singuratice m-au pus în alertă...

– Și voiiai să folosești pozele ca probe, în cazul când... Canalie!

– De ce interpretezi așa? Ți-am spus doar un gând al meu. După aceea mi-am dat seama cât de mult greșisem...

– Ba nu greșiseși cu nimic, Tiberiu. Pe omul acela îl uram de moarte. Dar n-am putut să pun în aplicare gândul. Ura mi se preschimbase în dragoste. Poate că și frumusețea locurilor mi-a întors spre lumină gândurile. Și ne-am iubit atât de disperat... Dar tu ești un om periculos. Cu asta cred că sucești min-tea inocentelor fete, care au impresia că gloria le paște în această cameră jengoasă, imortalizate de strania ta mutră strâmbă. Ha, ha, ha, ha! Cu mișcări încete, dar hotărâte, femeia începe să se dezbrace. Tiberiu o privește aiurit.

– Haide, stinge lumina! Ce te holbezi așa, ca un nevârstnic?

Aplecat peste masă după întrerupătorul șerpuitor, umărul lui îi atinge trupul tremurând. Deodată, două brațe hotărâte îl imobilizează posesiv și gura de jărată a femeii îi strivește buzele pierite. Într-un sfârșit, greoi, ca două druguri, se prăbușesc pe divanul bătrân.

Prin fereastra întredeschisă, aerul nopții învolbura și dădea la o parte perdelele decolorate. O mână nevăzută smulge de pe masă, precaut, filmul părăsit pentru câteva clipe. Cu spic de ploaie, doar vântul rece mai bănuie hai-hui prin încăperea unde două trupuri (sau – poate – două suflete!) se devorează reciproc.

Dintr-un copac uscat, în apropiere, o buhă își strigă ascuțit, către noaptea adâncă, mirarea ei nefastă...

GLORIA ȘI DECĂDEREA ZEULUI SORIN

„În filmele de acțiune, atunci când eroul și-o fură, vezi cum vine lovitura și apoi se face întuneric pe ecran, semn că personajul a pierdut contactul cu realitatea. Nimic mai fals. Nu se rupe niciun contact, deși ți-ai dori. Prima oară am simțit impactul. Nu am văzut cine, cu ce și de unde m-a lovit. Cred că am auzit un vâjâit înainte, dar se prea poate să mi se fi părut. La momentul impactului am conștientizat brusc că am tâmplă dreaptă. Durerea a fost fulgerătoare și atât de puternică, încât nu m-am mai putut ține pe picioare. Am căzut în genunchi. Am încercat să mă ridic, dar nu am reușit decât să mă prăbușesc definitiv. Încerc să mă adun dar singurul lucru pe care pot să îl conștientizez este că mă doare. Deschid ochii, dar ceea ce văd este un haos. Sunt întins pe caldarâm, așa că nu văd decât o mulțime de picioare care se agită. Cele mai multe vin către mine. Mă sperie. O lumină, probabil de la niște faruri, mă orbește. Încerc să mă concentrez pe auz. Voci, multe voci. Cele mai multe țipă. Dar nu pot să disting nimic concret, pentru că un vuiet ca de furtună le acoperă. Îmi doresc să leșin. Dar nu îmi iese. Nu mai reușesc să disting ce se întâmplă. Tot ce știu este că trebuie să mă ridic, altfel o să mă calce în picioare fie manifestanții, fie jandarmii.

Și când te gândești că nici nu intenționeam să rămân la proteste. Voiam doar să văd și eu cu ochii mei ce se întâmplă. Să nu treacă viața și istoria pe lângă mine, iar eu să stau cu capul între urechi. Să pot să le spun copiilor mei, dacă mi-i va da Dumnezeu: am fost acolo, ce scrie în cartea voastră de istorie nu e adevărat, vă spun eu cum a fost...

La un moment dat, m-am simțit târât. Am deschis ochii, cu greu, și am văzut o caschetă crescând în fața mea. Am avut nevoie de câteva clipe pentru a realiza că jandarmul mătăhălos trăgea de hainele mele și urla ceva. Încerc să protestez, dar gura mi se umple de sânge. Rana de la tâmplă șiroiește. Întorc capul să strig după ajutor, dar în jurul meu sunt numai jandarmi. Probabil că au intrat în forță, ticăloșii, și au spart

protestul. Încep să mă zbat, dar mâinile care mă țin cu putere se înmulțesc. La un moment, dat îmi dau seama că gorilele în uniformă mă duc către o dubă.

Acum stau în pat și scrâșnesc din dinți. Mi-ar plăcea să pot spune că, dacă nu aș fi rănit, m-aș duce în Piața Universității și azi și mâine și în fiecare zi. Dar, dacă e să fiu sincer – și voi încerca să fiu, altfel aceste câteva rânduri nu au nicio noimă – dacă e să fiu sincer, spuneam, nu sunt așa sigur. Undeva într-un colț al minții mele și-a făcut loc teama. Durerea, bocancii mari, urletele matahalei în uniformă, duba, toate mă bântuie. Ticălosule care ești tu ticălos, cel care ai profitat de faptul că ai uniformă, ca să mă lovești cu pulanul în cap! Ești un criminal! Dar nu pentru că m-ai lovit. Ci pentru că atunci când mi-ai crăpat capul, ai băgat în mie frica și mi-ai luat astfel dreptul de a mă revolta. Să-ți fie rușine!”

Postarea lui Sorin avea peste 4000 de like-uri. Trei sau patru pagini de susținere. Cinci sau șase articole de presă, preluate de diverse site-uri și bloguri. Și asta în doar două zile. Spațiul virtual era categoric cuprins de frenezia Sorin Dumea. La asta se adăuga isteria concretă, reală. Tot etajul de la cămin era plin de flori și jucării de pluș trimise de admiratori. Majoritatea fete. Sorin nu mai era un student la filosofie. Era deținătorul adevărului universal, o marcă, o figură reprezentativă, un simbol, un zeu.

Rareș știa că nu are o misiune ușoară. Trebuia să îi spună eroului că nu are ce să caute pe soclu... Până la urmă puse mâna pe telefon.

– Salut, Sorine, ce faci, cum te mai simți? Mda... Auzi, vezi că am o veste pentru tine, dar să știi că n-o să-

ți placă. Ți-am trimis un mail cu un atașament, ar fi bine să te uiți cât mai curând, e important...

*

Sorin închise telefonul și oftă. Ultimul lucru de care avea nevoie era o veste proastă. Și așa avea o dispoziție de căcat. Capul îl durea încă foarte tare. În plus, avea și amețeli. Și dusul la toaletă era o aventură, cu atât mai mult cu cât aceasta era la capătul holului. În plus, mai era și toată agitația asta din jurul lui. La început l-au încântat și reacțiile de pe facebook și articolele din ziare și de pe bloguri și micile atenții de la fete. Acum însă totul devenise un adevărat fenomen și era stânjenitor. Până la urmă, singurul lui merit era că și-o luase pe coajă. Halal!

Întinse mâna și apucă tableta. Trăiască tehnologia care îți permitea să primești veștile proaste înainte de prima gură de cafea! Porni device-ul și descoperi mailul cu pricina. Atașamentul era un filmuleț. Nu era o calitate deosebită, era făcut, probabil, cu un telefon mobil. Dar își putu da seama imediat că era o secvență de la demonstrațiile la care participase și el. La un moment dat imaginea se focalizează pe un individ care semăna... ba nu, chiar era el. De undeva vine către el o piatră. În imagini nu apare și cel care a aruncat-o. Dar se poate vedea pe el clătinându-se pe picioare și, într-un final, căzând. Ce sentiment ciudat! Cel care filmează se îndreaptă către el. Telefonul surprinde apropierea unui jandarm. „Frate, ești ok? Ai pățit ceva?”, țipă bărbatul în uniformă. „Cineva a dat cu piatra” spuse vocea celui care filma cu telefonul. „Bine că stai și filmezi fi-v-ar jucăriile să vă fie! Petrache, Popescule, haideți să luăm copilul ăsta și să-l ducem la ambulanța de lângă gard! Nu te mai zbate, băiete, te ducem acuma, stai potolit! Și cineva să-l prindă pe pulărul cu pietrele și să i le bage pe gât, fir-ar mama lui a dracului!” Martorul anonim i-a filmat pe cei trei jandarmi cărându-l pe el, pe Sorin, la ambulanță...

*

Rareș era îngrijorat. De trei zile, de când îi trimisese filmulețul, nu mai știa nimic de Sorin. Îl sunase, dar nu răspunsese la telefon. Se dusesse la el la facultate, dar colegii nu știau nimic. →

ANAMARIA IONESCU

Aseară trecuse pe la cămin, dar fie nu era acolo, fie nu a vrut să deschidă. Era un comportament ciudat, copilăros. Până la urmă, oricine se poate înșela, ce Dumnezeu! Postarea nu spunea adevărul, dar la momentul la care fusese scrisă, Sorin nu știa asta. În plus, era o poveste fără nume și prenume. Niciun jandarm nu avea să fie anchetat de suferința lui pentru ceva ce nu a făcut. Iar dacă acești jandarmi nu îl bătuseră pe Sorin, alți jandarmi îi bătuseră pe alți protestatari pașnici. La naiba, Sorine, nu e sfârșitul lumii, nu e nevoie să te ascunzi în fundul pământului. Rareș se pregătea să îl muștruluiască pe amicului său pe mail, când zbârnâitul telefonului îl întrerupsese. Era sora lui. Ce Dumnezeu vrea, la ora asta? Iar trebuie să o recupereze de la vreo prietenă sau să îi facă rost de un referat...

– Ce vrei? Am treabă...

– Uit-o și intră pe facebook. Mitul amicului tău e în picaj ca un MIG într-o zi de vară, chicoti fata și închise.

Rareș accesă site-ul de socializare și se lămuri imediat despre ce era vorba. Sorin postase filmulețul pe care el i-l trimisese el și un comentariu care începea cu „Mă vād nevoit să îmi cer iertare.” Reacțiile variau de la felicitări pentru sinceritate până la isterii de genul: ești un trădător, te-ai dat cu jandarmii, te-ai vândut puterii... Ciudată specie de animale mai sunt și oamenii. Li se pune pata pe câte unul și fac din el o icoană, iar când ăla se dovedește a fi un om ca toți ceilalți, ca ei, cu bune și rele, îi apucă spumele. Peste 200 de postări în 30 de minute. Semenii noștri mușcă cu tot atâta vigoare cu care sărută. Evident, Sorin nu mai era un simbol, un erou.

Se dovedise că nu și-a furat-o de la un pulan ci de la un cataroi, iar oamenii se simțeau dezamăgiți, trădați.

Realitatea dăduse un șut soclului, iar Sorin reveni brutal cu picioarele pe pământ. Poate că nu mai era un lider de opinie, dar era prietenul lui. Și mai mult decât atât, era un om corect.

Rareș oftă ușurat. Puse mâna pe telefon și tastă un mesaj pentru prietenul lui: „Am văzut postarea de pe fb. Poți să ieși din vizună, omule. Sunt mândru de tine...”

'MNEȚA BUNĂ!...

– Hallo! 'Mneța bună și săru-mâna, conită! Institutul de Cercetări Oceanice? Nu?! Phui, băga-mi-aș! Ce, cum? A, sigur: scuze, domniță, scuze! Știi? Eu, dimineața, până mă limpezesc la minte, mai scap câte-o deochioșenie... Da' unde nimerii, frate? Aha, deci e de cercetări, da' nu oceanice, ci marine? Bravo! Și-i cu sediul în Carpații Orientali, domnișoară? Ay, trăsni-m-ar! Cum-cum? N-am voie să mă mir? Mai ales dacă-i vorba de-un investitor străin... Păi, nu e democrație și pe la dumneavoastră? Nu prea? I-auzi, frate! Ei, am priceput: urcă greu, șosele neasfaltate, drumuri proaste, birocrație... Ironic eu! Ferească-mă prealuminatul! O singură dată am fost, fi'ncă am zis de una că are picioare fix ca Olivia lu' Popeye' fără să știu că era nevasta șefului meu... Ha-ha-ha! Da' ce-a urmaaaat, ferească-ne Dumnezeu!... Până la urmă m-am internat la psihiatrie, că altfel... Deci, cercetări marine? Ei, cum să nu știu atâta lucru, duduia? Lacul Roșu, Lacul Bicăz, Lacul Sfânta Ana, Bălea-Lac, Feredeie etc., etc. – mări interioare, cum să nu știu – mare sfârce!... A, se zice *sfârce*? Uay, Doamne! *Schiuzmy*! Mări interioare, deci. Ați văzut că m-am prins?... Gata, pricepui – săru-mâna! Cum adică, sunteți un domn..., domnu'? Uau, să fiu al...! De ce să înjur? Am și eu o vorbă, o chestie, un tic... Da', a aveți vocea așa, catifelată, ca de *gay* în călduri – Doamne, iartă-mă! și pardon –, ca de femeie în *stenbai* la nudu' gol, să dea dracu' de nu-mi trecu prin minte să vă zic vo două sentimentalisme, să vă invit la o..., la un...! Scuze, milioane de scuze! Păi, ce, eu am timp? Tocmai că nu – să știți! Am slujbă, am obligații, am... Apropo: iubiți animalele? Un cânelup, un *coocker* și un caniş în garsonieră?! Dumnezeule! Da, desigur, fiecare cu jav..., cu cuțu lui, nu? Da', altfel, vă place să vă latre maidanezii toată noaptea sub fereastră? Nu. Nici mie, așa că, în privința asta, ca să aveți liniște, vă adresați lu' mandea la serviciul ecarisaj, la... Păi, n-ați înțeles? Sunt hingher cu licență de profesionist și masterat în... Cum? Plagiator? Eu? Nu vă interesează? Înseamnă că și dumneavoastră... Bine, iertăciune că v-am reținut. Vă doresc

sănătate și virtute, s-aveți ce bea și ce mânca! Păi, da: aș vrea cu dom' director... Noul, da – se poate? Da', scuze: nu-l schimbă-ți, dacă tot veni-ai alții la putere? Nu? Am înțeles: se dădu și el rapid cu ăștia – bravo lui, înseamnă că omul e pe fază, oportunist, cum se zice. Bine, am tăcut, ok, fă-mi legătura – mersi, fratele *mieu*! Nu suntem frați? Bine, așa e vorba mea față de cei la care țin... Iar să-mi cer scuze?!? La fiecare propoziție? Ok-ok! Hăhău, dom' director Fleandură? Uau, mamă și ura! Cum, nu ești Fleandură? Hai, mă, Gicuțule, nu te mai prefăce, că-ți recunosc vocea... Ia zii, frățâcule, de când nu ne mai auzirăm noi? Mă, să fiu al..., parcă te ascunseseși printre bolovanii Sarmizegetusei cu vo *taraboastă*! Ehe! Vezi, mă? Ai funcție, ai mândruțe câte vrei! Da, mă, Gicuțule, ce mai trecură anii!... Câți, mă? Zece? O sută? Un mileniu?... Ce mai faci, omule? Auzăi că ajunsăși mare ștab, director adică și d-aia... Cum, nu-i mai zice director? Da' cum, frate? A, manager? La orișice caz, felicitări, mii de felicitări, mă! Milioane, ce mai! Cum-cum? Nu știi cine sunt eu? A, uitai să mă prezint: Gânțanu, mă, Gân-ța-nu! Nu-ți mai amintești de mine, nu mă mai știi? Hai, mă, că nu te cred... Am fost colegi de măsuță la grădiniță, grupa mijlocie. Ți-aduci aminte ce de năzdrăvăni făceam? Uitași când am vrut să-i dăm foc la păr unui țigănuș care-ți șterpelia *sandviciul*? A venit doamna educatoare, 'tu-l în cur pă mă-sa!, că altfeeeel... La orișice caz, tu adusesseși chibriturile, da' nu te-am spus – ha-ha-ha! Auzi, fără vreo aluzie, fin'că nu te-am pârât atunci – pă cuvânt, omule, ce dracu'! – n-ai putea s-o angajezi la tine pe fii-mea? Că nu-i mai proastă decât a lu' Filpeanu... Cum, care, mă? Ăla, Gicuțule, de se pișase pe *sandviciul* doamnei de mate, da' de tine nu-i spusăi că și tu, numa' pă el, fin'că mi-o suflase pe bașoalda de Marcica... Nici pe Marcica n-o mai ții minte, omule? Moldoveanca aia simpatică →

DUMITRU HURUBĂ

DIN TRUPUL TĂU...

Eu aş putea preface lacrimile tale
În pietre scumpe şi mărgăritare.
Dar sufletul ți-e așa curat şi pur,
Ca să-l ascund în perle nu mă-
ndur...

Din ochii tăi aş înfrunzi copaci,
Uscați de timp - ca tineri iar să-i
faci
Din crudul lor pe crengi să
năpădească
Desiş de verde - pui să
cuibărească...

Pe buzele-ți angelic arcuite,
Aş înălța oceane de ispite ;
Dar gura ta şi vorbele-ți curate
Le-aş pângări şi le-aş ucide toate...

Din trupul tău mi-aş încropi altar,
Iar sufletul l-aş face clopotar,
Să fim acolo-n ceas de rugăciune,
Un jar aprins şi-o spuză de tăciune.

Şi cuibărit la pieptul tău cuminte

Ca pruncul ți-aş căta, gura fierbinte
Dormind vegheați de îngeri şi
zăpezi,
În visul meu să vii să înnoptezi ...

NE-A FOST DAT...

Iubito, ne-a fost dat să fim
Tu val de râu, eu val de fluviu,
Sub tunet să ne risipim
În ploile ce curg diluviu.

Şi sub rostogoliri năuce -
Talaz în spuma de ocean,
Ca două suflete pierdute
Să vălurim către liman.

Apoi scăpați din încheștarea
Potopului în care-am fost,
Să ne putem găsi-alinarea
Şi pacea ultimului rost;

Sub piatra unei mănăstiri,
Să izvorâm ca în minuni,
La praznicul Bunei-Vestiri,
Doi stropi de rouă-n rugăciuni...

WISEAZĂ...

Fă-ți căpătâi lângă inima mea
Şi închide lumina în ochiu-ți trudit,
Să crească cândva o torță din ea,
Pe când eu voi fi un ram desfrunzit.

Visează o vară trecută, frumoasă,
În care am dansat prin verdele crud,
Când ostenit de brazda de coasă,
Sărutam umbra serii pe pântecu-ți
nud.

Erai o noapte de iubiri cerșetoare,
Mirosind a otavă şi-a măr pârguit;
Tu veşnic învinsă în dulcea-
nfruntare,
Cedai să-mi iau prada din fructul
oprit.

Mă prindă somnul în brațele tale,
Gură pe gură - două visuri fierbinți
Şi ningă diluviu în geam cu petale,
Din flori de zăpadă ce-ngroapă
dorinți...

VICTOR BURDE

→ şi sentimentală, colega noastră
dintr-a *unşpea*, la care i-a tras profu'
de română nişte meditații de-a rămas
gravidă... Nici de el nu-ți amintești?
Al de ne preda română şi religie, de
urlase într-o zi când venise să-l asiste
la oră un preot, frate siamez cu
Piedone în Africa:

„- Ce, mă?! 'Tu-vă parascovenia
mamii voastre de neisprăviți! Voi, îmi
vorbiți mie de cuvioşenie, de
corectitudine şi frică de Dumnezeu?
Credință la voi, mă, pitecantropilor, la
voi, mă? Parşivi rahitici! Poate
groază... Toți, mă, dragilor, absolut
toți, jucați un teatru al evlavioşeniei
de toată minunea şi ridicolul. Nu mai
există nici chef, nici timp pentru
amabilități şi negocieri între oaie şi
păstor. Salut! Da' știți de ce, dragilor?
Fie pentru că a dat căpierea în
majoritatea oilor din turmă, fie din
cauza spaimei de lupi, fie din dorința
prea acerbă de emancipare şi, în
consecință, de evadare din statutul lor
negativ. Iar voi, în calitate de miei-
progenituri, mai toți avortoni ai
societății, veniți cu pretenții, cu...? Şi
de-aci... D-aici a început marele
scandal de-a venit Filpeanu la şcoală,
l-a prins pe prof de revere şi i-a zis:
bă, tiriplicule, vrei să rămâi fără pită?
Vrei, mă? Adică, te-ai trezit tu să-i
jignești pe copiiiăștia care se străduie

orişicâtuși... Știi, mă, ai cui copii
sunt? Vrei să vorbesc cu primaru'?
Vorbesc!, da' rămâi pe drumuri - în
ce partid ești? În niciunul?!? Păi,
înseamnă că - scuză-mă, nu prea ești
competent ca dascăl, așa observ io
după cât mă duce mintea. Şi mă duce,
că uite ce afaceri am! Cu brațele astea
două mi-am făcut vila de pe malu'
Herestrăului! Şi ne-a arătat, Gicuțule,
zece degete, pe fiecare câte-un ghiul
urias, plus brătară, plus lăntoiu' de la
gât, plus... Nu-ți amintești nici de
întâmplarea asta?!? Păi, ce...? A, mă
rog... Bine, am înțeles. Şi chiar n-o
cunoști pe fii-mea? Nu ți-am prezen-
tat-o la banchet? Auzi, Gicuțule? Are-
un trup, nişte ochi asiatici şi-o
pereche de sâni ca de hollywoodian-
că, să dea dracu'! - mă-nțelegi ce
vreau să spun? Fără silicoane!, că
i-am interzis cu mă-sa cu tot. Îți spun:
nu că ar fi odrasla mea, da' Lolobri-
gida, Claudia Cardinale, Claudia
Schiffer cu Basingera cu tot, ba şi
Angelina Jolie, şi-ar face harakiri,
adică, nu: seppuku, dacă ar vedea-o.
Cum să nu, omule? Are şi ea o
facultate, o diplomă, o profesie... Nu,
mă, Gicule, nu a lu' Filpeanu - fii-
mea... Bine, mă, mersi şi *okei*, ți-o
trimit dimineață, da' să-i faci tu
cererea, că nu prea le are cu astea...
Bag-o într-un birou şi dă-i ceva să

moşmondească şi ea... Că altfel e
harnică şi-i umblă mintea, da', ştii?,
trebuie să-i dea cineva indicații,
înțelegi? Nu le prea are cu scrisu', cu
astea, că a terminat la aia, cum îi zice,
mă?, *şcoala la distanță*... Bine, *okei-
okei*! Da' să mai ştii, numa', că ea din
copilărie, din respect pentru învăță-
tură şi şcoală, a stat cât mai de parte
de ele - ha-ha-ha!... Da'-i ageră la
minte şi ascultătoareeee, ce n-ai
văzut!... Da' la scriiis, mă Gicuțule,
mă colega, parcă o dă spre japoneză.
Sau vo fi scriere cuneiformă nouă?
Nu ştiu, că nu le am nici eu p-astea,
cu gramaticile! Ia vezi, tu, că te
pricepi la vechituri lingvistice... Da,
sigur, tac şi ascult! Ce, cum? Stai, un
picuț, omule: nu ești Gicu Flean-
dură?!? Nuuu...! Uay, frate-mi-o, ce
le amestecai, 'tu-i parascovenia mă-
sii şi fir-aş a...! Ghiveci făcui -
iertăciune mare! Da', dacă tot dădui
de matale, nu mă poți ajuta în
problemă? Că dau şi eu ceva, adică
facem să fie bine... Ies şi eu la
interval cu un vițel, un porc, o
damigeană... Permis de conducere?
Sigur că are! Vidanją? Psst!
Cleopatro, hei! Știi ce e aia vidanją?
Nu? Nu contează. E okei, că-i aranjai
fii-că-ti cu serviciu' pe o vidanją...
Da, tu, tot eu!, că tu, cu fie-taaaa...

Biblioteca Babel

Romina Funes

Romina Funes s-a născut în anul 1981, în localitatea General San Martín, provincia Buenos Aires, Argentina.

A studiat Literatura la Universitatea Națională din San Martín.

În prezent, este directoarea cenaclului de poezie și muzică: „Letras y Música en Burlesque” din Buenos Aires.

A debutat și continuă să publice în presa literară din Argentina și de peste hotare. Este autoarea a opt volume de versuri și a unei cărți de povestiri

Dintre cele mai importante lucrări ale sale cităm:

POEZIE

- *No siempre así de feroz* (2009) (Nu-i totul chiar atât de feroce)

- *Esta sensación de impaciencia* (2010) (Această senzație de nerăbdare)

- *Todo el paisaje a la sombra* (2010) (Peisaj la umbră)

- *Unos árboles blancos* (2011) (Copacii albi)

- *Siete horas de sueño* (2011) (Șapte ore de visare)

PROZĂ

- *Relatos de Lola Rimbaud* (2010) (Povestiri de Lola Rimbaud)

Zbor

Există o oarecare renunțare
O variantă personală a mea
Care cade ca frunza
Sau fâlfâie ca un steag

Clipa vine și trece.
Totul ar putea fi atât de simplu
Nimic mai mult decât o cădere
Sau un fâlfâit de aripă.

Dar acesta este zborul meu.

Și eu sunt o variantă în stare de veghe
Un popor, un sat
Aș putea să fiu chiar toate florile.

Cer

Stăruiam o dată sau de două ori pe
lângă lada cu gunoi
Jucam șotronul cu linioare scurte,
colorate.
Mestecam pietricele exact ca oamenii
nebuni
Găseam pe drum bucățele de cer
Pe care le culegeam cu grijă
Și ajungând acasă le montam pe
covor.

Rămâneam cuprinși de fericire
Văzând cum se roteau stelele.

Trofeu

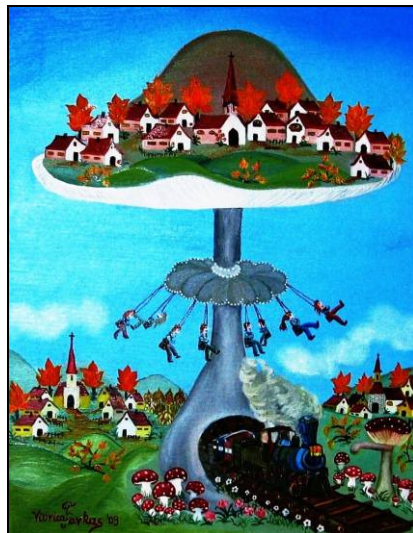
Tatonez felurite lucruri
Înclinația scăriilor
Umiditatea unui plafon neluminat

Mă opresc chiar la mijloc
Acolo unde căutarea și găsirea se
ciocnesc
Unde urcușul și coborâșul își
anulează reciproc existența confuză

În încăierarea sângeroasă, pe viață și
pe moarte,
Te port acasă ca pe un trofeu.

Bar

În spatele geamului, fumul cafelei
tulbură imaginea
Nu-mi amintesc dacă vorbeam
Simțurile îmi erau întunecate
La voia impresiilor de pe retină
Și mai ales fiindcă începutul poveștii

Viorica Ana Farkas, Reșița

Întârzia să vină.

Ceva îmi plăcea aici
O prezentare minimalistă
Austeră – cum ar spune scenografii –

Fumul
Masa
Cafeaua ta

Priviri, gesturi sobre,
Și în timpul repetiției generale
Tu și eu
Încrezători în enigma unui destin fără
speranță.

Antidot

Ca să mă parfumezi
Am smuls trandafirul din rădăcină
Am rănit pământul cu dansul meu

Te acopăr cu un singur deget
Îți dăruiesc serbarea
Acel ceva fără sens

Antidotul cuprins
Între epidermă și idee.

Pauză

În oboseala războiului
Îți ofer această piersică
Desprind parfumul meu din coaja ei
Mângâi linii

Cresc imensă sub cizmele tale
Cresc minusculă
Sunt un titirez
Căruia nu-i e frică de sânge.

Sunt această amintire
O toamnă blândă
O pauză.

Căldură

Aici e căldură mare
E opțiunea celui îndelung așteptat
Cârlige în prima silabă a cuvântului
pe care aveai să-l rostești

Aici e căldură chiar când nu ar trebui
Invadându-ne setea și pieptul
– nu știu de ce îmi imaginez ceva
extrem de înalt, filiform și rece –

De fiecare dată când ei nu mă privesc
Îngenunchez să mă împreunez cu
ochii tăi.

(Din volumul: *No siempre así de feroz*, 2009)

Prezentare și traducere
FLAVIA COSMA

După-amiază de vară

– Nu vreau să iau prânzul cu bulldogul!

Elena își trage scaunul aproape de cel al lui Victor, a cărui față se luminează. Îi atinge buzele. Mosoare de ploaie lovesc ferestrele curbate.

– Trebuie, Elena!

– N-are rost să ne grăbim, Victor. Una din duminicile astea, aș vrea să le nevesc în pat. E ca oțelul afară!

– Hai să discutăm la rece! Elena își adăpostește buclele blonde sub brațul bronzat al lui Victor.

– Să fim realiști! Nu vreau să merg nici în ruptul capului! Nici într-un caz! Nu după dimineața asta! Mă tot dirijează! Cu hotărârile ei de guvernare a casei! Elena se pierde în puloverul lui din bumbac.

– Suntem față în față cu o problemă serioasă! Încă o oră până la prânz! Îi explorez absorbit rădăcina nasului prin ochelari.

– Te simt enervată. Hai să considerăm situația cu mintea limpede. Victor apucă biscuitele orfan rămas în cutia din carton de pe măsuta de toaletă și-l ronțăie cu poftă.

– Au! Cred că mi-a căzut plomba.

– Victor, trezește-te la realitate. Trebuie neapărat să ne mutăm. Cât se poate de repede. Tropăie peste demnitatea noastră. Nu vezi cum se poartă cu Colonelul ca și cum i-ar fi valet.

– Îmi dau perfect seama că trebuie să luăm imediat o decizie, iubito.

– Victor, am ajuns dincolo de cuvinte. Să fim realiști. Trebuie să scăpăm de aici. Să ne eliberăm de prânzul ei duminical! Ai privit-o cu atenție? Arată ca un linoliu în basorelief pe o sticlă. Vocea Elenei stranglează strâns aerul.

– ...un ou spart împrăștiat într-o capsulă a timpului... te înțeleg perfect, Elena.

– Îți conectată cu întreruperi. Să fim realiști. Nu pot să sar la fiecare moft al ei, numai pentru că-i suntem chiriași! M-am saturat! Sunt prea obosită la sfârșitul fiecărei zile! Ce sugerezi, Victor?

– Problema e că... suferim din lipsă de timp... după orele nesfârșite... cu pacienții din spital! Sunt sigură!... Sunt convinsă că vom găsi ceva potrivit.

– Victor, cu lipsa asta acută de locuințe?... să fie cel puțin o cameră cu vedere la grădină, într-o casă cu

baie... un loc unde să putem dormi până la prânz duminică! Ca aici, dar fără...

– Vreau să-mi trăiesc viața fără Doamna Ghervescu! E posesivă și mereu nemulțumită! Mă bagă în boale cu atâtea amintiri întemnițate... Vorbele Elenei i se coagulează în gât.

– Mă bucur că nu mi-a fost director la liceu! Vreau să revin la Iași! Numai dacă nu se pierde subit... astfel... vom fi cu toții feriți... Privirea lui de oțel îi arde tapetul.

– Nu vorbi așa, Victor! Suntem medici. Trebuie să fim înțeleghetori! Pretind că nu te-am auzit pronunțând aceste cuvinte. Când am mers la baie dimineață, m-a încolțit pe palier... Colonelul se lupta deja cu mașina de gătit, camuflat strategic de o gramadă de prosoape de bucătărie, iar un morman de crățiți i se urcau în față ca o piramidă.

– Ea ne face să ne simțim consumați de vină!

– Elena, Victor... Elena, Victor...! țipă strident o voce ca glaspapirul de partea cealaltă a ușii.

Un ciocănit greu reverberează prelung.

– Elena, Victor.. Coborâți imediat... este Colonelul!... repede, repede... strigă glasul apretat din spatele ușii din stejar bine lustruite.

Elena și Victor tresar. Se privesc vinovați. Ies din dormitor și coboară scările câte două odată. Colonelul, lat pe canapea, cu fața hăitită, gâfăie ca un câine de curse. Doamna Ghervescu îi freacă mâinile și încheieturile.

– Repede, Elena... ieși în stradă și strigă o birjă! ordonă Victor.

– Domnule Colonel, unde vă doare? Victor îi ia mâna stângă și-i caută pulsul.

– Îiii... Colonelul se luptă să pronunțe, dar limba-i alunecă și se dizolvă în dantura falsă.

– Domnule Colonel, mă auziți? Pu-teți să zâmbiți, vă rog? îi cere Victor. Gura Colonelului rămâne rigidă, colțul buzelor afundate spre stânga. Mîntea-i este înămolită în vise mușcătoare despre vânatoarea ursului, un urs care se ascunde în tufșuri uriașe. Visează?... despre ursul, un urs al nopții, de tip arlechin pe care nu-l poate vedea printre tufșurile dese. Parcă vine și se duce... într-un vis despre cum să vâneze ursul după manualul ingineru-lui silvic. Visează un vis despre un vulpoi prevestitor de rele? Sau este un vis despre sfârșit?

Doamna Ghervescu nu mai radiază autoritate. Privirea-i confuză se deplasează de la fața Colonelului la cea a lui Victor, ca și cum ar privi un film mut. Se simte încordată și tulburată. Fața ei este cizelată ca în marmură. Se simte pusă în priză.

Elena aranjează perna pe care Colonelul își odihnește capul fără vlagă, cu pielea inflamată. Îi scoate pantofii și-i masează tălpile, pe când Victor îi ridică capul ușor și încearcă să-l facă să înghită o tabletă de aspirină. Ochii Colonelului rămân închiși, abandonat condiției sale.

– Ce-o fi cu birja? șoptește Victor.

Corpul Colonelului se frământă în fermentație intensă când sufletul lui prins în capcană evadează pe furiș în fața ochilor lor.

Doamna Ghervescu apucă precum în gheare mâna Colonelului și încearcă să-i vorbească la ureche.

– Nu am puls! șoptește Victor.

– Doamna Ghervescu, îmi pare rău, dar nu mai putem face nimic pentru Domnul Colonel. Îmi pare atât de rău.

Cu inima chinuită, Doamna Ghervescu și ridică fața unghiulară spre Victor, respiră profund și pronunță cu glas egal.

– Viața Colonelului a fost ordonată în ore bine definite și precise, ca felile tăiate de un cuțit ascuțit. Scri-soarea pe care a primit-o ieri este de vină.

Spune așa pe măsură ce se calmează.

– Doamna Ghervescu, să vă fac o cafea sau un ceai? o întreabă Elena cu lacrimi în ochi.

– Dacă vrei, un ceai, te rog. îi răspunde Doamna Ghervescu, cu fața ca cizelată în marmură.

– Nu-l găsiți că arată foarte bine?

Ploaia contaminează vegetația grădinii. Mesajul ei ud pătrunde înăuntru prin ușile deschise dinspre grădină și zăbovește pe parchetul din stejar.

MARIANA ZAVATI GARDNER

Audiența*

Il Padrino nu avea figură de Scarface. Părea mai mult un fel de naș puțin hodorogit, dar respectat, chiar temut de mafioți, pentru că avea relații, bani, putere și o gardă de corp de invidiat. Mergea peste tot, de parcă în jurul lui era pustiu. Deținuții, cu limba sprintară de felul lor, nu comentau în niciun fel aparițiile sale, nu i se adresau decât cel mult prin locotenenți. Gardienii se comportau în prezența sa de parcă acesta ar fi fost o fantomă. Știau că ieșirile lui din *bordello di lusso*, celula sa privilegiată, apărată de ochii duzinștilor, au aprobare înaltă, dar mai ales aveau știință despre faptul că niciunul dintre ei nu putea avansa în statul de funcții, dacă la dosar ajungea vreo mârâială de-a lui Il Padrino. Până și *Capo supremo della prigione*, șeful încătușăților, dacă voia să se plimbe prin penitenciar fără să fie interpellat sau huiduit, trebuia să aibă undă verde de la Il Padrino. Când parola *serratura* ajungea în celule, se știa că nimeni nu trebuie să scoată o șoaptă. Cine nu punea lacăt pe gură ajungea la judecata lui Il Padrino, cel care, pur și simplu, semna sentințe. Când Il Padrino îi trimisese vorbă, cu două zile înainte, că are onoarea de a fi primit în audiență, la *Appartamento n° 1*, Adam izbucnise în râs. Hasan, colegul de celulă care-i adusese mesajul, rămăsese perplex în fața atitudinii sale. Nu se întâmplase încă, în istoria recentă a penitenciarului, cel puțin, ca o asemenea onoare să fie refuzată de cineva. Se credea că până și *Capo supremo della prigione* nu intra în celulă sa decât dacă era invitat. Cert este că Il Padrino nu intra niciodată în biroul șefului închisorii, dar nici în birourile altora. Muntele venea la Mahomed, cu aprobarea sa, iar el era Mahomed... Hasan repetase invitația imperativă, de parcă prima încercare ajunsese la urechile unui tâmp sau, în cel mai bun caz, nimerise în cutia poștală a unui inocent. Refuzul îl debusolă. Nu mai mânca, ceru permisiunea de a rămâne mereu în celulă, bombănea tot felul de rugăciuni, lustruind podeaua cu genunchii, arăta ca o ființă disperată. Chema în ajutor un Allah care nu prea-l lua în seamă, insista, privea din când în când către Adam, ca să vadă dacă protectorul

său spiritual suprem și-a făcut treaba, și, când vedea că efectul e nul, cădea într-o disperare și mai mare. Apoi, ca printr-o minune, Hasan prinsese viață, ca și celula lor, de altfel. Gardienii au adus, peste grafic, ținute și cearșafuri proaspăt ieșite de la spălătorie, Hasan trebuia de zor cu șervețele parfumate, un gardian zelos verifica dacă toată lumea este cu barba rasă la *massimo pari a zero*... Closetul însuși devenise un fel de parfumerie cu orar nonstop. Hasan se pișa, trăgea apa, inspira apoi profund, pentru a constata dacă lecuitoarele de aer – cum le numea el, cu o mină gravă, de individ care asanează universul – își fac treaba. Dacă ajungea în nevointă de urină, îi porunceau lui Sali să urineze. Amușina apoi, după ce lecuitoarele de aer își făceau treaba, și-și dădea seama, uluit, că n-a făcut proba probelor, a fecalelor. Evalua și noul experiment, comanda noi lecuitoare de aer și vâna ca un apaș aflat în alertă orice posibil disconfort vizual sau olfactiv. Adam însuși debeneșea ținta unei adevărate consilieri vestimentare. Nasturii nu-i erau aliniați corespunzător, cutele ținutei aveau asperități acolo unde trebuiau să ființeze „volutele chemătoare”... Asta cu *volutele chemătoare* chiar l-a dat gata pe Adam... *Voluta attraente?*, replicase el. Era clar că Hasan încurcă designul vestimentar cu universul arhitecturii, dar... Pricepu însă că vor avea o vizită specială, dar nu-i trecu prin cap faptul că ținta era chiar el... Când Il Padrino intră în celulă, însoțit de matahale cu figuri de Sfinx, trădase din prima clipă faptul că juca rolul personajului care avea statutul de alfa și omega al ființării. Hasan îi așeză oaspetelui, sub fund, singurul scaun adus special în celulă, rămânând apoi, ca și bodyguarzii lui Il Padrino, în picioare, ca o statuie

care așteaptă de la istorie să vină vremea mult-râvnitului pe loc repaus. Adam privea, din pat, cu o nedismulată curiozitate, tot circuitul acesta desprins, parcă, dintr-un scenariu horror. Toți ochii musafirilor erau ațintiți, cu evident reproș, asupra lui. Doar Il Padrino, deși vădit deranjat, mima o bună-dispoziție prost jucată...

Hmmm... Așadar, *caravana dragostei* ne-a adus un oaspete interesant... Il Padrino vorbea și îl privea pe Adam ca pe o victimă sigură, care va da socoteală... Am studiat *albumul* tău și am văzut că avem un *palamantir* de toată frumusețea, un *a.m.r.* generos, un *halat alb* care a *șutit pălăria de pe umerii unei femei muribunde*, adică o *zdreanță penală*, un *Mengele* contemporan. Ne-am acomodat cu noul nostru rol? Vrei un *Luca*, un *OZN* îmbunătățit, o *albitură*, o *adormire*?... Nimic, nimic?... O, sunt dezolat! Sau poate că nu cunoaștem încă secretele dicționarului special... Se pare că Hasan nu și-a făcut treaba... Sau poate că te-a dăruit Dumnezeu doar cu biblică de bibliotecă. Probabil că ne trebuie, cu tine, un alt discurs. Ești greu de cap; nu prea se prinde de tine limba locului. Dar avem tot timpul din lume. Cu un *a.m.r.* atât de darnic... Adam îl privea cu un anume sentiment de milă, cu ochi de profesionist. Abdomenul lui Il Padrino avea dimensiuni care contrastau cu proporțiile firești ale organismului său. Pielea obrazilor, decolorată, cu nuanțe gălbui, trăda, și ea, o afectare hepatică, acumularea unui exces de bilirubină, din cauză că ficatul nu mai putea elimina corect toxinele. Petele decolorate de pe față, albul unghiilor devenit ușor gălbui, ca și albul ochilor, gestul des de scărpinare a unor zone ale corpului trăda faptul că este bolnav de ficat. Din instinct, ar fi vrut să-l întrebe, pentru a valida vocea simptomelor, dacă nu cumva are o digestie dificilă, dacă somnul nu-i este agitat, dacă lipsa poftei de mâncare îi este asociată cu senzația permanentă de stomac plin, dacă... Îi veni chiar ideea de-ai solicita să scoată limba, să vadă dacă nu este acoperită de o substanță albicioasă, să-l întrebe, ca de la pacient la medic, dacă nenorocita halenă își face de cap... Fu însă trezit din reverie de chipul lui Hasan, care arăta ca un →

IOAN FERCU

proscris. Marocanul nota cu febrilitate, ca un scrib, transpirând din cauza nobilei misi. Când cineva mă refuză, auzi din nou vocea lui Il Padrino, înseamnă că are *buletin de imaş* sau e dus cu pluta. S-ar putea să aibă *pitici la bibilică*... Numai un nebun patentat ar refuza statutul de *buzilău de lux*. Ai însă mofturi de *cordeluță*, încerci s-o faci pe mironosița care vrea să fie cucerită. Cu *palamantirul* tău, nu ești însă decât o *ciosvârtă* pe care vreau s-o înnobilez. Dacă faci mofturi, viitorul tău e clar: o să ajungi o *cațavencă*, o *largareta*, un *gozer*... Ceilalți, stând în aceeași poziție, priveau către Il Padrino ca la un zeu. Haidamacii de lângă el nici nu mișcau din sprânceană... Pentru că n-ai priceput, o să nuanțez puțin. Pentru tine, ar fi o onoare să devii *buzilăul meu de lux*. De-aici pot urma niște vise fericite care ar putea deveni realitate. Ai putea ajunge *capelmaistru* sau te-ai înrola în *mafia albă*. Ai putea visa cu ochii deschiși către o aventură de *emigrant*... Aici, ochii celor din celulă sclipiră cu invidie. Adam pricepu că Il Padrino îl ademenește cu favorurile cele mai mari; inclusiv evadarea. Nu se ridică însă din pat. Îl privea și asculta pe Il Padrino de parcă acesta nu i se adresa lui... Se pare că rezervele de răbdare ale musafirului erau pe terminate. Il Padrino dădea semne vădite de nervozitate... Există și varianta cealaltă. O să fii *afânat* cum se cuvine. Te pot băga *înaintaș*. N-ar fi exclus s-ajungi la *șerpărie* sau să primești o *sovietică* fatală. Crede-mă, poți *mirosi repede a pământ*... Dacă vrei să *paști muștele* pe-aici, cu riscurile pe care acum le-ai aflat, e problema ta... Hasan transpirase rău de tot. Scria ca un apucat, sorbea vorbele lui Il Padrino, tremura și aștepta cu înfrigurare, cu teamă, de parcă, dintr-o clipă în alta, pixul avea să nu-l mai asculte... Aștept să-mi trimiți *avionul* sau, dacă o să apar în *țarc*, să-mi aduci *ofranda de umilință publică*.

Altfel, riști chiar să te *îmbolnăvești de deces*. Ai grijă de *pendulă*, nu încerca să *sifonezi*. S-ar putea să te îmbolnăvești de deces mai repede decât crezi...

* Fragment din romanul cu același nume, în curs de pregătire.

RUGĂCIUNE 1966

O, Părinte,
Caută-mi inima în răsufierea
ghețarilor
închiși de veșniciei în negurile
peșterilor;

Caută-mi gândurile în crucea
văzduhului
unde se lovesc toate stihiiile
împărăției Tale;

Caută-mi trupul umflat și murdar sub
rădăcinile păcatelor ce cresc ca
sălciiile
găunoase lângă apa vieții;

Găsește-mi-le, Doamne, și adună-le
dinaintea
bunătății Tale, spală-mi-le cu
lacrimile Tale
de Părinte iertător și purifică-mi-le cu
flacăra puterii Tale divine de tot ce e
rugină
și putreziciune în ele și lasă din mine,
doar
un pumn de cenușă curată;

Amestec-o cu sângele din rănile
palmelor
Tale și plămădește din ea un nou
Adam,
purificat, iar pe mine nu mă mai
scoate
din coasta lui, ci lasă-mă să trăiesc în
el
și prin el, până la sfârșitul lumii.

PIETRE SECI (1965)

Pietre seci cheamă noaptea
stropi de lumină lichidă,
ca să se fâlească
cu strălucirea stelelor.

Ape galbene și tulburi
strigă că-s de aur topit,
când e lună plină.

Gheorghe Ciobanu, Iași

Nu-și mai amintesc că le-au murit
peștii.

O VENIRE

Veni fumul și zise: Nu!
Veniră ochii și ziseră: Da!
Mai slab fumul.
Mai albaștri ochii,
goniră cenușiul.
Când?

DOUĂ, UNA

Două urme de pași spre lumină
în noroiul verzui de la popii
întunericului
merg, merg una în urma celeilalte
cu sonor de liră

Un pas înapoi – o destrămare.
De aici, numai una...

Își strânge pământul lacrimile norilor
în urmele pașilor.

Mergând spre lumină
una în urma alteia,
cântau, poate...
Ajunge un singur pas înapoi
pentru o destrămare în viață!
De aici numai una mai oglindește
cerul gol.

MAMĂ

Nu voiau mama și fiica și fiul
să vină la fiu în casă...

Fiul nu mai putea de dor
și vorbea despre toate:
casa cu porți la curte,
rândunici,
sub garduri – plante,
în fânar sunt cuiburi,
zemuri în pivniță
căci vinurile s-au vărsat
în cinstea tuturor;
cum coasta
nu se știe pe ea,
lăsând cireșii
să-și facă de flori
și să le coacă
numai pentru îmbrățișarea
hoților doar, lacomi,
demni de vârf.

Eu zic:
mai bine ar fi fost
să fi plecat pe munți în căutarea
noastră,
mamă, pomenită într-o dragoste.

RODICA ANCA

Cum am băut prima bere cu băiatul meu ...

Prin anul 1995, directorul unui teatru din Bonn (Eurotheater Central) a văzut spectacolul meu după piesa „Petr”, de Vlad Zograffi, spectacol făcut la Teatrul de Nord din Satu Mare și fără prea multe meremeturii (adică direct, nemțește) m-a invitat în Germania să pun în scenă o piesă românească. Tocmai promisem de la Matei Vișniec câteva texte noi de-ale lui și mi-am zis că „Povestea urșilor Panda spusă de un saxofonist care avea o iubită la Frankfurt” e piesa cea mai potrivită pentru această aventură artistică germană. Zis și făcut, batem palma și după aproape un an (fiindcă lucrurile astea nu se fac de azi pe mâine) plec spre Bonn la debutul verii lui 1996, să-mi aleg distribuția – un casting care urma să dureze vreo 4-5 zile – urmând ca în toamnă să mă întorc în orașul lui Beethoven și să mă apuc de lucru. La vremea aceea, Bonn era capitala Germaniei încă. Fiind vorba doar de aproximativ o săptămână și fiindcă tocmai se terminase școala, l-am luat cu mine și pe Mihai, băiatul meu de 14 ani și un pic (pe atunci)...

Promițătoare călătorie ! Prima oară la un drum așa de lung Satu Mare – Bonn) numai noi doi. Am pornit dimineața devreme ca să parcurgem cât mai mulți kilometri până la momentul în care oboseala își va face simțită prezența și vom căuta un hotel – trebuia să o luăm prin Ungaria – Slovacia – Cehia și, în final, Germania, drumul mai scurt și mai bun, doar prin Ungaria, Austria necesitând la vremea aceea încă o coadă umilitoare la consulatul Austriei din Timișoara pentru vize (cei care au prins acele vremuri știu foarte bine ce vreau să spun). Primii 7-800 de kilometri au rămas în urmă aproape fără să băgăm de seamă - ziua de vară superbă și entuziasmul fiului meu au contribuit din plin. Am intrat în Cehia și cu regret am trecut tangențial pe lângă Praga – pe care o prevăzusem pentru întoarcere, ideea era să mergem cât mai mult pe lumină.

La Plzen – locul unde se fabrică cea mai bună bere din lume, Pilsner Urquell – am greșit puțin drumul prin

oraș (nici ei nu se prea lăudau pe-atunci cu multe panouri indicatoare) așa că, văzând un tânăr cam de vârsta fiului meu și dorind să aflăm direcția cea bună, am oprit lângă el și l-am întrebat în limba engleză dacă știe limba engleză. Ne-a răspuns în cehă: „Ne”! Atunci am întrebat în limba franceză dacă știe limba franceză. Răspunsul a sosit identic: „Ne”! M-am luminat deodată – Plzen e destul de aproape de graniță, ăștia stau pe lângă Germania, trebuie să întreb în aceasta limbă – și bineînțeles l-am întrebat în germană dacă știe limba germană... Privindu-mă nedumerit, a răspuns: „Ne”!

Poliglot ca tot românul, am făcut și o sfioasă apelare în italiană... degeaba, a și sosit deja cunoscutul „Ne”! Într-o ultimă tentativă logică, mi-am făcut o socoteală de filolog prin alianță – limba cehă este o limbă de proveniență slavă – așa că l-am întrebat în rusește dacă știe cumva... cu o privire blândă și naivă a emis deja cunoscutul sunet că un muget mititel – „Neee”! Atunci Mihai, de lângă mine, n-a mai răbdând și i-a spus în românește: „Da` voi ce dracu` ați învățat la școală ?” și a făcut gestul clasic prin care vrei să arăți interlocutorului părerea ta despre nivelul său de inteligență – s-a lovit ușor cu pumnul în cap de trei ori.

...Am pornit mai departe răsând mult timp amândoi și, în final, urmând logica soarelui care nu apune decât spre vest, am reușit să găsim ieșirea din oraș. După fix 37 de kilometri și deja aproape de granița cu Germania, am intrat într-un orașel în mijlocul căruia se ridica o clădire ca din povești, ca o casă de turtă dulce – am văzut că era primăria, iar orașul se numește Stribro. La ieșire, am găsit un mic hotel pe care scria „Pension Q – 25 mărci pe noapte cameră” – am oprit și după 995 kilometri ne-am bucurat de un duș bun și de sendvișurile fabuloase făcute de soția mea, să ne ajungă și până în Groenlanda dacă nevoia ne-ar fi mânat într-acolo... Înainte însă de a mânca, m-am dus la recepție, unde văzusem o vitrină frigorifică plină de bere Pilsner Urquell, am luat două sticle, am urcat în cameră și l-am întrebat pe Mihai: Ce zici, tata, bei o bere cu mine? A dat afirmativ din cap – gură îi era ocupată cu unul din sendvișurile surpriză făcute de mama noastră – așa că am desfăcut cele două sticle și ca doi bărbați serioși dar obosiți și încălziți după atâta amar de drum, am ciocnit și astfel am băut prima bere împreună cu feciorul meu.

Despre Bonn și aventura teatrală germană, cu altă ocazie.

CRISTIAN IOAN

TĂBLIȚA DE LUT

Lui George Anca

Cronograf la mântuirea
Neamului care ne ține
Într-o cârjă-ndelungată
Și pe mine și pe Tine,
Cronograf de iarbă verde
Aș mai fi – și am mai fost –
Cu Troparul să duc Harul
Zilelor de Mare Post...

Cu Minee augustine
Printre ploii căzute-n Țară –

Fiindcă Țara își revine
Dinspre toamnă – către vară.

*

Buciumând din corn de bour,
Precum Cronica ne spune:

Fost-am Candelă sub Ceruri
Cât am fost în astă Lume

Unde arde Lumânarea –
Ceara intră-n manuscrise,

Lungă e chemarea – marea
Oare... duce-n Paradise?...

Despre Sfinți, ce să vă spun?
Au urcat în vârful de brazi...

Cum a fost atunci – aș vrea
Să mai fie... încă... azi...

Se întunecă Pământul
Într-o parte omenească...

Îmi ridic, cu greu, bocceaua
Ce-ar putea să-ncremenească.

Într-o zodie-a Luminii,
Pe sub Cerul înstelat,

Eu trăiam... urcând în Crânguri
Și de Domnul... dumicat.

*

Însemnez aceste rânduri
Care curs-au din desagă,

Dintr-o inimă-nrouată
Și din pieptul plin de vlagă,

Mă-nsemnez cu coada neagră
De la corb, bată-l deochii...

(El tot vine, legumește
Și cu ciocu-mi scoate ochii):

Cronograf semnez la fața
Neamului care ne ține

Într-o Cârjă-ndelungată
Și pe mine și pe Tine,

FELIX SIMA

PAMFLET

A douăzecea scrisoare franco-afonă: „E un delir-lir când vine vara / Hai la Borsec-sec, sau la Amara...”

De când m-am căpătuțit oficial cu franțuzoaica, vara are același algoritm. Cum relația noastră a debutat... toamna, sub forma unui „coup de foudre”¹⁸ care mi-a surprins partenera pe „contre-pied” cu *pilula* neluată, ne-am trezit că prima noastră vară familistă a fost marcată de apariția unui moștenitor la nici șase luni după o grăbită căsătorie franco-română. Așa că, în loc de slipuri, ne-am ocupat de pampers-uri, cocktailurile au fost înlocuite de problema alăptatului, iar relaxarea a fost uzurpată de nevroza postnatală, de altfel abia sesizată de mine în comportamentul oricum capricios al nevesticii căzută cloță... Pentru a mai salva ceva din acea vară ajunsă de pomină și din cauza caniculei mortale, am profitat în disperare de cauză – n-am mai fi făcut-o! – de invitația neo-soacrei mele de a o vizita la al ei „chateau”¹⁹, recent achiziționat în districtul Champagne. Încercând să-și dregă imaginea de mamă emancipată (de fapt, denaturată) printr-o ipostază artificioasă de bunică jovială, Maman ne-a chemat la ea cât să-i ocupăm timpul mort dintre două logodne, bun prilej de a se victimiza ca să-i mai „pansăm psihologic” și noi eternele dezamăgiri nimfomane. Prin urmare, ne-am coțopănit cu ăla foarte micu’ și toate troacele trusoului de bebe în „baignola”²⁰ noastră achiziționată „de bon marche”²¹ și făcută să funcționeze (spre stupoarea fostului proprietar) datorită inventivității mele carpatine. Și ăsta a fost cadoul de nuntă al lui Maman, că doar nu degeaba neologismul „meschin” provine în limba română din franceză!

Ei, și dacă așa au apucat să se așeze lucrurile, așa au rămas de atunci încoace...

¹⁸ Termen desemnând o iubire fulgerătoare, *mot à mot* însemnând: „lovitură de trăsnet”.

¹⁹ Termenul desemnează în acest caz un conac al unei podgorii, spre deosebire de sensul primar de „castel”.

²⁰ Barbarism derivat din termenul colocvial francez „la baignole” având sensul de „răclă”, sau, generalizat, de „autoturism”, însă având o nuanță de răsfăț.

²¹ Un preț bun obținut ca un chilipir în achiziționarea unui bun la mână a doua.

De obicei, data de 1 august e în fiecare an o zi de cod roșu în calendarul șoselelor și al multor autostrăzi din Franța. Acesta este prima zi de concediu a majorității francezilor, indiferent de numărul lor total de la ultimul recensământ... Și parcă toată țara ar fi populată nu doar în bună parte, ci în totalitate de nomazi de prin *ued*-urile și *rift*-urile fostelor colonii, că îi vezi pe toți cum migrează simultan spre litoral sau spre munte ca loviți de streche. Orașele se deșertifică brusc, iar turiștii care nu se mulțumesc cu pitorescul Hexagonului năvălesc prin deșertul african în oaze turistice cu *all inclusive*, cu multe stele pe firmă și sticle, sau pornesc să facă turism gastronomic, ori sexual... Dintre toți aceștia, unii se mai rătăcesc și prin România, dar, de obicei, din rațiuni personale legate de partea părții române a familiei. Altfel, de ce să vizitezi o țară atât de frumoasă încât te poate face gelos, dar în care nu poți ajunge în mod civilizat, sau chiar deloc, la locul faptei turistice?! Norocul cel mare e însă că aici găsești una din puținele regiuni în care dacă ești dezamăgit de litoral, vei fi cu siguranță consolată de... clitoral !

Iar în ultima zi a lui *August*... *prostatul*, dileala migrației se reia apoi în oglindă, urmând ca acum să se desfășoare refluxul *pleziristilor*²² din spre locațiile turistice spre metropole și necropole...

Dar noi nu suntem o familie ca toate celelalte ! Nu, noi plecăm mai întâi la „a bătrână”! Deși în fond nu o respectă ca părinte responsabil, nevastă-mea se pare că ține atavic la Maman, dar mai ales ține să-și arate

Camelia Ciobanu, Reșița

²² Barbarism preluat în română din franceză: „le plaisiriste” – turist sau, pur și simplu, individ pornit în căutarea plăcerilor; substantivul fiind, la rândul său, o derivare gramaticală cu sufix de la cuvântul de bază al unei bogate familii de cuvinte: „plaisir” – plăcere

Camelia Ciobanu, Reșița

devoțiunea de teama de a nu fi dezmoștenită în favoarea vreunui ultim logodnic focos și poate chiar mai tânăr decât e nevastă-mea ! Nu de alta, dar într-o astfel de situație ea ar trebui să se căsătorească cu respectivul ca să-și recupereze într-un fel moștenirea, fapt devenit destul de dificil (dar nu imposibil !) de vreme ce e căsătorită (cu mine) având și doi copii (tot cu mine, sper...). Trebuie să-i acord însă și circumstanțe atenuante pentru această disperată nevoie de afiliere la genitori. Nu de alta, dar tatăl legitim nu s-a ocupat chiar deloc de ea nici înainte și nici după divorțul timpuriu intentat de mult mai năbădăioasa pe atunci Maman. Ori, să fie tot acest atașament de mucava doar parte a unei strategii matrimoniale? Adică menținerea unei amenințări voalate cu posibila vârare pe gâtul meu a hoastei numai pentru ca să fiu ținut mereu în șah *mat*, deși eu prefer la... *pat* ?!

Iar în perioada în care stăteam la conac, suportând desigur cheltuielile întregii hardughii, cât și toanele gazdei, înroșeam cablul de net pe care Maman îl introdusese înaintea noastră, fiind o vizionară în ceea ce privește posibilitatea de a „draga”²³ efebi de pe te miri ce site-uri.

Ca într-un adevărat război al nervilor, puteau să treacă o săptămână, două și chiar trei, până când reușeam să dăm peste vreo ofertă „derrière minute”²⁴ pentru locuri și →

HYDRA N.T.

²³ În franceză (de unde avem și noi termenul) „draguer” este folosit mai des în accepțiunea sa din jargon, fiind echivalentul românesc al lui „a agăța” (în plan erotic!).

²⁴ Ofertă turistică „de ultim minut”.

prețuri pe care nu ni le-am fi putut niciodată permite în mod obișnuit. Ba chiar într-un an am luat plasă și nu am mai plecat până la urmă niciunde. Și așa, ca urmare a unui concediu avortat, a pornit pe drumul vieții cel de-al doilea copil al nostru... Ei, și după ce găseam de obicei chilipirul turistic, eram gata în 24 de ore de plecare către... oriunde, spre regretul lui Maman căreia nu mai avea cine să-i achite cheltuielile. Așa că având lacrimi de crocodil în colțul ochilor rimelați și ridaiți, ea ne servea la plecare din imensa ei „cavă”²⁵ încă o sticlă de șampanie care se adăuga astfel festiv celei de la sosire. Curată măriniemie! Iar noi o luam imediat la sănătoasa cu mașina și calabalăcul aferent sau, în varianta cea mai fericită, lăsam totul pe loc și plecam cu avionul spre destinații extrafranceze, de obicei exotice... Urmând, desigur, ca la întoarcerea spre casă să trecem tot pe acolo ca să ne recuperăm inventarul, că mai trebuie și la anu’.

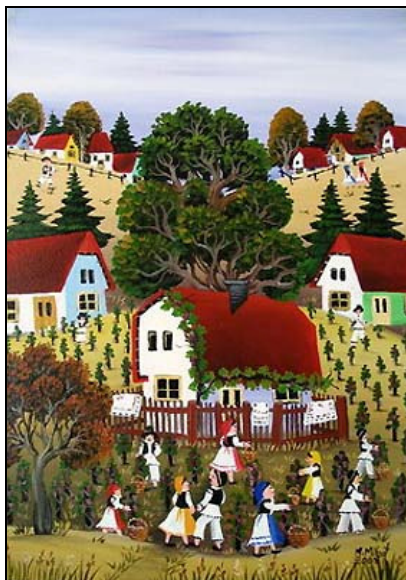
Făcând pe naivul luat de val, chiar am încercat de câteva ori să sugerez spargerea acestui model estival, dar fără succes, cu excepția unor scurte vizite în România. La început cu echipa completă, iar apoi eu tot mai singur... Asta, până când s-a prins consoarta că ar fi rost să moștenesc și eu oarece pe acasă, dar intervenind criza imobiliară și văzând ea actuala deteriorare a cursului leu-euro a început iarăși să se dezintere-seze de „țara ta”. Și, în plus, cei mici erau foarte încântați de locul lor de joacă plin de cotloanele din jurul conacului, ba chiar și de Grand-maman²⁶ ca persoană. Deși eu o priveam chiorâș pe bătrâna *bufniță*, ei o considerau „chouette”²⁷, așa că nu am avut cu cine să mă înțeleg...

Văzând că o forțare a unei schimbări în ceea ce privește tipicul concediului ar fi periclitat înseși integritatea mariajului nostru care îmi asigura în mare parte dobândirea cetățeniei franceze, am lăsat-o până la urmă baltă, acceptând desemnat filiera „champaniardă” și sperând să nu ne mai pri-copsim pe acolo cu un al treilea moștenitor la aceeași avere ipotetică...

²⁵ Barbarism după francezul „la cave” – pivniță, având aici și accepțiunea de cramă.

²⁶ Bunică, fr.

²⁷ Element din limbajul colocvial desemnând ceva bun – frumos – draguț. În sens propriu înseamnă însă „bufniță”(!).

Mariana Mihut, Hâlmagiu, Arad

Așa trebuia să se desfășoare și concediul de anul acesta. În mare parte așa a și fost, pentru că până la urmă am ajuns cu toții la mare... înghesuială și cheltuială pe Coasta de Azur, unde jandarmii din San Tropez nu au nimic din comicul lui Funès când te amendează pentru depășirea cu una bucată km/h a vitezei legale din localitate. Numai că avanpremiera sezonului mediteranean 2012 a fost la fel de interesantă pe cât a fost și concediul propriu-zis. Mai întâi a fost deplasarea noastră în corpore la festivitățile comemorative de la Soulzmat²⁸ și apoi week-end-ul plin de tâlc de dinainte de marea migrațiune estivală. Anul acesta s-a întâmplat ca data startului pentru cursa în care fiecare devine obstacol pentru toți ceilalți care vor să ajungă în diverse stațiuni montane sau litorale să pice oarecum ciudat. 1 august a căzut deci într-o zi de miercuri, așa că unii s-au aranjat cu ceva zile libere și au plecat chiar de vineri efectuând așa-numita „punte”. Noi nu am putut merge pe schema asta, pentru că nici nevastă-mea nu mai face măcar podu’ după prima naștere, iar eu, vai de „șalilii” mele! Glumeam. Cert e că nici eu și nici ea nu ne-am putut aranja cu șefii de la *job* să plecăm mai devreme. În consecință, familia și-a dedicat respectivul week-end pregătirilor vizând: noua noastră mașină familială, GPS-ul, laptop-isețul, aparatele foto-video, echipamente atât pentru scufundare

²⁸ Eveniment despre care o să vă relatez într-o scrisoare viitoare, așa când mi-o veni, à propos de... nimic.

cât și pentru ascensiune montană (că nu se știa pe unde o să o proptim), portbagajul suplimentar, portbagajul adițional cu biciclete, parapanta, cortul, sacii de dormit, lada frigorifică, ustensilele de *barbecue*, obiectele de toaletă, jucăriile și „les nounours”²⁹ aparținând copiilor, medicamentele de uz curent (plus *pilula*!) și, nu în ultimul rând, calabalăcul conținând ținutele ușoare și mai groase, dar neapărat „tendence”³⁰, așa cum au apărut ele prin reviste... Fără a uita, desigur, nici cadoul pentru Maman!

După un asemenea efort organizatoric, nevastă-mea a declarat că duminică 29 iulie este zi de voie, adică ea are voie să se întâlnească împreună cu amicele la o partidă de bătă, iar eu trebuia să am un răgaz în care să mă ocup în mod inteligent și instructiv de educația copiilor. Deși avem un Consulat românesc în urbea noastră, nu am putut să o șterg și eu de acasă la un pokerăș cu amicii sub pretextul Referendumului, întrucât, fiind acum numai cetățean francez, pierdusem dreptul de vot privind demiterea lui *Le Peteur*³¹. Eventual, ar fi fost interesant să văd dacă mai sunt pe listele electorale din țară dimpreună cu bătrânu’ meu, hodi-nească-se în pace!

Cum m-am descurcat cu cei mici în această împrejurare limită o să aflați din scrisorica următoare, pe care sper să v-o trimit iarăși dintr-o stațiune celebră, ca să crape de ciudă vecinii voștri de scară. Și știți că mă refer aici în special la o familie de la doi, pe unde tot urdinam eu în adolescență, visând la mâna fetei lor, până când capul familiei mi-a tăiat macaroana, spunându-mi că nu e fiică-sa de nasul meu (atât de mare!). Iar cum ea arată după cel la cel de-al treilea divorț ca mam’mare, e infertilă și șomeră, sper să se zgârie pe globii oculari împreună cu toți ai ei pentru infatuarea de atunci...

Cu toate resentimente până în plăsele, al vostru definitiv înstrăinat, Hydra N.T.

²⁹ Termen din limbajul copiilor, desemnând o păpușă, un ursuleț de pluș, ori ceva asemănător, ce devine un tovarăș de nedespărțit al bebelui cam până la vârsta școlară.

³⁰ La modă, în limbaj colocvial.

³¹ Traducerea în franceză a numelui flatulent de familie a Prezidentului dublu suspendat.

„Frunzulița care te-a adus aici, deasupra lumii”

Mă uimește această fetiță din Fălticeni. Mi-a trimis această „scriere”, intitulată „Autocunoaștere” și mi s-a părut că eu sunt „copilul”, iar ea, „matură”, astfel m-am adresat cu entuziasm scriitorului Nicolae Băciuș de la revista „Vatra Veche”, dintr-o necesitate interioară a profesorului-artist, iubitor de literatură.

Ana Maria Incău s-a născut la Iași în 16 iulie, 1998 ca unica fiică a părinților, Daniel și Mihaela Incău. Locuiește cu părinții și bunicii, Florica și Mihai la Fălticeni, județul Suceava. Este eleva eminentă a Școlii nr. 3 „Mihail Sadoveanu” din Fălticeni, absolvind clasa a 7-a, cu media cea mai mare, 9,87.

E premiantă pentru fiecare an absolvit din cei șapte. Frecventează cursuri de jurnalism, de pian engleză etc. Scrie în jurnalul ei mereu: *scriu mereu, pentru că mă simt chiar bine când o fac*. A publicat în revista „Dumbrava Minunată” din Fălticeni *A venit toamna, Paradisul toamnei, Toamna* (poezie), *Iarna, Protecția naturii, Dreptul la educație*. Este membră în colectivul de redacție al acestei reviste.

A jucat în câteva spectacole la nivel preșcolar: „Dumbrava minunată”, de Mihail Sadoveanu – rolul: Florea-Soarelui; „Capra cu trei iezi”, în rolul mamei sub conducerea educatoarei Jibu Doina; în diverse spectacole de sărbători, spectacole de dansuri populare și dans modern.

Când era micuță, desena cu pasiune impulsivă de o imaginație de nedescris. Personaje închipuite, înlănțuite, o lume a ei, numai a ei. O face și acum dar mai „intelectualizant”, cu orientare spre design. E inteligentă, sensibilă, grațioasă, inocentă, frumoasă „ca un bobocel de floare”, cum spunea recent criticul de artă, Ileana Pintilie.

A participat la Concursul Național de Evaluare la Limba și Literatura Română, în clasa a V-a și a VI-a, la cele trei ediții 2009, 2010, 2011, toate cu punctaj maxim, la Olimpiada de Limba și Literatura Română, în clasa a cincea, și a ajuns în concursuri la faza județeană, obținând cel mai mare punctaj la fazele locale. De asemenea, a luat parte în clasa a cincea la Olimpiada de matematică, la Concursul național de matematică SINUS ajungând la faza locală cu cel mai mare punctaj. Anul acesta a participat la Olimpiada de Anatomia, fiziologia și igiena omului, faza județeană, cochetând cu ideea că poate va fi un viitor medic. Dar hărăzită de Dumnezeu cu atâtea daruri, mă întreb: încotro, prințesa? Lumea va fi bună cu tine?

A avut șansa să facă scurte călătorii de vacanță în Austria – Klagenfurt, 2008, Anglia – Londra, 2010, și Grecia – Insula Thassos, 2012. *Totul era o noutate pentru mine, de la zborul cu avionul, până la vizitarea minunatei capitale a Regatului Unit al Marii Britanii. Am fost încântată de tot ce am văzut acolo, de la parcuri, muzee, atracții turistice, universități de renume mondial, cartiere celebre, până la schimbarea gărzii de la Palatul Buckingham...* notează în jurnalul ei la 12 ani. La Klagenfurt, a dorit să participe la un vernisaj important de la „Galeria 3” patronată de Renate Freimuller deși avea numai 10 ani. A filmat vernisajul cu aparatul ei profesionist pe care i l-au cumpărat părinții cu această ocazie.... *parcă a fost un început de altă viață; mi-a deschis porțile spre viitoarele călătorii, noi experiențe în cunoaștere odată cu creșterea mea în timp...* Cântă sonate de Beethoven la pian cu aceeași plăcere dar și internetul e copleșitor uneori... paradoxal însă înainte de acesta a învins în recenta vacanță, „frunzulița galbenă”, care s-a lipit de talpă la strandul UMT din Timișoara făcând-o „regina universului”, cum scrie ea în povestirea „Autocunoaștere”: *doar plutești, iar când ridici privirea vezi o coroană imensă care-ți aparține și nu ai cum să ignori vârful tiarei: frunzulița. Da, cea care te-a adus aici, deasupra lumii. Ai ajuns la rangul cel mai înalt. Ești regina Universului, pentru că univers înseamnă Natură... Frunzulița care te-a dus în alte lumi te-a făcut regina Universului și, cel mai important, ți-a deschis calea spre autocunoaștere.*

SUZANA FÂNTÂNARIU

Debut Autocunoaștere

Un lucru neînsemnat. La prima vedere, chiar banal. Aceasta este descrierea pe care creierul nostru o comunică. Primul gând, iar pentru unii totul se limitează doar la acesta. Însă unii dezvoltă ideea și o transformă într-o descriere amplă.

Faptul prezentat este într-adevăr, unul, obișnuit. Banal de obișnuit: la strand, în Timișoara, când mă plimbam, mi s-a lipit o frunzuliță de talpă. Doar că mai trebuie precizat un detaliu: era galbenă, ca o frunză de toamnă. Aceasta este descrierea situației. Acum, aceasta este interpretată diferit, de cei care o fac. Pentru mințile geniale: cineva pasionat de fizică, se gândește la fenomenul care a făcut ca frunza să se lipească. Pasionații de biologie, își pun întrebarea de ce era o frunză galbenă, vară. Și încearcă să găsească răspunsul, dezvoltând gândul prim obișnuit. Iar pentru cineva care știe să-și valorifice imaginația, un fapt simplu, ca acesta, se transformă într-o comoară.

Dacă vrei, acea frunză poate reprezenta aur, datorită culorii, un semn divin, sau, din propria perspectivă, că ai lumea la picioare. Pentru că, nimeni nu e mai presus decât natura. Natura controlează totul, iar când natura îți trimite un element al propriei ființe la picioare, nu te poți simți decât regina lumii. Închizi ochii, iar când îi deschizi, plutești în spațiu. Dar nu cazi, nu ești speriată, doar plutești, iar când ridici privirea vezi o coroană imensă care-ți aparține și nu ai cum să ignori vârful tiarei: frunzulița. Da, cea care te-a adus aici, deasupra lumii. Ai ajuns la rangul cel mai înalt. Ești regina Universului, pentru că univers înseamnă Natură. Iar dacă Natura te-a ales pe tine să fii stăpâna a tot ce există efectiv, atunci ești cu adevărat cineva.

Și așa ajungi să-ți pui întrebarea dacă încă mai ești o persoană. Și începi să te studiezi singur, să afli ce sau cine ești cu adevărat. Apoi, după ani-lumină de gândire profundă, revii cu picioarele pe Pământ. Și realizezi că tot timpul te-ai uitat la această frunzuliță aurie. Frunzulița care te-a dus în alte lumi, te-a făcut regina Universului și cel mai important, ți-a deschis calea spre autocunoaștere.

Deci, încă mai este un fapt banal?

ANA INCĂU

Jurnal de vacanță – Timișoara, 09.07.2012

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Dragă Nicu,

Am primit revista nr.8 și m-am bucurat pentru fiecare pagină, pentru fiecare imagine. Cred că această revistă „complexă”, cum spune Ana Blandiana, ne face mai buni, mai curați, mai responsabili de valorile culturale românești. Este prietenoasă, trezește conștiințe...

Deși se numește „Vatra veche”, este mereu nouă, proaspătă, vie, deschisă. .

Și, iată, Marea Egee cu valurile ei transparente a ajuns „dinspre zei spre muritori”, în această revistă nemuritoare, alături de altă mare sau aceeași a poetului Ion Cristofor „care o poartă în buzunarul de la piept....

(„eram tânăr/purtam marea/în buzunarul de la piept).....astfel purtăm revista mare cât o mare....

Mulțumesc, „titanicul”, fie și pe timp de furtună, „Vatra veche” este stabilă.

Suzana Fântânariu

Stimate domnule Băciut,

Vă mulțumesc foarte mult pentru publicarea cronicii lui Paul Dugneanu la cartea mea de poezie. Gestul dumneavoastră mă onorează.

Vă asigur că voi rămâne un cititor fidel al revistei *Vatra veche*, una dintre cele mai bune publicații literare din țară.

Sănătate și mult succes!

Corneliu Ostahie

Dragă Nicu

Nu pot să înșir cuvinte mai frumoase ca ale Anei Blandiana, primește-le așadar și din partea mea.

Cu ceva în plus pentru că ai publicat un material în care e vorba de Brașov, orașul în care m-am născut.

Mulțumesc pentru revistă, vă îmbrățișez cu toată afecțiunea,

Titus

Draga Poete,

M-ai copleșit cu totul prin generozitatea ta. *Vatra veche* e singura publicație care a avut bunăvoința să salute cele 6 decenii pe care le-am făcut mai deunăzi.

Cu mulțumiri din inimă, cu sinceră prețuire pentru tine și pentru *Vatra veche*, care e totuși nouă și de actualitate!

Ion Cristofor

Stimate maestre Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc pentru cea de-a opta revistă *Vatra veche* trimisă în anul acesta, așadar:

Sunt extrem de fericit

Că opt Vetre am primit,

Așteptând cu drag, spun vouă,

Înc-o Vatră veche... nouă!

Vasile Larco

Domnule Nicolae Băciut,

Confirm primirea revistei. Un număr dens, interesant, punând în lumină o lume total diferită de viața socială, o lume a literaturii deschise spre valorile eterne, universal valabile, în care intelectualul liniștit poate privi liniștit spre alte orizonturi necesare sufletului însetat de bucurie, fericire, har. Este un răspuns la afacerea aflării în treabă la românul rătăcitor... Poezia, proza, dialogul ne țin online cu anotimpul și cu ne timpul necesar...

Din Țara Hațegului,

C. Stancu

Vă mulțumesc pentru numerele din revista *VATRA VECHE* pe care mi le - ați trimis, o revistă

de înaltă ținută artistică, estetică și etică, cu subiecte foarte interesante. Pe lângă lecturarea ei,

mi-am permis să o difuzez și celor cu care corespund, care o apreciază așa cum o apreciez

și eu. În măsură în care căsuța dvs. de e - mail este disponibilă trimit și eu câte ceva care mi se

pare interesant - în ultimul timp imagini vechi din Vasiova, Bocșa Montană și Bocșa Română,

care, așa cum spunea domnul Odobleja, sunt în consonanță cu titlul și conținutul revistei pe

care o realizați cu talent și multă muncă împreună cu oameni deosebiți. Mult succes în continuare.

Novac V.

E foarte faină! Abia aștept s-o citesc. Unde aș găsi revista pe suport de hârtie în Brașov? Mi-aș începe o colecție. În afară de conținut, care e foarte bun, ai ce să citești, ai ilustrat-o... ca o binecuvântare, mi-ar trebui s-o am mai îndemână. Mulțumiri.

Vera Gogol

Stimate Domnule Băciut,

Vă mulțumesc mult pentru apariția aricolului meu în revista *Vatra Veche*. Nu am apucat la Toplița să vă întreb dacă trebuie plătit pentru această apariție. Sunt începătoare în lucrurile acestea deci nu știu cum se procedează. Vă rog să îmi spuneți ce trebuie să fac! Mulțumesc mult!

Claudia Vașloban

Mulțumesc.

Mara a reușit la univ. din Londra, iar eu am fost ștersă de pe toate listele, și la radio și la Ambasadă, eh, mai bine, nu mai am dureri de cap cu niciun politician. Sunt acum traducător de sine stătător pentru oraș, cred că încă n-am aflat, că în rest se bagă unde pot în viața mea... Vin la finele lui august la București, poate și la Brașov, la colegi. M-ar bucura să aflu vești ...

Anni

Mulțumesc!!!

Voi avea ce citi la secția de votare, duminică!

Foarte interesant numărul ăsta!

Sorina

<http://www.dantanasa.ro/2012/07/25/recomand-numarul-82012-al-revistei-vatra-veche/>

Dan Tanasă

<http://www.dantanasa.ro/>

Bună ziua, am remarcat că Vasile Larco e în fiecare număr al revistei...Vin cu o propunere....la epigrame să alăturați și 2-3 caricaturi... Am adăugat pe netlog la Dumitru Ștefănescu umor, foto, lucrări... Aveți de ales ce doriți...

Cu mulțumiri,

Ștef

Luna viitoare, în 20 august, se împlinesc, iată, 3 ani de când ne-a părăsit Ion.

Dacă aveți un colțisor, poate scrieți ce s-a făcut între timp în memoria lui.

Cei din satul Sasar au dat numele Căminului Cultural -"Ion Săsăran" și au dezvelit un bust în bronz în fața Centrului Cultural.

<http://www.ionsasaran.ro/actorul-și-omul.html>

Asociația Culturală "Ion Săsăran", înființată în memoria lui, a înființat două premii, "Premiile "Ion Săsăran"" care se acordă, iată, anul acesta pentru a treia oară în cadrul Festivalului Internațional de teatru de la Baia Mare.

Cele două premii sunt oferite (valoare de câte 500 de lei fiecare) Celui mai bun Tânăr actor și Celei mai bune tinere actrițe, tocmai în memoria faptului că Ion a fost un pedagog deosebit și a ținut mereu să-i sprijine pe tinerii artiști.

<http://www.ionsasaran.ro/proiecte.html> aici veți găsi numele și fotografiile premianților. Totodată acești tineri actori devin automat membri de onoare ai Asociației și le-am deschis o pagină pe site pentru popularizarea lor.

<http://www.ionsasaran.ro/membri-de-onoare.html>

Pentru că la anul, când se vor împlini 80 de ani de la nașterea lui, doresc să fac ceva deosebit întru amintirea lui.

Dorina

Stimate Domnule Băciut,

Mulțumesc pentru nr. 8/2012 care, prin materialele publicate, este foarte interesant și foarte reușit prin diversitatea subiectelor tratate/publicate. Felicitări și așa și pe mai departe.

Hans Dama,

Viena

Mulțumiri și felicitări pentru *Vatra veche* 8, 2012.

Cu respect,

Ion Berghia

Mulțumesc pentru impresionanta revistă „Vatra Veche”, pe care mi-o trimiteți regulat. Felicitări pentru înalta ținută și pentru cota valorii spirituale, care o situează între cele mai importante repere din peisajul revuistic actual. Mult spor, inspirație și succes în continuare! Cu respect,

Petru Birău

Mulțumesc. Gânduri bune și sinceră considerație.

Mihaela Lunca

Multe mulțumiri pentru revistă și felicitări sincere pentru calitatea ei, domnule Nicolae Băciut, succes pe mai departe.

Ioan Bandilă Mărceanu

Mersi fain. Cu simpatie,

Alexandru Petria

Stimate domnule Nicolae Băciut,

Am citit cu mare interes și bucurie *Vatra veche*, 8/2012. Este un număr de revistă ce se remarcă prin eleganță și substanță, iar ilustrația e de o frumusețe tulburătoare.

Vă mulțumesc pentru gestul de generozitate și noblețe de a fi publicat, în acest număr al revistei dvs., excelentul eseu al poetului Ioan Negru despre regretatul poet, traducător și publicist Vasile Sav. De asemenea, vă felicit pentru admirabilele dvs. realizări artistice și publicistice și vă urez mult succes în continuare.

Cu sinceră prețuire,

Lucia S. Retegan

Domnule Director,

Vă mulțumesc, sincere felicitări și noi succese remarcabile!

Gh. Buzatu

Stimate domnule Nicolae Băciut -

Vă mulțumesc, cu recunoștință, pentru trimiterea numărului 8 (44), pe august 2012, al revistei domniei voastre - "VATRA VECHÉ"! Un număr cât o avere! - având de toate și nelipsindu-i nimic, dintre ale Duhului!

...Îi șade bine acestui număr, chiar și cu sonetul meu, "Taină fără de păcat"!

Vă mai trimit, în attach, o "provizie" de poeme inedite! Doamne, ajută!

Cu, mereu, aceeași prețuire și caldă prietenie,

Adrian Botez

A fost o lectură răcoritoare, deci binevenită. Mulțumesc.

M.B.B.

Vă mulțumesc, domnule Băciut! Un număr consistent, cantitativ și mai ales calitativ, care captează interesul (nu prin diversitatea temelor din sfera cultural-literară ci poate tocmai) prin tematica preponderent religioasă-bisericească. Probabil că și numărul pe septembrie, prima lună a anului bisericesc, va fi bogat în materiale tematice. Oricare ar fi tematica viitoarelor apariții "Vatra veche", mai mult sau mai puțin diversă, constantă, că de-aia e constantă, rămâne...neschimbată: calitatea!

Cu drag,

Drăgan

Foarte mulțumesc pentru revistă. E o lectură interesantă și nivelul revistei e foarte ridicat. Materialele despre N. Steinhardt m-au impresionat. Mi-a făcut mare plăcere să văd în paginile revistei, printre alte nume de răsărit, și pe cel al preotului Dumitru Ichim din Kitchener. L-am cunoscut la câmpul românesc de la Hamilton la o întâlnire a cenaclului "Nicapetre" de pe lângă revista "Observatorul" din Toronto. E nu numai un poet foarte talentat, dar și un om de o mare calitate. Când l-am cunoscut, mi s-a părut că am întâlnit un al doilea Nicu St.

Felicitări din toată inimă pentru tot ce faceți!

Veronica

Domnule Băciut,

Vă mulțumesc pentru deosebit de interesantă revistă pe care mi-o trimiteți număr de număr, chiar dacă eu nu reușesc să vă scriu prompt!

Vă mulțumesc și pentru că găsiți spațiu în care să publicați povestioarele pe care vi le trimit! Sunt la vârstă la care am mai multe amintiri decât planuri.

Am pornit și azi calculatorul cu gândul să revăd un text, dar am găsit mesajul de la dumneavoastră și acum vă scriu. De câteva ori, revista a sosit înainte de termenul la care o

așteptam. Și m-a luat prin surprindere. E foarte bine că am ce să citesc și pot să aflu ce mai fac românii de pretutindeni, ce scriu, ce citesc, ce mai fac...

Citesc mult mai mult decât scriu, dar amintirile vin în cascadă și nu pot să nu le notez, fie și numai pentru că tinerii, copiii de azi au alte preocupări, au o altă imagine despre lumea din jurul lor. Se pare că nu prea au buni prieteni, buni prieteni care să le spună cum era la țară în urmă cu un sfert de secol, buni prieteni cu care să discute despre anumite situații în care sunt siliți să se descurce azi, în ritmul în care aleargă sau lenevesc în fața unui televizor sau calculator, în condițiile în care mulți nu fac sport, mulți nu citesc o carte...

Fiindcă m-am referit puțin la buni prieteni, fiindcă am scris ceva despre satul meu natal, despre rudele mele, vă trimit acel text pe care îl voi include într-un volum de amintiri. L-am scris cu gândul la data de 20 septembrie 2003, când am fost ultima dată în Maramureș. Valoarea sentimentală, înainte de valoarea informațională despre lumea satului în secolul al XX-lea, este cea care iese în evidență.

Vă urez spor în tot ceea ce faceți și cât mai mulți cititori care apreciază efortul pe care în depuneți pentru a edita revista Vatra veche!

Cu stimă,

Maria Tirenescu

Mulțumesc pentru revistă! Să aveți o zi bună!!! La anul voi susține gradul I, câteva articole mi-au fost de un real folos. Mulțumesc din suflet!

Prof. Elena Oprea

Mii și milioane de mulțumiri, stimat domn. Dumnezeu să vă dea sănătate și clipe senine alături de cei dragi.

Relly Maria Niculescu

Vă mulțumesc din suflet pentru nouă lectură!

Katalin Cadar

Mulțumesc mult. Suntem la Paris, așa că va fi o lectură bilingvă.

O vară frumoasă!

Cornel Sigmirean

Doamne ajută. Vă mulțumesc mult pentru că mă număr printre cei privilegiați cărora le trimiteți revista dvs. E o bucurie să o citesc. Dumnezeu să vă dea sănătate pentru că să ne îmbucurați și de acum înainte.

Mirela Costea

Domnule Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc pentru toate revistele trimise. (în format pdf.) Scrieri plăcute, interesante și incitante. Să aveți spor în toate!!! Gânduri alese și prețioase,

Valentina Becart

Mulțumesc frumos, domnule Băciut!

Dv. îmi trimiteți cu regularitate revista pe care și eu la rândul meu o trimit la toate cunoștințele, dar de răspuns nu mi-ați răspuns niciodată.

Poate o faceți cu prezența la ziua mea din 28 iulie oră 16 la Camera de Comerț și Industrie Rm. Vâlcea, unde vor fi și lansări de carte. D-na Paula Romanescu vine de la București și lansează cartea "Unde sunt cei care nu mai sunt", carte dedicată poeziei care au făcut pușcarie.

Vă aștept cu drag să cunoașteți și lumea culturală vâlceană.

Cu drag și respect

Puiu Răducan

Dragă domnule Băciut,

Am primit numărul 8. Îmi place în totul, dar, mai ales, ilustrația. Catedrala orașului e

superbă, habar n-aveam de ea. Poate că trebuia, pentru cei ca mine, să dați și un scurt istoric al ei (ctitorul, hramul, cine e constructorul, cine pictorul, ce personalități mai deosebite au slujit acolo). Și asta tot așa cu alte monumente ale orașului, fie laice, fie religioase. Mie mi se pare comparabilă cu cele de la Sibiu și Timișoara... Și în ce privește conținutul revistei îmi dau seamă că țineti cu adevărat linia culturii locale și o legați de marea cultură română. Mulțumesc pentru publicarea rugăciunilor lui Petru Dumitriu...

Vă doresc succes în continuare și o vacanță bună!

Ecaterina Țaralungă

Stimate domnule Nicolae Băciut

Vă felicit și vă mulțumesc. Formidabile pagini cu Ana Blandiana, I.P.S. Ioan Selejan, Ion Cristofor, Steinhardt, Alexandru Surdu, Radu Gyr, Vasile Sav, Turgheniev ș.a., minunate pagini document despre templul nostru din centrul Târgu Mureșului, despre cărți noi apărute, despre creații literare de dincolo de limba noastră, dar aduse în templul limbii noastre etc. Mă simț acasă citind toate aceste frumuseți, apărute în "mucigaiul" vieții de acum.

Apropo de "Arizona", o doctorandă a dlui Traian Vedinas are ca temă tocmai fenomenul "Arizona". Are acum la îndemână o sursă forțe. Cu deosebită considerație,

Vasile Lechințan

Țin să vă mulțumesc, căci în acest fel sunt la curent cu actualitatea literară și culturală.

Angela Mamier

Bună ziua,

Dacă doriți o distribuție mai largă a revistei dumneavoastră, pot să vă ofer posibilitate să o distribuiți și pe site-ul meu: Școala online sau <http://articole.scoala-online.eu>.

Se poate vedea la link-ul de mai jos o mică reclamă pentru o revistă școlară cu multe premii: <http://articole.scoala-online.eu/reclamanonprofit/revista-scolii/> sau Revistele școlii 5 sau așa putea să vă execut una exact așa cum va doriți dumneavoastră să fie.

Cu stimă va invit pe site.

De ce să nu citească revista și un român din Australia, Canada sau America? Puteți vedea de unde sunt cei care scriu comentarii pe site în secțiunea Map of visitors.

Cu tot respectul, cred că revista merită acest lucru.

Mulțumesc pt trimiterea și către mine. O să o citesc în întregime.

V-aș ruga să confirmați primirea acestui mesaj și în măsură timpului dumneavoastră liber să-mi răspundeți și mie.

Cu respect,

Profesor Corina Simeanu

Bună ziua,

Am pus și arhiva pe site. [Vatra veche la scoala online](#) Ar fi foarte interesant pt. cititorii care va gasesc pe acest site să punem și o scurtă prezentare pe pagina dumneavoastră. Câteva fraze care să o prezinte.

Sunt convins că aveți la dispoziție puțin timp pentru a-mi trimite și acest lucru.

Vă mulțumesc foarte mult. Succes și din partea noastră.

Profesor Corina Simeanu

Bună ziua, Mulțumesc foarte mult.

Îmi permiteți sper să anexez și pe pagină dumneavoastră un formular de comandă pentru reviste tipărite ca și în pagina cu *Ludoteca școlii nr. 5*...

Până acum, din motive arhicunoscute de dumneavoastră, nu am primit nicio comandă pentru *Ludotecă*, dar poate dumneavoastră, cu o astfel de revistă, veți avea mai mult noroc.

Doar în acest caz o să vă înaintez mail-ul cu comenzile pentru a le onora personal.

PS Vă trimit link-ul. În limite rezonabile, pentru cititorii dumneavoastră preferențiali, puteți să-l folosiți ca alternativă pe mail-urile revistei, pentru download. Adică trimiteți link-ul doar și vă ușurați activitatea de mail.

Așteptăm numărul următor. Sau poate îmi trimiteți și numerele anterioare pentru promovare.

Iubite domnule Băciuț,

Vă mulțumesc frumos pentru onoarea de a selecta o poezie din www.dumitruichim.com. Am postat un grupaj nou. Sunt sigur ca o sa va placă. Uitam să vă spun că mi-a mai apărut o carte, "Psaltirea apocrifă a Dreptului Iov", prefată Aurel Sasu, Editura EIKON, Cluj. Sincere felicitări pentru revistă. E o publicație de sărbătoare și zile mari. Dacă nu ar fi pe calculator aş spune ca am citit-o din copertă în copertă. Doamne ajută!

Pr.dr.Dumitru Ichim

Kitchener, Ontario, Canada

Dragă Nicolae Băciuț,

Mulțumesc pentru revistă, chiar dacă, nu știu de ce, nu am reușit să deschid attach-ul.

V-am așteptat la Sighet și ne-am fi bucurat să ne vedem împreună cu cei trei minunați Vasili.

Dar n-au intrat zilele în sac. Noi toată luna august vom fi la țară, unde nu am internet, dar după septembrie se reia ieureșul.

Vă dorim o vară frumoasă, plină de pagini scrise.

Cu prietenie,

Ana Blandiana

Domnule Nicolae Băciuț,

Mulțumesc mult pentru minunata dvs. revistă! Mă bucur de fiecare dată când îmi trimiteți revista *-Vatra Veche!* Aveți toată considerația și prețuirea mea! Dumnezeu să vă binecuvânteze ființa și să vă dea sănătate!

Vă îmbrățișez, cu drag,

Georgia Miculescu

Vă mulțumesc, domnule Băciuț,

Frumoasă revistă!

Salutări,

George Roca

Bună Ziua, la Dumneavoastră!

V-am cunoscut prin dl. Liviu Stoiciu (care ne oferă link-uri la noi apariții) și citesc, intermitent, cu mare interes unele articole, de care sufletul și puțină cultură livrescă mă leagă.

Un fericit câștig al revistei îl consider cooptarea printre colaboratori a Doamnei Rodica Lăzărescu: al cărui scris cu miez îl degust cu deliciu.

Impresionat de amploarea documentarului despre Catedrala orthodoxă mureșeană. Tandru atins de amintirea din "Caii bunicului". Copilăria mea a fost marcată de căsăpirea cailor pe motiv de inutilitate, fiindcă apăruseră tractoarele: mai întâi pe șenile (tanchete reconvertite?), apoi pe roți masive din metal turnat, cu jenți ghintuite, care mai mult tasau ogoarele, ori se-nglodau în ele, după vreme. Nu-l admir pe Petru Dumitriu, orice ar fi făcut el ca literat, politruc, transfug. Dar e oglinda parvenitilor de atunci și prefigurarea epigonilor ale căror nume-mi sunt odioase, care mai produc - nebenefic - prozele. Nu degust nici

"lirica" impusă de critici apoetici, după 1980. Dar nici împănările ditirambice. Să vezi în fiecare scîrț pe tastatură (că s-a renunțat la plaivaz) poezie, mi se pare jalnică (auto)desconsiderare a frumosului din om. Poți fi liric și-n proză. De ce, neapărat, poet?!... Iesp și IoMu et alte fărini sunt tot atât de poeți, pe câți pidosnici cred în ei că ar putea fi... ce nu sunt, nefiind decât ce sunt.

La Nicolae Steinhardt nu mă pronunț. I-am cunoscut îndeaproape câțiva discipoli, adulatori. Cam lunecoși. Nicio formă a "Jurnalului fericirii" nu m-a convertit, dimpotrivă. Edulcorarea suferinței fizice, a mizerabilelor umilințe din pușcării, invocând spiritualizarea prin martiriu a produs "binele" ambiguu în care ne bălăcim sto(l)i(n)ici, patapiticind, cărtăricind, pleșurind, liicind cătră lume... Contra sinecurei lunare pe care alții - trudind efectiv și nu doar pe ogoarele gândului - nu le dobândesc toată viața.

Aș fi încântat să pot primi direct legătura la publicarea on line a revistei. Pecuniar, nu-mi pot permite abonament. Nici riscul nu mi-l asum, ca să-mi fie extras din cutia poștală de rău-voitori.

Cu deferență - **Nicolae Ciobanu** (fost de toate, mai știut de **Culai**), pensionar și liber-cugetător, apolitic.

PS: Departe de mine să vă ocup timpul neprețuit; dar, spre a ști mai mult de atât, "Vineri, ca Post?", blog on line vă stă la dispoziție. Poate aflați ucenic dornic să "surfeze"... De nu, chiar că nu-i bai! Servus!

Mulțumesc mult pentru lecturile propuse pentru concediu.

Inspirație în continuare.

Cu respect,

Elena Ciorici

Mulțumiri cu mare prețuire pentru timpul și efortul dedicat redactării revistei *Vatra veche*, ce se distinge cu fiecare număr prin devotamentul sincer al tuturor celor pasionați de bună cultură. Va mărturisesc că așteptam să citesc despre Centenarul Nicolae Steinhardt, dar nu numai, mai ales că fiecare filă a revistei este prețioasă. Mi-am dorit să revăd pe viu splendoarea Rohiei și anul acesta, dar coincidența evenimentelor importante m-au determinat să dau prioritate celor mai vechi de pe lista de așteptate.

Ne întrețineți spiritul filologic și pentru acest prețios dar ne înclinăm în față dumneavoastră cu grațitudine.

Toate cele bune!

Jungheatu Georgiana

Vă mulțumesc frumos! Felicitări pentru noul număr! Gânduri bune,

Sânziana Batiște

Mulțumim mult, vom savura lectura cu plăcere... Felicitări ! Nu știm dacă ați trimis și pentru iulie 2012 - nu am primit. Uneori serverul, căsuța email nu funcționează suficient de bine, însă folosiți și această adresă: cultell@yahoo.com Pentru afișare nu trebuie să depășească 10 mega.

<http://www.calarasi.djc.ro>

Vă mulțumesc pentru revistă. Tocmai m-am întors din Minnesota, unde am vorbit despre dvs. cu Monica Avram, de la Biblioteca Județeană Tg. Mureș.

Vă felicit pentru acest număr consistent în spiritualitate.

Paulina Popa

Mulțumesc pentru atotcuprinzătoarea publicație pe care, cu bunavoință, mi-o trimiteți.

Pr. Augustin Rusu

Mulțumesc mult, domnule Nicolae Băciuț.

Fără exagerare, sunteți un erou.

Deosebite mi s-au părut: Matei Vișniec, Steinhardt, spusele poetului Cristofor.

Ca să recompensez amabilitatea Dumneavoastră v-aș trimite "Ultima trănăneală", dialogul cu Mircea Iorgulescu. Confirmați-mi, vă rog dacă adresa: **Tg. M. str. Ilie Munteanu, nr. 29, cod: 540390** este corectă.

Toate cele bune și putere pentru a continua,

Ioan Groșescu

Mulțumesc mult,

<http://www.wordpress.com>

biankam@iec.co.il

Stimate domnule Băciuț,

Vă mulțumesc mult pentru revistă. A venit într-un moment tensionat, încărcat de energii negative ale răutăților omenești care ne subjugă, din ce în ce mai sigure pe sine, risipindu-ne bruma de speranță că spiritul înalt e singurul care poate rămâne neprihănit de patimi. Mulțumesc mult și de neenumărate ori pentru că, în albia dintre limbile care construiesc patria de cuvinte la Tg. Mureș, română, cu podoabele ei culturale, se înalță deasupra tuturor celor care o doresc umbră. Îmi place să viețuiesc - cu sprijinul dumneavoastră necondiționat - și în spațiile generoase și libere ale culturii autentice, ca alternativă existențială la mediul procustean ce proliferază îngrijorător. Felicitări pentru consistența revistei, pentru nota de eleganță și distincție intelectuală care o înobilează și, mai ales, pentru efectul terapeutic al lecturii acesteia pentru cei care, prăbușiți sub blestemul incertitudinilor, își recapătă vigoarea, prin cultură.

Cu deosebită prețuire,

Mina-Maria Rusu

Bună ziua,

Mulțumesc pentru numărul 8/2012 al prestigioasei dvs. publicații. Profit de ocazie reamintindu-vă că puteți trimite pe adresă redacției ZEIT orice fel de creație artistică/publicistică în vederea publicării. Ultima dvs. semnătura a fost în numărul 40 (iunie, 2012), cu materialul "Melania Cuc într-un autoportret liric". <http://revista-zeit.ro/?q=node/8/40>

Vă doresc multă sănătate și spor la scris!

Cu respect și prietenie,

Cătălin Moldoveanu

Dragă Nicu,

Mulțumindu-ți (cam târziu !) pentru efortul și amabilitatea ta în ceea ce privește trimiterea regulată a revistei la un împrăștiat și risipitor cu timpul cum sunt eu, îți trimit o poveste ușoară de vară pe care dacă vrei și consideri că merită poți să o așezi în paginile revistei pe care o păstorești cu atâta grijă, dăruire și efort ...

Cu multă prietenie,

Cristian

Încă un număr foarte reușit! Mulțumiri,

Dimovici

Distinse domnule Băciuț,

Vă foarte mulțumesc pentru trimiterea noului număr al revistei. Interesant, cu texte pline de esență. Ca totdeauna.

Vă trimit și eu niște poeme. Aș fi nespus de încântată să le găsiți loc în pagină.

Cu toată prețuirea,

Veronica Bălaj

www.radiotimisoara.ro/veronicabalaj

Domnule Băciuț,
Mulțumesc pentru revistă, este excelentă, am rasfoit-o, îmi voi face timp să citesc lucruri deosebit de interesante.
Cu stimă,

Ion Giurcă

Vă mulțumim pentru bucuria nespusă pe care ne-ați făcut-o!

Carmen Sima

Domnule Băciuț,
Vă foarte mulțumesc pentru revistă. O voi citi cu plăcere, ca de fiecare dată. Vă doresc multă sănătate și putere să continuați.
Cu stimă,

prof. Ladislau Daradici

Domnule Redactor-șef,
Sunt, de mai mult timp, un... fân al revistei Dumneavoastră. Vă mulțumesc pentru faptul că existați și supraviețuiți grozav în aceste vremuri de restriște cultural-financiară...

Pot să vă trimit un fragment dintr-un roman pe care-l voi publica în toamnă? Va fi a opta mea carte, al treilea roman...

Cu prețuire,

Ion Fercu

Mulțumesc și felicitări,

Tatiana Bercariu

Mulțumesc mult. Vă felicit pentru revistă.

Cu stimă,

Gavriil Preda

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Dat fiind faptul că răsfoiesc mai multe reviste literare, mă bucur să constat că, spre deosebire de unele la care mă rezum la a trece în revistă titlurile, puține dintre ele reușind să-mi stărnească interesul, aproape în fiecare număr din „Vatra veche”, oricât aș fi de presat de timp, nu pot să nu citesc pe îndelete un număr apreciabil de articole. Mă simt onorat să mă număr printre cei care constituie subiecte de interes pentru o astfel de revistă care este într-adevăr o adevărată vatră de cultură!

Gheorghe Bălăceanu

Vatra veche - Signor Crescendo, se definește prin amplexare orchestrală.

Sofisticat crescendo-ul de ritmuri, armonie și creație minuțios elaborat îl definește pe redactorul-șef, Nicolae Băciuț.

Poarta noastră spre cer este prin Catedrala "Înălțarea Domnului".

Sărut mâna, Părinte Protopop.

Cu credință,

Melania

Revista e deosebit de interesantă. Trebuie să faceți ceva să fie cunoscută mult mai mult.

Vă mulțumesc,

Ninușa Erceanu

Dragă Nicolae Băciuț,

Mulțumim mult pentru cele două attach-uri. Am citit și interviul cu Steinhardt dintr-un număr de revistă pe care ni l-ați dat la Brăila.

Noi plecăm de mâine la țară, unde nu avem nici computer, nici televizor și unde sperăm să stăm toată luna august și să scriem. Deci ne reauzim pe net, după 1 septembrie.

Până atunci, vă dorim o vară plină de pagini scrise și de sănătate.

Ana Blandiana și Romulus Rusan

De tot iubite Maestre,

Iertăciune pentru neparticipare la frumosul eveniment! Asta e soarta celor cu nobile mișii! Au fost "copiii" mei, care s-au simțit mândri! Și a mai fost și academicianul Surdu care...

Îmi permit să propun reviste proză lui Gratian Ordean, dascăl hunedorea, care are un ochi de artist și cerneală de prozator. Dacă credeți că intră, vă rog să-mi scrieți, poate o fotografie, nu?

Am primit colecția revistei, mulțumiri și felicitări

Mircea Moț

Iubite Domnule Băciuț,

Cine poate oase roade, cine nu, nici carne macră! Mulțumesc pentru exemplul cum se face o arhivă. Eu sunt de pe vremea lui Pazvante Chioru și-mi scriu poeziile cu plumbul. Nevasta (Florica Bațu) mi-a murit acum doi ani și din șase copii risipiți prin America, atunci când prind câte unul, o fac și eu pi dișteptu' cu BLOG-oslovita mea pagină... de urice/ având punct vreun purice! Doamne-ajută și încă o mulțumire pentru onoarea publicării stihurilor mele cucutene în distinsa dvs. revistă.

Pr. Dr. Dumitru Ichim

Kitchener, Ontario

Stimate domn Nicolae Băciuț,

Mă numesc Mirona Ioanoviciu și mă bucur că am avut ocazia să vă întâlnesc. După cum vă spuneam la Centenarul Steinhardt, sunt doctorandă la Roma. Mă ocup de condiția scriitorului evreu de la emancipare până în perioadă postbelică în România și în Italia. Mă ocup deci și de Steinhardt. Mi-ați propus să public în revista dumneavoastră. Din păcate, nu reușesc să scriu articolul săptămâna aceasta. Care e termenul limită pentru numărul viitor? Sunt foarte ocupată cu alte proiecte și îmi pare rău că nu reușesc să scriu mai repede articolul. În ciuda acestui fapt, mă bucur că vom colabora. Vă mulțumesc mult pentru înțelegere! Pentru orice informație, nu ezitați să îmi scrieți.

Cu stimă și respect,

Mirona Ioanoviciu

Dragă prietene,

Ne reîntălnim, așadar, și peste mări și țări, dar tot datorită vetrei noastre străbune.

Mulțumesc pentru promptitudinea cu care ai publicat cele două articole despre George Dan.

În sensul celor discutate la telefon, care este termenul de predare a articolului meu despre Camil Petrescu, inedit?

Îți doresc sănătate și tot binele din lume.

Cu tot dragul,

M.N. Rusu

Am primit VATRA VECHE nr.8, stimate domnule Nicolae Băciuț, și vă mulțumesc.

Ca întotdeauna, un număr dens, frumos alcătuit, binemeritând de strădaniile și exigențele care vă animă de când vă știu. Felicitări!

Cu aleasă considerație,

G.L. Nimigeanu

Stimate Domnule Băciuț,

Am primit cu multă plăcere cel de-al doilea număr al revistei dumneavoastră. Articolele sunt foarte interesante și ne permit să rămânem mereu în contact cu evenimentele culturale românești care ne interesează atât de mult. Am apreciat retrospectiva N.Steinhardt.

Cum ați aflat adresa noastră ?

Dacă veniți la Paris, vă rugăm să ne dați un semn, ne-ar face plăcere să vă cunoaștem personal.

Vă mulțumim mult.

Prof. Alexandra Scherer

Stimate Nicolae Băciuț,

Mulțumesc pentru ultimele numere din revistă. E tot mai bogată în materiale

interesante și observ că se bucură de o sporită atenție în rândul cititorilor. Propun o recenzie la o carte de minunate catrene aparținând „Voevodului din Munții Apusului” - Teofil Răchițeanu. Atașez coperta miniaturală a volumului său de miniaturi lirice.

Cordiale saluturi din Clujul incandescent în aceste zile.

Adrian Țion

Vă mulțumesc pentru interesanta lectură ce mi-ai pricinuit-o, trimițându-mi acest număr al revistei. Mult succes în tot ceea ce faceți!

Mihaela Apetrei

Bună ziua,

Sunt **Vrabie Iuliana**, câștigătoarea Marelui Premiu al Festivalului Ana Blandiana. Vroiam să precizez că această diplomă a făcut posibilă admiterea mea la Facultatea de Medicină din Iași fără concurs de admitere și să vă mulțumesc dumneavoastră și echipei. Sper că acest concurs va fi o tradiție și va strânge din cele mai bune idei. În acest sens, sper să fiu alături la următoarea ediție de viitorul câștigător al Marelui Premiu și poate chiar să îl înmânez personal, dacă sunteți de acord.

Toate cele bune!

Vă mulțumesc din suflet. Aleasă lectură.

Daniela Năstase

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă propun publicarea textului atașat. Țin seama de faptul că revista dvs. e interesată de personalitatea fondatorului, Caragiale. Îmi exprim astfel și mulțumirea pentru amabilitatea dvs. de a-mi trimite revista *Vatra veche*, pe care o lecturăm ca un model în redacția revistei noastre *Atitudini*.

Cu respect,

prof. Lazăr

Bună ziua!

Stimate domn, știu că sunteți redactorul-șef al revistei VATRA VECHE. E o revistă de calitate, o citesc de mult timp. Aș dori să public și eu în revista aceasta poezii. Se poate? Ce criterii trebuie să îndeplinesc pentru a-mi fi acceptate poeziile spre publicare?

Ani H. Any

Bistrițeni la „Vatra Veche”

Numărul pe iulie al publicației „Vatra Veche” publică un interviu cu pictorul Marcel Lupeș despre N. Steinhardt; pune întrebările Călin Emilian Cira, care pregătește o carte cu interviuri despre monahul de la Rohia. Pictorul Lupeș își amintește pentru cititori că a fost fascinat de la prima privire de chipul lui Steinhardt, pe care îl și descrie cu talent literar. Steinhardt i-a „pozat” pictorului pentru un portret nu numai sugestiv, dar interesant ca mod de abordare a „creionării” profilului. Poeta Victoria Fătu-Nalațiu publică un grupaj de haiku-uri dedicate poetului Nicolae Băciuț, directorul publicației; cităm „Alt Nicolae: Numai doruri/se aprind cuvintele/flacăra verde”; „Rănit de înger/un mugur încinge/cântul muntelui” și „Un gând prea aspru/în verde necuviincios/morile de vânt”. Scriitorul și jurnalistul Mențu Maximilian continuă seria dialogurilor neconvenționale cu Melania Cuc, discutând despre literatură, despre satul românesc transilvan, prozatoarea amintindu-și-l pe bunicul Simion Ersen, „*Țăran român, naționalist chiar, dar care se mândrea și cu încrengătura lui occidentală. Mi-l amintesc din vremea în care nu mai aveam pământ, nici animale în grajd. Toate fuseseră luate de CAP*”.

Valentin Marica, doctor în filologie, scriitor cu o largă paletă de expresie, scrie despre „Mofete de foc”, volumul de poezie semnat de Petre Curticăpeanu și apărut la Editura „Nico”. Ca întotdeauna, Valentin Marica surprinde prin capacitatea de invenție proaspătă în marginea textului de grad zero; un text critic venind deopotrivă dinspre beletristică și zona judecăților reci, raționale, menite să evidențieze valoarea literară: „Poezia lui Curticăpeanu primește, prin placheta de față, adâncimi de afectivitate, limpezime metaforică și un blând dramatism”.

Victor Știr,
Mesagerul de Bistrița, 5 august, 2012

Stimate dle N. Băciuț,

Vă trimit atașat o poezie scrisă de mine și dedicată unui poet pe care-l stimez și apreciez, Teodor Dume, căruia i-am trimis acum și un număr din revistă dv. de mare calitate, *Vatra Veche*.

Aș fi onorată dacă veți considera că poezia mea poate fi publicată în revista dv. Dacă însă nu credeți că se ridică la nivelul calitativ al revistei, nu e absolut nicio supărare!

PS: am postat pe site-ul "Liră 21" articolul pe care mi l-ați trimis, de Valentin Marica, despre sărbătorirea centenarului N. St. și acolo a comentat și scriitorul Dragoș Vișan, având cuvinte foarte elogioase despre revista *Vatra Veche*, în care a publicat și domnia să.

Cu aceeași stimă,

Veronica

A vrut Domnul să am o surpriză plăcută, revista *Vatra veche*. Am cugetat că nu vă va fi prea mare supărarea, nici insolența mea nemăsurată, dacă vă răpesc câteva clipe cu prezența mea, doar uneori... oportună ! Vă va servi ceea ce vă trimit sau nu, nu eu decid ! Vă mulțumesc frumos !

Cu sinceritate,

Vasile Rășcanu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Citesc cu interes revista Dumneavoastră prin amabilitatea Domnului Eugen Evu.
Alături în attachment o proză scurtă pentru revistă.

Cu cele mai alese complimente,

Mariana Zavati Gardner UK
Membră a Uniunea Scriitorilor RO,
Royal Society of Literature UK,
Liga Scriitorilor RO

Vă mulțumesc. Excelent număr!

Rodica Albu

Mulțumim din inimă, o vom da pe rețeaua noastră.

Cu drag,

Echipa ACR-CMQ

Bună seara, Deși am citit cu întârziere de o lună, și acest număr din revista „*Vatra veche*” m-a bucurat, prin calitatea textelor incluse.

O savoare deosebită am găsit în articolele despre Nicolae Steinhardt.

Cu mulțumiri,

Florentina L. Dalian

Adevărate clipe de nemurire în lumea noastră moartă deja. Sinceră apreciere pentru efortul domniei voastre în a le fixa și a ni le releva. Deosebită grațitudine pentru onoarea care mi-ați făcut trimițându-mi rodul acestui efort! Cu deosebit respect,

Ioan Roman.

Ștefan Veșcari - grupaj de poezii la „Vatra Veche”

Poetului bistrițean Ștefan Veșcari îi apare în revista „Vatra Veche” (director Nicolae Băciuț), numărul 8, un grupaj de patru poezii având amprenta recognoscibilă a autorului care a fost de-a dreptul zgârcit cu publicarea versurilor sale. Preocupat de ascultarea, respectarea ritmului propriu în ieșirile „tipografice”, poetul este într-o veritabilă competiție doar cu sine, așa cum a înțeles din lecția lui Nichita Stănescu pe care îl invocă spunând că poezii aleargă pe culoare care nu se văd, iar premiile se dau după moarte.

Din „Rugăciune” se poate cita oricând: „iarna îmi intră în oase / ca un fereștrău știrb / macii din vene / devin fumici / care se târăsc / peste pieptul meu”, de asemenea, din „Liniște” sugerată prin coregrafia păsărilor: „balerine șchioape / jucării stricate / păpuși de paie / dansând în frig”. Același sentiment tragic luminează și perspectiva omului din poezia cu același nume în care se spune: „un om / ca un psalm / pierdut într-o biserică / veche...”

Autor a patru cărți de poezie, într-atât de personale încât a meritat tăcerea de decenii prin decantările lirice la care a ajuns, Ștefan Veșcari este credincios poeziei pe care o iubește din tinerețe - cea pe care o socotește el frumoasă după canoanele perene.

Victor Știr,
Mesagerul de Bistrița, 8 august, 2012

Presupun că m-am lăudat cu serile de poezie pe care le organizăm în fiecare an în Iordania! Iată, vă trimit o fotografie în care mă veți putea recunoaște recitând în față publicului însetat de versul românesc.

Mulțumindu-vă încă o dată pentru că mi-ați deschis o fereastră către revista „Vatra veche”, pe care o citesc pe îndelete de pe internet, vă doresc mult bine .

Cu toată stimă,

Geta Younes

Stimate domnule Băciuț,

Constat cu uimire că dv. aveți timp de închinat, timpul pentru dv. nu trece degeaba, nu se scurtează, se prelungește în cuvânt. Efortul pe care-l faceți de a păstra vie „vatra” sufletească a noastră a tuturor, nu face decât să înnobileze condeiul cu care zi de zi însemnați în această revistă „Comuniunea cu Dumnezeu”.

Bunicul meu mereu îmi spunea că faptele noastre sunt scrise în Cartea Vieții, așa că puteți fii siguri că acolo sunt scrise și toate cele scrise de dv. pentru noi cu atâta devotament. Oarecum recuperați valorile pentru cititori, le redați și aceasta nu e lucru puțin.

Încercătura pozitivă pe care o conține această revistă pe care abia o aștept lună de lună, mă face să cred că vă dă și puterea de a merge mai departe. Ilustrațiile sunt impresionante iar alegerea lor vă dă mai multă valoare, sfîșind mai mult condeiul cu care vă curge inspirația. Cred că întineriți efectiv. Urișa pendulă a timpului edifică spiritual

atunci când devotamentul pentru cuvânt sacralizează.

Cred că nu degeaba ați întâlnit pe calea vieții un om de valoare ca Nicolae Steinhardt, nu degeaba ați avut privilegiul de a vă fi rostite înțelepciuni ale acestui ilustru pământean rămas în sufletele noastre. Mărturisirile despre confesiunile esențiale, cât și fericirile din jurnal, poate v-au fost transferate, altfel nu înțeleg cum spiritual văpaia vetrei sufletești poate arde așa frumos din dv.

„Stai pe lângă înțelepți, dar de mai înveți ceva” îmi spunea odată mama, atunci nu am înțeles povața, acum știu ce înseamnă, de aceea cred că înțelepciunile asimilate de dv. au mare valoare, mai ales pentru că ni le redați.

Felicitări și mulțumiri pentru atâta comoră sufletească din această VATRĂ.

TRIBUTAR MINȚII

Ai rămas tributar minții.

Gândire binară,

Duală existență.

De la căderea noastră

Primordială

N-ai mai coborât

mintea în suflet.

Zdrobirea inimii

se face

Cu călcăiul curat

Decojind viciul.

Taci...taci..

Te temi de ce nu înțelegi,

nu mai ai loc.

Rătăcești

în locuri străine

Lumină căzută în materie

Minte zumzăitoare

Doar Cel Întrupat în Veac

Pe toți ne încapă .

ÎN LUMEA DE AZI

Trebuia să fim de mult pe lună

Clipe clip, clipe clip,

Dar calul nu e nicăieri!

Tot așa se aud

Și dangătele clopotelor;

Mai multe biserici

Decât creștini.

Aparatele

Ne fură sufletele,

Femeia devine gonflabilă,

Mai mult silikon

Decât talpa goală

Prin iarba udă.

Dimineața vine degeaba

Toți dorm.

Se cred de cealaltă parte a lumii

Toate devin atroce

Cred că suntem...

De mult pe lună.

ARD

Ard ca un opaiț

Să luminez

Din întuneric

Lumina nu-i mai pură

Decât cugetul meu

Nimic nu e al meu

Părul îmi cade

Nu-mi aparține.

Nici dinții nu sunt ai mei

Nici carnea

Nici sufletul nu e al meu

Trebuie să-l dau înapoi

Dar am nevoie de recunoaștere
Și recunoașterea va ține
Cât omenirea.
Rămân luptătoarea luminii
Lumina este ca iubirea
Nu rămâne ascunsă.

Gabriella Costescu

Domnule Nicolae Băciuț,
Până vine eseuul meu, vă trimit spre publicare
un poet din Deva, Daniel Marian.
El pare căzut, cum zice aici un vers, din cuibul
lui Nichita.
Acele trei poezii nu o spun, dar multe
preamulte poeme, da.
Era stimat de Bărgău, este de mine.
A publicat o carte *Căpiță de fluturi*. Când voi
avea timp, o să mă ocup de "fluturii" lui,
suprarealiști. Numai bine,

Velea

treccrea

în necuprinsul umbrii mele se țese-un algoritm
înlănțuirea din cuvinte se cuprinde în scânteii
înnobilare fără seamăn și fără nici măcar de
voie – de nevoie
asemănare doar cu îngeri dintr-un istm de zei

ia aminte mai departe nu e înainte nu e-napoi
e peste drum de noi

nevoia de natură ne-mbuteliată

nu vreau o ploaie înghesuită în balcoane ca-n
muzeu
o vreau licurici pe frunze cu tot cu Dumnezeu
când trosnește cerul să nu stau după termopane
și să beu
să fiu cutremurat odată cu copacii să
vuiască până spre curcubeu

spiraloizofrenia

a înnebunit drumul cu mine
am uitat cu totul că aveam aripi
nu aveam ce căuta pe drum doar așa
că eram dus cu pluta că eram beat
căzut din cuib

Daniel Marian
(Deva)

NICOLAE BĂCIUȚ LA TÂRGUL DE CARTE DE LA FRANKFURT

La ediția din acest an a Târgului de Carte de la
Frankfurt, Germania, la standul de carte al
României, va fi marcat centenarul nașterii lui
Nicolae Steinhardt.

În 13 octombrie, de la ora 14.00 la 15.00, va fi
susținută conferința cu tema „Spiritualitate
iudaică și creștină – cazul Nicu Steinhardt”, cu
participarea lui Ioan Pinteș, George Ardeleanu
și Nicolae Băciuț, după cum se precizează într-
un comunicat al Ministerului Culturii și
Patrimoniului Național.

În același context, vor fi prezentate și volumule
„N. Steinhardt. Între lumi, Dialoguri cu
Nicolae Băciuț” și „Nicolae Steinhardt. Cu
timp și fără de timp. Interpretări critice,
evocări”, ambele volume apărute la Editura
Nico.

Poveste a poveștii care înalță

Cultura nu solicită intervale de
concediu nici măcar atunci când ard,
în seceta lui iulie, culturi de floarea-
soarelui, oameni și păduri. De aceea
nici *Vatra veche* nu are vacanță! Ea
își respectă contractul narativ (e doar
o poveste a poveștii care înalță!) și își
răsplătește lectorul, pentru că acesta a
fost atent și fidel, dăruindu-i încă o
lună de supraviețuire.

În ce context apare *Vatra...* lunii
august 2012? Să zicem... în contextul
marilor „reformate” românești ale seco-
lului al XXI-lea?... Răspunsul, de
fapt, îl aflăm în epopeea lui Mircea
Cărtărescu, *Levantul*, București, Edi-
tura „Cartea Românească”, 1990. Ci-
tez (începând cu decorul): *Totu-i bez-
nă, totu-i vițiu, colcăială de năpârce*.
(p. 76); *S-au revizuit puterea, dar ne-
mic nu s-au schimbat... / Că aceleași
piei din spete biet rumânului s-au
luat, / Cațonii că-s aceiași sub alt
nume, e știut*. (p. 174); iată „reforma”
din învățământ, comunicată artistic:
... *Voiește-a vă povesti / Chir Zarifu
Calemgî / Ce s-au pedepsit în școale /
D-a rămas cu talpe goale, / C-așa-i
vicleana dă lume, / Nu va să știe anu-
me / De cei ce se-nțelepțește / Pre-
turcește, elinește, / Ci de cei cu averi
multe / Lumea va ca să asculte*. (p.
160) și din cultură: *Ce să facă
învățatul? Să să apere pă sine, / Din
singurătatea-i tristă pentru-a
răspândi lumine, / Au să lupte cu
puterea în primejdie de cap?* (p. 183).
În zona hipertextualității ce dezvăluie
imposibilitatea evadării dintr-o
nefericire perpetuă, mesajul este clar:
doar stilurile literare se schimbă,
drama existenței românești pe care o
reflectă întreaga noastră literatură este
aceeași, indiferent că ea se consumă
în secolul al XVIII-lea, al XIX-lea, al
XX-lea, al XXI-lea: *Viețuim, purtați
de-a valma de-al Istoriei delir*. (p.
166).

Am insistat asupra contextului
pentru a sublinia contrastul cu epoca
în care publicația s-a ivit și continuă
să existe, epocă ce le repetă, fără tea-
ma de a aluneca în ridicol, pe cele
anterioare, și pentru a afirma, fără
teamă de a mă fi repetat, meritele
revistei *Vatra veche*.

Revista lunii august 2012 se des-
chide cu frumuseți în fața cărora nici
nu mai îndrăznești să respiri... altare,
bolți, fresce, vitralii, lumini aduse din
Catedrala „Înălțarea Domnului” din
Târgu-Mureș de Nicolae Băciuț și de

Nicolae Gheorghe Șincan. Întregul
conținut al acestei reviste e un itinerar
spre descoperirea sau redescoperirea
dumnezeirii: *Cuvinte îngerești*, de
Miruna-Ioana Miron, *Despre comu-
niunea cu Dumnezeu* (Emil Bartoș),
de Constantin Stancu, *Centenar
Steinhardt. În trezvia ideii...*, de
Valentin Marica, *Stăruire în lucruri
duhovnicești* (Emil Pop, Valeria Pop),
de Monica Grosu, *Documentele con-
tinutității. Catedrala „Înălțarea Dom-
nului”, din Târgu-Mureș*, de Nicolae
Băciuț și Nicolae Gheorghe Șincan,
Un amvon al spiritualității românești
(Maria Borzan, Roxana Maria Man),
de Valentin Marica și titlurile ce a-
nunță această temă complexă nu se o-
presc aici; ele continuă, ca niște pietre
kilometrice, să orienteze verticalitatea
drumului spre o purificare lăuntrică.
Nu lipsesc nici suavele bucurii li-
vreschi: *Scrisori de vară*, de Ana Blan-
diana, *Vatra veche dialog cu Matei
Vișniec*, de Cătălin Popa, *Poeme de
Ion Cristofor, Poemul într-un vers*, de
Jules Cohn Botea... (nu am enumerat
decât prea puține!) sau *Arta înghiți-
tului în sec în fața unei pagini de
carte*, de Rodica Lăzărescu, eseu ce-i
reunește sub semnul deliciilor gastro-
nomice și literare pe cei flămânzi și
însetați de spirit.

Și, pentru că din literatură am ven-
nit și tot în literatură mă voi întoarce,
din nerăbdarea așteptării numărului 9,
în care vom afla continuarea eseului
doamnei Rodica Lăzărescu, încerc să
anticipez, revenind la *Cântul al uns-
prezecelea* din *Levantul* lui Mircea
Cărtărescu: *Căci în jur de mese-ntin-
se pline de a lumii blagă, / Tave cu
fripturi, banane în ciorchini, măsline
și bragă, / Grele cupe cu cotnaruri,
cozonaci cu coji de zahăr, / Șed boia-
rii-n hăinuri scumpe, șade mahăr lân-
gă mahăr, / Însă toți sunt ca de abur,
încât poți vedea prin ei [...] Ce-i Pu-
terea decât ceață, ce-i Mărirea decât
coajă / Unui frupt ce niciodată miezul
nu-i va bănuși, / Căci e miezul lumii
estii globul dulcii poezii*. (p. 170).

Trăim în miezul de poezie al
Vetrei vechi ca într-o sublimă înăl-
țare. *Vatra* e totuși o felie de *Levant*,
felie ce se opune degradării continue.
Aici ne lăsăm pătrunși de miracolul
purității (*Sori, luceferi, aurore,
universul e curat*) și, printre rânduri,
descifrăm mesajul: *Nu ai lumii, ci-ai
visării fiți boierii*. (Numărul paginii
nu mai contează, contează emoția es-
tetică ne...măsurată în nr. de pagini!)

CARMEN SIMA

Motto:

Numai începutul Psalmului 102, mărturisirea Nicolae Steinhardt – *Doamne, ascultă-mi rugăciunea mea și s-ajungă strigătul meu până la Tine. Nu-mi ascunde Fața Ta în ziua necazului meu...* – îi poate reda starea de suflet.

O clipă cu Nicolae Steinhardt, spun cei care l-au cunoscut îndeaproape, avea *rosturi și înțelesuri* (vezi *N. Steinhardt în evocări*, Editura Polirom, 2012, p. 52). O clipă despre Nicolae Steinhardt, la Centenarul nașterii, are *rosturi și înțelesuri*. Manifestările culturale care au avut loc la Biblioteca Națională a României, în ziua Praznicului *Schimbarea la față*, cu artiști plastici și scriitori târgumureșeni invitați de onoare, cu Ministerul Culturii și Direcția Județeană pentru Cultură Mureș în antetul organizatorilor, au numit *rosturi și înțelesuri* ale zilei noastre prin respiritualizare. În această idee, s-a vernisat expoziția de artă religioasă și cea de carte editată la Târgu-Mureș, la Centenarul nașterii lui Nicolae Steinhardt, cu participarea scriitorului **Ioan Matei**, director în Ministerul Culturii, a doamnei conf. dr. **Elena Tîrțiman**, directoarea Bibliotecii Naționale, a scriitorului **Nicolae Băciut**, directorul Direcției Județene pentru Cultură Mureș, și a doamnei **Letiția Constantin**, coordonatorul Compartimentului editorial și de promovare al Bibliotecii Naționale. S-a alăturat *Radio România Târgu-Mureș*, prin **Valentin Marica**, senior-editor.

Pictura religioasă expusă de artiștii **Marcel Naste** și **Klara Balasz**, proiectele culturale „Icoana din fereastră” și „Crucea din fereastră” ale Grupului de artă religioasă

„Deisis” și-au îngemănat vibrațiile – vibrațiile solare, fiind Praznicul *Schimbării la față*, amintind de *Atunci când fața Lui a strălucit ca soarele* – cu pagina de carte din biografia scriitorului **Nicolae Băciut**, mărturisind puțința artei de a fi *cale* și *adevăr*. Cu atât mai mult cu cât liturgicul zilei se prelungea dinspre Casa Domnului spre cea mai impunătoare Casa a Cărții din România, Biblioteca Națională, cartea culorilor și cartea literelor aducând, în spațiul atât de generos al Bibliotecii, neîntreruptul dumnezeiesc.

A fost o zi a *luminoșeniei*, cum ar fi numit-o Monahul de la Rohia, în care icoanele *cathartice* ale Klarei Balasz, cristalizările murmurului euharistic, rugăciunea ca solemnitate și apoteoză din parpurii lui Marcel Naste, la fel *împărtășania* prin cuvântul de exegeză steinhardtiană din *Între lumi. Convorbiri cu Nicolae Băciut* și *Cu timp și fără de timp. Lecturi critice și evocări*, apariții ale Editurii Nico, propuneau (propun, fiindcă expoziția va fi deschisă până în 6 septembrie a.c.) ceea ce părintele Stăniloae numește *restaurarea* omului prin Hristos sau ceea ce Steinhardt numea cultura ce dăluiește spiritul.

Expoziția de artă religioasă a artiștilor Marcel Naste și Klara Balasz – o hiperbolă a auriului – și expoziția de carte a scriitorului Nicolae Băciut, cuprinzând și numerele pe 2012 ale revistei *Vatra veche*, însoțită, inspirat, de recitalul *Pe unde umbli, Poezie?*, au transmis numerosului public de la Biblioteca Națională (au fost și participanți din Brăila, Ploiești etc.) bucuria, sensibilitatea și *grația* pe care Nicolae Steinhardt dorea să le întâlnească în fiecare om. Fluxurile de lumină răsărind inefabil, ca într-un joc de-a infinitul, din icoană și pagina de carte, l-au prezentat pe Nicolae Steinhardt, „*atotcuprinzător, atoteînțelegător și atoteiertător*”, ca pe omul viu; cel care se ruga lui Dumnezeu cu marile cărți ale umanității în brațe, cel ce săruta scrisul lui Constantin Noica din file de manuscris sau îl asculta pe Monteverdi în genunchi, în hohot de plâns, cel care îl ruga pe un colaborator (vezi evocările lui Virgil Cimosș), având presentimentul morții, să le spună tututor că a crezut în Iisus Hristos din toată inima, că a

CĂTĂLINA ȘI ROCHIA DE TUL

Aș putea trăi în orice metropolă a lumii,
mă încântă furnicarul de oameni
în jocul conexiunii urbane,

Mă-ncântă și verdele crud al
frunzei de porumb
ca tulpă rochiei de seară...
A liniște scârțâie poarta
și repede am înțeles,
căci simțisem,
cum s-a născut veșnicia la țară.

Azi a plouat după multe zile
cu stropii timizi
și roind năvalnic
pe calea furnicilor
întinsă
până pe coama de țiglă a casei.

Pe partea opusă,
dar în aceeași ogradă,
acoperișul de tablă,
scocuri, burlane
alternau

tam-tamuri și susuri de ploaie.

Hm, curios cum îmi place de
tine !
Și atunci când mă cerți
Și atunci când mă iubești.

SERGIU SCOFERCIU

iubit sincer poporul roman, rugându-l
să aibă grijă de *Jurnal*...

Ceea ce a inițiat, *cu sfîciune și respect*, scriitorul Nicolae Băciut, strana de biserică închinată lui Nicolae Steinhardt la Biblioteca Națională a României, în veșminte culturale târgumureșene de mare preț, este *grija pentru Jurnal*..., pentru adâncimile scrierilor steinhardtene, „hartă a spiritualității românești”. Nicolae Băciut preia „nevoia irezistibilă de a se dăruir”, pe care o trăia Steinhardt, amintindu-și, desigur, ce-i scria acesta (vezi *Scrisoare către un tânăr poet*): să nu se lase prins în clișee, să fie mereu *în stare de alertă, treaz, de veghe*.

VALENTIN MARICA

TURNUL DE APĂ DIN ENDORA

Nu știți cum e un loc unde nu se întâmplă nimic? E orașelul Endora din cartea lui Peter Hedges și filmul lui Lasse Hallström. Numai că există un turn de apă, pe care urcă periodic Arnie, spre stupoarea familiei și a locuitorilor. De acolo de sus viața trebuie să aibă alte dimensiuni, dar și alte înțelesuri. Filmul a fost realizat în 1993, cu Johnny Deep, Leonardo DiCaprio, Juliette Lewis, Darlene Cates. În anul filmului, Leonardo avea 19 ani. Dar ce interpretare!! Gesturi naturale... studiate..., mâna la nas, râs infantil-ridicol, cu irizări de plâns. Nominalizare la Oscar. Cum se

numește filmul? *Ce îl roade pe Gilbert Grape*. Sau, dacă doriți titlul original: *What's Eating Gilbert Grape*.

Regizorul Lasse Hallström a mai realizat filmele *Casanova*, *Chocolat*, *Căinele Hatchi* etc. Peter Hedges, scriitor și regizor american, s-a născut în 1962. În 1991 a scris cartea de succes *What's Eating Gilbert Grape*, după care el însuși a conceput scenariul.

Gilbert lucrează la un supermarket pentru a-și întreține familia. Are o mamă obeză, care nu se poate ridica de pe pat, un frate retardat de 17 ani (Arnie) și două surori. Într-o zi apare în oraș frumoasa Becky, de care Gilbert se îndrăgostește subit. Din clipa aceasta, el începe să se gândească și la propria lui fericire, sătul și obosit de atâta altruism, care-l făcea să sufere pentru toți. Mama cea grasă cât o balenă abia se mișcă

într-o casă ce se clatină. Totul se învârtă din punct de vedere narativ în jurul aniversării de 18 ani a lui Arnie. Simțim atmosfera din Tennessee Williams sau din filmul *La est de Eden*.

De ce se urcă mereu Arnie pe turnul de apă al orașului? Nebunie? Nonconformism? Dorința de înălțare? Finalul te lasă stupefiat. Mama lor moare, dar ei nu pot accepta să fie scoasă cu macaraua, de aceea aprind casa, cu moarta înăuntru. Astfel se produce și desprinderea lui Gilbert. Poate trăi oriunde, pretutindeni...

Dacă vreți o narațiune cursivă cu personaje accentuate și diverse, dacă doriți partituri actoricești de excepție și perene, revedeți incitantul *Gilbert Grape*.

ALEXANDRU JURCAN

Tabăra de Creație și Cultură „Muntele vrăjit”, ediția a VII-a

În organizarea Bibliotecii Municipale „Petru Maior” Reghin, a Direcției pentru Cultură și Patrimoniul Național Mureș, a Casei de Cultură a Tineretului „George Enescu”, Reghin, a Bisericii Ortodoxe din Gledin, Centrului Cultural Ortodox, satul Gledin, com. Monor, jud. Bistrița-Năsăud, a găzduit în perioada 15-20 august 2012, Tabăra de Creație și Cultură „Muntele vrăjit”, ediția a VII-a.

Scopul și așteptările organizatorilor este descoperirea unor noi metode de a atrage și forma cititori și utilizatori ai serviciilor bibliotecii, recuperarea de

Participanți la Tabăra de Creație și Cultură „Muntele vrăjit”, ediția a VII-a, Gledin, 2012 (Foto Liviu Truța)

cărți, ziare, reviste, manuscrise, alte materiale, în scopul îmbogățirii colecțiilor bibliotecii, inițierea unui dialog, a unor discuții și dezbateri, definire a relației Dumnezeu-om – natură, pornind de la cartea scrisă de Dan Puric, „Cine suntem”, și de la conferințele susținute de el, realizarea unei expoziții de icoane pictate în tabără, și donație pentru biserica din Gledin, realizarea unei colecții foto și a unui număr al Revistei „Biblio cronic”, focusat pe activitățile din tabăra de la Gledin.

În același cadru se va desfășura și un Colocviu profesional adresat bibliotecarilor și prietenilor. Vom reveni cu detalii. (N.B.)

DELIRUL LUI LULE (Urmare din pagina 88)

Este așa că pământul începu să tremure dar din crăpături numai zăpada, zăpada care umplu și stăvilarele izvoarelor, debordând și strângându-mă o după-amiază să vorbesc o cvasispaniolă cu o cvasiprietenă, prietenă de cuvinte, prietenă de plăcere, astfel precipitând într-un vid, dar ridicat de energia unui tunel care îmi vorbi despre pescuit, o altă după-amiază și unchiul meu și copilul care eu sunt și Lucio Dalla, treisprezece ani și privire de fată, o manta părăsită printre cadavrele șanțului, alge, apă, un cimitir vechi care atinge secolul al XIX-lea, un „duce” și regele, un strigăt printre rândurile de orez, goana aceea printre tulpini și planarea în aer... revăzui atâtea piei

cu atâtea culori, briza în fire din părul lor și un copil mă arăta cu degetul, un copil care murdărea iarba cu plânsul lui, genunchiul zgâriat, mirosul pământului, chemarea unei vârste ingenuă și france..

Cartea nu prea departe, în aer, aş vrea s-o ating și frica obișnuită de a întoarce foaia, ce neliniște, Dumnezeu, acoperă-mă cu veșmântul lui alb, mă uitam în sus la orice greșală comisă, de mine și de cei care mă precedă, din fereastra aceea, zâmbetul lui, tatăl meu mă ținea de mână și mă ducea acolo, acum doar atomi, mintea mea în delir, visul sau un miraj, Venus neagră, plosca întinsă la chemarea mea, văzui din nou fereastra și eram acolo, prezent la judecata timpului, limbile de ceas fărâmițate, patul desfăcut, zâmbetul lui, săracul Mario, veșmântul candid, pudoarea lui, și imaginai, farurile

stinse, singur, mi se îngheață sângele de-a lungul văii lui Iosafat.

Luca Cipolla. Născut la Milano, la 17.11.1975.

Angajat într-o societate a cărților de credit din 1998.

Locuiește la Cesano Boscone – Milano.

Scrie versuri din adolescență și din 2003 studiază limba română.

A publicat poezii în revistele: *Climate Literare*, *Boema*, *Oglinda Literară*, *Nord Literar*, *Luceafărul*, *Ecouri Literare*, *România Literară*, *Apostrof*, *Vatra*, *Basarabia Literară*, *Moldova Literară*, *Revista Literară Bucovina*, *Actualitatea Literară* și *Caiete Silvane*.

A tradus în limba italiană cartea poetului și scriitorului Petre Rău *Judecata de apoi*, 2011, și a contribuit la cartea *Mirajul mamei – cele mai frumoase poezii despre mamă*, apărută în 2012.

S-A ÎNȚIMPLAT LA RÂMNICUL SĂRAT...

Aflat la a cincea ediție și devenit „internațional”, Concursul de creație literară „Titel Constantinescu”, inițiat și organizat de Editura Rafet din Râmnicul Sărat și-a desemnat sâmbătă, 18 august 2012, câștigătorii. La festivitatea desfășurată la Casa de Cultură „Florica Cristoforeanu” din localitate au participat directoarea așezământului, Violeta Vîlcu, primitoarele și generoasele gazde **Maria și Constantin Marafet**, precum și numeroși invitați, printre care, la loc de cinste, s-au aflat acad. Dumitru Radu Popescu, câștigătorul marelui premiu din acest an, poetul Horia Zilieru, președintele juriului, polivalentul scriitor Emil Lungeanu, doamna Margareta Labiș, Cornelia Maria Savu, Dan Mircea Cipariu, președintele secției de poezie a USR-filiala București, alături de o mare parte dintre cei premiați. Ca în fiecare an, premiile constau în publicarea volumului declarat câștigător într-un tiraj surprinzător de generos pentru fericirii autori. După o selecție, pe care o bănuim foarte dificilă, din cele 529 de manuscrise intrate în concurs, juriul a selectat doar 11, acordând următoarele distincții:

Marele Premiu „Titel Constantinescu” – *O jumătate de moarte* – **D.R. Popescu**

Marele Premiu „Titel Constantinescu” – *În ostrov la Marea Albă* – **Emil Lungeanu**

Premiul „Victor Frunză” – *Cu traista de basme prin lume* – **Tudor Cîciu**

Premiul „Octavian Moșescu” – *Ecoul tăcerii* – *Epifanii stelare* – **Nicoleta Milea**

Premiul „Alexandru Sihleanu” – *El Descondocido* – **Marin Trașcă (Spania)**

Premiul „C.C. Datculescu” – *Luna și lumina* – **Oliver Roland (Germania)** traducător **Mircea M. Pop**
Premiul „Florica Cristoforeanu” – *Cele mai frumoase poezii* – **Emile**

Verhaeren (Belgia) traducător **Ion Roșioru**

Premiul „Dumitru Pricop” – *Anamneze necesare* – **Mircea Dinutz**
Premiul „Mircea Micu” – *A unsprezecea poruncă* – **Florentina Loredana Dalian**

Premiul „SLAM Râmnic” – *Aggregator* – **Mircea V. Homescu**
Premiul „Fănuș Neagu” – *Hărțuirea morală* – **Marie-France Hirigoyen (Franța)** traducător **Florica Ionea**

De asemenea, câte un premiu special al Editurii Rafet, constând în publicarea într-o antologie, au primit: Petre Rău, Eduard Leahu, Popescu Mariusz, Any Drăgoianu, Gruia Lucian, Ela David, Teo Cabel, Constantin Oprică, Ștefan Lucian Mureșanu, Jianu Liviu-Florin, Maria Pilchin, (Chișinău) Ion Drăgoian, Otilia Duma, Francisc Pal (Canada), Sorin Șirineasa, Kabbout Mariana, Andrei Velea, Liviu Ioan Mureșan, Popescu George Adrian, Mihai Posada.

În cuvântul său, acad. D.R. Popescu – omagiat de asistență și pentru împlinirea, pe 19 august, a 77 de ani de viață, și-a manifestat uimirea că mai există asemenea inițiative culturale precum cea a editurii râmnicene conduse de Constantin Marafet: *Mie nu-mi vine să cred că existați și nu-mi vine să cred că acest oraș există și nu-mi vine să cred că aceste clipe există. E o chestie absurdă, cum adică să tipărești o sută de cărți?* – a spus scriitorul făcând ironice trimiteri la „actele culturale” ale zilelor noastre cu protagoniști precum Lady Gaga, ce țin prima pagină în toată media românească. Apoi, profitând de prezența în sală a sorei poetului, Dumitru Radu Popescu a evocat prima lui întâlnire cu Nicolae Labiș, la București, prilej cu care confratele sosit din Ardeal (ambii scriitori născuți fiind în 1935!) a fost invitat la masă la „Athénée Palace” (a se citi „palace”!) unde au mâncat o ciorbă de burtă, fasole cu ciolan și au băut bere, *totul plătit de Labiș* – precizează, încă recunoscător, vorbitorul, convins că poetul îl aude de acolo de unde este: *Îți mulțumesc, Labiș!*

Iar noi le mulțumim organizatorilor!

RODICA LĂZĂRESCU

FESTIVALUL DE POEZIE RELIGIOASĂ „CREDO”

Cea de a XII-a ediție a Festivalului de Poezie Religioasă „Credo” și-a desemnat laureații.

La grupaje de versuri, manuscris: Cornelia Jinga Hetrea, Târgu-Mureș, Costel Neacșu, Sărmașu, Mircea Dorin Istrate, Târgu-Mureș, Ana Pandrea, Luduș, Marin Voican Ghioroiu, București.

La volume: Melania Cuc, *Via dolorosa*, 2011, Mircea Miculi, *Pe aripile dorului*, 2012, Maria Ileana Belean, *Îngerii urcă la cer*, 2012, Melania Stejerean, *Simplu, iertare*, 2012, Ana Revnic, *Pași spre înălțare*, 2012.

Premii Speciale al Juriului, pentru volume cu temă religioasă:

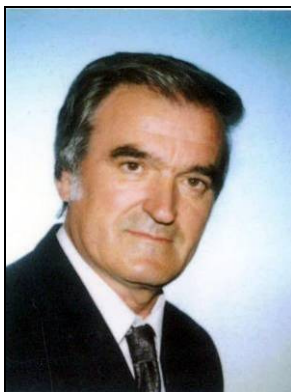
Gheorghe Șincan, *Aș râde, dar nu pot de plâns*, meditații, omilii, 2012, Ioan Eugen Man, *Biserici de lemn ale românilor din ținuturile mureșene*, 2012, preot Ilie Bucur Sărmășanul, *Flori alese din grădina părintelui nArsenie Boca*, 2012.

Premiu pentru debut: Alexandru Claudiu Bornea, *La început de drum*, 2012.

Președinte Juriu: Nicolae Băciuț. Membri: Sorina Bloj, Valentin Marica.

Concursul a fost organizat de Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniul Național Mureș, în parteneriat cu Biblioteca Municipală „Petru Maior”, Studioul Teritorial de Radio Târgu-Mureș, Casa de Cultură a Tineretului „G. Enescu” din Reghin, Fundația Culturală „Cezara Codruța Marica”, Asociația Pentru Descoperirea, Susținerea și Promovarea Valorilor Cultural-Artistice și Profesionale, Biserica Ortodoxă din Gledin, Centrul Cultural Ortodox Gledin, com. Monor, jud. Bistrița-Năsăud Ediția din acest an a fost pusă sub genericul „Dăruind vei dobândi”, marcând astfel Centenarul nașterii lui N. Steinhardt.

Festivitatea de premiere a avut loc la Gledin, în cadrul Taberei de Creație și Cultură „Muntele vrăjtit”, ediția a VII-a. (N.B.)

SEPTEMBRIE

De ani de zile-această lună
Primită este cu ovații:
Elevii-n școală se adună
Și-n mustării mai toți bărbații.

AUTUMNALĂ

Devreme toamna a venit
Cu ploaie, ceață, frig, noroi
Și frunzele-au îngălbenit...
Ca în recesiune noi.

TOAMNĂ RODITOARE

Cu roade iarăși te mândrești,
În galben ai schimbat decorul,
O, toamnă, ce bogată ești...
Și cât e de sărac poporul!

VIAȚA LA ȚARĂ

Văzând și ultimul recensământ,
De-analizați, surpriza vine;
Țăranul gospodar nu-i... la pământ,
Ci e plecat prin țări străine!

A VENIT TOAMNA...

S-a gătit vacanța mare
Și ne-am pregătit cu toții
Ca să facem iar cărare
Înspre școală... cu nepoții!

MOTIVAȚIA ȘCOLARULUI

Când mai sfioși, când fără trac,
Privind la bec ori la pantofi,
Elevii la examen tac...
Doar or rămâne filosofi!

UNUI ELEV

A-ntârziat la ore iar,
În clasă s-a făcut apelul,
Fiindcă vizavi la bar
Nu se aude clopoțelul.

SEPARAREA UNUI ELEV

Puterea lui de separare,
Se pare că-i ceva aparte,
Căci fizicul în bancă-l are,
Iar gândul său, în altă parte.

UNUI MATEMATICIAN ȘI POET

Amesteci cifrele-ntre ele,
Spre-a rezolva probleme grele.
Păcat că slovele te-mbie
Și faci din ele poezie.

DIN STATISTICA FUMATULUI

Fiind spiritual bogat,
Spun pentru-a nu știu câta oară:
Se lasă omul de fumat
Când gata-i ultima țigară!

SIMBOLUL HĂRNICIEI

La șes, pe dealuri ori în cornul luncii
Albina e abecedarul muncii,
Cu brio deci, încetul cu încetul,
Să-i învățăm cu toții alfabetul!

REMARCĂ RURALĂ

E subțiată talpa țării
Și-i roasă de atât necaz,
Dar e un rod al compensării:
Se-ngroașă-al știu eu cui obraz!

RONDELUL MASS-MEDIA

Oamenii se tot amuză
Când deschid televizorul,
Chiar de nu iubesc umorul,
Și-l privesc ca pe o spuză.

Astăzi știe-ntreg poporul,
Situatie-i confuză:
Oamenii se tot amuză
Când deschid televizorul.

N-au românii nici o scuză
Că li-i negru viitorul,
Dar străinii, bată-i sporul,
Prea amarnic ne acuză

Și întruna se amuză.

INVESTITORII STRĂINI

Descoperindu-ne pe hartă,
Străinii grija ne-o tot poartă
Vin de la Londra, Bonn, New York...
Văd sărăcia și se-ntorc!

Colțul lui Ștef

Caricaturi de
Dumitru Ștefănescu-Ștef

RONDELUL COLECTIVULUI IDEAL

Minunat e-acest birou,
Colectivul mult muncește,
Zi de zi se străduiește
Chiar și fără mult ecou.

Fiecare-și prețuiește
Șeful ca pe un erou;
Minunat e-acest birou,
Colectivul mult muncește.

Parcă-s din același ou,
Se-nțeleg lăutărește
Și o duc împărătește
Când apare vinul nou...

Minunat e-acest birou.

VASILE LARCO

CÂT DE „NAIVĂ” E „ARTA NAIVĂ”

Arta naivă e o sintagmă nu foarte ușor de definit, existând riscul de a aproxima doar, de a tatona, universul ei fiind foarte mare. Când faci o panoramă într-o galerie a genului, inevitabil apar întrebări legate de cât de naivă e arta naivă. La cât sunt de elaborate, rafinate unele lucrări, suspiciunea te duce mai degrabă înspre a cataloga „arta naivă” cu totul altfel decât e ea percepută în mentalul colectiv.

Faptul că „artiștii naivi” nu au studii de specialitate nu mai e convingător, pentru că mulți „autodidacți” i-au lăsat în urmă pe destui „academicieni” (în sensul de nivel universitar) ai genului.

Nici istoria artei naive nu are liniile devenirii riguroase trasate, chiar dacă sunt stabilite niște repere, începuturile sale fiind approximate la sfârșit de secol al XIX-lea, iar printre cei dintâi pictori naivi e numit americanul Edward Hicks (1780-1849).

După Wikipedia, „primii reprezentanți de seamă ai artei naive ar fi francezul Henri Rousseau le Douanier (1844-1910) și georgianul Niko Pirosmani (1862-1918). Au urmat americanca Grandma Moses (1860-1961), francezul André Bauchant (1873-1958), școala primitivilor croați de la Hlebine cu Ivan Generalic (1914-1992), pictorii naivi sârbi Slobodan Zivanovic (1943-), Miroslav Srekovic, Dejan Zivanovic (1967-), germanul Max Raffler (1902-1988), tânăra pictoriță de origine italiană Claudia Vecchiarelli”, iar în România sunt remarcați „pictorii Ion Niță Nicodim, Alexandru Savu, Viorel Cristea, Robert Scripcaru, Aurelia Vintilă, Constantin Scarlat, Valeria Tofan, Mihai Dascălu, Gheorghe Boanca, Costică Onuța, Costel Iftinchi, Calistrat Robu, Costel Bogatu, Ioan Maric, Paula Iacob, Marcela Istrate, Gustav Ioan Hlinka, Doina Marita, Hlinka Emil, Pavelescu Mircea, Cojocaru Aurora Nafornta, sculptorii Constantin Vasilescu și Neculai Popa, Stan Pătraș”...

Sigur, lista e incompletă, ea omițând numeroase nume, inclusiv cele care s-au afirmat în spațiul mureșean în ultimele patru decenii, în care aceasta s-a conturat ca o mișcare distinctă, cu personalități care și-au câștigat o relativă notorietate, nu doar locală.

Iată o listă, selectivă (numărul artiștilor plastici naivi mureșeni fiind de câteva zeci!), așa cum apare ea în lucrarea „Artă naivă. Județul Mureș, 1970-2012”, Editura Nico, 2012, autori Ilarie Gh. Opreș, Vasile Mureșan și Székely Lajos: Czirják Luiza, Durugy Pál, Gheorghe Farcaș, Ioan Itu, Kiss Anna, Kiss Márton, Koncz János, Kristóf Andrea, Lacko Aranka, Lacko Csongor, Magyarosi Kálmán, Petru Moga, Teodor Moraru, Gheorghe Opreș, Orban Irén, Ötvös Károly, Polgár Francisc, Teodor Popa, Simo Regina, Simonffy Jolán, Sever Suciu, Tamás Pál, Elena Tănase. Teodor Moraru și Gheorghe Opreș beneficiază și de albume proprii, iar Suciu Sever este protagonistul unei minimonografii realizate de Nicolae Băciut și Răzvan Ducan (Editura Nico, 2007).

Referințele critice despre pictura naivă mureșeană se găsesc și albumul Vasile Savonea, „Arta naivă în

România”, București, 1980, și Victor Ernest Mașek, „Arta naivă”, Editura Meridiane, București, 1989.

Unii dintre artiștii plastici mureșeni sunt cuprinși și în cataloagele unor expoziții naționale și internaționale, precum și în diverse dicționare, între care Mihai Vintilă, „Dicționarul artei naive din România”, Reșița, 2001 (Ioan Itu, Teodor Moraru, Gheorghe Opreș), albume: Costel Iftinchi, „50 de ani de artă naivă în România. Enciclopedie”, Iași, 2010, în care sunt menționați Durugy Pál, Ioan Itu, Kiss Anna, Kiss Márton, Koncz János, Lacko Aranka, Ioan Marcoș, Teodor Moraru, Gheorghe Opreș, Orban Irén, Teodor Popa, Sever Suciu, Sándor Páll, Elena Tănase, treisprezece artiști ale căror biografii de artiști plastici au fost remarcate.

Dacă acești artiști nu coboară ca parte a istoriei artei mai mult de o jumătate de secol, cred că rădăcinile artei plastice naive românești pot fi reperate într-un rotund de consistență și amploare pe undeva pe la sfârșitul secolului al XVII-lea, odată cu fenomenul de la Nicula, al picturii de icoane pe sticlă, care-i i-ar putea înregistra pe primii noștri pictori naivi.

O incursiune în spațiul internautic ne aduce mai aproape de realitatea artei naive din România, care are contributory de clasă, de ținută.

Absența unei educații plastice instituționalizate, academice, nu aruncă însă în primitivism mijloacele artiștilor naivi, pentru unii autodidacticismul ținând loc cu brio oricărui studiu.

E adevărat, ceea ce s-au structurat ca „școli populare de artă” au oferit multor artiști naivi cadrul de familiarizare în domeniu, fără să facă din ei nici amatori, nici profesioniști, ci mai degrabă conservându-le „naivitatea” ca sursă a elanurilor artistice, ca energie a talentului nativ.

După dicționar, pictorul naiv face parte dintr-o grupare ce ignoră intenționat perspectiva, anatomia artistică, legile proporțiilor și ale compoziției, inspirându-se adesea din pictura populară. E însă aceasta o prezentare simplificată, schematică, reduționistă, generică.

Imaginarul pictorului naiv e într-un orizont mult mai extins decât la o primă vedere. Tematic, universul picturii naive nu se limitează la spațiul ruralității și tradiționalismului, extensiile spre fabulos, specifice basmului, sunt un mare profit. Fantasticul, simbolicul sunt valorificate cu artă, oricât arbitrar cromatic ar fi admis (fără respingerea armoniilor), până la instinctiv, se insinuează adesea, cu accente mi(s)tice. Pictorul naiv e creator de atmosferă, e când narativ, când liric. El restituie o lume incapabilă să se desprindă de trecut, dar în același timp una care respinge adaptarea la un prezent străin firii sale.

Se poate vorbi poate chiar de o asumare a libertății imaginative absolute, de refuzul rigorii și convențiilor formale, de lipsa oricărui prejudecăți stilistice.

Și se face mereu loc pentru candoare, seninătate, sinceritate, simplitate.

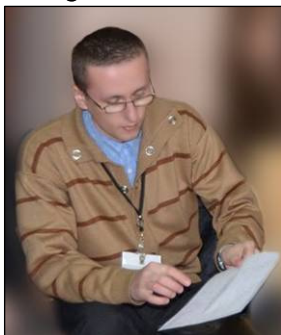
Pictură naivă (arta naivă în ansamblul ei) a reușit prin câțiva reprezentanți să se impună în întreaga ei specificitate, cu particularitățile ei, firesc acceptate.

A ignora această artă sau a o trata marginal ar fi o mare pierdere. Dimpotrivă, menținerea ei într-un orizont de vizibilitate poate fi de natură să motiveze în plus pe cei care au ales această cale de acces spre ei înșiși.

NICOLAE BĂCIUȚ

Augustin Tătar - Profil de artist

Augustin Tătar s-a născut în Gherla la data de 07.02.1980. Absolvent al Facultății de Istorie și Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” Cluj, specializarea **Filosofie** (2003), **Master în Cultură și Comunicare**, Filosofie (2005) U.B.B. Cluj și absolvent al Facultății de

Litere, specializarea **Limba și Literatura Engleză** (2009), U.B.B. Cluj. În prezent, este membru fondator și președintele Cenaclului Literar „Ion Apostol Popescu” din Gherla, județul Cluj, și artist plastic cu galerii deschise în mediul web <http://fineartamerica.com/profiles/tatar-augustin.html> și <http://www.imagekind.com/MemberProfile.aspx?MID=cf0bca7c-838f-4fae-aabb-936c39e9370f>

La activitatea de fine artist se poate adăuga cea de literat cu poeme publicate în „Tribuna” (Cluj-Napoca), „Amurg sentimental” (București) și altele... Este prezent cu poeme, proză, prezentări de carte și artă plastică (digital art) pe Rețeaua Literară.ro http://reteauliterara.ning.com/profile/TatarAugustin?xg_source=profiles_memberList și Poezie.ro http://www.poezie.ro/index.php/author/0017408/Tatar_Augustin.

Profilul pe Facebook este <http://ro-ro.facebook.com/people/Augustin-Tatar/100003526637731>

Ca membru al Asociației Artiștilor Plastici din Gherla, a luat contact cu arta plastică încă din 2004 unde, sub îndrumarea prof. Lenghel Martin, a realizat primele lucrări de pictură (tehnică mixtă: guașă, tempera, acuarele...), iar mai târziu a participat la expoziții colective. În 2012, și-a făcut debutul în cadrul artei digitale, după o perioadă de studiu de 8 ani pe acest mediu de reprezentare plastică. Aici, în locul clasicelelor pensule, sunt folosite programe de calculator precum Blender, Aol, GIMP, Pencil, ArtRage, ArtWeaver, 3D Canvas, Dwarf, K 3D și altele.

Într-o interpretare cromatică simplificată, restrictivă, mesajul lucrărilor apare, de cele mai multe ori, excesiv criptat și sunt reluate anumite simboluri în mereu alte conotații de semnificare. Astfel, după cum chiar el mărturisea, lucrările sale sunt pagini multiplicare ale unui jurnal de lucruri posibile și personale.

Oameni care l-au inspirat în realizările sale: scriitorul Cornel Udrea, conf. univ. dr. Cristian Cheșuț, prof. univ. dr. Ovidiu Pecican, prof. univ. dr. Aurel Codoban, dr. în Filologie Alexandru Laszlo, scriitorul Iulian Dămăcuș, scriitorul Toader Ungureanu, artistul plastic prof. Lenghel Martin, criticul literar Daniel Cristea-Enache, criticul literar Luigi Bambulea, artistul Constantin Istici și, bineînțeles, cei care reprezintă propria sa familie. Și, nu în cele din urmă, prietenii.

IULIAN DĂMĂCUȘ

Short Story About a Firefly, 2012

Thinking About Julia, 2012

Genesis, Child on the Rocks, 2012

OCHIUL CICLOPULUI

Din Salonul de Artă Naivă de la Piatra Neamț, 2010

Starea prozei

DELIRUL LUI LULE

Farurile mașinii tăiau noaptea, noaptea aia fără Dumnezeu sunetului unui radio îndepărtat, „Carried away by a moonlight shadow”; n-aveam multe de spus mie însumi, nimic de adăugat, de altfel așa se întâmplă între prieteni; când o aveai în gură era ca să simulezi, poate o făceai din instinct sau mai bine din interes.

Călătorii des cu mintea și în spațiu, nu era doar ca să iau un avion și să vin la București sau la Iași, era să-mi caut un ego, ideea că în lume exista o idee, un loc ideal, dar mai ales amintirea de cum a fost odată aici; acum sunt deja bătrân, mintea mea arsă ca în iulie o miriște..

Mă acuzai că n-am crescut, că nu sunt liber, că ascult prea mult de ai mei, dar acum iată sunt din nou aici și farurile mașinii încă mai taie noaptea.

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Eugen Axinte, A.I. Brumar, Mariana Chețan, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Răzvan Ducan, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian,

Cânta puradelul ăla din metrou și mă privea ca un câine bătut în timp ce sora lui l-aducea cu acordeon.

Așa mă primea țara ta și nu era prima oară.

Încercam să râd cu tine, să nu simt singurătatea, să te țin de mână, și să știu că pentru tine și eu eram român.

„Nemo propheta in patria”... dar oare era doar o iluzie; stins e totul acum, dispărut din pământ, fixez în eter, amintirea acelei seri, în depărtare o cometă și spațiul, universul, lumea cealaltă, totul atât de aproape, și singurătatea aceasta a târfelor și a substanțelor psihotrope, chinul ăsta care mă face să plătesc pentru o simplă amicitie, o iubire.

...Și când îți vorbesc/îmi vorbești în camera aia nu reușesc să nu mă gândesc la tine la marginea patului când îți scoți ciorapii și apoi pe sub pături într-o împreunare a emoțiilor și a mirosurilor să-i povestești ziua ta celui care te iubește; eu aș vrea să fiu acela.

Aerul crispat îți taie răsuflarea și noaptea n-are milă de câini vagabonzi ca o mamă critică și severă, nu acceptă filme fără tramă și ți le face să-ndure ca și cum viața ta să respire aerul ei și la fiecare adiere a vântului să-ți ceară cont.

Călătorii des cu mintea și în spațiu, o mașină a timpului, rada era acolo, în ochii de lună care mă proiecta lumea ei, eram un extraterestru, nu se putea să-mi vadă din câmpurile galbene de rapiță, nici măcar veșmântul corporal nu mă părăsese, un nou Armstrong cu ochii mari și holbați, speriați, ca ai unui mic chinez speriat, așa mă ridicam în aer, fără gravitate, tot și numai gând... Cum era lumea dinspre acolo sus... ciudat că nu vedeam pământul, dar numai secunde să curgă, minutele să treacă – balastul – orele șine, kilometri ore care devin zile și trenul timp care se deznodă dedesubt, aproape ca un șarpe mic, senzual și ireal.

LUCA CIPOLLA

(Continuare în pagina 83)

Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Marcel Naste, Cristian Stamatoiu, Gabriel Stan, Gheorghe Șincan, Victor Știr, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Raluca Andreea Chiper (Spania), Claudia Șatravca (Chișinău), Flavia Cosma (Canada), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischhof (Israel), Mirona Ioanoviciu (Roma), Ovidiu Ivancu (India), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Ionela van Rees-Zota (Germania), Dwight Luchian-Patton (SUA), Raia Rogac (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Adriana Yamane (Japonia)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright© Nicolae Băciuț 2012 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

